

Szolgálati használatra

74: 98.12.31
91.01.09.

Nyt. szám: 264/0265

TITKOS

219 sz. példány

Nyt. szám: 27/0834

Tit. Szolg. alól felülhöz
MH HTPC 5716/1883 22.
Szt. alappján PHK/18)
30.10.06. Hany +.

Erkezett:
az MN 4011-hez
198. 8. év ... 06. hó 15. nap

HADTÁP BIZTOSÍTÁS

1

XXI. ÉVFOLYAM
1988. 1. SZÁM

MEGJELENIK NEGYEDÉVENKÉNT
AZ MNHF-SÉG BELSŐ KIADVÁNYA

1/129

TITKOS

„A hadtápbiztosítás a hadműveleti és harcbiztosítás, a fegyverzeti és technikai biztosítás mellett a mindenkialkalmú biztosítás szerves részét képezi. A hadtápbiztosítás a csapatok harcképessége fenntartásának, azok megfelelő állapottban való tartásának, azok megfelelő anyagi eszközfajtákkal való ellátásának és a részükre megszabott feladatok végrehajtásához szükséges egyéb feltételek megteremtésének érdekében kerül végrehajtásra. Magába foglalja a csapatok anyagi, különböző hadtáptechnikai és egyéb anyagi eszköz szükségleteinek kielégítésével, a közlekedési utak és szállítóeszközök előkészítésével, üzemeltetésével, a csapat- és anyagszállításokkal, a sebesültek és betegek segélynyújtásban való részesítésével, azok hátraszállításával és gyógyításával, a járványvédelmi, közegészségügyi-higiéniai, állategészségügyi rendszabályok foganatosításával, kereskedelmi-szociális, tábori elhelyezési biztosításával kapcsolatos rendszabályok és tevékenységek végrehajtását.”

(Csapathadtáp Utasítás, hadtest, dandár, ezred Tervezet 1. pont)

HADTÁPBIZTOSÍTÁS

1988

1

MN HADTÁPFŐNÖKSÉG BELSŐ KIADVÁNYA

Készült: 650 példányban

Egy példány: 84 lap

Szerkeszti: a Szerkesztő Bizottság

A Szerkesztő Bizottság elnöke: Grézló Imre ezredes

Szerkesztőség: Bp. XIII., Dózsa György út 49/a, MN HTP Törzs

Felelős szerkesztő: dr. Csabai György alezredes

Felelős kiadó: Pártos János ezredes

„Az MN 6639 Parancsnok Elvtárs versenyfelhívását más katonai szervezeteknek, mint a gazdálkodás eredményességét növelő módszert követésre ajánljuk.”

(Felelős Szerkesztő)

A MAGYAR NÉPHADSEREG 6639 PARANCSNOKÁNAK VERSENYFELHÍVÁSA

Tisztelt Parancsnok Elvtárs!

A pártszervezetek által elfogadott gazdasági-társadalmi kibontakozási feladatterv meghatározta: az élet- és munkakörülmények elért színvonalának megtartását; egyes területeken megvalósítható szerény emelését. Ennek teljesítése növekvő követelményt támaszt csapataink katonai és politikai vezetése elé. Halaszthatatlanná vált az értéktermelő gazdálkodási tevékenység további feltárása, az ellátáshoz szükséges termények és termékek növekvő arányú - csapatszintű - előállítás. Ennek egyik jelentős tartalékokkal rendelkező bázisa a helyőrségi földterületek hasznosítása. *A hasznosítás lehetőségei:*

1. A primőr élelmiszerek, zöldségek és zöldsőfélék-féleségek egy részéből az idényszükségletek megtermelése.

2. A művelhető földterületek szántóföldi művelés körébe bevonása, az állattartási takarmányszükségletek nagyobb hányadának megtermelése.

3. A hatáskörben nem hasznosítható földterületek szerződéses bérbeadása, elsősorban takarmányokért.

4. Gyümölcsösök telepítése, ezúton a friss gyümölcs-szükségletek jelentős hányadának megtermelése a jövő évtized közepétől.

Ezeknek a lehetőségeknek a fokozott kibasznlására hadtestméretű versenyt hirdetek az alábbi kitételekkel:

a) 200 000 Ft - hatáskörben felhasználható - pénzüsszeget ajánlok fel annak a gazdálkodó csapatnak, amelyik a helyőrség földterülete egy hektárjára kivetítve, évente a legnagyobb nyereséget előállító gazdálkodást valósít meg (1-3. pont szerint).

b) Kiemelt, céljellegű jutalmazási keretösszeget biztosítok annak a gazdálkodó szervezetnek, amelyik az 1987-88-as gyümölcsfa-telepítési szezonban a legnagyobb darabszámú - szakszerű elrendezésű - gyümölcsöst telepíti és 1988. október 1-jén a legnagyobb az életképes gyümölcsfa egyedek száma (4. pont szerint).

Nevezési határidő: 1987. december 31-ig.

A verseny elbírálása: évente október 31-ig, társadalmi zsűri által.

- I. *bevezett*: gazdálkodási pénzkeret és jutalom /a), b) pont szerint).
II. *bevezett*: oklevél (kiemelt eredmények esetén különdíj).
III. *bevezett*: oklevél.
/A b) pont szerinti jutalmazási keretösszegek külön is odaítélhetők./

Eltársak!

A gazdasági-társadalmi kibontakozási feladattervben, a versenyfelhívásban megfogalmazottak sikeres végrehajtása, az ezzel kapcsolatos célkitűzések megvalósítása, a személyi állomány aktív részvétele közös ügyünk, azaz a teljes állományunk ügye. Kérem a párt-, a KISZ- és a szakszervezetet, hogy csatlakozzanak a versenyfelhíváshoz; vegyék ki példamutatóan részüket a feladatok végrehajtásából, aktivitásukkal segítsék a gazdasági-társadalmi kibontakozási program megvalósítását.

Eltársi üdvözlettel:

Evin Sándor vezérőrnagy s. k.,
parancsnok

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

„Barátság-88” gyakorlat hadtápbiztosításáról

Dr. Lapos Mibály vezérőrnagy a hadtudomány doktora

A gyakorlat a korábbi évekhez viszonyítva széles körű nyilvánosság mellett zajlott, a gyakorlatvezetőség mind a hazai, mind a nemzetközi közvélemény elé tárta a gyakorlat legfontosabb mutatóit és jellemzőit.

A másik alapvető, amely a gyakorlat szempontjából meghatározó volt az a tény, hogy megjelentek az új szabályzatok, amelyek elméleti megalapozás szempontjából kedvezőbb feltételeket teremtettek a feladat sikeres teljesítéséhez.

Személyesen a gyakorlatnak csupán egy kis részébe kapcsolódtam, mégis van néhány olyan tapasztalat, amelyek közreadása hasznos lehet a csapatok hadtápbiztosítása elméletének és gyakorlatának továbbfejlesztésében.

Mindenekelőtt szükségesnek tartom azt kifejezésre juttatni, hogy a résztvevő hadtáptörzsek és -alegységek – ha rövid idő állt rendelkezésükre – a szabályzatokat alapvetően ismerték, annak szellemében dolgoztak.

Az alapvető eredményes munka mellett van néhány olyan tapasztalat, amely a korábbi észrevételeinket megerősítette, s egy-két területen a gondok hangsúlyozottabban jelentkeztek.

Mielőtt azonban ezekre rátérnék néhány szó a VSZ nyilvánosságra hozott katonai doktrínájáról. Mint közismert a VSZ közel egy éve nyilvánosságra hozott katonai doktrínája, amely a kölcsönös biztonság és a bizalom erősítést szolgálja, s érvényesítésének központjában is ez fekszik, hatását ezen a gyakorlaton már érezte.

Mindenekelőtt az, hogy katonai doktrínánk védelmi jellegű, tehát senki biztonságát nem veszélyeztetjük, ugyanakkor gondoskodunk arról, hogy országunk biztonságos védelme mellett rendelkezünk az agresszor megsemmisítéséhez szükséges erővel.

A katonai doktrína alapelveiből, szelleméből kifolyólag hadtáptörzseink, egységeink és alegységeink előtt az alapvető feladat az volt, hogy gondoskodjanak a védelmi hadműveletet-harcot folytató csapatok megbízható hadtápbiztosításáról, ezen belül kiemelt figyelmet fordítva az ellenlökések, ellencsapások végrehajtásában részt vevő csapatok hadtápbiztosítására, valamint az ellentámadás hadtápbiztosítási feltételeinek megteremtésére.

E feladat megoldása néhány újszerű kérdésre felhívta a figyelmet.

Elsősorban arra, hogy mivel az első hadműveletről lévén szó, a csapatok hadtápbiztosítása érdekében lehetőség van az összefegyvernemi hadsereg védősávjában arra, hogy katonai és polgári bázisok, források komplex módon kerüljenek igénybevételre, fel-

használásra. A lehetőségek közé kell számítani: a csapatok mozgókészleteit; a laktanyákban visszahagyott készleteket; valamint a területen levő bázisok-raktárak, decentrumok anyagi-technikai készleteit és a terület javító, ellátó, szolgáltató kapacitásait. *Ezekről néhány szó.*

Ami a csapatok mozgókészleteit illeti, e vonatkozásban a helyzet eléggé világos, a csapatok hadtápbiztosításának elsődleges forrásait képezik. E tekintetben érdemes azzal foglalkozni – mivel védelmi hadműveletről lévén szó –, hogy ezeket a készleteket növeljük, kiegészítő készletek létrehozása útján. Reálisnak látszik az, ha a védelmi hadművelet előkészítésének időszakában minimálisan a védelmi hadművelet egy napi anyagi szükségleteit a tüzelőállások, a különböző hadtáptagozatok körében földrerakva kiegészítő készletként felhalmozzuk. A védelem mélységében lehetőséget látok arra is, hogy ezeket tovább növeljük. Mindenesetre érdemes vizsgálni azt, hogy hol, milyen tagozatban, milyen módon és milyen mennyiségben hozzuk létre ezeket a kiegészítő készleteket és hogy módosuljon ennek függvényében a hadászati készletek széttelepítésének rendjére vonatkozóan kialakított koncepciónk.

A laktanyákban visszahagyott készletek tekintetében pedig azt az alapelvet kell követnünk, hogy a hadsereg védősávjában levő laktanyákból – amelyek nem kerülnek kiutalásra valamely hátszágban levő alakulat részére – a csapatok a saját szükségleteik pótlására az anyagi készleteket, szolgáltató kapacitásokat igénybe vehetik. Azon laktanyák vonatkozásában pedig, amelyeket valamelyik hátszágai alakulat részére kiutalják, a központi utasítások a mérvadók.

A védelmi sávban levő polgári bázisok, raktárak anyagi készleteinek, a terület szolgáltató képességeinek igénybevétele a központi utasítások alapján, egyes esetekben a hadsereghadtáp és a területi szervek közötti együttműködésnek megfelelően történhet.

A fentiek kapcsán felvetődik néhány kérdés, amelyekre a válaszadást a korábbiakban elkerültük. Úgy gondolom azonban időszerű, ha ezekre megfelelően reagálunk, mert ha jelenleg nem is okoznak gondot, adott esetben azonban igen.

Egyik ilyen tisztázandó kérdés: milyen szerepe, hatásköre van a hadsereghadtápnak a hadsereg védelmi sávjában a polgári készletek, szolgáltatások igénybevételének tekintetében? Úgy gondolom, hogy ez a téma külön tanulmányozást – kutatást – igényel. Az azonban már ma is kimondható, hogy a készletek, szolgáltatások igénybevételét központilag szükséges szabályozni. E készletszabályozás alapján az igénybevétel konkrét bonyolítását, a helyi államhatalmi szervekkel, gazdaságokkal való közvetlen együttműködést a hadsereghadtáp hatáskörébe célszerű utalni.

A másik kérdés: a polgári lakosság kiürítésének rendje a harcászati övezetből?

A kiürítést szintén központilag kívánatos szervezni és – benne a hadsereg – feladatait meghatározni. Az azonban egyértelmű e feladat végrehajtását harcászati, harcászati-hadműveleti szintet nem kívánatos bekapcsolni.

A doktrína védelmi jellege kapcsán változtatni szükséges a vegyeskórházbázisok kijelölésével kapcsolatos koncepció is, mégpedig annyiban, hogy a vegyeskórházbázisok biztosítsák elsősorban a védelmi hadművelet idejére a sebesültek jelentős részének ellátását, s egyidejűleg rendelkezzenek olyan tartalékokkal, amelyek lehetővé teszik az ellentámadásba való átmenet esetére is az első nap, esetleg napok sérültjeinek az ellátását.

A továbbiakban a hadtápbiztosítás szűkebb, a hadtáp törzseinek és egységeinek közvetlenebbül érintő kérdésekről néhány gondolatot.

Mint közismert, az elmúlt években, évtizedekben a különböző szintű hadtáp vezetőszervek igen intenzív munkát folytattak annak érdekében, hogy a hadtápbiztosítás tervezésének, szervezésének kérdéseit rendszerbe foglalják és kialakítsák azokat a módszereket, mintaokmányokat, amelyek alkalmazásával a csapatok hadtápbiztosításának egész menetét egységessé és követhető tették.

A maga nemében nem lehet eléggé értékelni, *mert olyan iskolát teremtett*, melyben a fiatal hadtáptisztek és tiszthelyettesek száza nevelkedtek fel, váltak hozzáértő szakemberekké.

Amikor ezt így értékeljük, fel kell figyelni egy olyan jelenségre, amely itt-ott ezen a gyakorlaton is tapasztalható volt és ha ez széleskörűen elterjed kedvezőtlen hatást válthat ki törzseink tevékenységére, végsősorban a csapatok hadtápbiztosítására. *Ez a jelenség nem más mint az*, hogy helyenként nem a jól kidolgozott (megfogalmazott) sablont alakítják a valósághoz, hanem megpróbálják a valóságot a sablonhoz igazítani. Ez legnagyobb mértékben érezhető a PK HTPH-ek jelentéseiben. A hozzáállás is eleve hibás esetenként, amely kifejeződik abban a szemléletben, hogy előveszem a jelentésre kidolgozott sablont, s azt kitöltöm minden rendben van. Rendkívül káros ez a szemlélet, s annak nyomán kialakuló gyakorlat. Gátolja az alkotó gondolkodást, gátolja a kezdeményező, kockázatvállalással is együjtjáró gondolkodást az ilyen jellegű magatartás kialakulását.

Mit kell tenniünk ebben a helyzetben? Dobjuk el a sablonokat, mintaokmányokat? Semmiképp sem, mert ez legalább olyan káros volna, mint az előző. A jó sablon fél siker. E kérdéskörben jelentkező gondjaink megoldása szempontjából arra kellene a különböző hadtáp vezető szerveket ösztönözni, nevelni, s azt megértetni, hogy sem a gépek, sem a sablonok nem nélkülözhetik a gondolkodó embert. *Ezek csupán a kisegítő eszközök az alkotó ember kezében*, melyek akkor válnak igazán hasznossá, ha alkalmazásuk a valós helyzet széles körű elemzése és értékelése alapján történik. *Mondhatná valaki, minék erről beszélni, amikor ez természetes.* Ez így igaz, azonban a gyakorlat mást mutat. A legtermészetesebbnek vélt dolgok sem realizálódnak önmaguktól, de főleg úgy, ahogy akarjuk, ha a vezetési ráhatás kellően és következetesen nem érvényesül.

A hadtáp erőinek felépítésében, lépcsőzésében mutatkoznak immáron a második gyakorlaton a szabályzatban rögzített elvek formális alkalmazására utaló jelek. Nagyon durván fogalmazva nem ezért építik úgy fel, ahogy most a kialakult helyzet a harc megvívására vonatkozó elhatározás azt így igényli, hanem azért, mert a szabályzat előírja, hogy a hadtápot hogyan kell csoportosítani.

A hadtáp felépítésének meghatározásánál a szabályzataink következő előírásait kell figyelembe venni:

„A hadtáp felépítése feleljen meg a hadművelet, harc elgondolásának, a hadműveleti felépítésnek, harcrendnek, biztosítsa a rendelkezésre álló hadtáperők és -eszközök hatékony alkalmazását a helyzet bonyolult körülményei között is. A hadtest hadtápját szükség esetén az irányok szerint létrehozott csapatcsoportosításoknak megfelelően kell megosztani és az irányokon belül a mélységben lépcsőzni. A hadtáp felépítése nem állandó, a hadművelet, harc megvívása során változhat.”¹

A hadtáp felépítési rendjének meghatározásánál ezekből az elvekből kell kiindulni, támaszkodva a konkrét harc, hadműveleti helyzet elemzésére. Ennek alapján kell eldön-

¹ Csapathadtáp szabályzat (9. oldal)

teni azt, hogy a hadtápot, hogyan csoportosítjuk, az egyes csoportok állományába kit osztunk be. Ez kimondottan alkotó tevékenység, melynek folyamán meg kell válaszolni a mértekre is, s el kell képzelni a különböző létrehozott csoportok összehangolt tevékenységét, vezetésük rendjét.

A szabályzataink utalnak arra, hogy létre kell hozni a hadtáp első lépcsőjét, második lépcsőjét, ki kell jelölni tartalékokat, továbbá az ellencsapások második lépcső ütközetbe vetését szolgáló hadtáp előretolt lépcsőt.

Amikor a PK HTPH elhatározásra jut, *dönt*, tudnia kell, hogy miért így cselekedett. Meg kell tudni indokolni az ellenség tevékenységéből levont következtetésekkel, a saját helyzetünk elemzése alapján elkészített számvetésekkel.

A hadtáp felépítésének, csoportosításának meghatározásánál az alapvető követelményt kell kielégíteni, hogy az biztosítsa a harcot-hadműveletet folytató csapatok megbízható hadtápbiztosítását. Ennek megfelelően a szabályzatok e vonatkozású előírásait úgy kell tekinteni, hogy ha a helyzet indokolja, valamennyi megjelölt csoportot létre kell hozni. Ha a helyzet ezt nem indokolja, akkor ettől eltekinthetünk.

Külön érdemes foglalkozni a hadtáp előretolt lépcső létrehozásával. Ennek alapvető célja, hogy közvetlenül teremtsen meg az ütközetbevetésre kerülő vagy ellencsapást végrehajtó csapatok megbízható hadtápbiztosítását. Amikor a PK HTPH az elhatározását kidolgozza és dönt az előretolt lépcső létrehozásáról, alapvetően a kialakult helyzet elemzésére kell támaszkodni. *Számításba kell venni:* Az ellencsapást milyen erők, milyen erők ellen, a hadművelet milyen időszakában, milyen céllal, feladattal hajtásák végre. Az ellencsapást végrehajtó erők hol helyezkednek el, körletük távolsága az ütközetbevetés terepszakaszától, hadtápjuk milyen állapotban van, milyen lehetőség van a kiegészítő készletek létrehozására, a fogyasztási normák az ütközetbe vetés terepszakaszáig és a feladat végrehajtására stb.

Mindezek alapos elemzése alapján lehet eldönteni, hogy kell-e előretolt lépcső vagy sem. Ha kell mikor, hol, milyen állománnyal, milyen konkrét feladat megoldására hozzuk létre, mikor milyen manőver végrehajtását tervezzük.

Ebből a fejtegetésből is látszik, hogy a hadtáp előretolt lépcső a hadtáp felépítésének ideiglenes eleme. Ha létrehozása szükséges, akkor az erre vonatkozó elhatározást meg kell hozni, a terveket ki kell dolgozni, ezek aktivizálását azonban a feladat időszakára kell összpontosítani. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy az ellencsapásra a védelmi hadművelet 3.-4. napján kerülhet sor, az előretolt lépcsőt nem szükséges a védelmi hadművelet előkészítése időszakában létrehozni, csupán az ezekre vonatkozó elhatározást és terveket kell kimunkálni.

A gyakorlat folyamán azt tapasztaltuk, hogy a hadtáptörzseink egyre nagyobb figyelmet fordítanak a harc, hadművelet előkészítésének időszakában a hadtápbiztosítási feladatok végrehajtásának megszervezése - ezen belül a hadtáp együttműködés rendjének, tartalmának konkrét kimunkálására. *Nagy fejlődést és követendő eljárásokat tapasztalunk e tekintetben a HDS HVP-on,* ahol PK HTPH személyes vezetésével került sor a hadtáp együttműködés megszervezésére. A helyzet azonban nem mindenütt ilyen kedvező. Érezhető különösen dandárszinten, hogy vannak akik még nem tudják mit kezdjenek ezzel a kérdéssel. Az azonban már egyértelműen világos, hogy a hadtáp együttműködés szervezése nem egy „divatos” és kampányszerű igényt elégít ki, hanem reális szükséglet, melynek célja a csapatok hadtápbiztosítására meghozott elhatározás a kidolgozott terv összehangolt végrehajtásának biztosítása. Ezt semmilyen terv, semmilyen intézkedés

nem helyettesítheti. *Nélkülözhetetlen pl.* az, hogy a dd. PK HTPH az érintett szolgálatok főnökeinek közreműködésével az ellátó alegység, PK, z. elló. szpk.-ok bevonásával, azokkal való személyes találkozás útján együttműködést szerezzen és összehangolja a következő *barcnap hadtápbiztosítási feladatainak végrehajtását*: idő, hely, terepszakasz szerint, s meghatározza azt, hogy annak érdekében, hogy ezek megoldásra kerüljenek, kinek mikor, mit kell tenni, s ennek folyamán milyen rendben történik a vezetés.

Még az együttműködés kérdését tekintve ismételt szólni kell egy nemkívánatos jelenségről, még pedig arról hogy többszöri nekifutás ellenére sem sikerült azt elérni, hogy a PK által szervezett együttműködésen a hadtápbiztosítás nélkülözhetetlen kérdései helyt kapjanak. Az összfégyvernemi parancsnokoknak, törzseknek erre is szakítani kell néhány percet. Az egyértelmű, hogy tudatában vannak annak, hogy napjainkban a tevékenységek összehangolása, így a hadtápbiztosítása alapkérdéseinek, a csapatok tevékenységével, manőverével való összehangolása nélkül még egy csatát sem lehet megnyerni, nem hogy a hadműveletet, vagy a háborút. Ezt azonban nem elég tudni. Erre még akkor is időt kell biztosítani, ha egyébként a gyakorlatok jelenlegi levezetési rendszere ezt nem igényli, s ennek elhagyásával sikeresen végre lehet hajtani a gyakorlatot.

Mit tehetünk mi? Következétesen munkálkodni kell annak érdekében, hogy ezt a helyzetet megváltoztassuk, teremtsünk szituációt. A tanintézetek pedig az oktatás-nevelés folyamán megfelelő figyelmet fordítsanak arra, hogy mind a PK-i, mind a szakmai tagozatoknál e kérdés a méltó helyére kerüljön.

A gyakorlatok tapasztalatai nagy hangsúllyal hívták fel a figyelmet arra, hogy a hadtáptörzseink részéről továbbra is intenzív munkát kell végezni annak érdekében, hogy az anyagi eszközök utánszállításának tervezése és szervezése a hadtápbiztosítás, ezen belül a számítástechnikai eszközök alkalmazása és a hadtápegységek, -alegységek vezetése megfelelően a kor követelményeinek.

Ezek voltak részéről a gyakorlat elsődleges tapasztalatai. Folytatni kell tovább ezt a munkát, behatóan foglalkozva a védelem hadtápbiztosításának kérdéseivel, mivel e vonatkozásban még sok feltártnivaló van és figyelmet kell fordítani azon praktikai kérdésekre megoldására is, amelyek felmerültek: pl. hideg, eső elleni védelem, a személyi állományról történő gondoskodás stb.

A gépesített lövész (hk) zászlóalj hadtápbiztosításának elvi és gyakorlati kérdései

Estók sándor őrnagy

A Magyar Néphadseregben az elmúlt évben végbement változások, a katonai szervezetek struktúrájának átalakítása a harcászati lehetőségek az alkalmazás elméletét és gyakorlatát jobban igazította a korszerű hadsereggel szemben állított követelményekhez. Ebben az új minőségben a szervezeti átalakításból fakadóan nagyobb elvárások fogalmazódnak meg a dandárokkal és az alegységekkel szemben. Így realizálódni kell a szervezetükbe levő valamennyi pusztító eszköz, harci és szaktechnika hozzáértő alkalmazásának a magas fokú mozgékonyaságnak és szervezethezességnek az erkölcsi és fizikai erőnek a győzniakarásban. Mindezen célok megvalósítása, megkívánja a személyi állomány magas fokú harckiképzettségét, a katonai kötelesség öntudatos teljesítését a győzelem elérése érdekében.

A megfogalmazottak egyaránt alkalmasak a támadó és védelmi harcra.

Napjainkban a védelmi harc jelentősége került előtérbe, hiszen a gyakorlatainkon is többségében a törzsek, alegységek, egységek a védelmi harc elvi és gyakorlati kérdéseit oldották meg. A célként kitűzöttek szerint, érvényre jutott az ellenség támadásának megghiúsítása és a támadásba való átmenet megteremtése. Így többek között megfogalmazódott az időnyerés, a fontos terepszakaszok megtartása, az ellenséges erőknek nagy veszteség okozása, a támadás feltételeinek megteremtése.

A csapatok védelmének a lényegét a támpontok, a zászlóalj védőkörletei szilárd megtartása, az ellenség komplex tűzzel való pusztítása, az ellenlökés végrehajtása képezi. Védelemben a dandár zászlóaljainak csoportosítását irányok szerint, az ellenség várható tevékenységétől függően hozzák létre, ami magában foglalja az ellenség fő és másik csapásának irányában védő zászlóalj csoportosítását, az ellenlökést, ellencsapást mérő csoportosítást, a rakétacsapatok, a tüzérség, a légvédelmi csapatok, a tartalékok és hadtápszervek csoportosítását.

A gépesített lövész dandár első lépcsőjében 2-4 megerősített gépesített lövész (hk.) zászlóalj védhet. A zászlóalj egymással tűzösszeköttetésben álló, szélességben és mélységben egységes zárok és műszaki zárrendszerrel összekötött gépesített lövész- és harcocsiszázad-támpontok zászlóalj védőkörletben egyesített állását védi.

A gépesített lövész zászlóalj képes bonyolult viszonyok között nappal és éjjel rombolt, szennyezett terepszakaszon megerősítőivel és támogatóival már a saját peremvonal előtt az ellenség pusztítására, az ellenség rohamának visszaverésére, vagy a betört ellenség megállítására, ellenlökés végrehajtására, eredeti helyzet visszaállítására, a saját védő-

körlet megtartására, a támadásba való átmenet gyors megszervezésére és végrehajtására. A dandár második lépcsőjét rendszerint harcokszázalóalj képezi. A mélységben védőállást száll meg, készen áll ellenlökés végrehajtására, vagy tűzszakasz elfoglalására. A védelem peremvonalától mintegy 10–15 km-re helyezkedik el.

A gépesített lövész (hk.) zászlóalj védőkörlete szélességben 5 km-ig, mélységben 3 km-ig terjedhet. Védelmét egy állásban építi fel, amelynek alapját a körvédőképesen kiépített száadtámpontok képezik. Az ellenség rajtaütésének és földi felderítésének megakadályozására 2 km-ig előőrsöt küld ki. A harcokcsikat, a gyalogsági harcjárműveket, lövegeket, páncéltörő rakétákat és egyéb tűzeszközöket rejtve, széttagoltan, úgy kell elhelyezni a zászlóalj védőkörletében, hogy azok a legnagyobb távolságra tudjanak tüzelni és nagy sűrűségű oldalzó-, kereszt- és törtűzzel tudják pusztítani az ellenséget, kölcsönös tűzösszekötötés legyen közöttük és tűzszakaszokat képezzenek. A tűzeszközöknek tartalék és ideiglenes tűzállásokat is ki kell jelölni.

A zászlóalj védőkörletének elvi és gyakorlati felépítése mellett, fontos helyet és szerepet kell hogy kapjon a zászlóaljhadtáp tagozat helyének kijelölése, működési életképes funkcionális feladatainak megteremtése.

A gépesített lövészzászlóalj hadtápbiztosítását a zászlóaljellátó szakasz és a zászlóalj-segélyhely hivatott végrehajtani. Az új állománytábla életbeléptetése után, ennek a két funkcionális elemnek a működéséért a gépesített lövészzászlóaljnál a zászlóaljparancsnok hadtáphelyettes felelős. A zászlóalj ellátó szakasz tagozódik: lőszerellátó, szállító és ételmezési ellátó rajra. A személyi állománya 3 fő tiszthelyettes, 5 fő tiszt, 19 fő honvéd. Az ellátási és biztosítási feladatok végrehajtására rendelkezésre áll 4 db 3 t. terepjáró tdk.; 3 db 5 t. lőszer szállító tdk.; 2 db 5 t. üzemanyagtöltő gépjármű; 1 db 2,5 t. üzemanyag-pótkocsi; 1 db vízszállító utánfutó; 4 db mozgókonyha.

A zászlóalj ellátó szakasz feladata a zászlóalj meghatározott anyagi eszközökkel való folyamatos ellátása és az előjáró hadtáptagozat által meghatározott ellátási, szállítási feladatokban való részvétel. A kiszállított és kiutalt anyagi eszközök átvétele, felhasználásra való előkészítése, ellenőrzése, osztályozása, ideiglenes tárolása, hajtóanyag lefejtése, esetenkénti kannázása kiserelése, kenőanyag kimérése, az anyagokkal való feltöltés, az élelmiszerek rövid ideig való tárolása, megóvása, meleg étel elkészítése, kész-étel konzerv felmelegítése és kiszolgálása. A felhasználásra előkészített anyagi eszközök a meghatározott mennyiségben, időben, helyen és sorrendben alegységekhez való eljuttatása, vagy közvetlenül a felhasználó személyi állományhoz harcjárműhöz és fegyverekhez.

Az ellátószakasz képes 25–27 t. szilárd anyag szállítására, kezelésére; 10–12 t. hajtóanyag szállítására, átfajtására, átadására a századok körleteiben; 1,2 m³ ivóvíz biztosítására; a rendszeresített mozgókonyhákban 700–900 fő részére egytál étel, vagy 450–600 fő részére kéttál étel biztosítására.

A zászlóalj segélyhely összetétele: 1 fő tiszthelyettes, 1 fő tiszt, 10 fő honvéd. Ezenkívül rendelkezik 1 db sebesültszállító gépjárművel; 1 db LVAZ típusú sebesültkihordó gépjárművel. Ez a személyi állomány és technika hajtja végre a század sebesültgyűjtő fészkekből a kiűrtést, felkutatja a sebesülteket, kibóvíti az elsősegélyt a rászorulóknak, a leg súlyosabb sérültek számára orvos előtti segélyt nyújt. A szervezetszerű erőn és eszközökön kívül a megerősítő erővel a harcjárművekből kiemeli, a sebesültgyűjtő helyekre összegyűjti, kihordja, kiszállítja a sérülteket és betegeket. Részt vesz a sérülési gócból felszámolásában. Előkészíti a sérülteket a további hátraszállításra. A sze-

mélyi állománynál végrehajtja a higiéniai és járványvédelmi rendszabályok érvényre juttatását, egészségügyi felderítést végez és ellátja a zászlóaljat egészségügyi anyagokkal. A zászlóalj a védelmi harcnapon képes 90–120 fő súlyos sérültet a sebesültfészekből, a harcmezőről a kocsiforduló helyre, sebesültgyűjtő helyre kihordani sebesültvivő párok alkalmazásával. Ezzel párhuzamosan a sebesültkihordó gépjárművel 15–20 fő súlyos sérültet a sebesültgyűjtő fészekbe kihordani. A zászlóalj-segélyhely képes mintegy 100 fő részére szaksegélyt biztosítani és képes ugyanennyi járóbeteg ellátására. Mindezek felül a zászlóalj-segélyhely teljesítőképessége növelhető szakszeméllyel és sebesültszállító eszközökkel az előljáró tagozatból.

A gépesített lövész zászlóalj hadtápbiztosítása, m megszervezésének sajátosságai védelemben

A hadtápbiztosítás körülményeit, a védelemben való átmenet konkrét esete határozza meg, és nagy hatással van a hadtápbiztosítás végrehajtására. Annak érdekében, hogy megteremtsük a hadtápbiztosítás alapvető feltételét, a meglévő erőket és eszközöket fel kell készíteni. Meg kell szervezni, ennek megfelelően a zászlóalj alegységeitől az eü. kiürítő és hátraszállító feladatok végrehajtását; a szazadokhoz, lövészárkhoz, fedezékhez való utak, ösvények stb. kijelölését, megközelítési lehetőségek megteremtését, a hadtápanyagok, eszközök megóvását, az őrzésvédelmi feladatok rendszabályainak fogantatását. A felsorolt feladatokon túlmenően a zászlóaljhadtápb közvetlen felkészítése fontos feladat, aminek a keretén belül végre kell hajtani a személyi, technikai kiegészítést, meg kell alakítani a meghatározott anyagi készleteket, végre kell hajtani a politikai általános katonai szakmai továbbképzést. Elő kell készíteni a zászlóaljhadtápb technikai eszközeit, felszereléseit igénybevételre és el kell végezni a szükséges javításokat. A zászlóaljhadtápbot a felkészítés időszakában a védelmi harc biztosításához el kell látni kiegészítő felszerelésekkel, amelyek a következők lehetnek az évszaknak, napszaknak, időjárási viszonyoknak megfelelően: jelző, álcázó felszerelések; tevékenységet elősegítő kellékek; szállítást könnyítő segédeszközök, világító, ködképző, füstjelző, infra eszközök, éjjellátó eszközök, rakétaeszközök, elemlámpák, szükség világító eszközök, hóláncok, vontatókötelek, vonórudak, anyagmozgatás mindennemű elősegítését szolgáló eszközök, csörlők, robbantó eszközök, utak rombolását elhárító kézi felszerelések, gépek, fűrészek, sáncszerszámok, csigák, csigasorok, a gépjárművek mozgását elősegítő kiegészítő anyagok homok, sóder, hólánc stb.

A gépesített lövészzászlóalj hadtáptelepítése

A felkészítést követően elengedhetetlenül fontos az ellátó szakasznak és a zászlóalj segélyhelynek a telepítése biztonságos távolságra a zászlóalj harcrendjében. Alapvetően a terepadata lehetőségek kihasználásával, rendszerint fedezékben az ellenség tüzetől a legjobban védett helyen, nem messzebbre mint 3 km mélységben a peremvonalától számítva úgy, hogy kövesse a zászlóalj harcrendjét, közvetlenül mögötte.

Abból az elvből és gyakorlatból kell kiindulni, hogy a zászlóaljnak harcközben biztosítani kell a szükséges anyagokat, így lőszert, műszaki anyagot, meleg ételt, ivóvizet, katonai kereskedelmi cikkeket stb. Védelemben a zászlóalj általában lőszert, üzemanyag és élelemellátó helyet, szazad sebesültgyűjtő fészkeket és zászlóalj segélyhelyet

hoz létre és működtet. Fő követelmények egyikeként az álcázási rendszabályok folyamatos és természetes lehetőségek felhasználásával, a terep adta álcázási sajátosságok legjobb kihasználásával, az időjárás, évszak, napszak adta lehetőségek figyelembevételével. Mindezek megvalósíthatók, ha a zászlóaljhadtáp kihasználja az erdők, cserjék, szakadékok domborzatvonulatok, csatornák álcázó sajátosságait; az ellátó szakasz- és zászlóalj-segélyhely mozgásának végrehajtását ködös, vagy éjszakai viszonyok között, hang- és fényálcázási rendszabályok betartásával kell végrehajtani. De természetes álcázás mellett alkalmazni kell a mesterséges eszközök használatát is. Ezeket a hadtápegységek vagy készen kapják, vagy maguk készítik a védelmi helyzet kényszerítő körülményei között a helyszínen található szükséganyagok felhasználásával. Az álcázás rendszabályain túl tartalék körletet rendeznek be és az odavezető utakat is kijelölik és járhatóvá teszik. Így elérik a gyors helyzetváltoztatást, amit a védelem váratlan változásai a zászlóalj hadtáptól is megkövetelnek.

A gyújtófegyverek elleni védelem, elhelyezés követelményeinek úgy kell eleget tenni, hogy a műszaki létesítmények, kialakított mesterséges fedett helyeket tűzvédő bevonattal kell ellátni, ezek közé tartozik az alapanyag-csoportosítás szerint az agyag, homok, kőzúzalék, mész stb. Így a gyújtófegyverek tapadóhatása könnyebben kivédhető és a gyújtóanyag eltávolítható. A zárt rendszerű ponyvás gépjárműveknél a ponyvákat, védőhuzatokat, álcákat nem szabad rögzíteni. A fedezékeknel a képlékeny gyújtóanyagok folyásának irányát csatornákkal, a tárolt anyagoktól elvezetően kell kialakítani. A hagyományos tűzoltási rendszabályokat is foganatosítani kell és a használatát lehetővé tenni a szóróhomoknak, a tűzoltóvíznek, a porral oltó tűzoltók minden fajtájának. Ügyeletes tűzoltókat kell kijelölni.

Anyagi biztosítás

A zászlóalj anyagi biztosítása a hadtápbiztosítás legfontosabb részét képezi és magában foglalja a harc megvívásához szükséges anyagok előteremtésére, rendeltetési helyére való eljuttatására, a csapatok ellátására vonatkozó rendszabályok összességét. A zászlóalj tagozat végrehajtó tagozat, itt a tervezés nem szerepel, mivel minden anyagot az előljáró tagozat, a dandárhadtáp biztosít. Az anyagi ellátást a védelmi harc szükséglete határozza meg és ennek függvényében kerül végrehajtásra.

Üzemanyag-ellátást a zászlóaljnál a megállapított szükségletek és a meglévő készletek figyelembevételével kell megvalósítani. Védelemben az üzemanyag-fogyasztás kisebb mértékű mint támadásban, de nem elhanyagolható igaz a gép- és harcjármű motorok mozgása nem jelentős, de a helyben történő üzemelés miatt elég magas üzemórán való működése a technikai eszközöknek. A felhasznált készletek pótlására általában a nap végén nyílik lehetőség, de nincs kizárva a napközbeni feltöltés sem.

A harcnapon, a várható üzemanyag-fogyasztás a gépesített lövészzászlóaljnál 0,15 ja. 100 kg.; gázolajból 0,25 ja. 4 t.; kenőanyag 80 kg., olajok fogyasztása függ a harcjárművek technikai állapotától, de az is elérheti az üzemanyag-fogyasztás 100%-át.

A gép- és harcjárművek feltöltése hajtóanyaggal és kenőolajjal az ellátó szakasz technikai eszközeivel, megerősítésül adott eszközökkel, töltőgépkocsi szivattyújával, kézi szivattyúval, valamint edényzetből, üzemanyag-utánfutóból, hordóból, kannából történhet. De mindezekon kívül, még ha nem lehet a töltőeszközökkel a feltöltendő harcjárműveket megközelíteni, akkor a harcjárművet hátra kell manőverezni a töltő gép-

járműhöz, vagy az előkészített üzemanyag-technikai eszközhöz. (pl.: hordóhoz, utánfutóhoz stb.) A hordókat többféle módon el lehet juttatni a feltöltésre kijelölt helyre: terepjáró gépjárművel, páncélozott szállító járművel, harckocsival, helikopterrel. Az odaszállított hordókból a harcjárműveket üzemanyaggal a kezelőszemélyzet tölti fel. A gépjárművek feltöltését kannacserével is végre lehet hajtani, a személyi állomány igénybevételével. A helikopterrel történő üzemanyag-kiszállítás lehet leszállás utáni kirakással, ejtőernyővel történő kidobással, kisebb magasságból anélkül, vagy hálóval történő ellasztikus tartály földrehelyezésével.

A zászlóalj védelmi harca hadtápbiztosítás körülménye között kialakulhat olyan helyzet, hogy az anyagi feltöltéseket rövid idő alatt kell végrehajtani. Ekkor kérni kell az előjáró hadtáptagozat segítségét. Ezt nagytömegű lőszer, üzemanyag, egyéb anyagokra vonatkoztatva kell érteni. De ezek közé a feladatok közé sorolható az élelmiszer-ellátás, ami szívós védelmi harc közepette nem könnyű feladat és komoly politikai létfenntartási jelentőséggel bír. A védelmi harc folyamán a zászlóaljnál a melegétel-elkészítés és -lejuttatás a századok védőtámpontjaiba nem mindig valósítható meg mozgókonyhák-kal, hanem a leggyakrabban alkalmazható változatok közé az ételhordóba történő kiosztás. Az ételkiosztás másik változata, az élm. ellátó rajnál a kijelölt ételosztó helyen kerül kiszolgálásra. A személyi állomány az élelemellátás alkalmazott változatától függően háti ételhordókból, vagy mozgókonyhák-ból kapja a melegételt, vagy az egyéni melegítőeszközzel felmelegíti az élelmiszer komplett megfelelő hányadát és így melegítve fogyasztja. A kikülönített kisebb alegységek részére a főzőládák, főzőberendezések alkalmazásával saját maguknak készítik el a melegételt.

De az étel mellett a mindennapi életben természetesnek vett ivóvízellátás is létfontosságú, mivel olyan katonákat kell ellátni, akik lövészárokhhoz kötöttek, kicsi a mozgásterük és nem hagyhatják el beosztási helyüket. Ebben az esetben rendelkezésre áll az ellasztikus víztartály, vizes láda kannákkal, és a kulacs személyenként. A felsoroltaknak a vízbefogadó képessége 1900–2000 l. Hozzá kell még számolni a vízszállító utánfutó és esetenként a mozgókonyha vízbefogadó képességét is, ami szintén 1900–2000 l. Így rendelkezésre áll napi 3800–4000 liter víz, a személyi állomány ivóvíz-szükségleteinek kielégítésére. Ezzel szemben a vízszükséglet 4300–4500 l/nap, a zászlóaljnál 455 főt számolva.

A zászlóalj katonai kereskedelmi cikkekkel történő ellátását az előjáró hadtáptagozat tervezi túrájart alkalmazásával, ami a feladatok függvényében kerül végrehajtásra.

Egészségügyi biztosítás

A zászlóaljsegélyhely az egészségügyi biztosítás rendszerében rendkívül fontos feladatot lát el, mivel a korszerű harc körülményei között a megszervezett és célszerű alkalmazásától függ a sérültek életének megmentése, a hátraszállításra alkalmassá tétel, a tömegesen nyújtandó elsősegély végrehajtása. Így feladata közé tartozik a sérültek időben történő felkutatása a harmezőn, a tömegsérülési gócbokban, majd elsősegélyben részesítés, kihordás, kiszállítás a zászlóalj segélyhelyre. Az alegységek egészségügyi biztosítását csak úgy lehet eredményesen végrehajtani, ha a zászlóalj egészségügyi szolgálat személyi állománya ismeri a zászlóalj harcfeladatát. Az alegységeknél nagy szerep hárul az egészségügyi katonákra, akik védelemben rendszerint egészségügyi ponton tevékenykednek és irányítják a szervezetszerű és kiegészítő sebesültvivők munkáját. Sze-

mélyesen részt vesznek a sérültek felkutatásában és segélyt nyújtanak a legsúlyosabb sérülteknek. Ebben a tekintetben az elsősegély a jellemző, ami önsegélyre és kölcsönös segélyre oszlik. A célja a segélynyújtásnak, megelőzni a súlyosbodást. Így alapvetően a lőtt, szúrt sebek, törések kerülnek előtérbe és a vérzések csillapítását, kötések felhelyezését, ideiglenes rögzítéseket lehet elsősegélyként alkalmazni. Ezt követően végrehajtásra kerül a harcjárművelből, szakasz támpontokból való összegyűjtés a század sebesültfészekbe, vagy támpontokból való összegyűjtés a század sebesültfészekbe, vagy az egészségügyi pontra. A század egészségügyi katona kötetmei közé tartozik a sebesültgyűjtő pont jól látható megjelölése jelzéssel vagy megvilágítással, így az összegyűjtött sérülteket könnyebb kihordani a zászlóalj segélyhelyre.

Harcrendben tevékenykedik a sebesültvivő, aki figyeli az előtte zajló eseményeket, megjegyzi katonatársai helyét, így könnyebb felkutatni, megközelíteni a sérülteket és elsősegélyben részesíteni. Szükség esetén bevinni fizikai erő segítségével a legközelebbi védett helyre, amelyet megjelölnek gézdarabbal, fehér ruhadarabbal, piros kereszttel, és a helyi körülmények adta kirívó anyagokkal. Ha a sérültek felkutatása különösen nehéz körülmények között valósul meg, például nagy füst, köd, éjszaka rossz látási viszonyok, kellemetlen időjárás esetén sérült felkutató csoportokat kell létrehozni, amelyek végrehajtják a terep átvizsgálását.

A sebesültvivő katonákat a zászlóalj-segélyhely parancsnoka rendszerint kis hatósugarú rádióval vagy előre, oktatás tárgyát képező jelzésekkel irányítja. A lehetőségekhez képest a sebesültkihordó gépkocsikat, szükségkiürítő eszközöket, tehergépjárműveket a sebesültfészekhez rendeli. Ha ez a lehetőség a kialakult helyzet függvényében nem valósítható meg, akkor a sérülteket kézben, hordágyon a kocsiforduló helyre hordják ki, ami a védelemben levő század harcrendjéhez a legközelebb esik, minél közelebb van és rejtett az ellenség megfigyelése és tüze alól. Ezen a helyen, a zászlóalj-segélyhelyről kiküldött egészségügyi katona feladata közé tartozik, hogy elsősegélyt nyújt, osztályozza a sérülteket és előkészíti őket a hátraszállításra.

A védelmi harc során a zászlóalj-segélyhely rendszerint az előre kijelölt útvonalon hajtja végre a biztosítási feladatait, amit a dandár egészségügyi szolgálatfőnök meghatároz, vagy a védőkörletben tevékenykedik és kibővíti az elsősegélyt és szaksegélyt biztosít. Ezenkívül nagy jelentőségű az előzőleg már segélynyújtásban részesültek ellenőrzése. Ekkor lehet és van lehetőség az életveszélyes állapotok megszüntetésére újból, a sebek másodlagos fertőzésének megelőzésére, görcsök, vérzések megszüntetésére, fájdalomcsillapításra.

A zászlóaljhadtáp vezetése védelemben

A védelmi harc folyamán a zászlóalj hadtápvezetése megvalósul a DD. PK. HTPH., a zászlóaljparancsnok és a zászlóaljparancsnok hadtáphelyettes által. Ezenkívül nagy hatást gyakorol az egészségügyi szolgálat főnök szakmai intézkedése a zászlóalj tagozatra egészségügyi kérdések vonatkozásában.

A hadtáptervezés érvényesül a dandárparancsnokon keresztül, a hadtápparancsnokban, illetve a parancsnok hadtáphelyettes által kiadott hadtáppintézkedésben, operatív csoporttal és személyesen szóban. A megfogalmazottakat meghatározza a zászlóalj helye és szerepe, anyagi feltöltöttsége feladata és a kialakult védelmi helyzet. Mindezek figye-

lembevételével a helyzet fontosságának megfelelően kell kialakítani a hadtápvezetés ráhatását az adott alegységre. Erre nem lehet meghatározást adni, érezni kell a kialakult helyzet milliójét és kényszerét.

De alapvetően a zászlóaljhadtáp vezetését a zászlóaljparancsnok hadtáphelyettes valósítja meg, beilleszkedve a hadtápvezetés rendszerébe, információ- és jelentőképességeken alapuló kötelesség meghatározásába, az alulról felfelé történő igénylés és a felülről lefelé való biztosítás rendszerébe. A védelmi harc folyamán ennek az információnak a biztosítására rendelkezésre állnak a rádióforgalmú hálók és vezetékes rendszerek, az ellátó szakasz, zászlóalj-segélyhely és a zászlóaljparancsnok hadtáphelyettes által. Ezenkívül még küldöncök, futárok és szóban jelentés a zászlóaljparancsnok hadtáphelyettesnél a Hadtápvezetési ponton.

A honi légvédelmi rakétaezred harctevékenysége hadtápbiztosításának főbb sajátosságai és új vonásai

Vágner Béla őrnagy

A honi légvédelmi csapatok harctevékenységüket alapvetően honi területen, tehát az MNK területén végzik, így a hadtápszolgálat felkészítése, háborús alkalmazásra történő kiképzése, néhány vonatkozásban eltér az elvonuló szárazföldi csapatok hadtápbiztosítási rendszerétől, mint ahogy eltérő a hadtápszolgálat személyi és anyagi szervezete is.

A honi légvédelmi rakétaezred feladata, hogy a várható légi ellenséget időben felderítse, erőivel és eszközeivel azokat megsemmisítse, céljuk sikerét minimálisra korlátozza.

A honi légvédelmi csapatok fegyverzetében, felszereltségében, alkalmazásuk elveiben az elmúlt években igen jelentős fejlődés következett be. A katonapolitikai és haditechnikai követelményeknek megfelelően az átfegyverzések, illetve az átszervezések lényegesen növelték a honi légvédelmi rakétacsapatok harci lehetőségeit, ennek megfelelően változott, módosult a minden irányú kiszolgálás és biztosítás rendszere is. A rendszer sokirányú biztosításának egyik jelentős területe a hadtápbiztosítás.

A honi légvédelmi csapatok – közte a légvédelmi rakétaezred – hadtápbiztosítási rendszere eltér az elvonuló szárazföldi csapatokétól. Harctevékenységük sajátosságai és körülményei nem teszik szükségessé a többtagozatú (csapat-, hadműveleti hadtáp) zárt rendszer létrehozását, ezért alapvetően dandár, egység, alegység hadtáptagozatok alakultak ki, a hadtest és a LÉRE Pság. hadtápjá nem funkcionál, csak törzse van és vezet.

A honi légvédelmi rakétacsapatok harctevékenységének hadtápbiztosítása az ország erőforrásainak terhére, a honi légvédelmi csapatok, valamint a központhadtáp erőivel és eszközeivel a területi ellátás rendszerében valósul meg.

A hadtápbiztosítás *területi rendszere* alatt a csapat- és központhadtáp erőinek, eszközeinek olyan szervezetét, tagoltságát (diszlokációját), működési feltételeit és alapelveit értjük, amelyek haderőnemi hovatartozástól függetlenül biztosítják az adott országrészben diszlokáló (feladatát végrehajtó) csapatok anyagi, technikai, egészségügyi, közlekedési, szállítási, valamint egyéb irányú szükségleteinek kielégítését.

A honi légvédelmi rakétaezred a légvédelmi csapatok alapvető harcászati egysége (3-5 rakétaosztály, 1 rakéta osztálycsoport, 1-1 technikai üzemeltető szolgálat, technikai osztály tartozhat állományába). A vadászrepülő, rádiótechnikai, valamint rádiózavaró egységekkel (alegységekkel) együttműködve védi a részére kijelölt ipari, gazdasági objektumokat, oltalmazza a szárazföldi csapatok főcsoportosításait a légi ellenség csapá-

sai ellen, megakadályozza az ellenséges repülőgépek és szárnyas rakéták oltalmazási körletekbe való berepülését és harctevékenységet folytat a légi ellenséggel, annak különböző eszközeivel.

A felsorolt néhány szempont önmagában is elégséges ahhoz, hogy a honi légvédelmi rakétaezred minden irányú kiszolgálásában, biztosításában helyet kell biztosítani a rendszer háborús hadtápbiztosítása kérdéseinek.

A honi légvédelmi rakétaezred hadtápbiztosítása ugyanakkor sok olyan jellemző sajátosságot rejt magában, melyek jelentősen eltérnek az összefegyvernemi hadtápbiztosítás szervezeti formáitól, elveitől.

A hadtápbiztosítási formákban és elvekben jelentkező eltéréseket az alábbiakban lehet összefoglalni:

a) Bonyolulttá teszi a h. lérak. ezredhadtáp ellátását, vezetését az, hogy a légvédelmi rakétaosztályok (ocs.) széttagoltan, nagy területen helyezkednek (települnek), távol vannak az ezredhadtáptól, ami vezetésüket, ellenőrzésüket megnehezíti.

b) Kedvező a hadtápbiztosítás végrehajtása szempontjából, hogy a honi légvédelmi rakétaezrednek (-osztályoknak) viszonylagos stabil települése közigazgatási körzetekben, ipari objektumok közelében lehetővé teszi a mozgókészletek és a megemelt fenntartási készletek képzését.

c) A hadtáp munkájára az ezred harceljárásainak sajátossága a nagyfokú dinamikusság, valamint a nagy igénybevétel gyakorol közvetlen hatást. A honi légvédelmi rakétaezred legjellemzőbb sajátossága az, hogy az ellenség váratlan támadásának elhárításához állandó harcászaltságban van.

d) Az ezred alegységeinek és a központhadtáp szervek, ellátó bázisok, intézetek széttagoltsága viszonylag nagy területen való települése és azok jelentős távolsága megköveteli az összes szállítási módok kombinált felhasználását az anyagi eszközök több helyre, és jelentős távolságra való időbeni eljuttatása érdekében.

e) Szállítások helyzetére jellemző lesz, hogy az utánszállítás az alapvető anyagokból (légvédelmi rakéta, légvédelmi rakéta-hajtóanyag, gépkocsi hajtóanyag stb.) a központhadtáp hadtápjá egyéb anyagokból az ezred, alegységek eszközeivel valósul meg. Alapvető formája a közúti és a vasúti szállítás lesz.

f) Az ezred nem rendelkezik önálló után- és hátraszállítási utakkal. Az állandó elhelyezési körletekben (laktanyák, laktanya-tüzelőállás, TÚSZ /Tech. o./ rakétaosztályok) az utak fenntartását az ezred végzi a saját erővel, eszközeivel, a harctevékenység időszaka alatt biztosított utakon a központhadtáp erői és eszközei végzik.

g) Az anyagi eszközökkel való ellátásuk, „egyszakaszos” rendszerben valósul meg, azaz az osztályok közvetlenül a kijelölt ellátó bázisoktól, intézetektől vételeznek.

h) Az egészségügyi biztosítás kialakult rendje a rendelkezésre álló erővel és eszközökkel egyszakaszos rendszerben valósul meg. Az egészségügyi szolgálatnak a harctevékenység egészségügyi biztosításán kívül el kell végezni speciális szakfegyvernemi egészségügyi biztosítási feladatot (rakéta-hajtóanyag, sérültek ellátása) is, amely különleges alapismereteket követel az egészségügyi szakszemélyzettől.

i) Az ezredhadtáp-ellátás megszervezésében, irányításában, ellenőrzésében és segítésében szorosan együtt kell hogy működjön a honi légvédelmi hadtest és a központhadtáp alárendelt szerveivel.

j) Az ezred feladatának végrehajtása során nagy mennyiségű anyagi eszközt (légv. rakéta, rakéta-üzemanyag, benzin, gázolaj) használ fel, annak folyamatos pótlása a harctevékenység sikeres megvívásának alapvető feltétele.

k) A honi légvédelmi rakétaezred békében kialakított hadtápbiztosítási rendszere alapvető változtatás nélkül lehetővé teszi az ezred hadtápbiztosítását háborús körülmények között is.

l) Az ezredhadtáp mindenkor kész a meglévő erőivel, eszközeivel a hadtápbiztosítás végrehajtására. Az alárendelt alegységei (rakétaosztályok, rakétaosztály-csoport, technikai osztály, technikai üzemeltető szolgálat) hadtápbiztosításuk vonatkozásában nagyfokú önállósággal rendelkeznek.

A EFEF 011/73. sz. parancsa lehetőséget nyújt arra, hogy amikor egyes honi légvédelmi erőknek a hadtápbiztosítása az MNK területén nehézségekbe ütközne, akkor ezen erők ellátását a szövetséges csapatok erői és eszközei végeznék. A honi légvédelmi rakétaezred hadtápjá segélyhelyből, ellátó századból áll. A honi légvédelmi rakétaosztály anyagi és egészségügyi biztosítását a szervezetszerű segélyhely és az ellátószakasz valószínűsíti meg.

I.

A harctevékenység hadtápbiztosításának megszervezése és végrehajtása

A honi légvédelmi tüzérezred hadtáp megszervezésén, azoknak a céltudatos, tervszerű és folyamatos tevékenységének, rendszabályoknak az összességét értjük, amelyekkel a légi, földi ellenség elleni fegyveres harc megvívásának viszonyait, megteremtjük a hadtáp rendeltetészerű működésének kedvező feltételeit.

A hadtápbiztosítás megszervezésének az alapját képezi:

- a kialakult harci, légi helyzet;
- a pk. elhatározása;
- az előljáró hadtáphelyettes intézkedése;
- a háborús utalás-ellátás rendje;
- az ezred- és az alárendelt hadtápok lehetőségei.

Az ezredparancsnok hadtáphelyettes felelős a hadtáp felkészítése, felépítése, telepítése, megóvása, őrzés-védelme rendszabályainak tervezéséért és foganatosításáért, az UHU-k igénybevételéért és igényléséért, a neki alárendelt szolgálati ágak területén az anyagi, egészségügyi ellátásért, a hadtáptechnikai eszközök technikai biztosításáért, az anyagi eszközök szállításáért, a fűrdetés, mosás biztosításáért.

Az ezredparancsnok technikai helyettes felelős, a fegyvernemi és szolgálatiág-főnökök felelősek saját szakterületük vonatkozásában az ezred anyagellátásáért, a technikai biztosításért és az anyagi eszközök szállításával kapcsolatos igényeik időben történő megadásáért.

1. A hadtáp felkészítése terén:

A harctevékenység sikeres hadtápbiztosítása érdekében az állandó harckészültség időszakában a hadtápeszközöket és -erőket, anyagi készleteket létre kell hozni, meg kell

alakítani, melyek különleges időszakban pedig mozgósítás útján kiegészülnek, illetve feltöltésre kerülnek az ezred- és alegység-hadtápoknál. Ezen feladatokra való felkészülést a magasabb harcászati fokozatok feladatainak begyakoroltatásával, a kiképzési foglalkozások tervszerű végrehajtásával kell biztosítani. A hadtáp békeállapotról háborús helyzetre történő áttérés feladatait a hadtápállomány az évente, két évente végrehajtásra kerülő Pajzs, Zengő, Gránit és Sztrelba gyakorlásokon és gyakorlatokon sajátítják el és hajtják végre a valóságos helyzetet legjobban megközelítő módon.

A harctevékenység megszervezésének időszakában kiemelt figyelmet kell fordítani az ezredhadtáp küszöbön álló szakfeladatai végrehajtására úgy, mint – szállítások (manőverezések) végrehajtása, működés megvalósítására – megóvásra, kiűrésre.

A hadtápállománnyal gyakoroltatni kell a háborús szakmai feladatok végrehajtását. Ezen belül is kiemelten: az üzemanyag, az élelmezési, ruházati és egészségügyi anyagok egy részének a raktárépületekből, illetve ellátóbázisokról tábori körülményeknek megfelelő széttelepítés és működtetés végrehajtásában, az ellátási feladatok széttelepített készletekből történő végzésében, harci-technikai eszközök tábori körülmények közötti feltöltésében, az egészségügyi szolgálatot a segélyhely telepítésében, imitált sérültek első szak- és orvosi segélyben való részesítésében, a tömegpusztulási gócok egészségügyi következményeinek felszámolásában, a ruházati szolgálatot mentesítő tartalék készletek megalakításában, manővereztetésében, tábori elhelyezés feltételeinek biztosításában, az élelmezési szolgálat tábori viszonyok közötti meleg étellel történő ellátás végrehajtásában, a szállítójákat, a szállító szakaszt a különböző szállítási feladatok végrehajtásához.

Fel kell készíteni a hadtáp személyi állományát az ellenség betört, beszívárgott alegységeivel, diverziós csoportjaival, légideszantjaival való harcra, továbbá a tömegpusztító és gyújtófegyverekkel végrehajtott csapások következményeinek felszámolására, mentőosztagban (mentőcsoportban) történő tevékenységére.

A hadtáp felkészítésének alapvető rendszabályait az előjáró hadtáphelyettes és az ezred parancsnoka határozza meg, végrehajtása, gyakorlati megvalósítása a parancsnok hadtáphelyettes és a szolgálatiág-főnökök feladata és kötelessége.

2. A hadtáp csoportosítása, elhelyezése:

A hadtáp csoportosításának az ezred csoportosításához kell hogy igazodjék, ÁHKSZ időszakában állandó elhelyezési körletben (laktanya) csoportosítjuk. MHKSZ elrendelése esetén pedig a légvédelmi rakétaosztályok fő, tartalék vagy rejtett álláskörletei, illetve a technikai üzemeltető szolgálat (TÜSZ) technika osztály körletei közelében kijelölt körletekben kell telepíteni, meghatározott anyagi és technikai eszközökkel, a harci és egyéb állomány folyamatos ellátása érdekében.

Az ezredhadtáp alegységei az ezred H-től 5–10 km távolságra, 2–3 km², a lérak. osztályok hadtápjá az osztály álláskörletétől 2–3 km távolságra, 1–1,5 km² nagyságú körletben települnek.

Az ÁHKSZ időszakában már lehetőség van a hadtáp olyan elhelyezésére, hogy biztosítsa a feltételeket az ellenség első légi támadó harctevékenysége elhárításának eredményes hadtápbiztosításához. Ennek érdekében ezen időszakban kijelölésre, műszakilag előkészítésre kerülnek a települési körletek.

A körletekben a hadtápalegységek részben stacionálisan (földre telepítve), részben mobilizáltan (gépkocsin) helyezkednek el, szorosan alkalmazkodva az ezred harcadatahoz és állandóan készen állnak a jelentkező biztosítási feladatok végrehajtására. A had-

táp részére minden esetben tartalék települési körlet is kijelölésre kerül, de ezek műszaki berendezésére azonban csak elfoglalásuk után van lehetőség.

A gépkocsikat lehetőleg természetes vagy mesterséges fedezékekben, illetve olyan helyen kerülnek elhelyezésre, ahonnan akadály nélkül, gyorsan ki tudnak hajtani.

A földre rakott anyagi eszközöket ponyvával, fóliával kell letakarni – a konténerekben vagy rakodólapokra málházott rakományok kivételével – és a helyszínen található fa vagy egyéb anyagokból készült alátétekre (ászokfa, rözse stb.) kell elhelyezni.

A települési körletben élelmezési ellátópontot, valamint benzin- és gázolajtöltőhelyeket kell működtetni.

A segélyhely – lehetőségektől függően – állandó jellegű épületben, fedezékekben vagy sátrakban kerül telepítésre.

Az üzemanyagraktár a természetes védetség és álcázási lehetőségek figyelembevételével az egyéb raktártól távolabb kerül telepítésre. A raktárban üzemanyagtöltő gépkocsik (üza. ufók.) elhelyezésére fedezékeket, a hordók és egyéb tárolóeszközök részére árkokat kell kiépíteni, az üzemanyagtartályokat földbe kell süllyeszteni és vastag földburkolattal kell ellátni.

Az élelmezési raktár és a konyha lehetőleg egy helyen kerül elhelyezésre, berendezésre, vízvételi hely közelében.

A ruházati anyagot szállító gépkocsik részére fedezékek, a személyi állomány részére óvóhelyek (árkok) kerülnek kiépítésre, berendezésre. Anyagi készletek az alábbi helyekre kerülnek széttelepítésre: laktanya, hadtáptelepülési körlet, tüzelőállások, rakéta-széttelepítési körlet (RSZK), valamint védett létesítmények (H, vezetési pontok).

Az ezred (osztály) hadtáptelepülési helyét az ezred- (osztály-) parancsnok határozza meg, a PK HTPH (hadtápszolgálat-vezető) jelentése és javaslata alapján.

A hadtáp áttelepítése az ezred és az alárendeltségébe tartozó alegységek manőveivel összhangban kerül megtervezésre és végrehajtásra.

A hadtáp áttelepítésére általában akkor kerülhet sor, amikor az egész szervezetet csapás alól ki kell vonni – oltalmazási körlet megváltozik – objektum megsemmisül, de a hadtáp megmarad, az oltalmazás helyreállítása, megerősítése céljából, fő támadási irányokban.

A fentiekben kívül a hadtáp áttelepítését akkor is végre kell hajtani, ha az időjárási tényezők, elemi csapások következtében a korábbi települési körlet nem használható, vagy kedvezőtlen vegyi-, sugárhelyzet alakulna ki. A hadtáp áttelepítése a parancsnok utasítása, engedélye alapján történhet.

Áttelepítést lehetőleg egy lépcsőben kell végrehajtani. Helyzet függvényében – az előjáró engedélye alapján – az anyagi eszközök áttelepítése a szállítóeszközök többszöri fordulójával is végrehajtható.

Nagy távolságú manőver vasúton (keréken) történő végrehajtásakor meg kell szervezni az állomány ellátását.

3. Után- és hátraszállítási utak kijelölése, berendezése:

A légvédelmi rakétaezred az állandó harcckészültség időszakában a kijelölt és jóváhagyott közutakon (után- és hátraszállítási utakon) közlekedik. Ezeket az utakat az ezred korlátozás nélkül és elsőbbséggel veheti igénybe.

Harcvékenység során, amennyiben hadászati és hadműveleti jelentőségű utak igénybevétele válna szükségessé, akkor azok igénybevétele igénylés alapján az előjáró engedélyével történhet. Az ország egyéb - alacsonyabb rendű - útvonalain az ezred hadtápjának közlekedése biztosított.

Után- és hátraszállítási utakat kell biztosítani:

- a kijelölt ellátó, szolgáltató szervezetekhez, kirakóállomásokhoz;
- ezredhadtáp és osztályhadtápok;
- osztályhadtáp és álláskörletek;
- laktanya és álláskörletek;
- TÜSZ és álláskörletek között.

Az utak kijelölését és azok igénybevételének rendjét az ezredhadtáp részére az előjáró hadtáphelyettes, a lérak. osztályoknak, TÜSZ-nek az ezredpk. htp. -e határozza meg.

A műszaki munkák végrehajtására az után- és hátraszállítási utakon az ezredparancsnok által kijelölt erők, a bekötő- és hadtáp települési körletén belül levő utakon az ellátószázad (-szakasz) erői és eszközei kerülnek alkalmazásra.

4. A hadtáp őrzés-védelme, tömegpusztító fegyverek elleni védelme:

A hadtáp TÖPFE és gyújtófegyverek elleni védelme, őrzés és védelme, a hadtáp élet- és működőképességének megóvása alapvető jelentőségű.

A csapásvédetség jobb biztosítása érdekében a HKSZ-i feladatok végrehajtásának időszakában megkezdődik és meghatározott határidőre befejeződik az anyagi készletek széttelepítése olyan számvetéssel, hogy harcoló alegységeink megbízható, folyamatos hadtápbiztosítása ameddig ez lehetséges, az állandó békerendeltetésű hadtápjelöltek (élm. blokk, segélyhely, üza.-töltő állomás, raktárak) történjen, de az ellenség esetleges csapása következtében megteremtsük azt a feltételt, hogy a csapások következményeinek felszámolása és további harc megvívása érdekében rendelkezzen az egység, alegység olyan anyagi és technikai eszközökkel, amelyek biztosítják a harc további megvívását.

Ennek érdekében az ezredhadtáp és alegység hadtápok elfoglalják a korábban kijelölt és telepítés szempontjából begyakorolt körleteiket, melyek kellő feltételekkel rendelkeznek a további ellátásra.

A törzsek által foganatosított rendszabályok alapján a parancsnok hadtáphelyettes (htp. szolg. vez.) szervezi, illetve határozza meg a hadtápallegységek töpfe. és gyújtófegyverek elleni védelmét.

A hadtáp életképességének megóvása érdekében:

- az anyagi eszközöket széttagoltan kell elhelyezni, törekedni kell a terep védelmi és álcázó sajátosságainak maximális kihasználására;
- a hadtáp részére tartalék (életmentő) körletet kell kijelölni, berendezni;
- végre kell hajtani az egészségügyi-higiéniai és megelőző intézkedéseket;
- TÖPFE elleni védőeszközöket biztosítani kell.

Az ellenség TÖPFE-ek alkalmazása esetén azonnal intézkedéseket kell tenni a folyamatos hadtápbiztosítás helyreállítására, végre kell hajtani a mentési munkálatokat és fel kell számolni az ellenség támadásának következményeit.

A települési körletben a védelmet körkörösén kell megszervezni. Közvetlen őrzés-védelmet figyelő és őrhelyek kijelölésével, valamint járőrözéssel kell megoldani.

A szállítmányok őrzés-védelmét minden esetben meg kell szervezni. Különösen fontos a rakéta-üzemanyagok szállításával kapcsolatos őrzés-védelemre előírt rendszabályok betartása, a szükséges eszközök, tűzoltó, vízszállító és mentő gépkocsi biztosítása.

Az ezredhadtápot a H-ról, az alegységek hadtápját, az alegységek vezetési pontjairól híradó eszközökkel vagy jelzőeszközökkel értesítik az atomtámadás veszélyéről, a vegyi-, sugárszennyezésről és a bakteriológiai fertőzésről.

Ha a hadtápot csapás éri, értékelni kell a csapások következtében kialakult helyzetet, meg kell vizsgálni a hadtáp működőképességét.

A csapások következményeire készített számvetések elemzése alapján az a levonható következtetés, hogy egyes alegységek a csapások hatására megsemmisülhetnek, elveszthetik harcképességüket, de az rövid (6-12 óra) határidőn belül helyreállítható. A hadtápanyagokban ebben az időszakban a széttelepítés eredményeként nagyobb, az egység (alegység) hatáskörén belül nem pótolható veszteséggel nem számolhatunk.

Az anyagi eszközökben becsült veszteségek mintegy 6-8%-ra tehetőek, a személyi állomány vesztesége 3-4% lehet, ellátásukat (kiürítésüket) az adott egészségügyi tagozat képes végrehajtani.

A hadtápnál az ellenség által végrehajtott csapások következményeinek felszámolására mentőcsoportot kell létrehozni. Előzetes kijelölésük és létrehozásuk azért szükséges, mert a megoldandó feladatok és a körülmények bonyolultsága, összeszokott, gyakorlott és felkészített állományt igényel.

Hadtáp mentőcsoport összetétele (egy változat):

- munkairányító 1 fő (tts.);
- eü. felcser (eü. katona) 1 fő;
- sebesült kihordó 4 fő;
- akadályelhárító 1 fő (munkagép, daru);
- gk. vezető 1 fő;
- vegyi-, sugárfelderítő 1 fő

összesen: 9 fő - 1 db tdk.

1 db munkagép, daru

Hadtápot ért csapás esetén az alábbi feladatok végrehajtásával *kell számolni*:

- osztályok között anyagmanőverezésre kerülhet sor;
- ezredhadtáp erőiből az alegység-hadtáp megerősítésére kerülhetnek;
- csapást szenvedett alegység-hadtáp megmaradt erői, eszközei összevonásra kerülhetnek és velük más alegység-hadtápok megerősítése kerül végrehajtásra;
- az előljáró-megerősítés lehetséges (TÖPFE esetén egészségügyi, anyagi vonatkozásban).

II.

Anyagi biztosítás terén:

1. A HKSZ-i és fenntartási készletek értékelése:

Az ezred anyagi biztosítása ellátási áganként az érintett szolgálatiág-főnökök közvetlen irányítása és felelőssége mellett valósul meg. A honi légvédelmi hadtest nem ren-

delkezik hadtápegységekkel és anyagi eszközkészletekkel, ennek következtében az ezred anyagellátása közvetlenül a központhadtáp kijelölt raktáraiból, népgazdasági szervezetektől történik.

Az anyagi készleteket a harctevékenység kezdetére tüzelőállásokban, háborús működési helyeken és az azok közelében decentralizáltan, lehetőleg zárt fedezékekben és a lehetőség függvényében kőépületekben olyan mennyiségben célszerű felhalmozni, hogy azok rakéta-hajtóanyagból 3-4 napra, hagyományos üzemanyagból 6-10 napra, élelmezési, ruházati és egészségügyi anyagokból 30 napra biztosítsák az ellátást. A fenti anyagok mennyisége természetesen az elrendelt harcászati anyagokkal együtt értendő, így a kiképzési készletek ellátásba való bevonása biztosítja, hogy a harctevékenység első időszakában nem kell utánszállítást végrehajtani.

Az ezredhadtáp csak az ezredparancsnokság (törzs) részére alakítja meg, tárolja és biztosítja a mozgó anyagi eszközkészleteket.

A hadművelet alatt felhasznált készletek pótlását azokra az anyagokra, amelyekből 6-10 napra elegendő készletet sikerült létrehozni 2-3 naponként, ettől nagyobb készletek esetén kéthetenként is elegendő az eredeti, illetve annak 80%-os szintjére feltölteni az alegységek igénylései alapján. Az anyagi eszközkészletek pótlása lérak. rak. üza., benzin, gázolaj terv szerint, az egyéb anyagi eszközökből igénylés alapján valósul meg.

2. A fogyasztási, tervezési normák:

Az ezred harctevékenysége biztosításához szükséges anyagok tervezése két alapvető időszakot ölel fel:

Az *első időszak* a magasabb harcászati helyzetbe helyezési és mozgósítási feladatok végrehajtásához szükséges anyagok biztosítására és az elrendelt mozgókészletek megalakítására, a kiképzési készletek számbavételére, a készletek decentralizálására kell, hogy irányuljon. Az ezzel kapcsolatos tervezési feladatok az ÁHKSZ időszakában, az érvényben levő hksz.-i és mozgósítási intézkedések, utasítások, ellátási normatívák alapján és a várható alkalmazást figyelembe véve olyan számvetéssel kell végrehajtani, hogy az ezred és alárendeltjei a háborús működési hely elfoglalása érdekében a mozgókészleteit még részben sem használja fel, ezen túlmenően is csak a harc feladat megkezdésekor kerüljön sor a mozgókészlet felhasználására, amennyiben az előbb említett 6-10 napi, illetve a havi készletet nem sikerült létrehozni.

Ezek a készletek létrehozhatók az MHKSZ-i feladatokkal összehangoltan, vagy a háborús működési hely, illetve a települési körlet elfoglalása után, az előjáró hadtáphegyettes intézkedése szerint.

A *második időszak*, amely az elrendelt mozgó- és tartalék készletek meglétéből kiindulva legalább 5-7 napos harctevékenységre elegendő anyagot foglal magába, az adott helyzetnek és követelményeknek megfelelően kerül pontosításra.

A szárazföldi csapatok anyagi biztosítási elveitől *eltérő sajátosságok*:

- a nem romlandó élelmezési anyagok felvételezése alapvetően továbbra is a közeli polgári vállalatoktól, üzemektől történik, figyelembe véve a működő kiegészítő gazdaság termékeit is;

- a ruházat tisztításával, mosásával kapcsolatos békeelvek nem változnak;

- a felhasznált készletek pótlása egyes anyagokra vonatkoztatva, csak 2-3 napos harctevékenység végén, illetve csak kéthetenként vagy még akkor sem szükséges.

A harctevékenység teljes anyagi szükségelete összetevődik:

- a harctevékenység előkészítési és végrehajtása alatti felhasználásából;
- az ellenség tevékenysége következtében lehetséges veszteségekből (egy 5-7 napos szünet nélküli harctevékenységi időszak alatt elérheti a 25-30%-ot is);
- a harctevékenység végére elrendelt készletből (mozgókészlet 80%-a).

Az alábbi közepes fogyasztási normákkal kell számolni az ezrednél (ja.-ban).

	ezred	osztály
rakéta-hajtóanyag	-	1,0-1,5
lé. rak.	-	1,0-1,5
benzín	0,15-0,25	0,15-0,25
gázolaj	0,3-0,4	0,3-0,4
élelem	1,0	1,0
lé. lőszer	1,0	1,0-1,5
löv. lőszer	0,1-0,15	0,1-0,15

A felhasznált anyagi készletek forrásai lehetnek:

- az ezred és alárendeltjei körletében felhalmozott készletek;
- központhadtáp kijelölt raktárai, raktárrészlegei;
- egyes anyagoknál ellátásra kijelölt alakulatok készletei;
- társ fegyveres erők, fegyveres testületek alakulatai;
- továbbra is üzemelő kiegészítő gazdaságok;
- kijelölt polgári vállalatok, szolgáltató üzemek.

A terv szerint biztosított lé. rakétákat, rakéta üza.-ot, benzint, gázolajat a központhadtáp szállítja ki vasúti, egyes esetekben gépkocsi szállító eszközökkel.

Az egyéb anyagi eszközöket - az igénylés-kiutalás függvényében - az ezred-, alegységahadtáp vételezi fel saját erővel, eszközeivel.

A légvédelmi rakéták feltöltését szervezetszerű töltőcsoport hajtja végre a biztonsági és technikai utasítások, előírások szigorú betartása mellett. A töltőcsoport állományának zárt rendszerű, opalonus védőruha, kesztyű és speciális betétű gázálc használata kötelező! A töltési folyamat időszakában a semlegesítő és tűzoltó gépjárműveket beavatkozásra kész állapotban kell tartani. Kötelező az egészségügyi szakszemélyzet (felcser, eü. tts.) jelenléte, mentőfelszereléssel és mentesítő, közömbösítő oldatokkal.

A működési helyeken, körletekben az áramfejlesztő gépeket, gépjárműveket a helyszínen megalakított készletből (hordózott ag.) kéziszivattyúval a kezelő állomány tölti fel hajtóanyaggal, amennyiben a körülmények ezt nem teszik lehetővé, akkor üza. töltőgépkocsival (üza. ufó.-val) kell végrehajtani.

Kiemelt figyelmet kell fordítani a rakéta-széttelepítési körletben a vontatók üzemanyaggal való feltöltésére.

Szállító és egyéb rendeltetésű gépjárművek feltöltése az állandó üzemanyag-raktárban (laktanya) vagy a hadtáp települési körletben telepített üza. feltöltési ponton történik.

Laktanyában készített étellel kell ellátni a laktanyában visszamaradt állományt. A hadtáp települési körletben készített meleg étel kiszállítása útján kell ellátni az RSZK-ban, tüzelőállásokban, H-on, színlelt állásokban, az STGYH-en, valamint egyéb kiküldö-

nített helyen levő állományt (hír, lokátor) és a saját hadtápállományt. Harcállásponton, védett létesítményekben 2 napi hideg ételmet és vizet kell felhalmozni. Naponta háromszor kell meleg étkezést biztosítani.

Állomány fürdetését, tisztaruhaeseréjét az alapobjektumban (laktanyában), illetve területen levő objektumban váltásokkal meg kell oldani, illetve ennek akadályoztatása esetén a közeli polgári vállalatoknál szerződés alapján.

A fegyverzeti-technikai anyagellátás, valamint az egyéb szakanyag ellátást a fegyverzeti-technikai helyettes alárendeltségébe tartozó szolgálatiág-főnökei, illetve az érintett szolgálatiág-főnökök (vezetők) tervezik, irányítják.

A fegyvernemi anyagokat és egyéb szakanyagokat – a veszteség-fogyasztás figyelembevételével igénylés alapján a LÉRE Pság. és ellátófőnökségek terveinek megfelelően a központhadtáp-raktárak biztosítják. Az ezred rakéta ellátása a légvédelmi rakétatechnikai bázisról történik.

III.

Utánszállítás területén:

A harctevékenység hadtápbiztosításához szükséges főbb anyagi eszközök utánszállítását az előjáró szervek végzik, egyéb anyagokból az utánszállítás vételezéssel az ezred és alárendeltjei eszközeivel történik.

A központhadtáp szállít ki az ezredhez rendszerint vasúti eszközökkel légvédelmi rakétát, rakéta-hajtóanyagot. A LÉRE Pság. gépkocsiszállító zászlóalja szállít ki az ezredhez légvédelmi rakétát, rakéta-hajtóanyagot. Az alegységek részére a rakétát és a rakéta-hajtóanyagot a TŰSZ szállítja ki.

Vasútvonalak romboltsága esetén a LÉRE Pság. gépkocsiszállító zászlóalja az ezred szállítóeszközeinek bevonásával közvetlenül szállítja ki a felhasználóhoz. Az egység-hadtáp vételezi és szállítja saját eszközeivel a többi anyagot.

A szállítások végrehajtásához vasúti kirakóállomások, valamint anyagátadópontok kerülnek létrehozásra a központhadtáp erőiből, eszközeiből.

A dunai és tiszai hidak romboltsága esetén az ideiglenes átrakókörletek és kompátkelőhelyek igénybevételére az előjáró intézkedik. Tiltott útvonalak, átkelőhelyek és járatútvonalak 5 gépkocsinál többel való közlekedés esetén, csak előjárótól való előzetes igénylés alapján vehetők igénybe.

Anyagi eszközök terv szerinti elosztása érdekében a központhadtáp vasútra telepített vegyes anyagraktárt (VERA) és a vételezést az ezred onnan hajtja végre, valamint történhet a harcrendi elemek terítőjáratokkal történő ellátása.

A felhasznált anyagi eszközök pótlása elsősorban harci szünetekben kerül végrehajtásra, az alegységek teljes feltöltésével.

A harc előkészítő időszakában az ezrednek általában 15–20 t, a harc megvívásának időszakában pedig 2–3 naponta mintegy 80–100 t anyagot kell átvenni, alapvetően szállítóeszközökön tárolni, elosztani, fel-, le- vagy átrakni, átrakás nélküli szállítmányként rendezni, okmányolni, szállítani, tömegesen feltölteni.

Az előzőekben jelzett anyagmennyiség 60–70%-a rakéta-hajtóanyag, benzin és gázolaj, 20–25%-a lőszer, élelem, fegyverzet-technikai anyag, 5–15%-a pedig egyéb anyag.

A rendelkezésre álló szállítókapacitás elegendő az ezred anyagi szükségleteinek szállítására, sőt az ellátószázad képes időszakosan az alárendeltek részére anyagot vételezni, szállítani.

Gondot a szállító gépjárművek nagyobb vesztesége okoz, ekkor az előljárónak kell beavatkozni más alakulattól erők, eszközök ideiglenes átcsoportosításával, a pótlásigény lehívásával.

IV.

Hadtápszaktechnikai biztosítása:

A hadtápszaktechnikai biztosítás fogalma alatt a hadtáptechnikai és egyéb technikai eszközök helyes alkalmazását, technikai kiszolgálását, tárolását (megővését), időben történő javítását és bázisokra való hátraszállítását értjük.

A hadtáptechnika várható vesztesége nagyban függ elsősorban a települési (működési) körletben elvégzett műszaki álcázási munkák mennyiségétől. Az ellenség várható behatása, a nagy pontosságú fegyverek, felderítő és csapásmérő komplexumok alkalmazása miatt több veszélyeztetésnek lesznek kitéve az ezred, alegység szállítóoszlopai, lakományában visszahagyott hadtáptechnikai eszközei, erői. A harc dinamikája tömeges légi-csapások számának növekedése és feszítettsége következtében a hadtáptechnikai eszközök javítási igényei a nagyobb terjedelmű javításokat igénylő és nem javítható technikai eszközök irányában fognak eltolódni.

A harctevékenység egy napjára az ezrednél 5-7%-os harci és természetes elhasználódásból eredő hadtáptechnikai eszköz-meghibásodással számolhatunk. A meghibásodott eszközökből kisjavítást 50%, középjavítást 20%, nagyjavítást 10% igényelhet, és a vissza nem térülő veszteség 20% lehet általában.

A kisjavítást a technikai eszközökön a kezelőszemélyzet, az ezred és alegységek javítóműhelyei végzi. Közép- és nagyjavítást igénylő technikai eszközöket elő kell készíteni leadásra, majd a sérült technikát a kijelölt, települt sérültgépjármű-gyűjtőhelyre kell leadni vagy a központhadtáp javítóbázisra cserével.

A hadtáptechnikai eszközök veszteségére és keletkezésük egyenletlenségére is a gócszerűség lehet jellemző.

V.

Egészségügyi biztosítás:

Az ezred harctevékenységének egészségügyi biztosítása során a gyógyító-kiürítő, a közegészségügyi-járványügyi és egészségügyi anyagi, valamint a tömegpusztító fegyverek és az ellenséges nagy pontosságú fegyverek elleni védelemmel kapcsolatos egészségügyi rendszabályok kerülnek végrehajtásra.

Az egészségügyi biztosítás rendszere *egyszakaszos*, azaz az alegységeknél az adott segélynyújtás után a sérültek a kijelölt kórházakba kerülnek leadásra.

Az egészségügyi biztosítás megszervezésének célja:

- a személyi állomány harcképességének fenntartása és egészségének megővése;

- a sérültek és betegek időbeni első szak- és első orvosi segélyben történő részesítése;

- a kijelölt kórházakba történő leadással az állomány gyógyítása, az alegységekhez való lehető leggyorsabb visszairányítása.

A fentiekén kívül feladat a rakétaüzemanyag-komponensekkel dolgozó állomány egészségügyi biztosításának végrehajtása, mely magába foglalja:

- a személyi állomány orvosi felülvizsgálatának, kivizsgálásának és ellenőrzésének végrehajtását, az esetleges sérülések és megbetegedések megállapítása is időben megelőzése érdekében;

- üzemeltetés közben a biztonsági rendszabályoknak a személyi állomány részéről történő betartásának, valamint a védőruházat és az egyéni védőeszközök használatának ellenőrzését;

- a rakétahajtóanyag-sérültek és mérgezetek ellátása.

A honi légvédelmi rakétaezred egészségügyi szolgálatának már békében jól behatárolt ellátási és biztosítási feltételeket kell kialakítani, elméletileg és gyakorlatilag elsajátítania. Az ellátási rendszer főbb elvei az alábbiak:

- az egészségügyi ellátás alapja a minden szinten alkalmazandó *ön- és kölcsönös segélynyújtás*;

- az önálló településben tevékenykedő lérak. o.-nál az egészségügyi segélynyújtás kiterjed az *első szaksegély* szintjére, erre felcser vagy egészségügyi tiszthelyettes és zászlóalj szintű szakanyag áll rendelkezésre;

- az ezrednél *első orvosi segély*, illetve a keletkezett sérülési góc függvényében *beszűkített életmentő* első orvosi segély biztosítható ezred szintű anyaggal;

- *szakorvosi, szakosított szakorvosi* segélyben a kijelölt kórházakban, gyógyintézetekben.

A felsorolt segélyformák és a rendszeresített egészségügyi szakanyagok alapvetően hagyományos csapásokban keletkezett sérültek ellátására reálisan alkalmazhatók, azaz a saját erők elégségesek.

Problémát jelent viszont a tömegpusztító fegyverek okozta gócok felszámolása. A rendszeresített egészségügyi szakszemélyzet, illetve egészségügyi szakanyagok tömegsérülési gócok önálló felszámolására elégtelenek, csak a hátszágai ellátási rendszerben, illetve az előjáró egészségügyi szolgálatfőnök tartalékában levő szakcsapatok vagy központhadtáp intézeteinek, erőinek bevonásával, időleges átalárendelésével oldhatók meg.

Az egészségügyi biztosítás megszervezésének külön kérdését fogja jelenteni az, hogy a várhatóan kialakuló sugárszennyezett zónák és a lérak. e. helyhez kötöttsége jelentősen emelni fogja a másodlagos sugársérülések számát – még váltásos rendszerű harctevékenység mellett is – és ez bonyolítani fogja az egészségügyi ellátási feladatokat.

A harctevékenység egészségügyi biztosítását az ezred EÜSZF szervezi meg, a hdt. EÜSZF és az ezredparancsnok elhatározása alapján.

A segélyhelyet a hadtápkörletben, a harctevékenység folyamán pedig a tömeges sérülési gócok közelében kell telepíteni.

Az előjáró zárhatja az ezredsegélyhelyet, amely tartalékként, ebben az esetben a hadtápkörletben felmálházott állapotban kerül elhelyezésre.

A sebesültszállító gépkocsin kívül minden egyes gépjármű bevonható a sebesültszállításba.

Kolera, pestis és fekete himlő esetén karantént kell bevezetni. A tömegpusztító fegyverek elleni védelem egészségügyi rendszabályait a segélyhely erői kötelesek végrehajtani.

VI.

Hadtáp vezetése:

Az ezred harctevékenysége hadtápbiztosításának vezetése sok irányú, jól összehangolt tevékenység megvalósítását és irányítását igényli. Kiemelt figyelmet kell fordítani a hadtápbiztosítás megszervezésére, az alárendelt hadtápok részére a feladatok időbeni lejuttatására, a végrehajtás során a hadtápmanőverek, utánszállítási (vételezési) és sebesült kiürítési feladatok végrehajtására. A vezetésnek arra kell irányulnia, hogy a hadtápalagságok, részlegek hadrafoghatósága állandóan biztosítva legyenek, az ezredhadtáp állománya magas színvonalon, begyakorlottan készek legyenek a feladatok végrehajtására, az ezredhadtáp erői és eszközei az ellátandó részlegekhez, csoportokhoz állandóan közelítésre kerüljenek, a személyi állomány körében aktív, célratörő munka folyjon, a hadtápalagságok folyamatosan, szilárdan legyenek vezetve.

Az ezred hadtápbiztosítását meghatározott rendben, szervezeten, előrelátó tervezéssel, alegységek helyzetéhez, a harc feladathoz és a parancsnok elhatározásához igazodva, szükség esetén módosítva kell tervezni, szervezni, irányítani, ellenőrizni, illetve – ha szükséges – beavatkozni. A hadtáp fő erő kifejtését a fő harc feladatot megoldó alegységek hadtápbiztosítására, valamint a légi harctevékenység kimenetele szempontjából döntően fontos ellátási feladatra kell összpontosítani.

A légi, földi ellenség elleni harcban a hadtápvezetést az jellemzi, hogy:

- a harctevékenységek során az ezred naponta több harc feladatot is megoldhat, a hadtápbiztosítás megszervezésének feladatai tehát folyamatosan ismétlődhetnek;
- a már megtervezett feladatok végrehajtásában (terjedelmében, szerkezetében), illetve a végrehajtás lehetőségeiben és körülményeiben is éles változások következhetnek be (tömegpusztulási góccok, vegyi-, sugárszennyezések, ipari katasztrófák, rombolások stb.).

Az ezredhadtáp vezetéshez szükséges adatokat a hadtáphelyettes, az előjáró hadtáphelyettestől az ezredparancsnoktól, továbbá az együttműködőktől és az alárendelt állománytól kapja meg közvetlenül, vagy a létrehozott információs csatornán.

A hadtápvezetés a harcállásontról valósul meg a hadtápvezetési csoport útján, mely 2 váltásból tevődik össze.

A parancsnok hadtáphelyettes rendszeresen jelentést tesz a parancsnoknak a hadtáp helyzetéről és munkájáról, az alárendelt ellátottságáról, veszteségekről, valamint javaslatot tesz a hadtáp megszervezésére.

A harc hadtápbiztosításának helyzetnek megfelelő megszervezése érdekében a parancsnok eligazításkor feladatokat határoz meg a hadtáp részére, melyet szakmai szempontól kiegészít a hdt. pk. htp. előzetes, majd írásban kiadásra tervezett szakintézkedései.

A parancsnoki tájékoztató a helyzetértékelés és az előzetes intézkedés kiadása után a hadtápvezetési csoport alapvetően két fő feladatot hajt végre.

A hadtápfőnök vezetésével kidolgozásra kerül a hadtápbintézkedés, mely lejutásra kerül az alárendeltekhez és az ellátószázad parancsnokhoz, valamint a szükséges számvetések elkészítésével kidolgozásra kerül a harctevékenység hadtápbiztosítási terve.

A kialakult információs rendszernek megfelelően csapások után a szolgálatiágfőnökök összesítik és jelentik veszteségüket, egyben javaslataikat is, a hadtápot ért következmények felszámolására és a további harctevékenység hadtápbiztosítására vonatkozóan.

A hagyományos csapások után sor kerülhet egyes alegységek menővereinek végrehajtására, azok hadtápbiztosítására, útvonal-igénylésekre.

A tömeges légicsapások következményei felszámolásának időszakában a hadtápvezetés számos probléma elé kerülhet. Gondot okoz az alárendelt osztályokkal való összeköttetés időleges vagy teljes időre történő megszakadása.

A beérkezett veszteségjelentések alapján a PK HTPH jelenti elhatározását az előljárónak a következmények felszámolására.

Az ellenség csapáskövetkezményeinek felszámolásával egyidejűleg kerül sor a hadtápbiztosítás megváltozott körülményeihez igazodó pontosításokra, illetve újbóli megtervezésére.

Kiemelt figyelmet kell fordítani a híradás, összekötéés folyamatosságának fenntartására.

Együttműködés során meg kell valósítani a harctevékenység hadtápbiztosítási feladatainak megoldásában részt vevő szervezetek (részlegek) tevékenységének feladatok, hely és idő szerinti összhangolását.

Együttműködést kell megvalósítani:

- saját vezető szervekkel (hdm. fegyverzettechnikai szolgálat, csapásértékelő csoport stb.);
- ellátóbázisokkal, rakétákkal;
- alárendelt hadtápszolgálatokkal és saját hadtápegységeken belül;
- előljáró hadtápszervvel;
- területi katonai és polgári szervekkel (munkásőrség, polgári védelmi szervek, területvédelmi alakulatok, üzemek stb.).

A hadtápbiztosítás helyzetéről naponta hadtáp-összefoglaló jelentést kell felterjeszteni, alulról-felfelé!

VII.

Következtetések

E rövid összefoglalásban a teljességre való törekvés igénye nélkül kívántam ismertetni azokat az aktuális sajátosságokat és következtetéseket, melyek ismerete a honi légvédelmi rakétaezred kiszolgálásának és ellátásának jelentős szakterülete. Az ezred háborús hadtápbiztosítási rendszere alapvetően kiforrott, de ez nem jelenti azt, hogy nincsenek feladataink a további korszerűsítések érdekében, hisz néhány alapvető változás történt az elmúlt 2-3 évben, ami a biztosításban újszerű vonásként jelentkeznek. *Ilyenek véleményem szerint az alábbiak:*

1. Az ezred állományában alkalmazásra kerülhet olyan légvédelmi rakétaosztály csoport, mely nagy hatótávolságú rakétakomplexummal kerül ellátásra. Az osztálycsoport szervezetenagyobb a lérak. osztályoktól, ez személyi állományban, technikai eszközökben, különböző létesítményekben 3-5-szörös többletet jelent. Az osztálycsoportnak az előljáró parancsnok szab feladatot, mivel tevékenységük meghatározó a légi ellenség elleni harcban. Az osztálycsoport rendelgetése, légi támadó eszközök megsemmisítése, légi harcálláspont (AVACS), hadászati repülőgépek (B-1 bombázó) megsemmisítése, kis magasságú célok megsemmisítése (SR-71 felderítő repülőgépek) stb. Az osztálycsoport harci lehetőségei következtében a hadtápbiztosítás kiemelt jelentőségű, ezért az ezred hadtápbiztosításának orientált tevékenységet kell kifejtetni az osztálycsoport irányában. Az osztálycsoport hadtápbiztosításának elve és rendszere azonos az ezredével, azaz területi ellátási rendszer és az egyszakaszos ellátási, kiűritési rendszer valósul meg. Az osztálycsoport hadtápjá az ezred hadtápjához hasonló (szolgáltatónökök irányítanak) ezred típusú segélyhellyel rendelkezik, bizonyos vonatkozásban az osztályok hadtápjához viszonyítható (ellátószakasz, de nagyobb szállítótérrel).

Az osztálycsoport védett létesítményekkel (védett fedezékkel) rendelkezik, az itt dolgozó állomány ellátása és technika kiszolgálása fontos, összetett feladat. Védett létesítmény és a védett fedezékek anyagi tartalékképzést tesznek lehetővé. Az osztálycsoport szervezete ellátásának, kiszolgálásának folyamata, felhasznált anyagi készletek pótlása csak átgondolt, feladatra orientált hadtápszervezettel lehetséges, mely működésének elveit, gyakorlati feladatait állandóan tökéletesíteni, fejleszteni szükséges.

2. Megkezdődött, folyamatban van az ezred és alárendelt alegységeinek automata vezetési rendszerbe való bekapcsolása.

Ez bizonyos létszámemelkedést és meghatározott technikai eszköz, valamint új objektum növelését vonja maga után. Védett létesítményként lép be az ezred harcálláspont, egyes technikai eszközök védett fedezékeket kaptak, új adóházak kerültek rendszerbe. Mindez az ellátás, biztosítás rendszerének az átreformálását igényli (élm. ellátás, szállítás, tartalékképzés lehetőségei, üza. kiszolgálás stb.).

A tények birtokában az ellátás rendszerét úgy kell kialakítani - ami feladat a jövőre nézve -, hogy optimálisan biztosítva legyenek az automatikus vezetés működésének személyi, anyagi és technikai feltételei.

3. A tömegpusztító fegyverek elleni védelmet csak az előerők és technika maximális széttelepítése, védett objektumok és vezetési pontok további létesítése és a lehetséges egyéb rendszabályok szigorú megvalósítása jelenthet, melyek csökkenthetik a személyi veszteség keletkezését, illetve tömegsérülési göcök kialakulását.

4. Figyelembe véve a NATO hadászati-hadműveleti elgondolását, hazánk földrajzi helyzetét, arra a megállapításra juthatunk, hogy a légvédelmi rendszer lefogásával, kikapcsolásával igyekszik majd katonai, gazdasági és közigazgatási központokat úgy hagyományos, mind töpfe.-vel, valamint diverzáns csoportokkal pusztítani. *Ennek következtében sor kerülhet speciális feladatok biztosítására:*

- manőverekre, a támadó szárazföldi csapatok sikeres támadó harctevékenysége esetén, a honi légvédelmi rendszer kiterjesztésére az országhatáron;
- csapások elől kivonásra kerülhet az ezred a veszélyeztetettségi időszakban;
- szárazföldi légvédelmi erőkkel történő feladatvégrehajtás, együttműködés, esetleges időszakos ellátásuk megvalósítása.

5. A gyakorlatok tapasztalatai alapján a végrehajtott manőverek (rakétaosztályok kivonása, új körletbe települése), illetve az utánszállítások iránya legtöbb esetben keresztelő vagy ellentétes a felvonuló szárazföldi csapatok mozgásirányával.

Az alegységek szállítóoszlopait (kis létszámúak 4-5 gépkocsi) a felvonuló szárazföldi csapatok forgalomirányító szervei félreállíthatják, több óráig várakoztathatják, s mire a szállítmányok beérkeznek rendeltetési helyükre, addigra jelentőségüket el is veszthetik, illetve a nagy távolságok eredményeként az ellenség diverziós erői meg is semmisíthetik.

A fent leírt problémák kiküszöbölése érdekében tovább kell növelni a több anyagféleséget tároló vegyes raktárak számát, települési körletét úgy célszerű kiválasztani, hogy azok minél közelebb legyenek az ellátandó egységekhez, hogy biztosítva legyen a csapatszállító járművek nagyfokú bevonásának lehetősége.

6. Tovább kell tökéletesíteni a hadtáp háborús felkészítését, ezen belül az anyagi készleteket tovább differenciálni, lépcsőzni (tartalék, mentesítőkészlet stb.) növelni a vezetés hatékonyságát, szervezettségét. Biztosítani kell - összeköttetés átmeneti kiesésének valószínűsége miatt - a többszoros összeköttetés feltételeit, a hadtest-, ezred- és az alegység-hadtápok között.

Növelni kell az alegységek tábori-hadtáptechnikai eszközökkel való ellátását, a hadtáp mobilitását a manőverek célirányos hadtápbiztosítása érdekében.

A korszerű technikai eszközökkel felszerelt harci légvédelmi rakétaezred eredményes harctevékenysége korszerűen felszerelt és jól szervezett hadtápszolgálatot követel, amely a magas szinten képzett és begyakorlott állományával képes az ellenség váratlan támadása elhárításának biztosítására. A légvédelmi rakétaezred anyagi utaltsági rendszere alapvetően kiforrott, biztosítja a felmerülő szükségletek kielégítését.

A honi légvédelmi rakétaezred hadtápbiztosítása az ellátás lehetőségeinek bővülésével és korszerűsítésével párhuzamosan állandó mozgásban és fejlődésben van.

A vízi szállítási ágazat helye és alkalmazásának lehetőségei a katonai szállítások végrehajtásában

Tóth Bálint mk. alezredes és Veperdi András őrnagy

A második világháború és az elmúlt évtizedek helyi háborúinak tapasztalatai, valamint a levezetett gyakorlatok számvetései igazolják, hogy a korszerű háborúban a fegyveres erők harctevékenységének sikerét döntően befolyásolja az anyagi eszközök után szállításának, a csapatok átcsoportosításával, feltöltésével összefüggő szállítások kellő időben és a szükséges mennyiségben való végrehajtása. A csapatok megnövekedett szállítási igényeinek kielégítése elengedhetetlenné teszi valamennyi rendelkezésre álló szállítási ágazat komplex felhasználását.

Az állandó harcészültség időszakában a katonai szervezetek, csapatok ellátásához és működési feltételeik biztosításához szükséges anyagi eszközök központi (területi) tárintézetektől, üzemektől a csapatraktárakig (a felhasználóig) való eljuttatásában, valamint a kiképzési feladatokkal összefüggő gyakorlatok során a béke elhelyezési körletekből a gyakorló terek térségébe, kiképző bázisokra történő csapat-, anyagi és technikai eszköz átcsoportosítások megvalósításában fontos szerepük van a népgazdasági szállítási ágazatoknak.

Az egyes szállítási ágazatok fejlettsége, alkalmazhatósága, attraktivitása és nem utolsósorban a gazdaságossága, jelentős mértékben meghatározzák egyben az ágazat katonai szállítások végrehajtásában való részarányát is.

A Magyar Népköztársaság közlekedési rendszere a „szárazföldi” szállítási ágazatok (közút, vasút) vonatkozásában közép-európai szinten megfelelően fejlett, a légi szállítási ágazat kizárólag nemzetközi viszonylatokban és döntően személyszállításra van berendezkedve, a vízi szállítási ágazat – a földrajzi és vízrajzi adottságokból eredően – egy nemzetközi jelentőségű (Duna) és néhány regionális jellegű (Tisza, Balaton stb.) viszonylatban elsősorban tömegáru szállítások végrehajtására specializálódott.

A népgazdasági közlekedési rendszer fejlettségéből adódóan a Magyar Néphadsereg szállítási igényeinek kielégítésében az állandó harcészültség időszakában döntő szerepet kapnak a vasúti és a közúti szállítási ágazatok, ugyanakkor a légi és vízi szállítási ágazatok – bár fontosságukhoz nem férhet kétség – gyakorlatilag nem kerülnek igénybevételre.¹

¹ Kivételt képeznek az MN repülőeszközeivel – egyéb kiképzési feladattal összekapcsolt – végrehajtott légi szállítások, valamint a műszaki csapatok átkelő eszközeivel végzett vízi szállítások.

Ez utóbbi szállítási ágazatok jelentősége és részaránya – még ezen „kedvezőtlen” fejlettség mellett is – élesen megnövekedhet a háborús időszak katonai szállítási végrehajtásában. Mindezek szükségessé teszik, hogy foglalkozzunk alkalmazási lehetőségeik részletes vizsgálatával.

E tanulmány célja, hogy a vízi szállítási ágazat lehetőségeinek feltárásával tájékoztatást adjon a csapatok harctevékenysége, anyagi biztosítása tervezőinek és a katonai szállítások szervezőinek a vízi szállítási ágazat alkalmazhatóságáról a katonai szállítási feladatok végrehajtásában.

A vízi szállítás jellemzői

A vízi szállítás a környezetet legkevésbé terhelő közlekedési forma. A gazdasági élet tapasztalatai igazolják, hogy valamennyi szállítási ágazat közül a fajlagos energiafelhasználás és ezzel arányban a fajlagos szállítási költségek szempontjából a leggazdaságosabb árutovábbítási mód a vízi szállítás. Gazdaságossága mellett előnye, hogy viszonylag kevés élőmunka felhasználásával egyszerre egy egységben több száz (több ezer) tonna áru juttatható el rendeltetési helyére.

Alapvetően ezen előnyök elsősorban ott jelentkeznek ahol:

- nagy mennyiségű (ömlesztett-, csomagolt-, vagy folyékony) és nagy tömegű (nagy méretű) árut viszonylag nagy távolságra kell továbbítani;

- a felmerülő szállítási igény (termelő és felhasználó) és a rendelkezésre álló vízi szállítási útvonal (berakó- és kirakóhely) viszonylag egybeesik, vagy más szállítási ágazattal kedvezően kombinálható;

- a rakodási tevékenységre (átrakásokra) és a szállításra fordított költségek és idő részaránya más szállítási ágazatokkal szemben kedvezőbbek.

A vízi szállítás hátrányaként említhető, hogy:

- csak ott alkalmazható, ahol hajózható víziút, megfelelő úszóművek (hajók uszályok) parti berendezések (kikötők, mólók, ideiglenes kikötők), és felszerelések (rakodóeszközök) állnak rendelkezésre;

- a nagy mennyiségű áru berakása, illetve kirakása a rakodóberendezések függvényében viszonylag hosszú idő alatt végezhető;

- az áru eljutási sebessége valamennyi szállítási ágazathoz képest a leglassúbb;

- a folyami hajózás erősen függ a vízállástól, téli időszakban a víziút jegesedésétől.

A katonai vízi szállítások lehetőségei a Magyar Népköztársaság területén

Hazánkban a hajózható, áruszállításra felhasználható vízi utak földrajzi elhelyezkedése, iránya és mennyisége, a parti berendezések kiépítettsége erősen korlátozzák a vízi szállítások irányát és jellegét. Jelenleg a Duna magyarországi szakaszán Rajkától a Boki rakodóig (417 km), a Tisza Dombbrád és Kisköre, valamint Szolnok és Szeged közötti szakaszain és a Balatonon az időjárási és hidrológiai viszonyok figyelembevételével folyik áru-, illetve személyszállító hajózás, döntően a Magyar Hajózási Részvénytársaság (MAHART) tulajdonát képező közhasználatú úszóegységekkel.

A hajópark összetételét és mennyiségét, valamint korszerűségét jellemzi, hogy az, az 1960-as években fellendülő folyami hajózás hazai és nemzetközi szállítási igényeinek

legjobban megfelelő, döntően az úgynevezett „száraz” tömegárúk befogadására nyitott bárkákkal, valamint vegyes áruszállításra szolgáló úszóegységekkel került kialakításra.

Az 1970-es évektől kezdődően a belföldi folyami hajózási koncepció változása – e szállítási ágazat visszafejlesztése – döntően meghatározza jelenleg is mind a hajópark, mind a parti berendezések vonatkozásában azok katonai szállítási feladatokra való igénybevételének lehetőségét.

Az állandó harcckészültség időszakában a Magyar Néphadsereg szállítási igényeinek térbeli megoszlása, valamint a hajózási útvonalak irányai közötti különbözőségeken kívül, a *belföldi katonai csapatszállítások* végrehajtásánál a vízi szállítást – a hajópark összetétele, a parti berendezések korlátozott lehetőségei és a szállítás jelentős időszükségletet – tömeges méretekben (pl. dandár szintű gyakorlat) reálisan nem vehetjük figyelembe. Ugyanakkor alkalmazható kisebb volumenű, egyedi csapatszállításoknál *az alábbiak szem előtt tartásával*:

- a csapatszállítmány személyi állományának, felszerelésének és kézi fegyverzetének személyhajókon történő elhelyezésével;

- a csapatszállítmány technikai eszközeinek úgynevezett „TS”-uszályokra történő behajózásával. Ebben az esetben a csapatszállítmány több úszóegységben – például egy gépesített lövészszázalaj teljes állománya 4-6 „TS”-uszályból 1-2 tolohajóból és 1 személyhajóból álló konvojban – kerülhet elhelyezésre.

A rendelkezésre álló hajóparkból egyedül a „TS” típusú uszályok alkalmasak arra, hogy a technikai eszközök „saját lábón” kerüljenek behajózásra. A berakáshoz (kirakáshoz) megfelelően előkészített partszakaszt és lejárót kell biztosítani. Erre a célra alkalmas berendezéssel rendelkezik a MAHART.

E szállítási mód háborúban való alkalmazására a „TS” típusú uszályok más rendeltetése miatt azonban nincs lehetőség.

A MAHART tulajdonában levő más típusú – hombáros – uszályokba a harci technika elhelyezését csak nagy teherbírású rakodóberendezéssel ellátott kikötőkben lehet megvalósítani. Erre az ország területén gyakorlatilag csak egy helyen van lehetőség, így alkalmazása nem vehető figyelembe.

A nagy mennyiségű *katonai anyagszállítások* végrehajtásához – amennyiben a szállítási szükséglet iránya a hajózó út irányával kedvezően összehangolható – gazdaságosan alkalmazható a vízi szállítási ágazat. Elsősorban a lőszer és üzemanyag szállításánál célszerű figyelembe venni, de nem kizárt más egységirakományolható és konténerizált anyagok szállítása sem.

A rendelkezésre álló hajópark az állandó harcckészültség, mind a háború időszakában lehetővé teszi jelentős mennyiségű (több ezer tonna) anyag szállítását. E célra legmegfelelebbek a 400-1800 tonnáig terjedő teherbírással rendelkező hombáros vagy nyitott, önjáró, illetve tolt bárkák, folyékony áru szállítására alkalmas uszályok.

A katonai anyagok vízi szállításainak tervezésénél célszerű figyelembe venni, hogy azok be-, illetve kirakásához a feladó és cél állomásokon (kikötőkben, rakodóhelyen) milyen rakodó berendezések állnak rendelkezésre, illetve milyen erőket és eszközöket kell e célra biztosítani.

Különösen fontos ennek megszervezése a háborús szállítások során, ahol a helyzet éles változásai, a folyókon levő műtárgyak rombolásai elzárhatják a hajózó utakat, így az anyagi eszközök utánszállításának biztosítása érdekében más, esetleg ideiglenes kikötőkben kell végrehajtani az úszó egységeken szállított készletek kirakását.

A vízi szállítási ágazat alkalmazása a haditevékenységek időszakában a személyhajók felhasználásával kiemelt szerepet kaphat a sérültek hátraszállításában, illetve egészségügyi ellátásában is.

Jelenleg az ország területén katonai anyagszállítás végrehajtásában a vízi szállítás nem kap szerepet. Ennek oka, hogy a békeidőszakban a katonai anyagszállítmányok vízi úton történő továbbításának megvalósítására *gátló tényezőként hatnak*:

- a szállítási viszonylatok erőteljes eltérése a folyami szállítás lehetséges irányától;
- az anyagok többszöri - szállítási ágazatok közötti - átrakási igénye;
- a hosszú rakodási idő és alacsony menetsebesség;
- az egy időben elszállításra kerülő anyagok viszonylag kis mennyisége;
- a teheráruszállító hajójáratok rendszerének hiánya.

A vízi szállítási ágazat várható fejlődésével párhuzamosan azonban célszerűnek látszik vizsgálni a katonai szállítások - elsősorban anyagszállítások - egy részének ezúton való továbbítása lehetőségét.

Belföldi katonai szállításokra alkalmas vízi utak

1. A Duna

A Duna magyarországi szakasza a folyó középső szakaszához tartozik, fő jellemzője viszonylag kis mederesés és alacsony vízsebesség. A folyó a felső szakaszáról hozott hordalékot lerakja, szigetek, mellékágak alakultak ki. Hajózás szempontjából a főág és három mellékág (Mosoni-, Szentendrei-, Soroksári Dunaág) vehető figyelembe. A hajóforgalomra nézve korlátozó jellegű vízjárások közül az úgynevezett „kisvíz” a gyakoribb, de az árhullámok is okozhatnak fennakadást. A Duna jégviszonyai rendszerint a január-februári hónapokban gátolják a hajózást.

Átlagos vízállás mellett a folyó magyarországi szakaszán 400-1800 tonnás úszóegységekkel (1,2-2,4 m merülési mélységgel) hajózható.

Jelenleg az ország területén 13 híd íveli át a folyót, építés alatt áll már az M-0 autópálya hídja is. A soroksári Dunaág felső és alsó végénél levő (Kvassay és a Tassi) zsilipeken kívül megkezdődtek a bős-nagymarosi vézlépcső zsilipének építési munkái. Utóbbi a magyarországi felsőszakasz hajózási lehetőségeit is kedvezőbbé teszi.

A Duna Győr és Mohács közötti szakaszán összesen 29 kiépített kikötő és 36 ideiglenes kikötő létesítésére alkalmas partszakasz található. Ezek közül katonai anyagszállítmányok rakodására mindössze 12 állandó kikötőben - részint beépített, illetve mobil rakodóberendezésekkel felszereltek -, illetve ideiglenes kikötő létesítésével és mobil rakodóeszközök telepítésével 23 helyen lehet reálisan számolni. A kiépített kikötők közül hét közvetlen vasúti iparvágánnyal is rendelkezik.

A dunai kikötők egy része nem a MAHART, hanem különböző vállalatok kezelésében van.

Jelenleg a MAHART a Dunán rendszeresen csak a Budapest-Csepel és a Győr kikötőkben vállal rakodást, a többi helyeken, illetve a vállalatok kezelésében levő kikötőknél rakodási munkát külön megállapodás alapján lehet végezni.

1. A dunai kikötők főbb jellemzői:

a) *A győri kikötő komplexuma:* több egymástól független rakodó helyből áll. A Mosoni Dunaágban, a torkolattól mintegy 14 km-re helyezkedik el. Ezek közül az első, a Győr város szabad rakodója, amely 350 m hosszú rézsüs terméskőburkolatú partfallal rendelkezik. Rakodóberendezése nincs, de mobil eszközök segítségével, tömegáruk be- és kirakására használható.

A szabad rakodó folytatásaként helyezkedik el a Gabona Felvásárló és Feldolgozó rakodója, amely 200 m hosszú rézsüs partfallal és közvetlen – a győri rendezőpályaudvarból kiágazó – 2 iparvágánnyal és egy vontatóvágánnyal rendelkezik.

Ehhez csatlakozik a TŰZÉP Vállalat 126 m hosszú rézsüs rakpartja, iparvágány leágazással.

A TŰZÉP rakterülete mellett üzemel a MAHART 112 m hosszúságú rézsüs rakpartú kikötője, ahol a rakodást egy 90 m-es darupályán mozgó 3 tonna kapacitású híd-daru segíti elő.

A Mosoni Dunaág 11,3 fkm-énél nyílik az ún. „Iparcsatorna kikötő”, amely a Közraktározási Vállalat (régbben ÁTI) tulajdonában van. Itt 1 db tonna kapacitású konténer daru található.

A győri kikötőkomplexum forgalmát nagymértékben korlátozzák a Mosoni Dunaág kis vízállításai, ugyanis a várostól 1,5 km-re levő „Pataházi gázlónál” kis víz idején mindössze 16–18 dm vízmélység van. Ez általában ősszel fordul elő. A Bős-nagymarosi vízlépcső járulékos munkálatai enyhíteni fognak ezen a gondon.

A kikötőkomplexum katonai anyagszállítmányok rakodására kedvező feltételeket biztosít.

b) *Komáromi nyíltrakodó:*

A Duna jobbpartján található rézsüs partkiképzésű, kőburkolattal védett kikötő, amelyet a közúti híd kettéoszt. A rakparton a MÁV iparvágányt épített ki. A közúti hídtől lefelé levő 600 m hosszú rézsüs partfalú rakodón 500 m hosszúságú rakodóvágány található. Rakodóberendezése nincs, így a rakodásokat csak mobil eszközökkel lehet végrehajtani. Jelenleg a kikötő nem üzemel, de katonai rakodásra alkalmas.

c) *Szőnyi olajkikötő:*

A Duna jobbpartján a Szőnyi Kőolajipari Vállalat olajfinomító gyártelepe részére épült, a hajókban érkező nyersolaj kiszivattyúzására, valamint az elszállítandó finomított anyagok hajókba való töltésére. A kikötő teljes hossza egy tankuszály melléállást teszi lehetővé. Két db lefejtő szivattyúval rendelkezik.

d) *Almásfüzitői olajkikötő:*

A Duna jobbpartján az Almásfüzitői Kőolajfinomító Vállalat részére épült kikötő 1 db uszály melléállását teszi lehetővé. A rakodást 2 db szivattyú biztosítja. Mindkét olajkikötő alkalmas katonai üzemanyag szállítmányok be-, illetve kirakására.

Lábatlani Cement és Mészmu (LCM) kikötő:

A kikötő 35 m hosszú függőleges partfallal rendelkezik. Rakodóberendezése csak az ömlesztett és zsákolt áru berakására alkalmas. Katonai rakodásokra szükségszerűen megfelel.

f) Dunai Cement és Mészmű (DCM) kikötő (Vác):

A kikötő Váctól északra a Duna balpartjára telepítették a Buki sziget déli végéhez. A partfal hossza két uszály kikötésére ad lehetőséget. Jelenleg ömlesztett áruk rakodására használják. A katonai rakodásokra is alkalmas kikötő balparti elhelyezkedése miatt fontos szerepet kaphat.

g) Újpesti MAHART Hajójavító Üzem:

A kikötő (szereplő partfal) a Népszigeten levő MAHART hajójavító telep területén van, két uszály kikötésére alkalmas, függőleges partfallal rendelkezik. A rakodáshoz 1 db 25 tonnás kalapácdaru és 2 db 3 tonnás portáldaru vehető igénybe.

h) A Magyar Hajó- és Darugár Angyalföldi Gyáregységének kikötője:

Az újpesti téli kikötő balpartján épült ki. A szerelőpartfal függőleges és mintegy 120 m hosszúságú. Rakodóberendezései: 4 db 15 tonna teheremelőképeségű parti és 2 db 100 tonna kapacitású úszódaru.

Budapest-Angyalföld kikötő (FÓKA-öböl):

A Duna balpartján, közvetlenül a Rákos-patak torkolata felett épült ki. A medencét a FÓKA használja kavicskirakásra és bázisnak. Rakodóberendezése a kavicskirakón kívül: 1 db 5 tonna teheremelőképeségű parti, és 1 db 16 tonnás úszódaru.

Ez utóbbi három üzemi kikötőt katonai rakodásokra elsősorban háborús időszakban lehet számításba venni.

j) Budapest-Ferencvárosi kikötő:

A Soroksári Dunaágban a Kvassay zsílip közelében a balparton helyezkedik el. Függőleges partfala kb. 950 m hosszú. Vasúti csatlakozása jó, 800 m iparvágány áll rendelkezésre. A rakodási munkákat 3 db 3 tonnás 15 m-es kinyúlása horog és markolóüzemű portáldaru, 500 m-es sínpályán és 1 db 25 m-es kinyúlású horogüzemű, billenőgémes daru, 300 m-es sínpályán végzi. Jelenleg nem üzemel. Katonai rakodásokra kiválóan alkalmas.

k) Csepeli Nemzeti és Szabadkikötő:

Az ország legnagyobb - két medencés - kikötője. Az északi ún. szabad medence, a déli ún. kereskedelmi medence.

A kiépített partfalak hossza 6-8 uszály egyidejű rakodását biztosítja rézsüs, illetve függőleges partfal mellett. A rakodások elvégzésére a kisegítő rakodógépi eszközökön kívül, a nyílt rakodón 3 db 7 tonna teheremelőképeségű híddaru, a többi helyeken további 12 db 1,5-2,5 és 3 tonnás portál, félportál, billenőgémes futódaruk, továbbá a konténerakodónál 2 db 35 tonnás konténerdaruk állnak rendelkezésre. Jelentős iparvágányhálózattal biztosítja a kiszolgálást. Katonai rakodásra mind béke, mind háborús időszakban kiválóan alkalmas.

l) Csepeli petróleum kikötő:

A Szabadkikötő bejárati csatornájától lejjebb a Duna balpartján, rézsüsen kiépített partfallal rendelkezik. Töltő kapacitása, mobil eszközökkel növelhetően változó, napi 2-3 db tankuszály.

m) Százhalombatta DKV olajrakodó:

A Duna Kőolajipari Vállalat olajrakodója a Duna jobb partján. Naponta 2 db tankuszály töltésére képes.

n) Százhalombatta DKV nyílrakodó:

A Duna jobb partján helyezkedik el. Független partfala mellé 1 db uszály tud odaállni. Rakodóberendezése nincs, de kiválóan alkalmas mobil eszközökkel végzett katonai anyagszállítványok rakodására.

o) Dunai Vasmű kikötő:

Dunaújváros felső szélénél levő jobb parti öbölben épült ki. Független partfalának hossza mintegy 530 m. A rakodási munkákat 4 db egyenként 5 tonna teheremelőképeségű billenőgemes portáldaru végzi. A katonai rakodásokra kiválóan alkalmas kikötőt a Dunaiújvárosi vasútállomással iparvágány köti össze.

p) Bajai kikötő:

A Közraktározási Vállalat tulajdonában levő bajai kitűnő a Duna bal partján helyezkedik el. Független partfallal és beépített 1 db 35 tonnás konténerakkodó daruval rendelkezik. A rakodó területén kettős iparvágány húzódik. Katonai rakodásokra alkalmas, bal parti elhelyezkedése fontosságát növeli.

r) Mohácsi Farostlemezgyár kikötő:

A kikötő a Duna jobb partján kizárólag a Farostlemezgyár részére épült. Független partfalának hossza 55 m. A rakodást 2 db 3 tonnás 20 m-es gémkinyúlású felportáldaru végzi. Katonai rakodásokra is alkalmas.

s) Mohácsi kikötő:

A kikötő a Duna jobb partján fekszik. Rézsűs partfallal és iparvágányokkal rendelkezik, de beépített rakodóberendezései nincsenek. Mobil eszközök telepítésével katonai rakodásokra alkalmas.

Ideiglenes kikötők kialakításának lehetőségei

Az előzőekben ismertetett adatokból, kitűnik, hogy a meglévő állandó kikötők – az elhelyezkedésükből és kis számukból adódóan – eléggé behatárolják a katonai vízi szállítások viszonyait. Éppen ezért nagyobb figyelmet kell fordítani az ideiglenes kialakítható rakodóhelyekre. Ezeket a katonai szállítványok feladási, illetve rendeltetési helyének ismeretében, a meglévő lehetőségek közül úgy kell kiválasztani, hogy az ideiglenes kikötőhöz, illetve onnan való szállítás minél rövidebb útvonalon történjen. Gondolni kell arra is, hogy az ilyen útvonalon berendezett rakodóhelyeknek általában nincs közvetlen vasúti kapcsolata, és az oda-, illetve elszállítást tehergépjárművekkel kell megoldani.

Az ideiglenes rakodóhely kialakításával és berendezésével kapcsolatban fő problémaként jelentkezik az a tény, hogy a legnagyobb hajózási vállalatunk a MAHART nem rendelkezik olyan technikai eszközökkel és állománnyal, amely képessé tenné ilyen objektumok létrehozására, amennyiben igény merülne fel rá. Jelenleg békében ilyen

célra katonai erő sem áll rendelkezésre, azonban háborús időszakban e feladatok elvégzésére bevonhatók a közlekedési és a műszaki csapatok hídépítő erői.

Jelenleg a Duna magyarországi szakaszán a hajózás és szárazföldi csatlakozás szempontjai szerint kiválasztott (36 helyen) partszakaszon a katonai hídépítő erőkkel (részelgekkel) mintegy 18–36 óra alatt a rakodóállomások kiépíthetők.

2. A Tisza

Az ország területét a keleti országhatártól délnyugat, majd déli irányban átszelő Tiszát a folyó mindhárom (felső, középső és alsó) folyási szakasza jellemzi. A felső szakaszon (Vásárosnaményig) a kis vízmélység és a rendkívüli kis kanyarulati ívek gyakorlatilag lehetetlenné teszik a kereskedelmi hajózást. Vásárosnamény és Dombrád között időszakosan kis merülésű hajókkal nehezen hajózható. A tiszalöki és kiskörei vízlépcsők által visszaduzzasztott szakaszon kellő vízmélység biztosítja a 400–1000 tonnás úszóművek közlekedését. Az alsó folyási szakaszon (Szolnoktól a torkolatig) az újbencei (Jugoszlávia) vízlépcső duzzasztó hatása fokozatosan javuló hajózási lehetőséget biztosít Csongrád és az országhatár között. A folyó Kisköre és Szolnok közötti szakasza jelenleg a hajózási viszonyokra igen kedvezőtlen, a szélsőséges vízjárások gátlólag hatnak a hajózásra. E szakasz kedvezőbbé tételét a már megtervezett, de még nem épülő Tisza III. vízlépcső hivatott biztosítani.

A folyó teljes szakaszán zavarja a hajózást a korai és hosszán tartó jegesedés (decembertől március közepéig), illetve a gyakori magas vízállás.

Jelenleg a Tiszán rendszeres kereskedelmi hajózás nincs, egyes vállalatok, állami gazdaságok, termelőszövetkezetek és a Vízügyi Igazgatóságok saját célú szállításokat végeznek. A meglévő kikötők rakodóberendezésekkel nincsenek felszerelve, kiépítettségük rendszerint alacsony műszaki színvonalú. Összesen 37 helyen található kikötőhely, azonban jelentősebb előkészítő munka nélkül gyakorlatilag csak kettő alkalmas katonai rakodások végrehajtására. Ezen helyeken is a rakodóeszközökről, illetve a rakodást végző személyekről a szállítónak kell gondoskodni.

Tiszai kikötők főbb jellemzői

Szolnoki kikötő

A Tisza jobb partján, mintegy 1500 m hosszú 30 m széles rakterülettel és földrézsű partszakasszal rendelkezik. Az árvízvédelmi töltésen belüli területre négy helyen lehet bejutni. Korábban kavics, kő, fa és gabona rakodására használták, jelenleg nem üzemel. Rakodóberendezései nincsenek, katonai rakodásra előkészítés és berendezés után szükségserűen felel meg.

Tápai téli kikötő:

A Tisza jobb partján, a Maros torkolata felett épült medencés kikötő telelési célokra és hajójavításra szolgál. Szűk keresztmetszetű közúti kapcsolata van, rakodásra a terület jellegéből adódóan nem alkalmas.

Szegedi rakodó:

A város területén a közúti híd alatt húzódó mintegy 600 m hosszú kövezett rézsűs partfalú rakodó jelenleg nem üzemel. Korábban iparvágánnyal is rendelkezett, ezt 1971-ben megszüntették. Katonai rakodásokra – rakodóeszközök biztosításával – alkalmas.

Ideiglenes kikötők létesítésének lehetőségei:

A tiszai állandó és berendezett kikötők hiánya méginkább előtérbe helyezi az ideiglenes rakodóhelyek létesítésének szükségességét. Az elvégzett felmérések szerint 35 helyen van lehetőség ideiglenes rakodóhely – mobil rakodóeszközök alkalmazásával – berendezésére.

A Tiszán végzendő katonai szállítások lehetőségét erősen szűkíti az a tény is, hogy az ország területén nincs kapcsolata a Dunával.

3. A Balaton

A Balatoni hajózás alapvetően a személyszállításra, illetve egy viszonylatos komphajózásra korlátozódik. Gyakorlatilag teherhajózás jelenleg csak a partvédelmi munkák érdekében folyik. A hajózási szempontoknak megfelelően alakultak a kikötők is. A tó partján 21 közforgalmi személykikötő és számtalan nem nyilvános (magán, vállalati) „jacht kikötő” működik.

A Balatonon működő hajóparkot békeidőszakban katonai szállításokra általában csak személyszállításra célszerű igénybe venni, teherszállítás (anyagszállítás) gyakorlatilag csak kompolással valósítható meg.

Háborús időszakban azonban a meglévő nem kis kapacitású személyszállító eszközök alkalmasak lehetnek a személyi utánpótlásra, illetve a sérültek szállításra. A Balatonon levő 22 db, egyenként 150–200 t teherbírású uszály kisebb volumenű anyagszállítást is lehetővé tesz. A katonai rakodásokhoz a személykikötők mintegy 50%-a berendezhető.

A vízi szállító eszközök

A Magyar Népköztársaság hajóparkjának összetételét és területi elosztását alapvetően meghatározza, hogy számottevő kereskedelmi hajózással csak a MAHART – első sorban a Dunán, illetve személyforgalomban a Balatonon is – foglalkozik. A különböző vállalatok, Vízügyi Igazgatóságok stb. magán hajóparkja alapvetően saját célú szállításokat végez.

A hajópark területi és tulajdonjogi megosztását szemlélteti a táblázat:

Tulajdon jog	MAHART			EGYÉB SZERVEK (nem magánkézben)			ÖSSZESEN		
	szem. hajók	von- tatók	uszá- lyok	szem. hajók	von- tatók	uszá- lyok	szem. hajók	von- tatók	uszá- lyok
Duna	27	33	181	57	60	209	84	93	390
Tisza				4	20	23	4	20	23
Balaton	26	1	3	3	15	22	29	16	25
Összesen:	53	34	184	64	95	254	117	129	438

A MAHART rendelkezésére álló járműpark mintegy 12 500 fő személy-, 250 000 tonna szárazáru és 12 000 t folyékonyáru szállítására alkalmas. A dolgozó hajóállomány mintegy 40%-a - tekintettel a nemzetközi fuvarozási tevékenységére - az ország területén kívül tartózkodik.

A katonai vízi szállítások várható volumene sem békeidőszakban, sem háborús időszakban nem haladja meg a rendelkezésre álló szállítási lehetőségeket.

A katonai vízi szállítások lehetőségei feltárásával azt a célt kívántuk elérni, hogy - a földrajzilag eléggé korlátozott, de még sem elhanyagolható szállítási viszonylatokban - a gazdasági és a harcászati szempontok előtérbe helyezésével ráirányítsuk a csapatok ellátásával, a nagytömegű „áruszállítási” feladatokkal foglalkozók figyelmét ezen szállítási ágazat alkalmazhatóságára, mind békeidőszakban, mind háborús viszonyok között.

A szakorvosi és szakosított szakorvosi ellátás továbbfejlesztésének lehetőségei az elvonuló szárazföldi csapatok egészségügyi biztosítása érdekében

Dr. Villányi Ferenc orvos ezredes

A téma időszerűségét az indokolja, hogy a jelenlegi háborús egészségügyi biztosítási rendszerünk mintegy 10-15 éve szerveződött. Ezen időszak alatt kisebb-nagyobb szervezeti korrekciók kerültek ugyan végrehajtásra, de ezek a szervezési változások nem tudták teljes mértékben kielégíteni azokat a minőségi követelményeket, amelyeket a tudományos technikai forradalom a hadügyben végbement változások az utolsó másfél évtizedben az egészségügyi ellátással szemben támasztottak.

A hadviselés területén végbemenő forradalom, az új típusú fegyverfajták alkalmazása minőségi változást idéz elő az eddig ismert harci sérülések szerkezetében. Az elméleti számvetések alapján megállapítható, hogy növekedni fog az olyan sérülésfajták száma, mint az égettek, a polytraumatizált sérültek, a sugársérültek, illetve elsősorban a különböző fegyverfajták károsító tényezőinek együttes hatására keletkezett kombinált sérültek.

Mindebből az következik, hogy az egészségügyi szolgálat gyógyító tevékenységében az előző évekhez viszonyítva minőségileg új típusú feladatok is jelentkeznek. A feladatok megoldása érdekében a Varsói Szerződés Tagállamai hadseregeinek katonae egészségügyi szolgálatai intenzív kutatásokat folytatnak a háborús sérültellátás rendszerének továbbfejlesztésére, új módszereket keresünk a szakorvosi és szakosított szakorvosi ellátás lehetőségeinek továbbfejlesztésére.

1. Az MN elvonuló szárazföldi csapatok, a KHEL alárendeltségébe tartozó egészségügyi dandárok, valamint a Vegyes Kórházbázisok szakorvosi és szakosított szakorvosi segélyt nyújtó szervezeteinek korszerűsítése.

A továbbfejlesztésre tett javaslatok megtételénél az MN hadtáp és az MN egészségügyi szolgálat fejlesztésére kidolgozott rövid-, közép- és hosszútávra szóló koncepciókból kell kiindulni, valamint figyelembe kell venni azokat a fontos tényezőket, amelyek meghatározóak a szakorvosi és szakosított szakorvosi ellátás biztosításának szervezése szempontjából.

A várható egészségügyi veszteség szerkezeti megoszlásának megfelelően kiemelt fontosságú a nagyszámú kombinált sérült, égett, végtagsérült és sugárbeteg ellátási követelményeinek szervezeti biztosítása. Az egyes sérüléstípusok ellátási stratégiájának tekintetében az utóbbi években szemléletváltozás következett be, mint például az égett sérültek ellátása terén. Az égettek ellátását sokáig csak a sebészeti ellátás szempontjából

vizsgáltuk, ezért ellátásukat is sebészeti típusú tábori kórházakban terveztük. Az égést, mint égés-betegséget komplexen értelmezve, az a következtetés vonható le – a vonatkozó szakirodalom és a lefolytatott gyakorlatok alapján –, hogy az égett sérültek a sérüléstől számítva 7–10 napig alapvetően belgyógyászati típusú betegek és egy részüknek az ellátást belgyógyászati típusú tábori kórházakban is lehet biztosítani a szakorvosi megerősítő zászlóaljak megfelelő égési szakcsoportjainak közreműködésével, illetve a megfelelő egészségügyi anyagi-technikai eszközök átcsoportosításával.

Az egyes egészségügyi kiürítési szakaszok korszerűsítési javaslatai *az alábbiakban összegezhettek*:

a) Az összfejvernemi hadsereg egészségügyi tagozatában működő egészségügyi dandár alapvetően szakorvosi ellátásra hivatott. Az itt nyújtott segély tartalma eltérő attól, amit a Központhadtáp Előretolt Lépcső egészségügyi dandárok tábori kórházai-ban nyújtanak. Ennek alapvető oka, hogy az összfejvernemi hadsereg egészségügyi dandár tábori kórházakkal nem rendelkezik. Az állományába szervezett Szakorvosi Megerősítő Osztag jelenlegi és javasolt új szervezetével is csak egyes szakmákban képes (pl. szemészet, orr-fül-gége, urológia, égés stb.) elemi szakosított szakorvosi segélyt nyújtani. Így leszögezhető, hogy a hadsereg egészségügyi kiürítési szakaszban alapvetően csak elemi életmentő halaszthatatlan szakosított szakorvosi segélyt, míg a Központhadtáp Előretolt Lépcső egészségügyi tagozatban végleges gyógyulást biztosító szakosított szakorvosi segélyt kell kapniuk a sérülteknek (betegeknek) 60–90 nap gyógyulási időtartamon belül.

A másik fontos tényező és sajátosság, hogy a hadsereg egészségügyi szolgálata bizonyos értelemben nem képez önálló egészségügyi kiürítési szakaszt, mert a segélynyújtó és sérültszállító kapacitás – a hadsereg egészségügyi tartalékától eltekintve – a hadtestek egészségügyi megerősítéseként kerül alkalmazásra, így a hadtest egészségügyi kiürítési tagozatban ezen egészségügyi szervezetek általában szakorvosi véleményt nyújtanak a sérülteknek (betegeknek).

Annak érdekében, hogy a hadsereg (hadtest) egészségügyi tagozatban a szakorvosi segélynyújtás mennyisége és minősége (az életmentő elemi szakosított segélynyújtás) növekedjen, szükséges a hadsereg Szakorvosi Megerősítő Osztagot korszerűsíteni. A korszerűsítést a jelenlegi szervezet módosításával, a Szakorvosi Megerősítő Osztag megerősítésével, új szakcsoportok szervezésével lehet elérni. A gyakorlatok tapasztalatai alapján megállapítható, hogy nem indokolt és nem is szükséges a Szakorvosi Megerősítő Osztagnál jelenleg meglévő 12 fős parancsnokság, valamint a nagylétszámú vezető-kiszolgálást biztosító alegységek megtartása. Abból kell kiindulni, hogy a Szakorvosi Megerősítő Osztag szakcsoportjai a hadtesteknél kerülnek alkalmazásra, minden oldalú ellátásukról is a hadtest gondoskodik (egészségügyi zászlóalj, egészségügyi osztag). Abban az esetben, ha a Szakorvosi Megerősítő Osztag, vagy annak egyes szakcsoportjai tartalékban vannak, az ellátásukat a hadsereg egészségügyi dandár kiszolgáló százada tudja biztosítani.

A várható egészségügyi veszteség mennyiségéből és szerkezeti megoszlásából kiindulva – jelentős nagyságrendű égett keletkezését feltételezve – a Szakorvosi Megerősítő osztagnál két égési szakcsoport létrehozása indokolt. A team gyógyítás elveinek érvényesítése érdekében a jelenlegi kettő szemészeti szakcsoport helyett kettő orr-fül-gegeszemész szakcsoport létrehozása javasolt úgy, hogy egy-egy szakcsoportba 1 szemész és 1 orr-fül-gége szakorvos tartozzon. A jelenlegi toxiko-radiológus szakcsoport helyett

belgyógyász szakcsoport létrehozása szükséges, amelybe a haematológiában, illetve a toxikológiában jártas szakorvosokat kell lebiztosítani. A radiológus szakorvos megnevezés ugyanis nem azt a belgyógyászati szakismereti igényt fejezi ki, amely a sugárbetegek ellátásához szükséges. A *Szakorvosi Megerősítő Osztag javasolt szerkezeti organogramját az 1. számú táblázat tartalmazza.*

b) A Központhadtáp Előretolt Lépcső egészségügyi tagozat a szakorvosi ellátásnak azon szakasza, amelyben a sérültek (betegek) gyógykezelése a végleges felgyógyulásukig tart. Ezért ez az egészségügyi kiürítő szakasz a hadművelleti területen az ellátás utolsó szakasza. Ebben a tagozatban a sérültek (betegek) részére teljes terjedelmű szakorvosi és szakosított szakorvosi ellátást kell biztosítani, így az ehhez szükséges erőket és eszközöket is ezen tagozat működésére kell összpontosítani. További hátraszállításra csak azon sérültek (betegek) kerülnek, akiknek gyógyulási időtartama meghaladja a 60-90 napot, vagy egyértelműen katonai szolgálatra alkalmatlanok, illetve speciális ellátást igényelnek.

Ebben a tagozatban érvényesíteni kell a stabilitás és flexibilitás elvét, ami azt jelenti, hogy egy időben kell rugalmas, akcióképes egészségügyi szervezetekkel manőverezni és ugyanakkor biztosítani kell a tábori kórházak szilárd vezetését, a telepítésükhöz és a működésükhöz szükséges valamennyi feltétel megteremtését.

Ezen módszerek alkalmazásával a szakorvosi és szakosított szakorvosi ellátás olyan hatékony és korszerű rendszere alakítható ki, amelyben a különböző szakképzettségű orvosok szoros együttműködése megvalósulhat. Jobban érvényesül a háborús egészségügyi ellátásban a tervszerűség és szervezettség, ami együttesen kapacitást és ellátási minőséget növelő tényezőként jelentkezik létszámnövekedés nélkül.

A Központhadtáp Előretolt Lépcső egészségügyi dandárok szervezeti fejlesztésére irányuló javaslatoknál az az alapvető követelmény képezte a kiindulás alapját, hogy a háborús egészségügyi ellátást rövid időn belül a korszerű hadviseléshez kell igazítani, azzal a céllal, hogy jobban feleljen meg az ellátási igényekhez és legyen összhangban a hadműveletek megvívásának korszerű módszereivel. A jelenlegi rendszert alaposan elemezve és mérlegelve az a következtetés vonható le – a Magyar Népköztársaságban meglevő szakorvosi létszámokra reálisan alapozva –, hogy ésszerűen kell a tábori egészségügyi ellátásban a szakosodást és a többprofilúságot biztosítani.

A központhadtáp tagozatban az 1970-es évek második felétől a többprofilú tábori kórházak rendszerbe állítása került előtérbe, amely az akkori hadtudományi és orvostudományi elveknek megfelelt, ma viszont ezeken az elveken a haditevékenységek megvívása megváltozott módszerei miatt változtatni szükséges. Az elmúlt 10-15 évben végrehajtott hazai és nemzetközi kutatások eredményei, a gyakorlatok és tömegkatasztrófák tapasztalatai azt bizonyítják, hogy a tábori kórházak szakosítását – néhány többprofilú tábori kórház meghagyása mellett – az alapkórházakra épített mozgékony szakcsoportokkal lehet hatékonyan megvalósítani. Ez az elgondolás a Varsói Szerződés Tagállamai egészségügyi szolgálatai vezető állományának koncepciójával megegyező és kifejezettebben egybehangzó a Szovjet Hadsereg egészségügyi szolgálata fejlesztésére irányuló hosszútávú fejlesztési elgondolásokkal is.

Mіндеzeket figyelembe véve a Központhadtáp Előretolt Lépcső egészségügyi dandárok ellátási lehetőségeinek korszerűsítésére tett javaslatok az alábbiak:

Elsősorban az egészségügyi dandár parancsnokságot kell alkalmassá tenni arra, hogy egy időben a hadművelleti-harcászati helyzetnek megfelelő három dandárrészelg

vezetésére legyen képes. Ez a hármas tagozódású vezetési csoport (parancsnokság) a jelenlegi szervezetből kialakítható.

A javasolt korszerűsítés leglényegesebb részét a Tábori Sebészeti Kórházak és a Tábori Belgyógyászati Kórházak és Tábori Többprofilú Belgyógyászati Kórházak egy részének felhasználásával.

Az új típusú szervezetek kialakításánál a gyógyító tevékenységet végző orvos és szakképzett egészségügyi középáder arányt a Tábori Sebészeti Kórháznál 1:2,5-ben, a Tábori Belgyógyászati Kórháznál 1:2-ben célszerű meghatározni. Jelenleg ez az arány a Magyar Néphadsereg viszonylatában 1:3, illetve 1:2,8 körül mozog, ami a szovjet adatokkal is összevetve magas.

A fentiekből kiindulva a Központhadtáp Előretolt Lépcső egészségügyi dandárokban a jelenleg meglévő Tábori Többprofilú Sebészeti Kórházak helyett célszerűbb egészségügyi dandáronként 3-3 Tábori Többprofilú Sebészeti Kórházat meghagyni és a fennmaradó Tábori Többprofilú Sebészeti kórházakból Tábori Sebészeti Kórházakat létrehozni. Ugyanis a jelenlegi Tábori Többprofilú Belgyógyászati egészségügyi dandáronként egyet-egyet meghagyni és a többiből Tábori belgyógyászati Kórházakat szervezni. Ezen felül a várható könnyű sérültek nagy száma igényli, hogy egészségügyi dandáronként további 1-1 Könnyűsebesült Kórházat szervezzünk egy Tábori Többprofilú Sebészeti Kórház terhére. A Könnyűsebesült Kórházak számának növelését az is indokolja, hogy ezzel lehetővé válik az egészségügyi dandárnál az egészségügyi rehabilitáció központjának létrehozása.

Ugyanakkor továbbra is szükséges egészségügyi dandáronként Tábori Többprofilú Sebészeti Kórházak és Tábori Többprofilú Belgyógyászati Kórház meghagyása melyek szükségességét az önálló harcászati irányok egészségügyi biztosítása, illetve a hadművelleti terület mélységében keletkező tömegsérülési gócok egészségügyi biztosítása, illetve a hadművelleti terület mélységében keletkező tömegsérülési gócok egészségügyi következményeinek felszámolása teszi indokolttá.

Az új típusú Tábori Sebészeti Kórház szervezeti organogramját a 2. számú táblázat, a Tábori Belgyógyászati Kórházét pedig a 3. számú táblázat tartalmazza.

Az új típusú kórházak 1-3 gyógyító osztályai a konkrét igényeknek megfelelően a Szakorvosi Megerősítő Zászlóaljak szakcsoportjainak megerősítésével, illetve azokkal szakosítva alkalmasak a kombinált sérültek ellátására. E kórházak élére – eltérve a jelenlegi rendszertől – szervező orvosokat célszerű rendszeresíteni, így az egészségügyi dandárok vonatkozásában létszámcsoportosítással mintegy 55-60 fővel növelhető a klinikusok száma.

A Központhadtáp Előretolt Lépcső egészségügyi dandárnál meghatározó szerepe van a Szakorvosi Megerősítő Zászlóaljoknak, mint a szakosított szakorvosi segínyt biztosító alapvető szervezeteknek. A korábban vázolt követelmények és körülmények miatt a Szakorvosi Megerősítő Zászlóaljok jelenlegi szervezeti struktúráján tervezett alkalmazásán módosítani szükséges.

Az összefegyvernemi hadsereg Szakorvosi Megerősítő Osztaghoz hasonlóan ezen szervezeteknél sem indokolt a nagylétszámú parancsnokság és a kiszolgáló, biztosító alegységek megtartása a Szakorvosi megerősítő Osztagra vonatkozó megállapítások miatt. A Szakorvosi megerősítő Zászlóaljok kapacitásának növelését alapvetően azonban nem ezek a szervezeti problémák akadályozzák, hanem az, hogy a jelenlegi szakcsoportok száma és összetétele nem felel meg a szakosított szakorvosi ellátással szemben

támasztott igényeknek, ami egyrészt abból adódik, hogy megváltozott a várható egészségügyi veszteség szerkezete, másrészt a jelenlegi Szakorvosi Megerősítő Zászlóalj szakcsoportjainak megalakítása sem volt körültekintően előkészítve a lebiztosítható szakorvosok szakképzettsége tekintetében.

A jelenlegi Szakorvosi Megerősítő Zászlóalj merev katonai szervezeteknek fogható fel, alkalmazásukat több kötöttség nehezíti, ezért nehezen mobilizálhatók, működtetésük túlzott adminisztrációt igényel, orvoslétszámuk kevés.

Mindezeket figyelembe véve a Szakorvosi Megerősítő Zászlóalj korszerűsítésénél javasolom, hogy vezetésüket 2-3 fős parancsnokság végezze, állományukba zászlóaljanként 1-10 általános sebész, 1-5 mellkas sebész, 1-5 végtag sebész, 1-4 idegsebész, 1-4 szájssebész, 1-4 szem-fül-orr-gégész, 1-4 ideggyógyász, 1-2 nőgyógyász, 1-4 fogorvos, 14 urológus, 1-15 aneszteziológus és intenzív, 1-10 belgyógyász, 1-10 égési szakcsoport tartozzon. A fenti orvoslétszámok körültekintő lebiztosítással, az egészségügyi dandárok tábori kórházai szakorvosainak terhére – akik az átszervezés során felszabadulnak – biztosíthatók. A javasolt szervezeti korszerűsítéssel a Szakorvosi Megerősítő Zászlóalj kapacitása jelentősen növelhető.

A Központhadtáp Előretolt Lépcső egészségügyi dandárok tábori kórházainak szakorvosi létszámának csökkentése (Szakorvosi Megerősítő Zászlóaljhoz történő átcsoportosításuk) azért is indokolt, mert az egészségügyi rendszergyakorlatok tapasztalatai igazolták, hogy a tábori kórházak orvosállománya a tömeges sérültáramlás befejezése után már nincs leterhelve, mivel ebben az időszakban az egyéni indikációk alapján történik az ellátás és alapvetően utókezelés folyik (ebből kivételt képeznek a sugársérültek). A tömeges sérültáramlás időszakában viszont az érintett kórházak, a konkrét igényeknek megfelelően, a Szakorvosi Megerősítő Zászlóalj megfelelő szakcsoportjaival megerősíthetők a szükséges mértékben és időtartamban. Ami tehát a kórházaktól mennyiségében elvitelre kerül, azt az adott szükségleteknek megfelelő minőségben kerül viszapótlásra.

Mind a Szakorvosi Megerősítő Osztag, mind a Szakorvosi Megerősítő Zászlóalj szakcsoportjai létszámának kialakításánál azt az elvet célszerű követni, hogy egy szakcsoport a műtési szakmáknál kettő szakorvosból és egy-egy vezető-műtősből, míg az egyéb orvosi szakmák tekintetében egy szakorvos és egy vezető asszisztensből álljon. Ezen összetételű szakcsoportok a megfelelő egészségügyi anyagi-technikai, szállítási stb. eszközökkel ellátva, az adott egészségügyi-kiürítési szakaszokra rátelepülve, együttműködve az ottlevő szakállománnyal, felhasználva az adott egészségügyi szervezet gyógydiagnosztikai és terápiás lehetőségeit, biztosítani tudják egyrészt a műtési beavatkozásokat, másrészt a konziliáriusi feladatok időbeni, komplex és gyors végrehajtását.

Az új szervezetű Szakorvosi Megerősítő Zászlóalj szervezeti organogramját a 4. sz. táblázat tartalmazza.

Az MN elvonuló szárazföldi csapatok háborús egészségügyi biztosítási rendszerének – a szakorvosi ellátást érintő – továbbfejlesztése.

A háborús egészségügyi biztosítási rendszer mind pozitív, mind negatív oldalait egy-egy ötéves tervidőszakban végrehajtott egészségügyi rendszergyakorlatok tapasztalatai bizonyították. A legutóbbi „ORION-85” egészségügyi komplex rendszergyakorlat tapasztalatainak elemzése során egyértelműen megállapítható volt, hogy az elért fejlődés mellett tovább kell korszerűsíteni a háborús egészségügyi biztosítási rendszerét csapat-és központhadtáp tagozatban egyaránt.

A gyakorlatok során levont következtetésekből érzékelhető, hogy a harcoló csapatok - azaz az összefegyvernemi hadsereg hadtestsegélyhelyei - és a Vegyes Kórházbázisok között nincsen olyan egészségügyi szervezet, amely a csapatoktól érkező sérültek (betegek) átvételét és osztályozását úgy képes végrehajtani, hogy ne bontanánk meg a Központhadtáp Előretolt Lépcső egészségügyi dandárainak szervezetét. Ezen feladatra jelenleg a Központhadtáp Előretolt Lépcső egészségügyi dandárai Osztályozó Kiürítő Állomásai kerülnek igénybevételre. Ez a körülmény viszont azt eredményezheti, hogy az egészségügyi dandár (egészségügyi dandárrészlegek) hadműveleti területen történő telepítésekor az Osztályozó Kiürítő Állomások hiánya, illetve késedelmes begyülekeztetése veszélyeztetheti az egészségügyi dandár komplex alkalmazását. Ezt a tényt az is igazolhatja, hogy az Osztályozó Kiürítő Állomások működtetésére a sérültek keletkezésének és hátraszállítási dinamikájának függvényében a hadműveletek 1-4 napjáig szükség lehet, majd a kivonásuk után azokat fel kell tölteni, felmálházni és az egészségügyi dandárhoz begyülekeztetni. Ez a feladat a tapasztalatok szerint legalább még 2-3 napot vehet igénybe, ami azt eredményezi, hogy velük csupán - a letelepítést is számítva - a 6-7. napon lehet számolni. Nem mond ellent ennek az a tény sem, hogy minden egyes egészségügyi dandár 2 Osztályozó Kiürítő Állomással rendelkezik. Ugyanis a jelenlegi gyakorlat szerint az első egészségügyi dandárrészleg telepítésekor (a támadó hadművelet 3-4. napja) 1-1 Osztályozó Kiürítő Állomás rendelkezésre áll és amikor a következő egészségügyi dandárrészleget kell telepíteni a Vegyes Kórházbázisokba átalárendelt Osztályozó Kiürítő Állomások felszabadíthatók.

Ez a szemlélet azonban a számvetések alapján nem tartható, mivel egyrészt az ellenség csapásaitól veszteségeik keletkezhetnek (megsemmisülhetnek), másrészt a hadműveletek során a kis alegységek menetrendbe való beillesztése és begyülekeztetés az idő szűkössége, az utak romboltsága stb. miatt rendkívül kockázatos. Ezért indokoltnak tartom az úgynevezett Hátországi Osztályozó Kiürítő Állomások rendszerbe állítását, melyek korábban a Magyar Néphadsereg harcrendjében már voltak a Hátországi Osztályozó Kiürítő Állomások a Vegyes Kórházbázisok működésében is meghatározó szerepet tölthetnek be, biztosítva, hogy a sérültek (betegek) sérülési típusoknak megfelelő kórházakba kerüljenek. Ezen feladataik teljesítése után alkalmassá válnak a hadművelési területéről érkező sérültek (betegek) határmenti körzetekben való átrakása, sérülési típusoknak megfelelő csoportosítása, a hátországba történő továbbszállításuk koordinálására a hadművelési irányoknak megfelelően.

Erre a feladatra a Hátországi Egészségügyi Alakulatok Parancsnoksága állományában jelenleg is meglévő Osztályozó Kiürítő Állomást célszerű 2 db Hátországi Osztályozó Kiürítő Állomássá felfejleszteni úgy, hogy azok a hadművelési irányoknak megfelelően legyenek alkalmazhatók. Parancsnokságukat pedig úgy célszerű szervezni, hogy a Vegyes Kórházbázisok katonai vezetését is megoldja. A Vegyes Kórházbázisok megerősítésére a Hátországi Osztályozó Kiürítő Állomáson kívül az MN Hátországi Egészségügyi Alakulatok Parancsnoksága és a Mozdó kórházcsoport egészségügyi erőt és eszközeit célszerű igénybe venni (Egészségügyi Osztag, Könnyűsebesült Kórház, Tábori Többprofilú Sebészeti Kórház stb.).

Ezen szervezeti korszerűsítéssel megvalósítható, hogy a nagy kapacitással és manőverező képességgel rendelkező egészségügyi dandárok megbontását elkerüljük, megőrizve őket a hadművelési területen történő alkalmazásra.

A másik tapasztalat, amelyet a végrehajtott „BALATON-86” törzsvezetési gyakorlat is igazolt, a Vegyes Kórházbázisok helyének, szerepének nem kellő tisztázottsága. Fontos feladat a Vegyes Kórházbázisokat a Szociális és Egészségügyi Minisztériummal együttműködve úgy kialakítani, hogy azok biztosítsák az elvonuló szárazföldi csapatok alkalmazásának várható két hadműveleti irányban keletkezett sérültek arányos fogadását és ellátását. Ez azt jelenti, hogy célszerűbb volna a Vegyes kórházbázisok szervezeteinek mintegy 60%-át a főirányban és mintegy 40%-át a másik hadműveleti irányban kijelölni.

A kórházak kijelölésénél figyelembe kell venni, hogy 200–300 ágyszámnál kisebb kórházakat nem célszerű a Vegyes Kórházbázisok állományába beosztani, valamint a szakosított szakorvosi ellátás biztosíthatóságának igényét. Külön problémát jelent a védelmi hadművelet során a Vegyes Kórházbázisok diszlokációjának kialakítása, mivel az állami egészségügyi szolgálat részéről kijelölt kórházak állandó jellegűek, nehezen vagy egyáltalán nem mobilizálhatók, így nem tudják rugalmasan követni a hadműveletek által támasztott igényeket. Ezért felvetődik annak mérlegetése, hogy a Vegyes Kórházbázisok diszlokációját illetően két változat kerüljön kialakításra, egy a támadó, egy a védelmi hadművelet egészségügyi biztosításának megfelelően.

A Vegyes Kórházbázisokkal kapcsolatban a szakosított szakorvosi ellátás igénye azért is fokozott hangsúllyal merül fel, mivel a hadműveleti területről (egészségügyi zászlóaljról, Egészségügyi Osztagról) hátraszállított sérültek (betegek) általában csak életmentő szakorvosi ellátásban részesülnek, tehát a Vegyes Kórházbázisok kórházaiban részükre végleges ellátást kell biztosítani. A Vegyes Kórházbázisokból – mivel azok honi területen helyezkednek el – nem célszerű a sérülteket (betegeket) a hátszág hasonló jellegű katonai kiürítő, szükség- és kiegészítő kórházaiba hátraszállítani, mivel az súlyosbíthatja állapotukat. Ezen tétel alól akkor kell kivételt tenni, ha megfelelő szak-képzettséget igénylő szakosított szakorvosi ellátásra van szüksége egyes magasan kvalifikált állománykategóriáknak, akiket speciális katonakórházakba kell hátraszállítani (repülő-hajózó állomány, magasabbparancsnoki állomány stb.), illetve ha azt a körülmények indokolták teszik (az ellenség betörésének, a kórházak ellenség által történő elfoglalásának veszélye).

A háborús egészségügyi biztosítás során, ha elfogadjuk azt a tételt, hogy a háború első napjaiban a sérülteket (betegeket) a Vegyes Kórházbázisokban részesítik szakorvosi, illetve szakosított szakorvosi segélyben, akkor már békében ezen követelményeket figyelembe véve meg kell teremteni a biztonságos működtetés feltételeit is. Erre a jelenlegi rendszer nem minden tekintetben felel meg, mivel az MN Egészségügyi Szolgálat és a Szociális és Egészségügyi Minisztérium között az együttműködés során kidolgozott dokumentumok csak részben szabályozzák azokat a legfontosabb szervezési irányítási és ellátási kérdéseket, melyek a Vegyes Kórházbázisok vezetésére, jogállására, szervezeti felépítésére és az egységes ellátásra vonatkoznak.

3. A szakorvosi és szakosított szakorvosi ellátás vezetés-irányítási rendszerének tökéletesítése, az egyes egészségügyi kiürítési szakaszok működési rendjének fejlesztése.

Az egészségügyi gyógyító-kiürítő biztosítási rendszer akkor funkcionál megbízhatóan, ha egységes elvekre épül fel. Ez vonatkozik a sérültek összegyűjtésére és hátraszállításukra éppúgy, mint az adott kiürítési szakaszon nyújtott segélynyújtások tartalmának, a gyógykezelés időtartamának pontos és egyértelmű meghatározására, az egészségügyi szervezetek, intézetek működési rendjének szabályozására. A felsorolt területeken az

MN katonáorvosainak döntő hányada, de még a tartalékos orvosok jelentős része is gazdag gyakorlati tapasztalatokkal rendelkezik.

Mindenekelőtt egyértelműen megállapítható, hogy az MN háborús egészségügyi biztosítási rendszerének vezetése az elmúlt fejlesztési tervciklusokban korszerűsödött és biztosította a háborús egészségügyi ellátás fejlődését. Az elért eredmények mellett azonban az is megállapítható, hogy néhány, a vezetés szempontjából fontos területen, még jelentős hiányosságok vannak, melyek megszüntetésére, csökkentésükre az alábbi lehetőségek adódnak:

a) Csapattagozatban

A dandár-, hadtestsegélyhelyek (egészségügyi zászlóalj, egészségügyi osztag) – bár szervezeti (állománytábla szerinti) tagozódásuk ezt biztosítja – nem egységes elvek szerint, a funkcionális feladataiknak megfelelően települnek, ami egyértelműen előidézti a belső vezetésük nehézségét, általában működési zavarokhoz vezet és ez végső soron kapacitáscsökkentést eredményez. Ennek elkerülése érdekében keresni kell annak lehetőségét – a szervezettség és tervszerűség biztosítása érdekében –, hogy a gyógyító és diagnosztikai részlegek lehetőleg épületekben nyerjenek elhelyezést, beleértve a műtőt, sokkaltalanítót, intenzív utókezelőt is. Ennek fontossága védelmi hadműveletek során fokozottabban jelentkezik. A többi részleg telepítéséhez nagyon jól fel lehet használni a jelenleg több célra alkalmazható 63M. egységes parancsnoki sátrakat is, amelyekből a legkülönbözőbb variációk állíthatók össze.

A településnél alapvető követelménynek kell tekinteni, hogy a röntgen, a vérellátó a laboratórium és a gyógyszerár, a műtő-sokkaltalanító, illetve a gyógyító osztályok (fekető) közelében legyenek, ezzel biztosítva azok folyamatos kiszolgálását.

Ismert követelmény, hogy már a csapategészségügyi tagozatban minden sérültet (beteg) aki egy adott egészségügyi kiürítési szakaszra kerül, nyilvántartásba kell venni. A nyilvántartás alapja az, hogy minden sérült (beteg) csak egy nyilvántartási egységet képezzen, függetlenül attól, hogy az adott sérültnél (betegnél) hány fajta sérülés fordul elő egy időben. Az értékelést a vezető sérülés, illetve tünet alapján kell elvégezni.

Az egységes dokumentáció érdekében a hadtest típusú segélyhelyen (egészségügyi zászlóalj, egészségügyi osztag) a sérültek (betegek) dokumentálására elsősegélylapot, kiürítési borítékot, kórlapot, osztályozó jegyet, betűrendes névmutatót, sérültek (betegek) nyilvántartó könyvét, fektető-kiürítő naplót, műtési naplót, laboratóriumi naplót, fertőző beteg naplót, transzfúziós naplót kell vezetni a megfelelő funkcionális részlegeknél. Ezeket az okmányokat már békeidőszakban „egységcsomagként” célszerű előkészíteni.

b) Központbadi táp tagozatban a Központbadi táp Előretolt Lépcső egészségügyi szervezeteinél

Az egészségügyi dandárok megalakításához, felkészítésükhöz és működésükhöz szükséges alapvető vezetési dokumentációk rendelkezésre állnak, azonban ezek tartalma a gyakorlatok, ellenőrzések tapasztalatai szerint nem minden területen biztosítják a végrehajtás vezetetségét.

Az MN egészségügyi szolgálat háborús vezetési rendszerében jelentős szerepet töltenek be az MN főszakorvosi direktívák melyek a megfelelő egészségügyi tagozat egészségügyi szolgálatfőnökének szakmai intézkedése, illetve az egészségügyi biztosítási terv alapján készülnek és kerülnek kiadásra. Ezek az okmányok abból a célból készülnek, hogy háború esetén mind a hadműveleti, mind a hátszói területen működő katoná-

egészségügyi szervezetekben és intézetekben egységes elvek szerint történjen az egészségügyi ellátás, azaz a segélynyújtás terjedelme, a sérültek (betegek) gyógykezelése, a megelőző és egyéb rendszabályok végrehajtása, amelyek biztosítják a sérültek (betegek) gyógykezelésének folyamatosságát, a közegészségügyi-higiénés és járványvédelmi rendszabályok betartását, a tömegpusztító fegyverek elleni védelmet. Ezek a főszakorvosi direktívák képezik ugyanis az alapját az egészségügyi szervezeteknél, a táborigényvezetőkben végzett egységes háborús egészségügyi ellátásnak. Ezért a háborús egészségügyi biztosítási rendszer vezetésének fejlesztése érdekében rendkívül fontos a főszakorvosi direktívák elkészítése és alkalmazásának gyakoroltatása minden olyan felkészítési formánál, ahol erre lehetőség kínálkozik.

Az MN főszakorvosi direktíváknak részletesen tartalmaznia kell mindazon feladatokat, amelyeket az egészségügyi kiürítési szakaszokon végre kell hajtani a beérkezett sérültek (betegek) komplex gyógykezelése érdekében.

Az MN főszakorvosi direktívát ki kell dolgozni szakmák szerint külön-külön, vagy egy egységes dokumentumban, amely általános bevezető részből és külön szakmai fejezetekből áll. Legcélravezetőbbnek a második változat tűnik, mert ez biztosítja az ismétlések elkerülését.

Az MN Egészségügyi Szolgálatfőnökség 1977-ben kiadta és bevezette a csapat- és központhadtáp egészségügyi szervezeteinél a „HARCI SÉRÜLTEK ÉS BETEGEK SÜRGŐS ELLÁTÁSA” című kiadványt. Ez a kiadvány tartalmazza egy esetleges háború esetén keletkező sérülési (betegségi) típusokat, ezek ellátásának, gyógykezelésének tartalmát a különböző típusú segélynyújtásokat illetően, valamint a sérültek (betegek) ellátásához szükséges orvosi beavatkozás módszereit, az alkalmazható gyógyszereket, kötszereket stb.

Ezen segédlet kiadása óta eltelt 10 év alatt azonban részben újfajta sérülési (betegségi) típusokkal számolunk (neutronfegyver, új mérgező harcanyagok, nagyobb hatású baktériumfegyver stb.), részben jelentősen fejlődött az orvostudomány és a gyógyszeripar is. Mindezek maguk után vonják egy új, a korszerű háborúnak megfelelő, a harci sérültek (betegek) ellátását elősegítő segédlet kiadásának szükségességét.

Az MN elvonuló szárazföldi csapatok háborús egészségügyi biztosítási rendszerének javasolt fejlesztése mellett hosszabb távra szóló fejlesztési célkitűzésként olyan irányú vizsgálatokat és kutatásokat is kell végezni, melyek eredményeképpen a szakorvosi és szakosított szakorvosi ellátásának hatékonyabb vezetés-irányítási formája jöjjön létre. A lefolytatott gyakorlatok tapasztalatai ráirányították a figyelmet arra, hogy a Központhadtáp Előretolt Lépcső jelenlegi működése az elvonuló szárazföldi csapatok egészségügyi biztosítása érdekében nehézkes és áttételeken keresztül valósul meg. A minden területre kiterjedő vizsgálatok végrehajtása után megvalósíthatónak tűnik a Központhadtáp Előretolt Lépcsőt és az alárendeltségébe tartozó egészségügyi osztályt a háborús hadtápbiztosítási rendszeréből kiiktatni a felszabaduló állományból a Hátországai Osztályozó Kiürítő Állomások vezető állományát létrehozni. Egészségügyi vonatkozásban ez azt jelentené, hogy az egészségügyi dandárok az MN Egészségügyi Szolgálatfőnökség vezetői és az összefegyvernemi hadsereg igénye szerint – az egységes egészségügyi biztosítás rendszerében – kerülnének alkalmazásra. Az operatív intézkedések végrehajtása érdekében az MN egészségügyi szolgálatfőnök helyettes a Központhadtáp Előretolt lépcső vezetési pontja helyett a hadsereg Hadtápbiztosítási Ponton tevékeny-

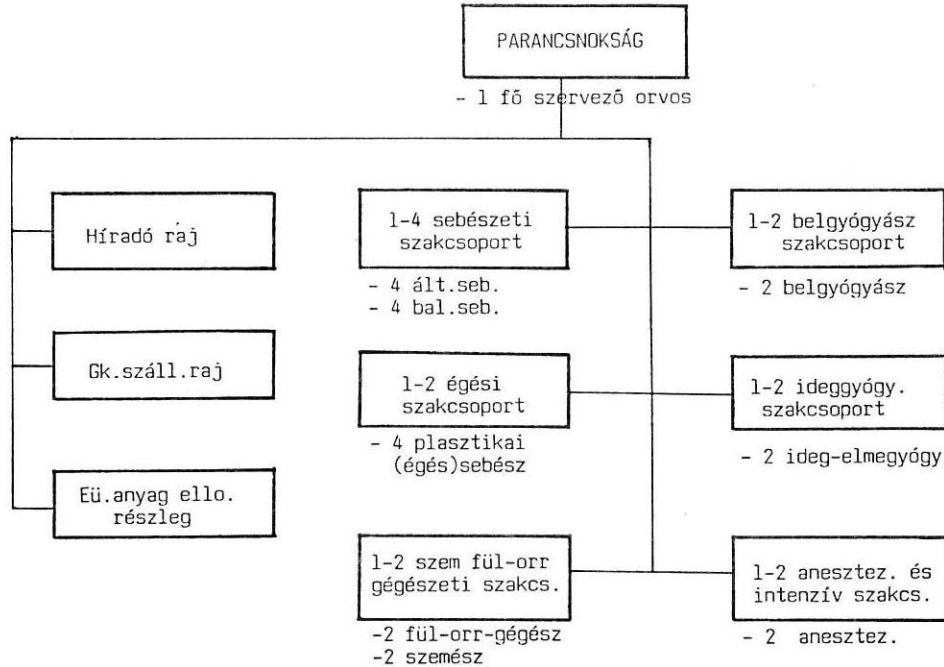
kedne, így biztosított lenne a gyorsabb információáramlás, a feltételekhez gyorsabban és rugalmasabban alkalmazkodó végrehajtás, az egységes ellátási koncepció érvényesülése.

A Vegyes kórházbázisok vonatkozásában:

Az összefegyvernemi hadsereg támadó (védelmi) hadművelete első időszakában a (tömeges sérültáramlás során) célszerű lenne, hogy a Vegyes Kórházbázisok vezetését az MN Hátországi Egészségügyi Alakulatok Parancsnokságától az állományukba átalárendelt Hátországi Osztályozó Kiürítő Állomások végezzék az MN egységes egészségügyi biztosítási tervének megfelelően, együttműködve az összefegyvernemi hadsereg egészségügyi szolgálatával. Amikor a Vegyes Kórházbázisok leterhelődnek, megtelek sérültekkel (betegekkel), a Hátországi Osztályozó Kiürítő Állomások funkciója is megváltozik, kikerülnének a Vegyes Kórházbázisok állományából és a Vegyes Kórházbázisok vezetését-irányítását teljes egészében az MN Hátországi Egészségügyi Alakulatok Parancsnoksága venné át. A vezetésirányítás zökkenőmentes átadása-átvétele céljából, az MN Hátországi Egészségügyi Alakulatok Parancsnoksága részéről operatív csoportot szükséges működtetni a Vegyes Kórházbázisok parancsnokságán (a Hátországi Osztályozó Kiürítő Állomásoknál, mely csoport minden szükséges információval rendelkezik az elvonuló szárazföldi csapatokról, a Vegyes Kórházbázisok tevékenységéről. A Vegyes Kórházbázisok ilyen fajta katonai vezetése lehetővé tenné a Vegyes Kórházbázisok intézeteiben ápolt katonasérültek (betegek) gyógyítása mellett azok felülvizsgálatának megoldását is. A Vegyes Kórházbázisokon a sérültek (betegek) ellátását az MN főszakorvosi direktívákra alapozva, a Vegyes Kórházbázisokra külön kidolgozott direktívák alapján kell végrehajtani.

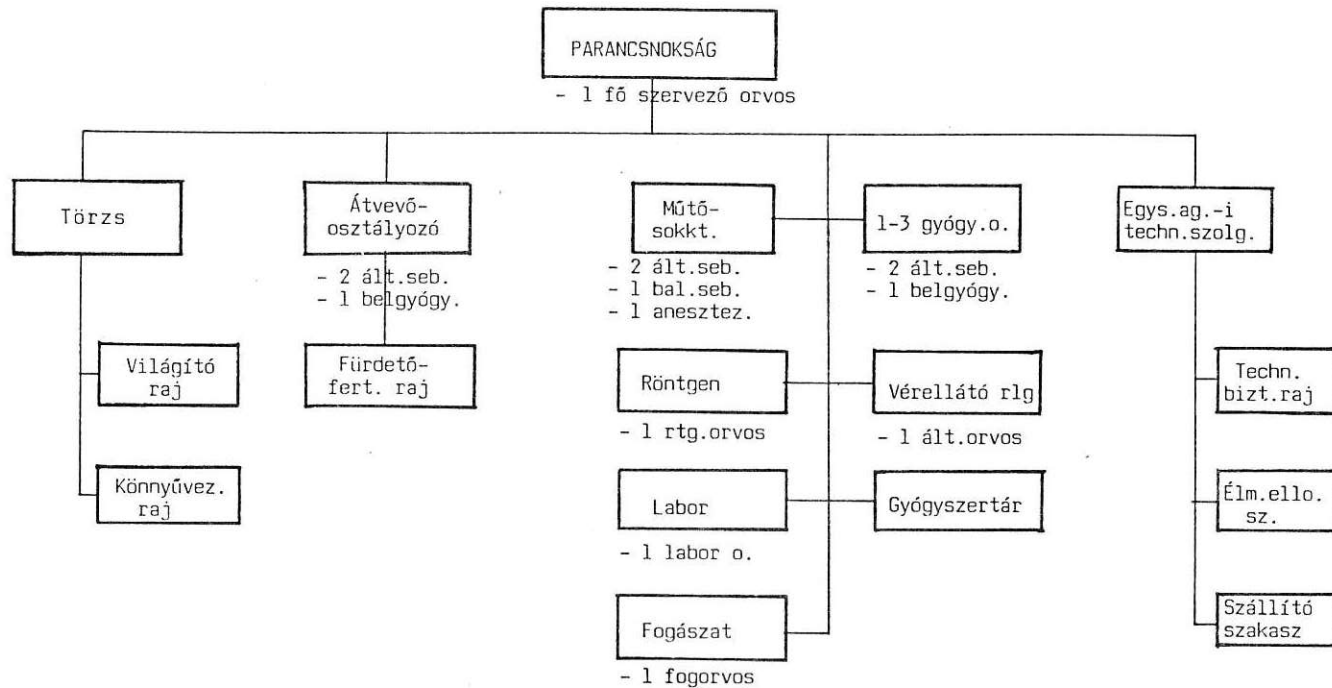
Összességében a fenti korszerűsítésekkel olyan új háborús egészségügyi biztosítási rendszer hozható létre, amely elősegíti a szakorvosi és szakosított szakorvosi ellátás új alapokra történő helyezését, a sérültek (betegek) ellátásának minőségi javítását, a korszerű hadviseléshez szükséges egészségügyi erők és eszközök rugalmas alkalmazkodását. a javasolt rendszer gyorsabban képes reagálni a mindenkori konkrét igényekre és követni tudja a hadműveletek dinamikáját. Az egészségügyi ellátáshoz szükséges szakosítási igény minden különösebb anyagi ráfordítás nélkül csak belső szervezeti átrendezésekkel rövid távon megvalósítható.

HADSEREG SZAKORVOSI MEGERŐSÍTŐ OSZTAG
(Módosított szervezet)

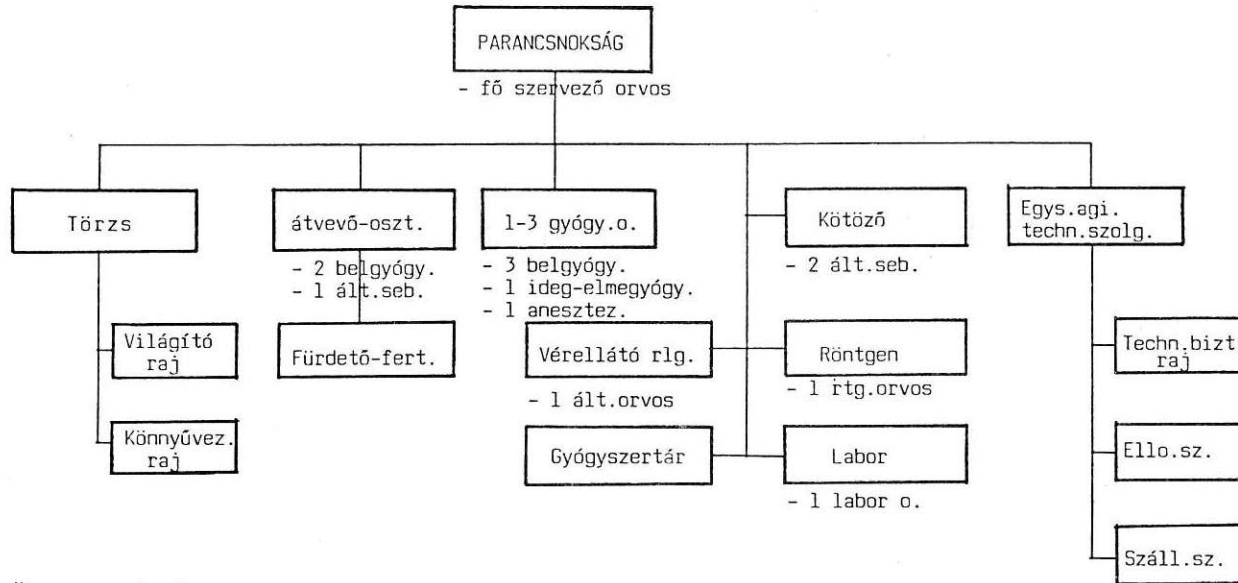
Összesen: 23 fő orvos

TÁBORI SEBÉSZETI KÓRHÁZ
(Új szervezet)

Összesen: 15 fő orvos

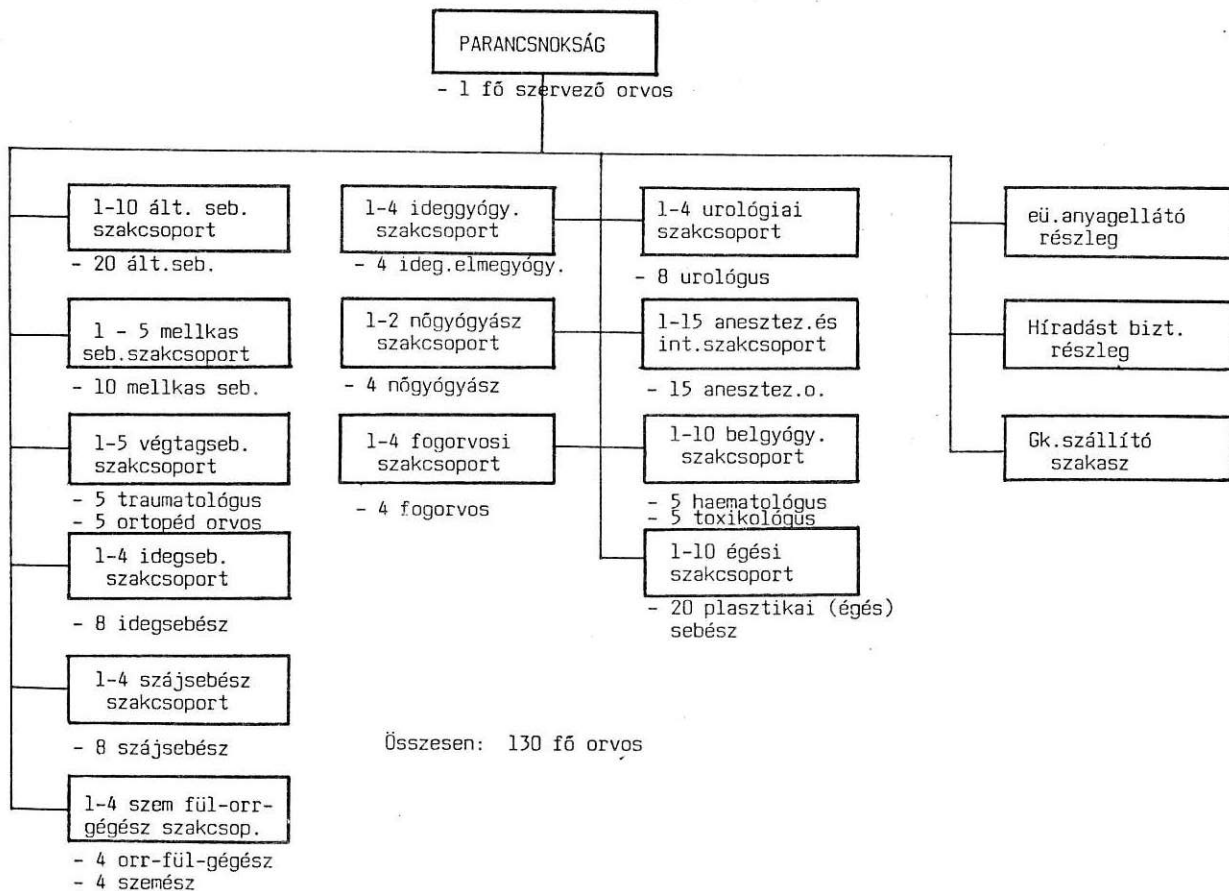
TÁBORI BELGYÓGYÁSZATI KÓRHÁZ
(új szervezet)

Összesen: 14 fő orvos

SZAKORVOSI MEGERŐSÍTŐ ZÁSZLÓALJ

(Módosított szervezet)

Irodalomjegyzék

1. A szovjet egészségügyi szolgálat tapasztalatai a Nagy Honvédő Háborúban 1941–1945, Mediz., Moszkva, 1950. 9. kötet.
2. A VSZ-tagállamok Egyesített Fegyveres Erői, csapatai és flotta erői hadtápbiztosítása megszervezésének alapjai közös hadműveletek (harctevékenységek) megvívása folyamán. EFE Törzsz, Moszkva, 1987. (Nyt. szám: 0612/34/1986.)
3. Az MN Egészségügyi Szolgálat fejlesztési terve az 1986–1990-es időszakra (Nyt. szám: 0088/17/1983.)
4. Az MN egészségügyi szolgálatának hosszútávú fejlesztési terve. 1987. (Nyt. szám: 0293/31/1987. 1. melléklet)
5. Dolinin V. A.: Égetteknek nyújtandó első szaksegély és kiürítések a tömegsérülési góccokból. Vojen. Med. Zsurn. 1983. 7. szám, 61.
6. HM VKF csoportok 1987. évi foglalkozásának anyaga. MNVK Hdm. Csf.-ség kiadványa, Budapest, 1987.
7. Horváth I., Gyüszü M.: Hátszági Osztályozó Kiürítő Állomás szervezetének és működésének kérdései. Honvédorvos 1970, 22. „T” melléklet, 22.
8. Konzultáció anyaga a KIROV Katonaorvos Akadémián a szakorvosi és szakosított szakorvosi ellátás kérdéseiben. Egészségügyi szervezés és harcászat tanszék. Leningrád, 1985. (Munkafüzet száma: 260/0176.)
9. Lapos M.: Az MN Hadtáp fejlődését befolyásoló tényezők és a fejlesztés várható irányai, tendenciái az elkövetkező 10–15 évben. doktori értekezés, Budapest, 1987.
10. Szántó F., Losonczi M.: A főszakorvosi direktíva kiadásának szükségességéről. MN OTT tervtanulmány, 1978.
11. Villányi F.: Seregtest szintű egészségügyi főnökségek háborús vezetési okmányainak kidolgozása. MN OTT pályamunka, 1975.
12. Villányi F.: Kórházbázisok egységes elvei, struktúrájukkal és fejlesztésükkel kapcsolatos javaslatok. (Az EFE TT 1986. évi rendezvények terve IX. fejezet 19. pontjában szereplő témára - Zakládka - vonatkozó javaslat. Nyt. szám: 1. számú melléklet a 0233/138/1984.)
13. Villányi F.: „BALATON-86” Vegyes Kórházbázis törzszvezetési hadijáték levezetése. MN EÜSZF-ség anyaga. (Nyt. szám: 264/00138.)
14. Villányi F.: A hátszági egészségügyi biztosítás rendszere, helye, szerepe az MNK egészségügyi biztosításának rendjében, az „ORION-85” és a „BALATON-86” egészségügyi együttműködési gyakorlatok legfontosabb általánosítható tapasztalatainak tükrében. Hadtápbiztosítás 1987. 20. 2. szám, 32.
15. Villányi F., Bíró D.: A vegyes kórházbázisok tevékenységének korszerűsítése. Honvédelem 1987. 38, „T” 5. szám, 62.
16. Villányi F., Szügyi Gy., Megyeri Gy.: Az egyes csapategészségügyi kiürítési szakaszok háborús nyilvántartási rendszerének kialakítása. Honvédorvos 1977, 29. „T” melléklet, 22.
17. Villányi F., Simon P., Megyeri Gy.: Az egyes csapatsegélyhelyeken vezetett egészségügyi dokumentációkból levonható következtetések elemzése. Honvédorvos 1978. 30, „T” melléklet, 56.
18. Záborszky Z., Farkas J.: A nyílt nagyüzleti törések és sérülések műtéti kezelése tábori körülmények között. Honvédorvos, 1984. 34, 57.

POLITIKAI MUNKA A HADTÁPBAN

A szovjet hadsereg 70. születésére¹

Régtől fogva ápolt, nemes hagyomány, hogy minden év február 23-án megünnepeljük a testvéri szovjet hadsereg születésnapját.

Az ünneplés ez évben azért is jelentős, mert alig pár hónap választ el bennünket attól naptól, amikor a szovjet nép és a világ minden haladó embere együtt ünnepelte a XX. szd. legnagyobb eseményének, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelmének 70. évfordulóját. Azt az eseményt, amelyhez február 23. emléke - a szovjet hadsereg születésnapja - is elválaszthatatlanul hozzátartozik.

A szovjet hadsereg, mint a felfegyverzett nép hadserege, a Nagy Október szülötte. Olyan történelmi időben jött létre, amikor a világimperializmus, a belső ellenforradalmi erőkkel összefogva a forradalom győzelme után közvetlenül fegyveres intervenciót indított és polgárháborút robbantott ki a fiatal szovjethatalom ellen.

Miközben az ország legkülönbözőbb területein szervezte erőit az ellenforradalom, a határokon túl vezérfői térképekre rajzolták a Szovjet Köztársaság ellen tervezett csapások nyilait.

A forradalmat fegyverrel kellett megvédeni. A bolsevik párt a történelem első proletár hadserege megeremtésének útjait, formáit, a hadseregépítés feladatait Lenin közvetlen vezetésével dolgozta ki. A lenini útmutatásokat a munkás-paraszt Vörös Hadsereg megszervezéséről 1918. január 15-én elfogadott dekrétum öntötte formába.

Először a császári Németország tört a fiatal szovjet állam életére. 1918 februárjában indította el állig felfegyverzett válogatott csapatait a forradalom bölcsőjének, Pétervárnak elfoglalására. Az agresszor arra számított, hogy a forradalmi Oroszországnak nincs olyan katonai ereje, amely képes lenne ellenállni rohamaiknak. De volt ilyen erő, a szerveződő Vörös Hadsereg, amely a forradalmi nép, a munkások, parasztok és forradalmi értelmiségiek legjobbjait hívta soraiba.

A szovjet kormány 1918. február 21-én felhívással fordult a néphez: „*Veszélyben a szocialista haza!*” A felhívás nyomán megkezdődött a forradalmi erők tömeges áramlása a Vörös Hadseregbe. 1918. február 23-án a felfegyverzett nép fiatal hadserege győzelmet aratott a forradalom szíve ellen törő császári hadsereg felett. A szovjet kormány később ezt a napot a szovjet fegyveres erők, a szovjet hadsereg születésnapjává avatta.

¹ Szerkesztőségi cikk

Ezután Németország és Szovjet-Oroszország békét kötött, de 1918. nyarán amerikai, angol, francia, japán csapatok és más szövetségeseik – összesen 14 burzsoá állam – a Távol-Keleten, a Kaukázusban és Murmanszkban fegyveres intervenciót indított Szovjet-Oroszország ellen.

Az intervencióssok és fehérgárdisták ellenforradalmi terrorhadjáratot folytattak a földesurak és a tőkés hatalmának visszaállításáért a forradalmi néptömegek ellen. A forradalmi nép igazságos harcot vívott, ezért az intervencióssok és fehérgárdisták mindenütt példátlan erejű népi háborúval találták magukat szemben, amely nemcsak az arcvonalon, hanem az ellenforradalom hátországában is folyt. Ez a népi ellenállás táplálta a fiatal forradalmi hadsereg erkölcsi erejét.

„A győzelmet – mondta Lenin – minden háborúban végeredményben azoknak a tömegeknek a harci szelleme batározza meg, amelyek a csataterén vérüket ontják. Az a meggyőződés, hogy a háború igazságos, annak a tudata, hogy fel kell áldoznunk életünket testvéreink boldogulásáért, fokozzák a katonák harci szellemét és hallatlan nehezségek elviselésére készíteti őket...”

A néptömegek harcát a párt vezette. A világ első proletárállamának védelmében a kommunista párt maga köré tömörített minden haladó forradalmi erőt. A párt legjobb erőit küldte a Vörös Hadsereg soraiba. Ezekben az években a párttagságnak mintegy fele a fegyveres erők kötelékében szolgált. A kommunisták vállára nehezedett a legnagyobb teher a hátországban és a frontokon. A polgárháború éveiben mintegy 50 000 kommunista áldozta fel életét a proletárforradalom védelméért.

A polgárháború tüzeiben alakult Vörös Hadsereg születésének pillanatától kezdve mélységesen internacionalista volt. Ebben a hadseregben nem volt sem nemzetiségi, sem faji megkülönböztetés és ez a hadsereg azért harcolt, hogy kivezesse a fényre az egykori cári Oroszország minden népének fiait.

A Vörös Hadsereg soraiban ott harcoltak azoknak a népeknek a fiai is, akiket az első világháború vérzivatarra vetett katonaként Oroszországba és ott hadifogságba estek. Közöttük *„a százezernyi magyar internacionalista harca az oroszországi forradalmárok mellett népünk első válasza volt október hívó szavára.”*

A harc győzelemmel ért véget. A reakció „kereszteshadjáratát” teljes kudarccal végződött, a szocializmus az imperializmussal szemben megívta első életre-halálra szóló csatáját.

A nemzetközi reakció és agresszió erői soha nem akartak belenyugodni vereségükbe és mindvégig arra készültek, hogy adandó pillanatban leszámoljanak a fiatal szovjet állammal, a világ első szocialista országával. A kommunista párt, amely győzelemre vezette a népet a fegyveres ellenforradalom ellen, később sem feledkezett meg a fenyegető veszélyről és követte Lenin útmutatásait, aki hangsúlyozta: *„Vörös Hadseregünket – bármibe kerüljön is – teljes harc készségben kell megőriznünk és harcképességét erősítenünk.”*

Amint azt a párt és Lenin előre látta, a szovjet fegyveres erőknek a békés építés éveiben is többször kellett megvédeni a szovjetország területi integritását. Kettétben a kínai, majd a japán militaristákkal szemben. Ezzel bebizonyította mindenféle agresszornak, hogy a Szovjetunió államhatárai sérthetetlenek.

Eljött az 1941-es esztendő, a legnagyobb megpróbáltatások éve. 1941. június 22-én a Balti-tenger és a Fekete-tenger közötti hatalmas frontszakaszon 8000 német nehéztágyú dörgése törte meg a csendet. E júniusi nap kora hajnali óráiban a fasiszta repülőgépek ezrei hatoltak be a Szovjetunió légtérébe, hogy békés városokra, repülőterekre, és vasúti csomópontokra szórják le bombáikat. Lövegek és aknavetők tízezrei nyitottak

tüzet a határőrségre és a Vörös Hadsereg csapataira, nagy páncélos és gépesített erők törtek be a Szovjetunió területére. Megkezdődtek a hadműveletek a Szovjetunió el-özönlésére, a szocialista rendszer megsemmisítésére.

A német fasiszták csapásai három fő irányban bontakoztak ki: Leningrád, Moszkva és Kijev irányában. Bár a szovjet fegyveres erők minden alakulata kezdettől fogva halál-megvető bátor ellenállást tanúsított a rendkívül súlyos helyzetben, az ellenség 1941. végéig hatalmas területeket foglalt el és közvetlenül fenyegette Moszkvát, a Szovjetunió fővárosát.

Moszkva alatt 1941. november közepén lángoltak fel a harcok. Ehhez fogható küzdelem – a harcok hevesége, időtartama, térbeli kiterjedése, a csapatok létszáma, a haditechnika mennyisége tekintetében – nem volt még egy a második világháború történetében. Több mint 1000 kilométer széles frontszakaszon, nagy mélységben bontakoztak ki a hadműveletek, amelyekben több mint kétmillió ember, két és félezer harckocsi, kb. 1800 repülőgép, s több mint 25 000 löveg és aknavető vett részt. A szovjet katonák önfeláldozóan, életre-halálra harcoltak fővárosukért. A harc nehéz volt, és váltakozó sikerrel folyt. Volt olyan nap is, amikor a német parancsnokok távcsöveiken keresztül már megpillantották a Kreml aranyló hagymakupoláit. A helyzet azonban egyszercsak megváltozott. 1941. december elején a Nyugati Front, a Kalinyini Front csapatai Moszkva térségében ellentámadásba mentek át és súlyos vereséget mértek a német hadseregre. Ezzel egyidejűleg a szovjet csapatok eredményeket értek el más frontszakaszon is.

Kibontakozott a Vörös Hadsereg általános támadása, és 1942. február végéig mintegy 400 kilométert nyomultak Nyugat felé.

A németek moszkvai vereségének és a Vörös Hadsereg 1941–42. téli sikeres elővonásának óriási katonai, politikai és nemzetközi jelentősége volt. Ezek a győzelmek meggyőzően tanúsították a szovjet nép erkölcsi-politikai egységéről, a szovjet állam és hadsereg kimeríthetetlen erejéről. A fasiszta csapatok moszkvai veresége a Nagy Honvédő Háború első évének döntő katonai és politikai eredménye, a hitleristáknak a második világháborúban elszenvedett első nagy veresége volt. *„40 fokkal fagyponnal – írta később Warliment hitlerista tábornok, a vezérkar hadműveleti főnöke, a Szovjetunió elleni támadási terv egyik előkészítője – a sors feltárta lapjait. A Vörös Hadsereg számára elérkezett a válaszadás órája, a főparancsnokságunk örjöngő tekintetei előtt felködlött a vereség kísértete.”*

Először a moszkvai csata mutatta meg, hogy a német fasisztákat igenis meg lehet verni, hogy nem legyőzhetetlenek.

A sztálingrádi csata után pedig a németeknek többé nem volt megállásuk. A szovjet hadsereg számára győzelem győzelmet követett. A Vörös Hadsereg kiűzte a hódítót a Szovjetunió területéről és megkezdődött Kelet-Európa népeinek felszabadítása.

Hazánk földjére 1944. szeptemberében léptek először a felszabadító szovjet hadsereg katonái. A magyaránnyú hadműveletek Magyarország felszabadításáért 1944. október 1-én kezdődtek. Akkor a 2. Ukrán Front parancsnoksága felhívással fordult a magyar néphez: *„A szovjet hadsereg nem mint hódító, hanem mint a magyar nép felszabadítója lépett Magyarországra területére. Nincs más célja, mint szétverni az ellenséges német csapatokat és véget vetni a német hadsereg uralmának az általa leigázott országokban.”*

A Magyarország területén harcoló szovjet–román és bolgár csapatok teljesen megsemmisítették az ellenség 14 hadosztályát és 6 dandárát. További 28 egységnek olyan súlyos vereséget okoztak, hogy ezek létszámuk 50–75%-át veszítették el. Bátran és

hősiesen álltak helyt a magyar nép szabadságáért és boldogságáért vívott küzdelemben a szovjet katonák, s közülük a magyarországi harcmezőkön sokan áldozták életüket.

1944-45-ben beteljesedett a náci Németország sorsa. A szovjet hadsereg és szövetségesei csapást csapás után mértek rá, és közeledett a nap, amire a népszerű plakát figyelmeztetett: *„Saját barlangjában semmisítjük meg a fasiszta fenevadat!”*

1945. május 9-e a háború utolsó napja Európában. Berlin elesett és a fasiszta német hadsereg megvert tábornokai aláírták a feltétel nélküli kapituláció okmányát.

A hitleri Németország összeomlott, azonban a Csendes-óceán térségében még dúlt a háború. A militarista Japán még erős ellenfél volt. A Szovjetunió, híven a szövetségekkel kötött szerződéshez, augusztus 8-án hadat üzent Japánnak.

A Vörös Hadsereg a távol-keleti hadszíntér rendkívül nehéz körülményei között megsemmisítő csapást mért Japán szárazföldi hadseregére, a Kvantung-hadseregére. Japán 1945. szeptember 2-án feltétel nélkül kapitulált.

A Szovjetunió a Nagy Honvédő Háborújában a győzelem legfőbb kovácsa a párt, a szovjet nép volt. A szovjet nép harcát a kommunista párt vezette, amely élvezte a szovjet emberek határtalan bizalmát, teljes támogatását, és így győzelemre vezette a szovjet népet, a szovjet fegyveres erőket.

A fasiszmus feletti győzelem új lapot nyitott az emberiség történelmében. A világ küzdőterén visszafordíthatatlanul megváltoztatta a nemzetközi erőviszonyokat. A szocializmus bázisa kiszélesedett, létrejött a szocialista világrendszer. Az imperializmus elvezítette történelmi kezdeményező szerepét, s többé nem rendelkezhetett büntetlenül a népek sorsáról.

A német fasiszmus és a japán militarizmus feletti győzelem történelmi figyelmeztetés volt mindenféle agresszor számára. Az idő azonban mégis azt mutatta, hogy az imperialisták nem akarnak tanulni a történelemből. Még szinte véget sem ért a háború, amikor a szocializmus iránti vak osztálygyűlöletükben egy újabb háború előkészítésének útjára léptek. Az atomfegyverrel való fenyegetéssel, hidegháborús mesterkedésekkel és a Szovjetunió és a szocialista országok körül katonai támaszpontok széles hálózatát hozták létre. Az imperializmus, híven természetéhez, ismét katonai erővel fenyegette a népeket. Az események ilyen módon való alakulását a szovjet nép, a Szovjetunió Kommunista Pártja nem nézhette tétlenül. Már a háború utáni első években, a hatalmas gazdasági nehézségek ellenére is megtette a szükséges intézkedéseket a szocialista rend védelmére, a szovjet fegyveres erők további erősítésének érdekében. A Szovjetunióban rövid idő alatt létrehozták az atomfegyvert és a célbajutást. Ezzel megszűnt az imperializmus atommonopóliuma, az atomfegyverrel való zsarolás lehetősége.

A párt, a szovjet kormány, az egész szovjet nép gondoskodása révén a szovjet fegyveres erők állandóan lépést tartanak a kor követelményeivel, a tudományos műszaki haladással. A háború utáni időszakban a szovjet hadseregben és flottánál gyökeresen megváltozott a haditechnika, a csapatok szervezeti felépítése, a vezetés és a biztosítás rendszere. A csapatok és flotta harci lehetőségei többszörösére növekedtek.

A Szovjet Hadsereg és Haditengerészeti Flotta már hosszú idő óta olyan katonai erőt képvisel, amely lehetővé teszi, hogy a Szovjetunió a világpolitika egyenrangú szereplőjeként lépjen fel. Ennek is köszönhető, hogy napjainkban a realitásokon alapuló enyhülés kezdeteinek vagyunk tanúi.

A Varsói Szerződés összefogott katonai ereje, melyben a szovjet hadsereg képviseli a legnagyobb katonai potenciált, lehetetlenné tette a szocializmus visszaszorítása, politikai befolyásának gyengítésére irányuló törekvéseket. Az imperializmus kénytelen volt tudomásul venni az erőviszonyok kiegyenlítetttségét, nem sikerült érvényesíteni világhatalmi törekvéseit, megváltoztatni a világban kialakult helyzetet.

Végül, de nem utolsósorban szólni szeretnék a Szovjetunióban jelenleg végbe menő átalakítási, gyorsítási folyamatról, amely meghatározó jelentőséggel bír, befolyást gyakorol a szovjet társadalom egészére, így az annak szerves részét képező hadseregre is. A társadalmi-gazdasági változások megvalósításával párhuzamosan erőteljes tevékenység folyik annak érdekében, hogy a Szovjetunió fegyveres erőinél megvalósuljon; a szervezeti rendszer minőségi átalakítása, a hadseregen belül igazgatási rendszer tökéletesítése, a fegyveres erők szociális rendszerének javítása. Az új politikai irányvonal következetes, folyamatos végrehajtásának eredményeképpen már a kezdeti lépéseket is komoly, jelentős sikerek követik. Vezető szovjet katonai körök értékelése alapján elmondható, hogy javult a szovjet hadsereg harci és operatív készségének minősége, nagyobb lett a szervezethez, a fegyelem és a rend. Ezek a minőségi változások is nagymértékben járulhatnak hozzá ahhoz, hogy tovább erősödjön a világ békéje és biztonsága, ahhoz hogy a háború elkerülhető legyen, a béke megőrzése reális – egyetlen – alternatíva legyen.

A ma egyik fő kérdése, hogy sikerül-e kidolgozni – és mikorra – a háború nemzetközi politikai megfékezésének megbízható mechanizmusát. Ez a kérdés az egész világ sorsát, biztonságát jelentős mértékben határozza meg. Jelenleg ez a legfőbb politikai feladat a Szovjetunióban és a baráti szocialista országokban – így hazánkban is. De amíg nem jön létre, nem alakul ki ez a politikai mechanizmus, addig egy lehetséges alternatíva marad; továbbra is fenn kell tartani a katonai mechanizmust, küzdeni kell a történelmileg kialakult katonai erőegyensúly fenntartásáért.

A megváltozott szemléletmód, cselekvési-fejlesztési irányt mutatja, a VSZ által 1987 májusában meghirdetett katonai doktrína. Ebben világosan megfogalmazást nyert, hogy a jelen fő feladata hadseregeink számára, a háború megakadályozása. Az emberi civilizáció történelmében most először a háború megfékezésének eszköze a hadsereg. Mindez természetesen nem jelenti azt, hogy a VSZ törekvései károsan hatnának a katonai erőegyensúly állapotára. Mindenkinek tisztában kell azzal lennie, hogy a szovjet hadsereg a VSZ baráti hadseregeivel együtt mindenkor kész és képes lesz bármilyen agresszió visszaverésére, az agresszor megsemmisítésére.

Egyértelmű és egyöntetű a meggyőződésünk, hogy ez az újfajta gondolkodásmódot tükröző doktrína, tárgyalási stratégia, az egyenlő biztonság elveit szem előtt tartó, toleráns politikai magatartás elvezet egy az egész világot átfogó biztonsági rendszer megteremtéséhez. A kölcsönösen elfogadható megoldásuk felkutatásához, az álláspontok közelítéséhez, a magunk szerény lehetőségei szerint mi magyarok is igyekszünk hozzájárulni.

A szovjet katonák az elmúlt hét évtized alatt minden nehézség ellenére megbízhatóan oltalmazták hazájukat, biztosították az új társadalmi rendszer kiépítésének legfontosabb külső feltételeit. A szovjet hadsereg tisztjei, parancsnokai, egész személyi állománya – hűen az SZKP politikai irányvonalához – igaz ügybe vetett magabiztos hittel teljesítette kötelességét.

A Szovjetunió Kommunista Pártja a Szovjet Hadsereg és Haditengerészeti Flotta megalakulásától kezdve kiemelt figyelmet fordított a fegyveres erők egyik fontos terüle-

tére, a hadtápra. Mivel a korszerű ütközetet győzedelmesen megvívni csak szilárd anyagi-technikai és egészségügyi háttérrel lehetett, ezért a Szovjet Hadsereg hadtápszolgálatát a II. világháború idején tervszerűen fejlesztették és ez képezte biztosítékát többek között annak, hogy a moszkvai, sztálingrádi, kurszki, berlini csatákat a Szovjet Hadsereg győzedelmesen megnyerte és végső soron a hitleri fasizmust térdre kényszerítette. A Szovjet Hadsereg és Haditengerészeti Flotta magas fokú harckészültségének egyik biztosítékát továbbra is a hadtápszolgálat hadrafoghatóságának növelése képezi.

A szovjet fegyveres erők születésének 70. évfordulóján szívből kívánunk további sikereket, internacionalista fegyverbarátainknak, a Szovjet hadsereg és Hadiflotta katonáinak, a szocializmusért, az emberi haladásért és a béke védelméért folytatott tevékenységük során.

A tudati nevelés tapasztalatai a fizikai dolgozók körében

Dr. Mezeiné, dr. Nyitrai Beáta kpa.

Az MSZMP MNHF-ségi Pártbizottság Agitációs és Propaganda Állandó Bizottsága a Hadiápfőnökség szerveinél felmérést végzett az életmód és életkörülmények és a szabad idő felhasználása terén.

Mivel a fent jelzett munkabizottság által levont következtetések és a feladatszabásra tett javaslat elsősorban a ht. és kpa. állományra vonatkozott, az MN TJÜ-nél dolgozó mintegy ezer szakmunkás és betanított fizikai dolgozó helyzetéből vizsgálok a kialakult helyzetet. Annál is inkább teszem ezt, mert ezeket a dolgozókat nem annyira a magas szinten álló hivatástudat, hanem a konkrét kenyérkereset köti a néphadsereghez.

A fizikai dolgozók háromnegyede nő, többségükben családanya, akiknek két, esetleg 3 műszakban dolgozva kell megbirkózniuk a családi terhekkel, a munkabajárás gondjaival.

Az egyre nehezedő gazdasági körülmények között – amikor ezen kategóriák férjei többségében külön munkát, más kereső foglalkozást folytatnak – még inkább leterheltek a család összetartása, ellátása és nevelése terén.

A szabad idő hasznos eltöltése nemcsak program kérdése. Dolgozóinknak van szabad idejük, azt mind ritkábban fordítják az általunk szervezett, vagy szorgalmazott programokon való részvételre, hiszen ilyenkor próbálnak regenerálódni fizikailag is az általunk megkövetelt, feszes normákkal szabályozott munkakörükk ellátásához és a családi elvárások által előállott igénybevételeknek.

Mindezeket figyelembe véve kell az MN TJÜ-nél szervezni a politikai nevelőmunkát, megvalósítani a tudatformálást. A nálunk végzett felmérések és saját ismereteink mind dicséretes állapotot tükröznek, ezeket az eredményeket nagy nehézségek árán, folyamatos munkával értük el, az eredmények nem születtek maguktól. Ezt előre kell bocsájtani akkor, amikor a nehézségekkel foglalkozom.

Külön ki szeretném emelni, hogy nálunk a fizikai állomány politikai képzése munkaidőben nem valósítható meg, tekintettel a teljesítménybérezésre, a feszített normák és a kieső idő csökkentésének kötelezettségére.

Az ország tíz helyőrségében levő üzemegységeinknél erősen differenciált felkészültségű állománnyal kell kiegyenlített politikai, tudati állapotot elérnünk.

Más és más területe kap hangsúlyt az ország bel- és gazdaságpolitikájának egy ipari környezetben pl. Zalaegerszegen, Budapesten és mást egy mezőgazdasági környezetben pl. Táborfalván, Kalocsán. A hozzánk belépő dolgozókat először is meg kell tanítani

egy közösségben dolgozni, betartani a legegyszerűbb normákat, különösen Budapesten és akkor hol van még a tudati nevelés.

A 8. általános és esetleg szakmunkásbizonyítvány nyújtotta képzettséggel rendelkezőknél a társadalom építésének jelentősége, elméleti kérdései eltörpülnek az anyagi, megélhetési, lakás gondok mellett.

Másként hat az egészségnevelés programja ott, ahol 4000 fős községeknek 1 orvosa van (gyógyszertár, szakrendelő nélkül), a boltok a műszak végén zárva vannak, korszerű táplálkozást a disznótoros, a kikapcsolódást esetleg a baráti körben elfogyasztott ital jelenti, és másként ott, ahol művelődést, az egészségnevelést, sportlétesítmények, a rendelkezésre álló színházak, könyvtárak segítik elő és a városi apparátus támogatja nevelő, szervező munkánkat. A környezeti szokásokat, az évtizede rögződött magatartási formát 2-3 év alatt, bármilyen erőteljes tudati neveléssel, sem lehet megváltoztatni.

Nevelőmunkánk egyik alapvető céljaként azt határoztuk meg, hogy állományunknak – akik mint már említettem a Magyar Néphadseregben elsősorban csak a munkáltatót látják – ismerjék fel és érezzék át tevékenységük helyét és szerepét a néphadsereg ellátásában. Úgy ítéljük meg, hogy következetes munkánk hatására e célkitűzés megvalósulása – a nagymérvű fluktuáció ellenére is – egyre eredményesebb. Ha dolgozóink nem érznek át a feladatuk jelentőségét, nem vállalnának olyan plusz terheket is melyek előidézője, esetenként a szervezetlenség, a túlzott bürokrácia.

Felsőbbszintű pártbátározatokban megfogalmazódott: érzük el, hogy az állomány gondolkodására a dialektikus, rugalmas gondolkodás legyen jellemző, a dolgozók kérdéseikre mindig kapják meg a választ, és az megfelelő érvanyagra épüljön.

Úgy vélem, hogy megfelelő érvanyag a meggyőzéshez nemcsak az MN TJÜ-ben hiányzik, hanem országos szinten is. Ezért kell foglalkozni az ideológiai tézisekkel a párt vezető szerepének értelmezésével, a politikai intézményrendszer korszerűsítésével.

A dialektikus és rugalmas gondolkodásmód nem valósítható meg csupán az eszmei-politikai neveléssel, ehhez szorosan kapcsolódnia kell a gazdasági életünk átalakításának, a változtatások végrehajtásának, az eredmények kézzelfogható bemutatásának.

Feltétlenül meg kell említeni az állományunk nyugodt, kiegyensúlyozott tevékenységét, a tudati nevelést közelmúltban is gátló tényezőket. Előre bocsájtom, hogy az ország állampolgárai, de a hozzánk felvételre jelentkezők is úgy gondolják, hogy az MN egy szigorú szabályozású, az utasításokat egyértelműen és időben kiadó, rendkívüli fegyellemmel szervezett és irányított szervezet. Nap mint nap találkozunk azonban ennek ellenkezőjével, pl. a bruttószítés során. Az utasítások, rendeletek rendre késnek, végrehajtásukra nem áll kellő idő a rendelkezésünkre, azontúl, hogy hangulati feszültséget okoz, megnöveli a hibák számát és sajnos mindez rossz politikai következményeket okoz.

Általában az utasítások, rendelkezések meghozatalánál nincs egyértelműen tisztázva, hogy ez az üzemre vonatkozik-e, nem veszik figyelembe az MN TJÜ üzemi sajátosságait, egyértelmű választ a szakmai előljáróktól sem kapunk kérdéseinkre. Ez dolgozóinkban azt az érzést kelti, hogy az üzem – minden gazdasági eredménye ellenére is – a periferiáján helyezkedik el a Magyar Néphadseregnek, a gondjaink megoldásában gyakran – központi szabályozás hiányában – magunkra hagynak bennünket.

Nem tudjuk megnyugtatóan megmagyarázni fizikai dolgozóinknak, hogy a néphadsereg polgári alkalmazottjaiként nem illetik meg az állampolgári jogok a külföldre utazásnál.

Üzemünknel úgy a párt, mint a szakszervezet jelentős mozgalmi tevékenységet fejt ki, ennek eredménye, hogy tagságát 1-2 fő kivételével mindenki megtartotta. Az adminisztratív dolgozók körében tapasztalt közömbösség nem jellemző a demokratikus fórumok működése terén, hiszen a dolgozók saját további sorsukat határozzák meg, amikor egy-egy intézkedést megszavaznak.

A gazdasági vezetésnek új piaci lehetőségeket kell keresni ahhoz, hogy viszonylag stabil anyagi lehetőségeket biztosítsunk megélhetésükhöz. Ez nálunk is azzal jár, hogy új munkafázisokat kell bevezetni, megtanítani és a dolgozók tudatát is átformálni a piaci törvényszerűségek megismerésére. Ez a tevékenység a szakembereink számára is új gondolkodásmódot, a végrehajtás rengeteg energiát, próbálkozást igényel. E tevékenységünkben fejeződik ki legjobban a tudatformáló munka, mivel a nyereségünk 45%-át az összetevékenység 30%-a (nem fegyveres testületek részére végzett szolgáltatás) hozta létre.

Tulajdonképpen a 10 mFt nyereség, mely a fentiekből adódott a honvédségi árak stabilitását, másrészt saját erőből történő adózott bérfejlesztést tett lehetővé.

Az alaprendeltetésen kívül - az eddigiektől eltérő - tevékenységet is elkezdtük. Ez egyrészt az inkurrenciaként tárolt különböző alapanyagok választéki cikké történő feldolgozását, valamint farmernadrágok saját konfekcionálását jelenti. Az általunk varrt késztermékek a katonai ruházati bolton kívül - ha még nem is jellemzően - de a polgári (Skála-Metró, -Sprint) életben is megjelentek.

A gazdasági eredményeinket azért említtem csupán 1-2 mondatban, hogy szemléltessem, üzemünk állománya fogékony az új iránt. Lehet, hogy elméletileg a politikai képzettség nem üti meg az MN-i szintet, de meggyőződésünk, hogy gyakorlati munkavégzésük példás és odaadó.

Véleményünk szerint a gyakorlati eredmények napjainkban a legfontosabbak. *Úgy érezzük, és minden energiánkat arra fordítjuk, munkatársaink úgy értsék meg, illetve úgy közelítsék meg az elméleti ismeretanyagot, hogy az a gyakorlatban elsősorban az MN és az egyén érdekeit szolgálja.*

HADTÁPKIKÉPZÉS ÉS -FELKÉSZÍTÉS

„Az MN Hadtáp Tudományos Tanács 1987. december 17-i plenáris ülésén megvitatásra került A képzés, a nevelés hatékonyságának növelése a pályakezdő fiatal tisztek, tiszthelyettesek beilleszkedésének segítése című alaptanulmány az MN HTP törzs kiképzési osztályvezető helyettes előterjesztésében és ajánlást fogadott el. Az ülésen a témával kapcsolatban elhangzottak alapján a következő írásokat teszszük közzé.”

(Felelős szerkesztő)

A képzés, a nevelés hatékonyságának növelése, a pályakezdő fiatal tisztek, tiszthelyettesek beilleszkedésének segítése

Littomericzky János mérnök alezredes

A néphadsereg káderutánpótlását megoldandó feladatokra az elmúlt években az állami és pártvezetés minden szinten megkülönböztetett figyelmet fordított. Napjainkban vagyunk tanúi a pályáirányítás, a képzés és pályántartás elveiben, módszereiben bekövetkezett reformoknak, amelyek célja a káderutánpótlás gondjainak hosszú távon történő megoldása, a megváltozott társadalmi, gazdasági, katonai környezet sajátosságaiból fakadó követelményeket kielégítő hivatásos tiszti, tiszthelyettesi állomány biztosítása néphadseregünknek.

I.

Mindannyiunk előtt ismert a hivatásos tiszt-, tiszthelyettes-képzés megváltozott rendszere. A hivatásos hadtáptiszt-, -tiszthelyettes-képzés a szakirányító HM-szerv jelen esetben az MNHF-ség állami és pártvezetése ágazati szakkövetelményeinek megfelelően történik. A szakirányítás mindenkor arra törekszik, hogy a követelményrendszert a megváltozott körülményekhez igazítva életszerűvé tegye, figyelembe véve a csapatok igényeit, a tanintézetek lehetőségeit, a képzendő állomány pályáirányításából és a képzett, kibocsátott állomány pályántartásából fakadó feladatokat.

Meg kell állapítani, hogy a szakirányítás, a követelménytámasztás rendje alapvetően leszabályozott, azonban a rendszer elemei esetenként önállóan működnek és hatnak, nélkülözik a zártsgot, amely biztosítaná az ügy érdekében megoldandó feladatok összhangját. Így például:

A pályáirányító munka jelenleg csak a mennyiségi elvárásokat igyekszik kielégíteni. A jelentkezőknél a pályáirányultságot, szakorientációt nem vizsgáljuk. A jelentkezők zömének nincs valóságos elképzelése a hadseregről, a katonai pályáról. Igaz, hogy

ma már a felvételt nyertek szakközépiskolai tanulmányi eredménye jobb a korábnál (3,5-3,8), azonban differenciált neveltetési szintjük, fizikai állóképességük már a képzés kezdetén gondot okoz az egységes követelménytámasztás megvalósításában.

A tanintézetek a képzés során a követelmények szerinti tananyagot alapvetően csak az ismeretek szintjén képesek elsajátíttatni. A hallgatók szakterületeiken, ágazataikon megfelelő gyakorlati jártasságot, készséget kevésbé tudnak szerezni. A kibocsátott, felavatott fiatal hadtáptisztek, -tiszthelyettesek szakismeretei alapvetően biztosítják az első beosztás ellátását, azonban vezetői, irányítói, együttműködési készségük, a csapatélet megterheléseiből eredő fizikai teherbíróképességük koruk ellenére elmarad az elvárásoktól. Ez gyakran konfliktushelyzetet eredményez.

Ugyanakkor a csapatok igényei pontosan azt célozzák, hogy a teljesítőképes katonai, politikai, szakmai tudás mellett elsősorban önálló feladatmegoldásra képes vezetőket, a csapatélet nehézségeit ismerő és vállaló tiszteket, tiszthelyetteseket tudjanak beosztásba helyezni. Végsősoron arról van szó, hogy fiatal tisztjeink, tiszthelyetteseink ne a csapatszolgálat első éveiben döbbenjenek rá, hogy a katonai pályához nincs meg a hivatásérzetük és szakmaszeretetük.

A fentiekből kitűnik, hogy fiatal tisztjeink, tiszthelyetteseink pályántartása nem kizárólag a csapatok feladata. A pályát elhagyó fiatalok többségét végsősoron a csapatélet nehézségei motiválják, azonban hozzáteszik, hogy a nehézségekre nem készítették fel őket, többnyire csak a pálya rózsaszín arculatát ismerték. Következésképpen a pályántartás feladatait már a pályáirányítással kell megkezdeni és azt a hivatásos állomány nyugállományba vonulásáig kell folytatni.

Itt kívánom felhívni a figyelmet arra, hogy a pályántartási munkát nehezíti az is, hogy a tanintézeteink munkájának egyik értékmérője a lemorzsolódás aránya. Ennél fogva tanintézeteink törekednek arra, hogy minél kevesebben morzsolódjának le. Ugyanakkor a különböző módszerekkel megtartott és felavatott hivatásos tisztjeink, tiszthelyetteseink előbb-utóbb a csapatoktól kéri leszerelésüket. Ez viszont sokkal károsabb, mintha a tanintézettől váltak volna meg. Ugyanis munkájukra teljeskörűen számítani nem lehet, beosztási helyeiken több kárt okoznak mint hasznot és végsősoron a hiánypótlás sem oldódott meg.

Természetesen a pályakezdő fiatalok beilleszkedésének segítése sem mindenhol zökkenőmentes. A pályántartás esetenként azért eredménytelen, mert a fiatal hadtáptiszttel, -tiszthelyetessel szemben olyan elvárásokkal élnek, amelyeknek az adott körülmények között a több éves gyakorlati tapasztalattal rendelkező tiszt, vagy tiszthelyettes is nehezen tud eleget tenni. Ugyanakkor az MN SZÜFCSF 010/1978. számú intézkedése minden szintű parancsnoknak konkrétan előírja, hogy a pályakezdő fiatalok beilleszkedése érdekében mit kell tennie. Az intézkedésben foglaltaknak a csapatok többségében eleget tesznek, sőt a fiatal hadtáptisztek, -tiszthelyettesek részére seregtestenként szakmai összehívásokat szerveznek, ahol jól képzett szakemberek adják át tapasztalataikat.

A tanintézeteknél folyó képzés és a csapatoknál folyó szakmai munka összhangját elősegítő jól bevált rendezvénynek kell tekinteni a pályakezdő fiatalok konferenciáit. Ezek a fórumokon egyrészt a szakmai vezetés, másrészt döntően a tanintézeteink kapnak hasznos információkat akár pozitív, akár negatív értelemben. Sajnos ezeket az információkat az érintettek nem minden esetben veszik komolyan és hasznosításuk is gyakran elmarad.

Végezetül összefoglalva a fentieket megállapítható, hogy a káderutánpótlási rendszerünket meghatározó pályáirányítási, képzési, pályántartási munkánk alapvetően biztosítja a megfelelő szaktiszteket és tiszthelyetteseket a csapataink részére, azonban a nagyobb hatékonyságot eredményező igazításokat, a rendszerelemek jobb összehangolását indokolt elvégezni.

II.

Az eddigiekben megkíséreltem a teljességre való törekvés nélkül vázolni azokat a gondokat, problémákat, amelyek szinte krónikusan jellemzik a tanintézeti képzés útján történő káderutánpótlásunkat. A csapatok elvárásait figyelembe véve a hivatásos hadtáptiszttel, -tiszthelyetessel szemben támasztott követelmények közül a következőket emelem ki:

Az általános katonai, politikai és szakmai ismereteken túlmenően:

- fizikai állóképessége biztosítsa a csapatélet megterheléseit;
- *legyen képes* beosztottait vezetni; az alárendeltjeit irányítani; munkatársaival, az állami és társadalmi szervekkel együttműködni;
- a mozgalmi életben legyen járatos, ismerje a napi politikai, katonapolitikai, gazdasági eseményeket;
- a szakmáját elméletileg ismerje, a szakma gyakorlatában legyen jártas, *legyen képes* önálló feladatvégrehajtásra.

A felsoroltak közül két lényeges követelményt húztam alá, nevezetesen a vezetői és önálló feladatvégrehajtói készséget, képességet ugyanis megítélésem szerint pályakezdő fiatal tisztjeinknél, tiszthelyetteseinknél e területeken jelentkeznek alapvető fogyatékoságok.

A következőkben azokat a célszerű feladatokat, módszertani utalásokat tervezem felsorolni, amelyek elősegíthetik a képzés és nevelés hatékonyságának növelését, a pályakezdők beilleszkedésének, pályamaradásának esélyeit.

Először is azt kell elfogadnunk, hogy a pályáirányítás nem záródhat le a beiskolázás tényével, a képzés nem záródhat le a tisztté, tiszthelyetessé avatás tényével. Vagyis – megítélésem szerint – a hivatásos tisztté, tiszthelyetessé válás folyamata megkezdődik a pályáirányítási munkával és tart a pályán eltöltött első 3 év végéig, amikor is elkészül a pályakezdő fiatal első alapminősítése. ebben az időszakban egy olyan kollektív, összehangolt, céltudatos munkára van szükség, amely biztosítja a követelményeknek megfelelően felkészített tiszteket, tiszthelyetteseket. E munkában részt kell, hogy vállaljanak a pályáirányítást, a képzést, a szakirányítást végzőknek és a csapatparancsnokoknak.

Tennivalóik a következők:

1. A pályáirányítás terén:

A pályáirányítási tevékenység első szakaszának kell tekintenünk azt az időszakot, amit a különböző szintű tanintézetekben (általános és középiskolák) pályáirányító állományunk folytat. A második szakasz a tanintézetbe jelentkezők felvételének időszaka és a harmadik szakasz a tanintézeti képzés időszaka.

Az első szakaszban: alapvető célkitűzéseknek kell tekinteni, hogy a fiatalok kellő időben, az általános iskola 6-7-8., a középiskola 2-3-4. évében folyamatosan szerezzenek ismereteket és főleg élményanyagot a néphadseregünkről, a katonai életről és azon belül is a hivatásos tiszti, tiszthelyettesi pályáról. Ezen ismereteket a tanulmányaik utolsó előtti félévében olyan szintre célszerű fejleszteni, hogy nagy általánosságban legyen fogalmuk a különböző fegyvernemek és szakcsoportok alaprendeltetéséről. Konkrétan tudják, hogy a különböző szakképzés mely helyőrségekben és milyen feltételek mellett történik. Erről, valamint a jelentkezés módjáról a szülőknek is teljeskörű információt kell biztosítani.

Ennek érdekében az iskolák tantestületét meg kell nyerni, a lehetséges támogatást, segítséget részükre biztosítani kell. A katonai tanintézetekben és csapatokat mind a tanárok, mind a tanulók számára nyitottabbá kell tenni.

A második szakaszban: a felvételi eljárások időszakában célszerű beszélgetés, illetve tesztelés útján meggyőződni a jelentkező katonai pálya iránti elkötelezettségéről a választott szak, illetve ágazathoz való vonzódásának realitásáról. Ugyanakkor feltétlen indokoltnak látszik testnevelési vizsga során a jelentkező fizikális adottságait, fejlettségét mérni. A felvételnél helytelen a hiánypótlásra való törekvés miatt a jelentkezőket olyan szakra irányítani, amelyhez sem kedve, sem adottsága nincs.

A harmadik szakaszban: a tanulmányi időszakban is gyakran előfordul, hogy a hallgató az általa választott szak tanulmányi követelményeinek nem felel meg, vagy más szakhoz jobban vonzódik. A pályáirányítási munka itt már ötvöződik a pályántartási munkával. A körülményeket figyelembe véve törekedni kell a hallgató megtartására, illetve a képességeinek megfelelő szakra irányítására. Ez többnyire az első tanulmányi évben megoldható.

Összegezve, ha a pályáirányítás kellő információtartalommal, a felvételi eljárások kellő körültekintéssel történik kevesebb lesz a szakmát tévesztett tisz, tiszthelyettes jövevény és a pályánmaradásuk is jobban megalapozódik.

2. A képzés terén:

A tanintézeti képzés során két alapvető célkitűzést kell szem előtt tartani egyrészt azt, hogy hivatásos katonát, másrészt azt, hogy szakembert kell képezni. A szakemberképzés az egyszerűbb, lényegében a tanórán és tanórán kívüli oktatás, tanulás intenzív kihasználásával a hallgató a szakmát képes elsajátítani az első beosztáshoz szükséges mértékben. A hallgatóból hivatásos katonát egyszerűen hivatásos állományba vétellel csak formailag lehet csinálni. Hivatásos katonává a hallgatót nevelni kell és ennek a nevelésnek tartania kell a tanulmányok megkezdésétől a hivatástudat végleges kialakulásáig, amely sohasem a hivatásos állományba vétellel zárul.

A hallgató nevelése egy állandó, a nap minden órájában ható folyamatos hivatásos pályára való céltudatos, tervszerű felkészítés. Téves az a felfogás, hogy a hallgatót az osztályfőnöke, illetve a nevelői hármás neveli. A hallgatóknál az egyik legfontosabb nevelési mód az önnevelés, amelyet befolyásol és irányít az a közeg, amelyben él és tanul. A hibát mindig ott követjük el, hogy a hallgatóval szemben olyan követelményeket támasztunk, amelyeket saját magunk nem teljesítünk. Ezért a legfontosabb nevelési eszköznek a személyes példamutatást kell tekinteni. Lényeges szempont a képzés és

nevelés összhangjának biztosítása. Egy oktató, vagy tanár ma már nem tarthat órát konkrét nevelési cél nélkül. És ezek a célok nem kizárólagosan az oktatott anyaghoz kapcsolódnak. Pl. egy matematika órán is lehet alakiságra, precizításra nevelni.

A hallgatói képzésben és nevelésben feltétlen szükséges a módszertani munkán javítani. Nehezen lehet elképzelni még egy hadtápszakos hallgató esetében is, hogy a tantermi foglalkozásokon szakmájában jártas, gyakorlatias hivatásos katonát és szakembert lehet képezni. Feltétlen indokolt és szükséges a tábori viszonyok közötti gyakorlati képzést erősíteni. Az sem kizárt, hogy ezeken a kihelyezett foglalkozásokon elméleti anyagot dolgozzanak fel. Meg kell érteni, hogy a tanintézeti képzés során nem ismertetjük meg és készítjük fel hallgatóinkat a csapatélet nehézségeire csak a konfliktushelyzetek számát növeljük. Gyakoribbá kell tenni, hogy a hallgatók a feladatvégrehajtás során önálló döntési helyzetbe kerüljenek, és döntésüket érvényesíteni is tudják. Ezzel egyidejűleg fizikai megterhelésüket folyamatosan fokozni kell.

Összességében lényeges szempontnak kell tekinteni, hogy a csapatok elsődlegesen hivatásos tisztet, tiszthelyettest kapjanak ne pedig hivatásérzet nélküli szaktiszteket, tiszthelyetteseket.

3. *A szakirányítás terén:* A szakirányítást gyakorló HM-szervek feladata ma már túlnő a tanintézetekkel való kapcsolattartáson, a tanulmányi követelmények meghatározásán. A szakirányítás feladatait *a következő területre célszerű koncentrálni:*

- htp. ti., tts.-i szükségletek naprakész ismerete;
- a megváltozott körülményekből és a csapatok igényeiből fakadó szakági követelmények folyamatos figyelemmel kísérése;
- a fiatal htp. ti.-ek, tts.-ek tanintézeti- és csapatbeosztási tapasztalatainak gyűjtése, elemzése;
- a pályárányítási munka követelményeinek meghatározása;
- a képzés követelményrendszerének folyamatos karbantartása a tanintézeteknél;
- az oktató-parancsnoki állomány elméleti, gyakorlati, pedagógiai felkészítésének elősegítése.

A meghatározott feladatok tartalmát, módszerét az alábbiak képezhetik:

a) *A htp. ti.-i, tts.-i szükségletek naprakész ismerete terén:*

A szükségletek alapvetően éves pontosítással a középtávú káderfejlesztési és utánpótlási tervekben jelennek meg. Az ágazati szaktisztek, tiszthelyettesek várható szükségleteinek figyelembevételével történik a beiskolázási keretek meghatározása középtávú tervidőszakonként. A keret-tervszámok lehetőséget adnak a szakirányító HM-szerv részére, hogy évenként pontosítsák a várható ágazati és szakigényeket és azok alapján az osztályok indítását. Mindebből fakad, az a követelmény, hogy a személyügyi és kiképző szervek közötti együttműködés élő és előrelátó legyen. Ugyanakkor szükséges, hogy a seregtestek és a HM-közvetlen katonai szervezetek a hadtápbéosztások feltöltöttségét a várható mozgásokkal együtt rendszeresen és pontosan jelentsék.

Összességében a kaderszükségletek folyamatos ismerete egyik feltétele a tervszerű és céltudatos beiskoláztatásoknak, amely egyben kiinduló alapja a tanintézeti képzés tervezésének, szervezésének.

b) Szakági követelmények folyamatos ellenőrzése:

A szakági követelményeket a hadseregfejlesztés célkitűzéseinek, a csapatok igényeinek, azok mindennapi tevékenységét szabályozó rendelkezések ismerete nélkül meghatározni nem célszerű és nem is szabad. Éppen ezért a szakirányító HM-szervnek kiemelt feladatként kell kezelni a fentiekben bekövetkező változásokat és a csapatparancsnokok megítélését a fiatal tisztek, tiszthelyettesek felkészültségéről.

Ennek érdekében a megjelenő szakmai utasításokat, intézkedéseket folyamatosan figyelemmel kell kísérni és vizsgálni kell azt, hogy azok mennyiben teszik szükségessé a tananyag módosítását, a meglévő tanegységek pontosítását. Szükség esetén, mint az a „RUBIN” feladat kapcsán jelentkezett, a tananyag teljes átdolgozása is bekövetkezhet. Ezzel alapvetően az elméleti tananyag folyamatos karbantartása oldható meg. A gyakorlati felkészítés, a szakmai jártasság és készség elsajátítását célzó követelmények, módszerek meghatározásában elsősorban a csapatparancsnokok megítélésére, véleményére, javaslatára kell támaszkodni. Ennek érdekében meg kell ragadni minden olyan lehetőséget, amely alkalmat ad a szükséges információk gyűjtéséhez. Így pl. a parancsnokok beszámoltatását, a különböző ellenőrzéseket, értekezleteket, vagyis mindazon eseményt, ahol a szakirányításban részt vevők kapcsolatba kerülnek az információt biztosító parancsnokokkal. A többcsatornán beérkező, hasznos javaslatok elemzése és általánosítása adhat olyan indítást, amelyet a tanintézeti képzésben feltétlen érvényesíteni kell.

A fentiekkel egyidejűleg a tanintézeti képzés ellenőrzése során meg kell győződni, hogy a szakági követelmények mennyiben érvényesülnek, mennyiben képes az oktató parancsnoki állomány a megváltozott követelményeket befogadni és azokat az oktató-nevelő munkában érvényesíteni.

Összességében a szakági követelmények folyamatos elemzése és szükség szerinti igazítása a szakirányító HM-szerv lényeges feladata annál is inkább, mivel a megváltozott követelmények, igények a képzés gyakorlatába napjainkban még elég hosszú átfutási idővel kerülnek be.

c) A fiatal htp.-tisztek, -tiszthelyettesek tapasztalatainak gyűjtése:

A képzés jósági fokát – bizonyos fenntartásokkal – végsősoron a képzésben részt vevő hallgatók, illetve pályakezdő fiatalok is megítélik. Véleménynyilvánításaiknak ma már demokratikus fórumai is működnek, mind a tanintézeteknél, mind a csapatoknál. Természetesen a tanintézeti képzés időszakában kinyilvánított véleményük többnyire nélkülözi a realitást, ugyanis a csapatgyakorlat követelményeit nem ismerve a felkészítést megítélni nem képesek, ugyanakkor a tanintézeti függőség kényszerhatása és érezhető véleménynyilvánításukban. Ezzel szemben a pályakezdés nehézségeit átélve már olyan valóságanyaghoz jutnak, amely hatására képesek a képzésük fogyatékoságait felismerni és azt minden kényszerhatás nélkül elmondani. Erre jó példa a seregtestek által rendszeresen megrendezésre kerülő htp.-tisztek, tiszthelyettesek konferenciája és a pályakezdő fiatalok különböző szintű összevont felkészítése. Az utóbbi években szerzett tapasztalataim azt igazolják, hogy hasznosak ezek a rendezvények és a meghívott tanintézeti képviselők is olyan információkhoz juthatnak, amelyek önkritikus értékelésével tovább javíthatják oktató-módszertani gyakorlatukat.

Összességében a pályakezdő fiatal tisztjeink, tiszthelyetteseink többsége a szakirányítás részére olyan hasznos javaslatokat tud adni, amelyeket a képzés követelményrendszerében feltétlen hasznosítani kell, annál is inkább, mivel ezzel pályakezdőink konfliktushelyzeit tudjuk csökkenteni.

d) A pályáirányítási munka követelményei:

A pályáirányítás követelményeit az 1. pontban rögzítettek figyelembevételével célszerű meghatározni. A követelményeknek magukban kell foglalniuk egyrészt a tartalmi, módszertani kérdéseket, másrészt a megvalósítás személyi és tárgyi feltételeit.

Mindezek előtt célszerű rögzíteni, hogy a pályáirányítási munkát alapvetően a néphadseregi célkitűzések, elvárások érdekében kell végezni. Ennek megfelelően a munka első szakaszában a katonai pálya és hivatás megismertetése, vonzalómérbresztés a mértékadó. Erre a feladatra kell felkészíteni a pályáirányító hivatásos állományt és megnyerni az iskolák felé, felhasználva erre a különböző katonai és iskolai rendezvényeket, ahol a diákok mellett a szülők is megismerkedhetnek a hallgatók, növendékek életével.

A szakági követelmények érvényesülését a pályáirányítási munka második és harmadik szakaszában kell biztosítani, amikor is a hallgatójelöltnek választania kell a szakok, illetve ágazatok között. Ebben a munkában jelentős szerepet töltenek be a felvételi bizottságok, valamint a személyes beszélgetést folytató szaktisztek. Lényeges, hogy a hallgató jelölt a kellő tájékoztatást követően önként válassza ki az egyéni érdeklődésének, rátermettségének megfelelő szakot. Mindezekhez olyan érdeklődést felkeltő, szakorientált kiadványokra van szükség, amelyek motiváló hatása kellő alapot biztosít a szakterület kiválasztásához.

Összességében a pályáirányítási munka követelményeinek – főleg hadtáp vonatkozásban – nem a mennyiségi, hanem a minőségi igényeket kell kielégítenie oly módon, hogy a jelöltek befolyásolása egybe essen egyéni elképzeléseikkel. Ezt viszont csak úgy érhetjük el, ha a megfelelő információk kellő időben eljutnak az érintettekhez, amelyben nagy szerepe lehet a nyilvános tömegkommunikációs eszközöknek is.

e) A képzés követelményrendszerének karbantartása:

A szakirányító HM-szervek alaprendeltetéséből fakadóan kötelesek a szaktiszt-, tiszthelyettes-képzés követelményeit meghatározni és folyamatosan karbantartani. Ehhez a szükséges információk, a gyakorlati élet elvárásai mindenkor rendelkezésre állnak. A követelményeket viszont nem lehet nap mint nap változtatni, módosítani, hiszen a képzés-nevelés menetét ez károsan zavarná.

Természetesen vannak időszerű és az aktualizálást azonnal megkövetelő események, amelyeknek a képzésben rövid időn belül érvényesülnie kell. Ilyenek pl. a megváltozott, módosított vagy új szabályozók. Ezek lényegében csak tananyagmódosítást jelentenek.

Lényeges módosításokat egy-egy képzési időszakot követően célszerű eszközölni, amikor is rendelkezésre állnak egyrészt a képzés teljes időszakát jelző tapasztalatok, másrészt a csapatparancsnokok és a pályakezdő tisztek, tiszthelyettesek javaslatai. Ismert, hogy a ht. tiszt- és tiszthelyettes-képzés rendszere a közelmúltban került korszerűsítésre. Ebből következik, hogy napjainkban fő feladat a tapasztalatok gyűjtése, folyamatos elemzése, amelyek képzésben történő lényegi megjelenítése jelen tervidőszak végén, a következő tervidőszak elején esedékes. Mindezek mellett nem mondhatunk le

olyan ésszerű változtatásokról, amelyek a képzés zavartalan folytatása mellett megvalósíthatók. Ilyenek pl. a gyakorlatiasabb képzés erősítése, a hallgatók csapatgyakorlásának létszerűbbé tétele.

Összességében a képzés követelményrendszerének szükség szerinti karbantartásával is biztosíthatjuk a teljesítőképesebb tisztszettek, tiszthelyetteseket. Ehhez azonban feltétlen szükséges a szakirányító HM-szerv és a tanintézet élő kapcsolata, a problémérzékenység és jobbító készség mindkét fél részéről.

f) Az oktató-parancsnoki állomány felkészítése:

Az oktató-parancsnoki állomány felkészültsége és felkészítése a tanintézeti képzés elengedhetetlen szükségszerűsége. A politikai, általános katonai, szakmai, pedagógiai felkészültség nélkülözhetetlen eleme a tiszt-, tiszthelyettes-képzésnek. Az akadémiai és főiskolai tisztképzésben az egyetemi címek adományozásával kapcsolatos követelményrendszer egyértelműen szabja meg az oktató tanári állománnyal szembeni elvárásokat. mindezek mellett minden szintű képzésünkben gyengébb oldal az elmélet és gyakorlat egysége. A tanári állomány zöme ugyan kellő csapatgyakorlattal rendelkezik, azonban a tanintézeteknél eltöltött évek alatt a változások létszerű követése nem minden esetben testesül meg a képzésben. Vagyis szükségesnek látszik a tanári állomány csapatgyakorlatát megfelelő gyakorisággal felfrissíteni.

Bonyolultabb a helyzet a tiszthelyettesképző iskolán, ahol az oktató-parancsnoki állomány feladata a hivatásos tiszthelyettesképzésen túlmenően a tartalékos parancsnoki állomány kiképzése is. Ez annyit jelent, hogy az alegység szintű (raj, szakasz, század, zászlóalj) kiképzéstől a hadművelleti magasabbegység szintű szakkiképzést is folytatnunk kell. Figyelembe véve a nagyarányú fluktuációt, a tanári állomány szükségszerű biztosíthatóságát e feladatnak teljeskörűen megfelelni nem tudnak. Ebből fakadóan az oktató-parancsnoki állomány rendszeres szakmai, pedagógiai és gyakorlati módszertani továbbképzése feltétlen indokolt.

Összességében a tanintézetek és az együttműködésre kijelölt csapatok között megállapodás alapján fokozottabb figyelmet célszerű fordítani a csapatgyakorlatok időszakára, ahol konkrét beosztásokban célszerű gyakorlati tapasztalatokat szerezni mind a béke, mind a háborús hadtápbiztosítás, szakági biztosítás kérdéseiről.

4. A pályántartás terén:

Az előzőekben már kifejtettem, hogy a pályántartás a tanintézeti beiskolázástól a nyugállományba vonulásig tartó folyamatos feladata az állami és társadalmi szerveinknek. Természetesen nem a mindenáron való pályántartásról van szó.

A pályántartás egyik lényeges elemének a beilleszkedés kérdését tartom és jelenleg csak ezzel kívánok foglalkozni. Úgy vélem, hogy minden állománykategóriánk pályánmaradásának egyik legfontosabb tényezője a környezetébe való beilleszkedés eredményessége.

Mint ismert a hivatásos pálya a katona életében rendkívül sok beilleszkedésre ad alkalmat, amely mindig azzal jár, hogy egy megszokott környezetből egy más, földrajzilag, beosztásilag, vezetésileg, esetleg szakmailag eltérő környezetbe kell beilleszkedni. Mindez rendkívül sok konfliktushelyzetet hordoz magában, amit csak kellő segítséggel lehet megoldani. A beilleszkedés kérdéseit két jelentős esemény köré csoportosítom. Nevezetesen a tanintézeti képzésbe és a csapatéletbe való beilleszkedés kérdéseire.

a) *A tanintézeti képzésben*

A tanintézeteinkbe felvett hallgatók beilleszkedésének gondjait *a következőkben látom:*

- elszakadás a szülői, baráti, lakókörnyezettől;
- a katonai, laktanyai (intézeti) életből fakadó kötöttségek;
- a képzésből fakadó új ismeretanyag elsajátítása;
- az intenzívebb társadalmi, közművelődési, sporttevékenység;
- az egyéni elképzelések közösségi akaratnak való alávetése;
- esetenként a rendezetlen szülői, szociális háttér;
- a korábbi neveletésből fakadó önálló életre való felkészülés hiánya;
- az egyenruha viselése mint megkülönböztető jegy hatása az egyéniségre;
- a katonai parancsadból adódó szokatlan hangnem.

A felsoroltak mindegyike olyan merőben új környezeti tényezőként jelentkezik a hallgatóknál, amelyekből származó eseti konfliktusok megoldása rendkívül jó pedagógiai, nevelői ráhatás és egyéni alkalmazkodó készséget igényel. Ha szemügyre vesszük a beilleszkedést nehezítő gondokat, megállapíthatjuk, hogy azok orvoslása alapvetően a hallgatói alegységek tanórán kívüli időszakára esik. Ebből adódik, hogy a hallgatók beilleszkedését leghatározottabban az osztályfőnökön túlmenően alegységparancsnok, a politikai helyettese, a szolgálatvezető és a kialakult szervezeti, társadalmi kollektívák segíthetik. Ezzel szemben általános tapasztalat, hogy feltöltöttség, szakmai hozzáértés szempontjából az egyik gyenge pont a hallgatói alegységek hivatásos állománya.

Összességében a hallgatók beilleszkedésének és életmódjának alakításában kulcs szerepet az alegység hivatásos állománya játszik. Éppen ezért rátermettség, hozzáértés szempontjából ezt az állományt célszerű elsődlegesen fejleszteni, megbecsülni és elismerni.

b) *A csapatéletben*

A főiskolai képzés utolsó évében hivatásos állományba vett hallgatók ugyan jogállás szempontjából a hivatásos állománykategóriába tartoznak, azonban ez a jogállás tapasztalati oldalát tekintve, alapvetően csak a hivatásos állománnyal járó kedvezményeket helyezi előtérbe. Azon hivatásos kötelezettségekkel, melyekkel a fiatal tisztjeink, a csapatnál szemben találják magukat a tanintézeti képzés, élet során teljeskörűen nem találkoznak. Éppen ezért a csapatéletbe való beilleszkedés még nagyobb feladat elé állítja mind a fiatal tisztet, mind a parancsnokait és társadalmi szerveket.

Az első beosztásba helyezés során a fiatal tisztjeink, tiszthelyetteseink beilleszkedésének gondjait *a következőkben látom:*

- a tanintézeti élettől merőben eltérő környezet, melynek főbb motíválói a laktanyai élet, a jogok mellett a kötelezettségek túlsúlya;
- a szakmai rutin hiánya, a munkatársak, objektumok megismerése;
- a szakmai tekintély kivívása és megtartása mind az előjárók, mind a beosztottak irányában;
- a HKSZ-i feladatok, ügyeleti szolgálatok élessé válása;
- a beosztottból vezetővé válás, felelősség a beosztottakért, technikáért, anyagért;
- a társadalmi, közéleti tevékenység helyi sajátosságokhoz igazodó formái;
- polgári szervekkel való intenzívebb kapcsolatok kialakítása, tárgyalóképesség;

- dicsérő és fenyítő jogkör alkalmazása, a teljesítmény szerinti differenciált elismerés objektív és szubjektív tényezői;

- szociális és anyagi gondok (lakás, nősülés, feleség munkahelye, gyermekek bölcsődei, óvodai elhelyezése stb.);

- a munkaidő és a napi munka elvégzéséhez szükséges idő közötti eltérések..... és még sorolhatnám.

A fenti környezeti hatásokkal a pályakezdő fiatal tisztjeinknek, tiszthelyetteseinknek sajnos többnyire meg kell küzdeni, kiváltképpen azon esetekben, amikor magukra hagyják őket.

A csapatokhoz kerülő fiatal tisztjeink, tiszthelyetteseink felkarolása, beilleszkedésének segítése ma már a csapatparancsnokok, társadalmi szervek előírt kötelessége. De ez a kötelesség ma még esetenként eltérő eredményességgel jut kifejezésre. A kapcsolatot sokszor az első benyomás motiválja és túl korán pálcát törnek anélkül, hogy az egyén belső, feltáratlan értékeit megismernék.

A pályakezdés mindenkor nagy türelmet, megértést és mindkét fél részére őszinteséget igényel, amellyel bátran kell élni, ahhoz, hogy végsősoron az egyéni, emberi, szakmai és hivatással járó tulajdonságokat a pozitív irányba fejlesszük.

Összességében a fiatal pályakezdő tisztjeink, tiszthelyetteseink beilleszkedésének, a hivatásérzet bővítésének, tudatosításának a pályántartás elengedhetetlen eszközének a teljesítményhez fűződő „sikerélmény”-t tartom a csapatélet minden vonatkozásában. Az erkölcsi elismerés, az őszinte jó szó sok esetben nagyobb lendületet ad minden más – esetleg érdemtelen – juttatásnál. Hasznos dolognak tartom, ha a pályakezdők előtt ismertté válik az előrehaladás perspektívája, az egyéni és társadalmi boldogulás távlata. Végezetül nem arról van szó, hogy pályakezdőinket pátyolgatni kell, hanem arról, hogy korrekt követelménytámasztással, hatékony nevelő hatású példamutatással és segítségnyújtással kell elindítani azon a pályán, ahol magunk is aktívan dolgozunk.

✱

✱

✱

A tanintézeti képzés, a nevelés hatékonyságának növelését, a pályakezdő fiatal tisztek, tiszthelyettesek beilleszkedését elősegítő gondolatokat ajánlom mindazoknak, akik e kérdésekkel komolyan foglalkoznak és tevékenységük, munkájuk a gondok, problémák megoldására irányul.

Pályakezdő fiatal hadtáptisztek beilleszkedésének elősegítése

Babarczy Tivadar ezredes

A szaktanszék teljes nevelő állományának egyöntetű álláspontja az, hogy a hivatásos katona egész életpályáját alapvetően meghatározza egyfelől az, hogy a katonai főiskolán tanuló fiatal milyen tartalommal és milyen hatékonysággal kerül felkészítésre az első tiszti beosztásra, másfelől az, hogy az első tiszti beosztás végrehajtására a kezdeti időszakban milyen módon kerül beillesztésre a fiatal tiszt.

Különösen nagy jelentőséggel bír ez a két tényező a hadtáptisztek vonatkozásában, ahol bármelyik szakterület első tiszti beosztásában több ezer ember ellátásáért, esetenként életéért és egészségéért vállal felelősséget, anyagi és pénzügyi gazdálkodói kötelezettségeket a fiatal hadtáptiszt. Mindez összességében az első perctől kezdve fáradságot és munkaidőt nem ismerő permanens igénybevételt jelent a fiatal tiszt számára.

A hadtáptiszti tevékenységi körökben nincs „próbaidő”, vagy más megközelítésben nincs idő „begyakorlási” lehetőség biztosítására. A feladatokat azonnal, a beosztás átvétele után élesben kell végrehajtani, vállalva annak összes pozitív és negatív következményeit.

Éppen ez a tény támasztja alá annak jelentőségét, hogy a főiskolán belül a hallgatóinkat a főiskolai követelmények teljesítése mellett alapvetően és elsősorban az életben végrehajtandó feladatokra kell felkészíteni.

A katonai főiskolai képzésre általában fokozott mértékben érvényes az a pedagógiai alapelv, hogy a hallgatókat nem az iskolának, hanem az életnek kell felkészíteni.¹ Ehhez hozzátartozik az is, hogy az első tiszti beosztás megkezdéséhez és kellő hatékonysággal történő folytatásához az optimális feltételeket meg kell teremteni.

A felvetett problémát tehát összességében csak komplex módon vizsgálhatjuk, vagyis egyfelől a tanintézet, másfelől a csapatok oldaláról. A feladatok rendszerezése érdekében azonban úgy látjuk, hogy külön vizsgáljuk a tanintézeti munka feladatait, majd néhány gondolatban megkísérlünk javaslatokat tenni a fiatal tisztek első tiszti beosztásába történő beillesztésére vonatkozóan is.

Hozzá kell itt tennünk azonban azt, hogy ezekre a feladatokra konkrét követelmény- és feladatrendszer került meghatározásra előljáróink részéről, amelyeknek a szaktanszék kollektívája az elvárásoknak megfelelően igyekszik eleget tenni. Ugyanakkor

¹ Az eredeti latin mondás: „Non scholae sed vitae discimus” (Nem az iskolának, hanem az életnek tanulunk).

tapasztalatunk és meggyőződésünk az, hogy a csapatoknál is összességében mindent megtesznek a közvetlen parancsnokok és előjárók annak érdekében, hogy a fiatal tisztek az új környezetbe és feladatokba minél gyorsabban, érzelmileg is azonosulva jól be tudjanak illeszkedni.

Mindezek ellenére úgy ítéljük meg, hogy az általunk – a teljesség igénye nélkül – felvetettek bemutatják és rendszerezik az e területen mindannyiunkra háruló feladatokat, emellett reméljük néhány új gondolattal is gazdagíthatjuk e nagyon fontos terület feladatkörét. Az, hogy a teljesség igénye nélküli vizsgálatra vállalkozunk az természetes hiszen e komplex feladat teljes körű vizsgálata egy ilyen korlátozott terjedelmű publikációban nem oldható meg, de véleményünk szerint a meglévő előjárói intézkedések és állásfoglalások ismeretében ennél többre nincs is szükség.

Ennek előrebocsátásával elsőként röviden összegezzük a főiskola szaktanszéke által végzett munka azon területeit, amelyekben előreléptünk, majd megvizsgáljuk azokat a feladatokat, amelyek minőségét saját erőnkéből, illetve mások közreműködésével javítanunk kell.

Úgy ítéljük meg, hogy az elmúlt években tett erőfeszítéseink eredményeként több területen javult a képzés minősége és hatékonysága, de ennek ellenére sem tartjuk minden tekintetben kielégítőnek a hallgatói állomány gyakorlati életre történő felkészítését. Ezen belül az első tiszti beosztásban végrehajtandó sarkalatos feladatokban történő gyakoroltatást, esetenként a gyakorlati élet bemutatását, a csapatbeosztásban jelentkező feladatok érzékelhető megjelenítését.

A jelenleginél hatékonyabbá kell tennünk a nevelőmunkánk azon folyamatait, amelyek a csapatélet nehézségeinek elviselésére készítik fel a hallgatói állományunkat.

Ezen belül gondolunk elsősorban a jellemformáló akarati képességek fejlesztésére, a szakma iránti szeretet elmélyítésére, valamint a katonai és hadtáp vezetői kvalitások gyorsabb és szilárdabb kialakítására.

A téma további vizsgálatához indokoltnak tartjuk annak meghatározását, hogy mit értünk „*gyakorlati*” illetve „*gyakorlatias*” felkészítés alatt.

A *gyakorlati felkészítés alatt*, mi azt a folyamatot értjük, amelyben a hallgató a valós életének megfelelő helyzetben olyan feladatokat old meg, illetve hajt végre, amelyek teljes mértékben megegyeznek a csapatnál várhatóan végrehajtandó feladatokkal, vagy még jobb esetben, konkrét csapatbeosztásokban teljes felelősséggel éles ellátási feladatokat hajtanak végre.

A csapatbeosztásnak megfelelő gyakorlati felkészítésére a főiskolai képzés során – a csapatoknál végrehajtott foglalkozások és az utolsó félévben végrehajtott egyhónapos csapatgyakoroltatástól eltekintve – csak néhány kivételes esetben, illetve témakörben van lehetőség. Ilyen képzési folyamatok például a hadtáptechnika kezelésére, üzemeltetésére és karbantartására történő felkészítés. A számítástechnikai eszközök alkalmazására és a bizonylatok előkészítésére vonatkozó felkészítés. De ide sorolhatók még a főiskola által tervezett gyakorlatok hadtápbiztosítási folyamatában végrehajtott gyakorlati feladatok is. A gyakorlati felkészítés kategóriájába sorolhatjuk még a híradó eszközökön történő forgalmazást, a terep felderítését és berendezését, kisebb szállító oszlopok vezetését, a technológiai alapfolyamatok gyakorlati végrehajtását, valamint a szaktanszék által tervezett, csapatok harctevékenységei hadtápbiztosításának megszervezését célzó, terepen végrehajtott szakharcászati és hadtáp törzsvezetési gyakorlatokat.

Gyakorlatias felkészítés alatt mi azokat a folyamatokat értjük, amelyekben nincs lehetőség a hallgatók csapatbeosztásnak megfelelő helyzetben történő gyakoroltatására.

Így a képzés során a valós helyzet megközelítésére olyan módszereket alkalmazunk, amelyek megjelenítik az oktatott tananyag egy-egy részlemének csapatoknál várható követelményeit, illetve az állandó harcászaltság hadtápbiztosítása végrehajtásának módszereit és körülményeit.

Ilyen módszerrel például a harc feladat végrehajtására, a harctevékenységek hadtápbiztosítására, különböző szakági feladatok megoldására, (pl.: szállítás, rakodás, tárolás, étkeztetés stb.) továbbá a napi szakmai tevékenység bemutatására vonatkozó összefoglaló filmek és video-felvételek bejátszása.

Ebbe a kategóriába soroljuk a csapatlátogatást, a nagy gyakorlati tapasztalattal rendelkező előjárók és csapattisztek előadóként történő meghívását, a csapatoknál folyó gazdálkodást megközelítő adatokkal összeállított gazdálkodási feladatok kidolgozását. De ide sorolhatók még a főiskola hadtápján belül végrehajtott szolgálati, résztevékenység gyakorlati és ellenőrzési feladatok, de nem utolsósorban a csapatoknál szervezett gyakorlatok és bemutatók megtekintési lehetőségei is.

Szorosan idetartozik azonban az, hogy a hallgatók szaktanszéki gyakorlati és gyakorlatias felkészítésének hatékonyságát csak akkor tudjuk a kívánt szintre emelni, ha az oktató-nevelő állományunk előírt végzettséggel, magas szintű felkészültséggel és nagy gyakorlati tapasztalattal rendelkező tisztekből tevődik össze.

A *gyakorlati felkészítés* hatékonysága érdekében az elmúlt években – előjáróink segítségével – úgy érezzük sokat tettünk. Ezek közül csak néhányat említve kíséreljük meg bemutatni a főiskolai hadtáptisztképzés jelenlegi helyzetét.

Az 1970-es évek második felében kidolgoztuk az ágazati tisztképzés rendszerét, melyet az 1980-ban jóváhagyott négyéves, majd az 1987-ben kidolgozott és jóváhagyott hároméves képzési dokumentumok alapján megfelelően előkészítettünk és beindítottunk.

Ezen belül alapvető eredménynek tekintjük azt, hogy – a megelőző képzési rendszerrel szemben – a főiskolára bekerült fiatalok a képzési idő jelentős részében az első tiszti beosztásnak megfelelő szakmai feladatokra kerülnek felkészítésre. A minél jobb szakmai vezetői kvalitások kialakítása érdekében, a háborús felkészítés óraszámának jelentős részét is a szakági biztosítás feladataira történő felkészítésre fordítjuk.

1984-ben létrehoztunk egy VT-20-as számítógéppel ellátott számítástechnikai kabinetet, amelyben a hallgatók gyakorlatias felkészítést kapnak a csapatok számviteli részlegében rendszeresített számítógép működésére, valamint az ágazatnak megfelelő tervezési feladatok számítógépes feldolgozására. Gyakorlati felkészítést kapnak a bizonylati okmányok számítógépen történő feldolgozásához való előkészítésére.

1987-től az MN HRAK segítségével beindítottuk a csapatok harctevékenységei hadtápbiztosítása megszervezésének számítógépes támogatására történő felkészítést, a VT-20-as és a COMMODORE-64 típusú kis elektronikus számítógépek igénybevételével.

1986. év végén berendeztünk egy hadtáptechnikai oktatásra, szerelési és hibaelhárítási feladatok végrehajtására alkalmas ún. beállós tantermet, amelyben a hallgatók a saját szaktechnikájuk kezelési, működtetési és hibaelhárítási módszereit a valós technikai eszközökön sajátítják el.

A technikai felkészítés hatékony végrehajtása érdekében minden szakszolgálat rendelkezésünkre bocsátotta az alapvető szaktechnikai eszközöket.

Míndezeket bizonyítják, hogy a felsorolt területeken a hadtápképzés szakorientált és gyakorlati képzési feltételei az utóbbi években megteremtődtek. Alapvető feladata a szaktanszéknek az, hogy ezekkel a lehetőségekkel élve, a hallgatói állomány minél jobb felkészítését valósítsa meg.

A felsorolt eredmények ellenére mégis azt kell mondanunk, hogy a hallgatóink más területeken történő gyakorlati felkészítését, csak nagy nehézségek árán és csak azok egyes részterületein tudjuk megoldani.

Így például, a szaktanszék gyakorlati felkészítést csak egyes részműködésben tud végrehajtani a következő területeken:

- a szolgálati ágak belső munkájának szervezése és a végzett munka ellenőrzése;
- az ágazati gazdálkodás rövidebb és hosszabb távra történő tervezése-szervezése, a gazdálkodás időszakos elszámolása;
- az ágazati gazdálkodás belső ellenőrzése és elemzése;
- a hadtápkatonák és szakalegységek kiképzésének feladatai és módszerei;
- a csapathadtáp és az adott szolgálati ág HKSZ és „M”-i feladatai;
- a gyakorlatok hadtáp és szakági biztosítása;
- a csapatok harcképességei hadtáp- és szakági biztosításának szervezése és végrehajtása.

Teljesen természetes az, hogy a főiskola keretei között a felsorolt és még néhány területen a gyakorlati felkészítés szinte megoldhatatlan, mivel ehhez olyan tancsapatra lenne szükség, amely csak a képzés gyakorlati bázisaként szolgálna és amely a képzés tematikus rendjének megfelelő gyakorlati órákra ott helyben rendelkezésre állna.

Míndezeket előrebocsátása után vizsgáljuk meg tehát azt, hogy a gyakorlati felkészítés érdekében mit tehet és tesz a főiskola, továbbá miben kérünk segítséget e területen előjáróinktól és a csapatoktól.

A helyzet reális megítélése érdekében tudomásul kell vennünk azt, hogy a főiskolára felvett hallgatók mintegy 90-85%-a a középiskola padjából került be a katonai főiskolára. Ennek megfelelően katonai szolgálatot nem teljesített és jobb esetben csak elképzelései vannak a Magyar Néphadseregben folyó életéről, és szakmai feladatokról.

A jelenlegi 3 éves képzési rendszerben hosszabb ideig tartó külön csapatgyakorlási idő csak a 3. év utolsó felében állítható be. Így jó közelítéssel azt is mondhatnánk, hogy közel 2,5 év alatt a hallgató nem is kerül olyan helyzetbe, hogy a főiskolán tanultakat a várható első tiszti beosztásának megfelelő helyzetben láthassa, esetleg gyakorolhassa.

Az állandó harckészültség alatti gazdálkodási és ellátási feladatok tekintetében ez még talán elfogadható lehet azért, mert a főiskolai képzés gyakorlatias megoldásai, néhány fontosabb foglalkozási csapatnál történő levezetése, továbbá a főiskola hadtápján belül adódó gyakorolattási lehetőségek megfelelő képet adnak a fiatal tisztekre váró feladatokról. De a harctevékenységek lefolyása és a harctevékenységek összefüggő hadtápbiztosítási feladatainak gyakorlati megismerése, netalán gyakorlati végrehajtása terén nagyon komoly gondok vannak.

Be kell vallanunk, hogy a dandárszintű tevékenységre történő felkészítésben részt vett hallgatóink 3 év alatt, harc feladatot végrehajtó komplett gl. (hk.) szd. z., és dd.

szervezetet nem látnak, z. és dd. harcfeladat hadtápbiztosítási folyamatában sem megfigyelőként, sem végrehajtóként nem vesznek részt.

Rögtön meg kell itt jegyeznem, hogy a főiskolai képzés keretében, tanteremben és terepen z. hadtáp és dd. szintű hadtáp törzsvezetési gyakorlatok kerülnek végrehajtásra. Ezen kívül REZI-ben – egy komplett z. hadtáp bevonásával hegyi kiképzéssel egybekötött z. hadtáp gyakorlat került levezetésre. Belátható azonban az, hogy ezek a tanteremben és terepen végrehajtott gyakorlatok a valós helyzetet csak részben közelítik meg.

Indokolt tehát részünkről az az igény – amely egyben feladat is számunkra, hogy a jövőben szorosabb kapcsolatot építsünk ki a csapatokkal annak érdekében, hogy a csapatok által végrehajtott harcászati és hadtápgyakorlatokra hallgatókat, esetenként korlátozott számban – küldjünk ki, a gyakorlati élet megismerése céljából.

De alkalmazható lehet ez a megoldás, a gazdálkodással és ellátással foglalkozó módszertani bemutatóknál, esetleg egy-egy ellenőrzési feladatba történő bevonásnál is.

Mi úgy gondoljuk, hogy ha esetenként egy-egy szakaszból 1-2 fő egy hétre (nem több időre) kiesik a főiskolai képzésből, ez az elméleti anyagban mindenképpen bepótolható, ugyanakkor lényeges javulás várható a hallgatóknál a gyakorlati élet megismerésében és szemléletük alakulásában.

Meg kellene vizsgálni annak lehetőségét, hogy a végzős hallgatók az ÁV-ák előtt minden évben részt vehessenek egy harcfeladatot végrehajtó szd. és z. gyakorlaton, illetve a hadtápszakos hallgatók megtekinthessenek egy dd. hadtáp törzsvezetési gyakorlat egésznapos módszertani foglalkozást is.

Ez a ráfordítás mindenképpen megtérülne, mivel a fiatal tisztek szemlélete és felkészültsége jelentős mértékben növekedne.

Véleményünk szerint ez az éves gyakorlatok terhére beilleszthető lenne, megfelelő szintű koordináció esetén.

Ami a végzős hallgatók 6. félévi csapatgyakoroltatását illeti mi úgy látjuk, hogy az előjáróink által meghatározottak szerint kerül megszervezésre és végrehajtásra. Az utóbbi évek tapasztalatai azt igazolják, hogy a hallgatók komolyan veszik ennek a felkészítési folyamatnak a segítségét és megfelelő körülményeket teremtenek a gyakorlás végrehajtására.

Azt azonban feltétlen figyelembe kell venni, hogy a hatékonyság érdekében maximum 2-3 fő végzős hallgató kerülhet egy dd. szintű szolgálathoz, így minden helyre főiskolai oktató nem kerülhet kiküldetésre a gyakorlás irányítására. Ennek megfelelően azon túl, hogy a gyakorlás helyéül csak a legjobb szolgálatok kerülhetnek kijelölésre, az adott szolgálati ágaknak is fel kell készülni és a hallgatók gyakorlását irányítani kell.

Vizsgáljuk még ezután a főiskolán folyó gyakorlatias oktatást. Ezek során az elméleti kérdések az életből vett példákkal kerülnek alátámasztásra, a gyakorlati élet legfontosabb mozzanatait szemléltető információhordozókkal kerülnek bemutatásra, végül a csapatéletet megközelítő gazdálkodási és hadtápbiztosítási feladatok gyakorlatban kerülnek végrehajtásra.

Kiegészül ez még, a nagy tapasztalatokkal rendelkező csapatnál szolgálatot teljesítő tisztek meghívásával, a csapatoknál folyó szakmai munka esetenkénti megtekintésével és nem utolsósorban – a rendelkezésre álló idő függvényében – egy-egy foglalkozás csapatnál történő levezetésével.

Ehhez még hozzátehetjük azt, hogy a főiskola hadtápszolgálatára megfelelő színvonalon dolgozik ahhoz, hogy egyes területek gyakorlati bemutatására is igénybe lehessen venni, illetve egy-egy fontos mozzanatot a hallgatók részére gyakorlatban is be lehessen mutatni. Ez azonban csak néhány esetben felel meg a csapatoknál jelentkező feladatoknak.

Mi úgy ítéljük meg, hogy a gyakorlatias oktatás végrehajtásához szükséges feltételek megteremtése a legfontosabb feladat a főiskolai képzés hatékony megvalósításában. *Ezen belül - csak néhány fontosabbat kiemelve - a következő feladatokat fogalmazhatjuk meg:*

1. A Magyar Néphadsereg szervezeti és fegyverzeti korszerűsítéséből, valamint a népgazdasági helyzet változásából adódóan a tanári állomány ismereteinek átforgatására, gyakorlati tapasztalatainak felújítására kell sort kerítenünk. Ebben a feladatban az előjáróink felé történő segítségkérésen túl úgy látjuk, hogy az eddigieknél még hatékonyabban kell folytatnunk a tanári állomány csapatgyakorlatra történő kiküldését, a csapattapasztalatok folyamatos megkérését, továbbá rendszeressé kell tenni a 2-3 éve végzett fiatal tisztek konferenciáját.

Külön gondot jelent a szaktanszék számára az, hogy a tanári állomány egy része fiatal, 1-3 éves csapatgyakorlat után került vissza a szaktanszékre, így nem rendelkezik kellő tapasztalattal a beosztásában előírt iskolai végzettséggel. Enyhít a gondokon az, hogy ez az állomány nagy odaadással végzi a munkáját és az oktató-nevelő munkához megfelelő adottságokkal, esetenként rátermettséggel rendelkezik.

Mindezekből belátható az, hogy a képzés hatékonyra és kellő gyakorlatiassá tétele érdekében feltétlenül szükséges a nagy csapattapasztalattal rendelkező tisztek oktató-nevelő munkába történő bevonása, a gyakorlati élet tapasztalatainak átadása.

2. Alapvető feladatunknak tartjuk a szemléltetés olyan módszereinek kidolgozását, amelyek behozzák a főiskolára a csapatélet mind a napi gazdálkodás és ellátás, mind a kiképzés és harcászó feladatok szervezése-végrehajtása terén. De ilyen szemléltető módszereket célszerű kidolgozni a csapatok harctevékenységei hadtápbiztosítása vonatkozásában is.

Véleményünk szerint erre elsősorban a film- és video-felvételek adnak legjobb lehetőséget, mivel ezek alkalmazásával a csapatok tevékenységei és a hadtápbiztosítás folyamatai nagy hallgatói létszám előtt is testközelbe hozhatók. Ugyanakkor egyes fontosabb részfolyamatok az oktatás didaktikai alátámasztása érdekében foglalkozásonként és főkérdésenként kiemelhetők.

Ennek megvalósítása azonban több olyan feltétel megteremtését igényli, amelyek nélkül ennek kivitelezése lehetetlen. A legalapvetőbb feltétel adott, mivel a főiskola korszerűen felszerelt tanépületekkel rendelkezik, amelyben zártláncú TV-rendszer működik. Így a legfontosabb feladat az oktatás folyamatának megfelelő képanyag megteremtése, a film- és video-felvételek létrehozása. (Így elsősorban a 2-3 perces lényegyet kiemelő mozzanatok tartalmaó felvételekre gondolunk.) Tekintettel arra, hogy a főiskola megfelelő felvevő eszközökkel és begyakorlott operatőr állománnyal rendelkezik, az egyetlen akadály jelenleg az, hogy a csapat- és hadtápgyakorlatokon a felvétel készítésének engedélyezése eléggé nehézkes. Ehhez elsősorban az illetékes HM-szervek hozzájárulása és másodsorban az érintett csapatok hatékony közreműködése szükséges. Hozzá kell ehhez még azt is tenni, hogy a jelenleg rendelkezésre álló film- és video-anyagunk csak mintegy 10%-a alkalmas az oktatásban történő felhasználásra.

3. A gyakorlatias képzés végrehajtásának egyik igen jó módszere az, ha a legfontosabb témákban tartott foglalkozások egy részét jól dolgozó csapathadtápnál, nagy tapasztalattal rendelkező hadtáptisztek vezetik le. Eddig elsősorban azt a módszert alkalmaztuk, hogy egy-egy fontosabb foglalkozás levezetésére a csapatnál szolgálatot teljesítő hadtáptiszteket hívtunk be, így egy 2, illetve 4 órás foglalkozás is hatékonyabbá, és életizűbbé vált. Ennél sokkal hatékonyabb az, ha 2-3 témát összevont 1-2 napra kiviszűk a hallgatóinkat a csapathoz és a foglalkozások a folyamatok helyszíni bemutatásával együtt kerülnek levezetésre.

Igaz azonban az is, hogy ez a módszer a gazdaságtalanabb, mivel 20-30 főt kell utaztatni és elszállásolni. Ugyanakkor az ilyen összevonások a főiskolai tanrend összeállítását és egyes külső tantárgyak oktatását is megnehezítik, de feltehetően zavarják a csapathadtápnál szolgálatot teljesítők napi terv szerinti tevékenységét is.

Véleményünk szerint a felsorolt negatív érvek nem lehetnek arányban azzal, amit a gyakorlatias felkészítés eredményeként nyerhetünk.

Ami a szaktanszéken folyó *nevelőmunka hatékonyságának* növelését jelenti azt is indokolja, hogy a jelenlegi rövidebb képzési idő alatt a megelőző hosszabb képzési idő alatt elért eredményeket kell megtartani, esetenként egy-két részterületen elért eredményeinket túlszárnyalni.

Természetes számunkra az, hogy e kérdésben is csak a beilleszkedést elősegítő fontosabb nevelési célkitűzéseket és feladatokat vizsgáljuk szűk keretek között.

Ezt figyelembe véve, az *akarati képességek* közül fontosnak tartjuk a pontosságra és figyelem-koncentrációra való nevelés, valamint a rendszerességre és a fáradtságot nem ismerő munkavégzésre való nevelés fokozását, ezen belül a szellemi és fizikai állóképesség fejlesztését.

A *szakma iránti szeretet fokozása* érdekében úgy látjuk, hogy fokoznunk kell a szakmai széleslátókör kialakítására és a sokoldalúságra való nevelést, amely a szakmai munka tökéletesítésére való törekvésen keresztül, a szakmai munka *elismerésére* való igényhez és az önbecsülés kialakításához, végezetül a hivatásszerűen végzett munkához vezet.

A *katonai és hadtápnál vezetői kvalitások* közül kiemelt figyelmet kell fordítanunk a jó szervezői és irányítói tulajdonságok kialakítására, a katonai szabályzatok előírásainak fokozott betartására, a anyagi fegyelem és rend, valamint a tisztakezűség erkölcsi értékeinek kifejlesztésére, de nem utolsósorban az emberekért érzett felelősség és a helyes bánásmód belső értékrendjének fokozott megeremtésére.

Végezetül néhány gondolat a végzett fiatal hadtáptisztek csapatnál történő beillesztéséről.

A szaktanszék sokéves tapasztalata az, hogy a csapatoknál a kezdeti időben nagy gondot fordítanak a fiatal hadtáptisztek beilleszkedésére. Ezen belül az adott csapat sajátosságainak és követelményrendszerének megismerésére, a szociális és munkafeltételek megeremtésére, végül a szolgálat sajátos körülményeinek feltárására. Mindezek megnyugtatóak, de véleményünk szerint közel sem elegendők ahhoz, hogy a pályakezdő fiatal tiszt kudarctól mentes, sikerekben gazdag időszakot tudhasson maga mögött a csapatbeosztásban eltöltött egy-, vagy néhány év után.

Nagyon sok fiatal pályakezdő tiszt változtatott szakmát, vagy hagyta el a pályát azért, mert az első tiszti beosztásában kudarckok érték és feladatai megoldásában nem kapott kellő segítséget.

A beilleszkedés megfelelő mélységű és kellő időtartamú segítése érdekében a szakanszék oktató-nevelő testülete a következőkre tartja indokoltnak felhívni minden parancsnok és idősebb tisztárs figyelmét.

A főiskoláról kibocsátott fiatal tisztek a legfrissebb elméleti ismeretekkel felvértezve és a szabályzatokban, utasításokban leírtak szem előtt tartásával felkészített fiatalok.

Amint azt már az előzőekben őszintén feltártuk, mind a csapatok tevékenységei, mind a szakági biztosítás feladatai terén minimális tapasztalattal rendelkeznek. A főiskolai képzés három év alatt, önálló éles szakmai feladatot nem hajtottak végre, így érthető módon a felfokozott tenniakarás mellett, bizonyos mérvű félelemmel is tekinthetnek első tiszti beosztásukra. Ez a félelem elsősorban az új és ismeretlen körülményekre vonatkozik, de szerepe van benne annak is, hogy az új körülményekbe való beilleszkedés feltételeit, a követelménytámasztás és segítségnyújtás várható tartalmát sem ismerik.

Mindezek arra utalnak, hogy a felsoroltak szem előtt tartásával nagy figyelmet kell fordítaniuk a csapatoknak a hozzájuk érkező fiatal tisztek fogadására, az új környezet követelmény-rendszerének és szolgálati munkakörülményeinek feltárására. Mindezeket még a szolgálat átadás-átvétel előtt, illetve annak folyamatában célszerű végrehajtani a csapatok parancsnoki állományának.

Az előzőekben megfogalmazottakkal azonos súlyú jelentőséggel bír, a szolgálat átvétele utáni időben adott segítségnyújtás, ami megítélésünk szerint a jól felkészített és kellő akaratú tulajdonságokkal rendelkező fiataloknál is legalább 1/2 évig szükséges, de az átlagos képességekkel rendelkező fiataloknál 1 éves időtartamra is kitolódhat.

Ez a segítségnyújtás alapvetően a feladat kellő mélységű megértésén túl, a részfeladatok végrehajtása legcélszerűbb módszereinek kiválasztásában és a feladatok végrehajtásában való konkrét közreműködésben kell, hogy megnyilvánuljon.

Ebben a tanulmányban is ki kell mondanunk azt, hogy a parancsnok hadtáphelyettesnek egy-egy nagyobb volumenű feladat végrehajtásában szinte kézenfogva kell irányítani és a helyes útra terelni a fiatal hadtáptiszteket.

Ennek a többlétféle fordításnak mindenképpen meg lesz az eredménye, mivel a kezdeti eredménytelenség helyett a fiatal hadtáptisztek sikerélményben lesz része. Szakmailag is hatalmasat fejlődik, hivatástudata kialakul, összességében a csapatának és az MN-nek is hasznos, jól dolgozó tagja lesz.

Néhány gondolatban szólnunk kell arról is, hogy az első tiszti beosztásba történő beilleszkedés egyik fontos mozzanata lehet az, ha a fiatal hadtáptiszt „közéleti tevékenységére” is gondot fordítanak a csapatoknál. A főiskolai képzés során nagy gonddal neveljük a fiataljainkat arra, hogy a szűkebb és tágabb kollektívák érdekében is tevékenykedjenek, vagy más felfogásban a szűkebb szakmai-tanulmányi feladataik teljesítésében túl társadalmi és mozgalmi munkát is végezzenek. Különösen nagy hatóerejű fiataljainknál az, ha ilyen jellegű munkájuk eredményeként a kisebb, vagy nagyobb kollektíva sikereket ért el.

A fiatal hadtáptisztek viszonylag magasfokú politikai feszültségekkel kerülnek ki a csapatokhoz, nagy számban párttagként, de mindenképpen jól működő KISZ-alapszervezetek tagjaként. Társadalmi és mozgalmi munkájuk kiterjed az úttörőcsapatok patronálásától, a KISZ- és pártalapszervezetekben meghatározott feladataik teljesítésén keresztül, a politikai tájékoztatók és foglalkozások levezetéséig szinte minden területre. Többségük jelentős munkát végez a főiskola közművelődési feladatrendszerében, a főiskola sportéletében.

Míndezek a képességek nagyon jól hasznosíthatók a csapatok életében, ugyanakkor jelentős sikerélményt nyújtanak a fiatal hadtáptiszteknek és kellő mértékben hozzájárulhatnak a csapatéletben történő gyorsabb és hatékonyabb beilleszkedéshez.

Összegezve a leírtakat, a szaktanszék oktató-nevelő állománya világosan látja azokat a feladatokat, amelyek a jelenlegi helyzetben reá hárulnak az oktató-nevelőmunka hatékonyságának növelése terén, a hallgatói állomány csapatéletre történő felkészítésében. Úgy véljük, hogy belső helyzetünk és gondjaink feltárásával, továbbá néhány új gondolat felvetésével szerény mértékben hozzájárulhatunk a fiatal hadtáptisztek beilleszkedésének megkönnyítéséhez.

A képzés és nevelés hatékonysága, a fiatal tisztek beilleszkedésének segítése

Illich Ferenc őrnagy

Seregstünk több éves hagyománnyal rendelkezik a pályakezdő hadtáp hivatásos állomány képzése, nevelése és beilleszkedésének segítése terén. A téma aktualitása és a fiatal hadtáptisztekkel való foglalkozás most különösen fontos, miután a csapatokhoz érkező állomány a korábbi évekhez képest közel kétszeres. A kibocsátásuk, a csapatokhoz való bevonulásuk nem egy időpontban történik. Így a parancsnokságoknál és csapatoknál két időpontban kell őket fogadni, felkészíteni és beilleszkedésüket segíteni.

A seregstest hadtápszolgálatában már gyakorlattá vált, hogy időszakonként érkezeletet vezetünk le a pályakezdő hadtáptisztek részére a tapasztalatok kicserélésére, átadására, a pályakezdés segítésére, a pályántartást elősegítő hivatástudat elmélyítésére.

A levezetett értekezletek tapasztalatai azt bizonyítják, hogy a pályakezdők többsége jól beilleszkedik a munka- és lakóhelyi környezetbe. Nagy többségük magán- és családi élete rendezett, gyermekeikről, családjaikról felelősséggel gondoskodik. Néhányan azonban a munkában, szórakozásban, magánéletben igénytelen, hivatásos állományú katonához nem mindig méltó életmódot folytatnak, ismétlődő fegyelmezetlenségeket követnek el.

A Magyar Néphadsereg hivatásos állományába felvett hadtáptiszt és -tiszthelyettes szolgálatának első három évében minősül pályakezdőnek. Ezen elv figyelembevételével seregstünk alárendelt szervezetei hadtáp káderállományának mintegy egyötöde pályakezdő. Ez az időszak döntő fontosságú a fiatal hadtáptiszt életében, mivel még a hivatásos pálya kezdetén tart, és ekkor érlelődik a választott katonai pálya hivatássá.

A pályakezdők beilleszkedésének segítése fontos parancsnoki és politikai feladat. Az ilyen irányú gondoskodás nagyban befolyásolja a feladatok teljesítését, a munkához való viszonyt, a hivatáссерetet kialakulását, nem utolsósorban a pályántartást. Tapasztalataink szerint a pályakezdők nagyobb hányadára a beilleszkedéssel szembeni fokozott igény jellemző. A kapcsolatok kialakításánál nagy súllyal vetődik fel az önállóság kérdése. Nem minden fiatal tiszt tudja kezdetben magabiztosan megtenni a hivatásos pályán az első lépéseket. Ebből következik, hogy pályakezdőink katonai és politikai nevelése, pályántartása bonyolult, sok tényező által befolyásolt folyamat, amely elsősorban következetességet, körültekintést és türelmet igényel.

A FIATAL HADTÁPTISZTEK BEILLESZKEDÉSÉNEK HELYZETE,
ÉLET- ÉS MUNKAKÖRÜLMÉNYEINEK ALAKULÁSA SEREGTESTÜNKNÉL
A PÁLYAKEZDÉSÜKET POZITÍVAN ÉS NEGATÍVAN BEFOLYÁSOLÓ
TÉNYEZŐK

A csapathadtápbba kikerülő fiatal tisztek új személyi, tárgyi és tevékenységi környezetbe kerülnek. Mindhárom környezeti tényező jelentősen befolyásolja a beilleszkedésüket, az egészséges fejlődésüket. Azt sem téveszthetjük szem elől, hogy míg más pályakezdő tisztek szakaszparancsnokként kezdik a tisztí pályát, a hadtáptisztek már kezdőként is az alakulat vezetésébe kerülnek.

Tapasztalataink szerint a hivatástudat kialakulása szempontjából *elsődleges, meghatározó tényező az új személyi környezet, az a közösség, ahol a hivatásos szolgálatukat megkezdik.* Alárendeltjeink zöménél egészséges közösségi szellem alakult ki. Emellett egyes egységek kisebb közösségeiben fellelhető káros szemléletek terjedése rossz hatással van a fiatal tisztek gondolkodására, más szóval a katonai pálya megítélésére.

Az új környezetbe kerülés során *fokozott megterhelést jelent az iskolai évek befejeztével a megnövelt személyes felelősség is,* amely a több millió Ft nagyságrendű készletekkel való gazdálkodásban, a beosztottakkal való foglalkozásban, a napi élet és a harcászaltság anyagi biztosításában jelentkezik.

Seregtestünknel az elmúlt években a felmerült ezirányú gondok enyhítésére, a pályakezdés segítésére több intézkedést tettünk. Ezek hatása mérhető változást eredményezett a beosztások szabályos átadás-átvételében, az élet- és munkakörülmények javításában.

Még nem tudtunk kellően előrelépni abban, hogy a fiatal tiszt lehetőleg annál az alakulatnál kezdje pályáját, ahol gyakorló csapatszolgálatát töltötte. Ennek oka elsősorban a nagymérvű személyi mozgás, az állandósuló káderhiány, amely az előrelátó tervezést nehezíti. Kialakult gyakorlat, hogy a végzés előtt csak 4-5 hónappal válik ismertté, hogy hány fiatal hadtáptisztet kap seregtestünk. Ezek a létszámadatok még a későbbi időpontban is módosulnak, ami szükségessé teszi az átcsoportosítást. A név szerinti elosztás még később áll rendelkezésünkre, sőt még ez is változik a személyügyi beszélgetések során. A probléma megoldására célszerűnek látszik már a második évben a ZMKMF hadtáp- és pénzügyi szaktanszékével keresni a kapcsolatot – a levezetett személyi beszélgetéseken ez részükről igényként is felmerült –, így kölcsönösen többet láthatunk és tudhatunk meg a fiatal hadtáptiszt-jelöltekről. Mindez a szolgálati viszonyról való lemondás megelőzését és csökkentését is szolgálja.

Csapatainknál a pályakezdők fogadásának protokolláris részén túl gyakorlatiasan kerül bemutatásra az adott beosztás és a végzendő feladatok. *Az első beosztásba helyezés gyakorlati segítését jól szolgálja az egység szintű 7-10 napos felkészítés, valamint a magasabbegység és seregtest szintű szakmai összehívás is.* A laktanya, a helyőrség, a munkahelyi környezet bemutatása és megismertetése kellő segítséget ad a kezdő lépések megtételéhez.

A csapatok hivatásos állománya nagy várakozással és természetesen örömmel fogadja a pályakezdőket. A tisztí és tiszthelyettesi kollektívák segítőkészek, bizalommal vannak fiatal társaik iránt. A kezdeti, természetszerű nehézségeket többségében türelmesen és megértéssel segítik áthidalni. Néhány helyen azonban a konkrét segítség elmarad, más-hol az elvárás nagyobb, mint annak reális teljesíthetősége. A hétköznapi forgatagában

esetenként megfelelnek az ígért segítségről, türelmetlenség, bosszankodás, elmarasztalás is előfordul.

A pályakezdők beilleszkedésének segítése hosszútávú – nem utolsó sorban kétoldalú – feladat, ami folyamatos és következetes munkát igényel és egyben szorosan összefügg a pályántartással. A kezdet kezdetén megalapozott munka a későbbiek során a hivatástudat megszilárdulásában érezteti kedvező hatását.

A pályakezdő fiatal hadtáptiszteket a saját beosztásukban egyszemélyi vezetőkké kívánjuk nevelni. Ennek érdekében viszont elvárjuk, hogy a hadtáptiszt legyen specialista a saját szakterületén, ami elsődlegesen a szolgálat szilárd vezetésében, a követelményállításban, a munkaszervezésben, az elszámoltatásban nyilvánuljon meg. Legyen képes alkalmazkodni a helyőrség, laktanya eltérő sajátosságaihoz, ismerje meg beosztottait, egyénileg, differenciáltan találja meg velük a megfelelő hangot, legyen képes mozgósításukra az elvégzendő feladatok érdekében.

E követelményszint elérése érdekében, a pályakezdőkkel való foglalkozás során több tekintetben a tanintézeti munka folytatásával – a fiatalok életkori sajátosságaira építünk. Építünk a fiatalos lendületre, az újitási szándékra, a fáradhatatlanságra. A pályakezdők *legfontosabb feladata az elméletben tanultak gyakorlatban történő alkalmazása*, más szóval az adaptációs készség megléte a helyi körülmények, követelmények alapján.

A fiatal hadtáptisztek többségére jellemző a szakma iránti elkötelezettség – az ismert személyi hiányokkal összefüggő gondok közepette is – a helyállás. Megfelelő segítséggel képesek leküzdeni a kezdeti nehézségeket és kedvezően hasznosítani az előjárók, a párt- és KISZ-szervezetek gondoskodását, segítségét.

A csapatokhoz kikerülve a fiatal tisztek – természetesen – egy sor nem várt nehézséggel találják magukat szembe. Bizonytalanság mutatkozik a váratlan és „még újszerű” feladatok gyors és helyes megoldásában. Előfordul – a kezdeti nehézségek hatására – esetenként a megingás és elégedetlenkedés is, ami többször a szolgálati viszony megszüntetésének kéréséhez vezet. Emellett a szolgálati viszonyról való lemondáshoz hozzájárul még esetenként az adott szolgálat területén levő sok hiány, a felelősségtől való visszarettenés is.

A szolgálati viszonyról való lemondást legtöbbször alkalmatlanság, a katonai szolgálat kötöttségei, a magánélet szolgálati érdek fölé való túlzott belyezése és esetenként anyagi okok motiválják. Tapasztalataink szerint a szolgálati viszonyról lemondók többsége már a tanintézetben is foglalkozik e gondolattal. Főképpen azok akik a csapatélet kezdeti nehézségei, az elszenvedett kudarcok miatt perspektívát vesztenek, ráeszmélnek a hibás pályaválasztásra. A leszerelésüket kérők között igen sok a gyenge felkészültségű, fegyelmezetlen, alacsony színvonalú munkát végző, de vannak tehetséges, stabilnak tűnő fiatalok is, akik a nagy igénybevétel és az elvártnál alacsonyabb megbecsültség közti ellentmondást tartják döntő oknak.

Ismeretes, hogy a hadtápszolgálatban, annak minden területén igen nagy az igénybevétel és megterhelés. Így van ez minden más fegyvernemnél és szolgálati ágnál is. Az ellátás és kiszolgálás nehéz feladat, mely nem fér mindig bele a 8 órás munkaidőbe. Békében is mindent „élesen” csinál a szolgálatunk. Az állomány ellátásában nem lehet kihagyás semmikor sem.

A hadtáptiszti hivatás és beosztás a csapatoknál pótolhatatlan iskola és egyben a fiatal tiszt számára kemény, férfias feladatot is jelent. Érezniük kell, hogy bíznak bennük és számítanak rájuk.

Seregtestünk minden vezetési szintjén törekszünk arra, hogy a fiatal tisztjeink részére szabott feladat végrehajtásában biztosítsuk a jól értelmezett sikerélményt. Tudjuk, hogy ez adhat a további munkához lendületet és energiát.

A fiatal tisztjeink közérzete megfelelő, nagy többségük megtalálja és megállja helyét beosztásában és perspektívának tekinti a katonai hivatást. Az erkölcsi-fegyelmi követelményrendszerhez, normákhoz való viszonyuk jó. Fegyelmi helyzetük általában megnyugtató, magatartásuk kiegyensúlyozott.

A néphadseregben, mint a polgári életben is, egy időben azonos, vagy hasonló beosztást töltenek be idősebbek és fiatalok. Ez sajátos helyzetet teremt, mert a fiatalokban „gátlásokat”, az idősebbekben „féltékenységet” alakíthat ki. A fiatal pályakezdőknek meg van a felkészültségük és képességük arra, hogy az idősebb korosztállyal együtt dolgozva új szint vigyenek a katonakollektívák életébe, újszerű elképzeléseikkel járuljanak hozzá a hadtápfeladatok színvonalasabb teljesítéséhez.

Ehhez viszont elengedhetetlenül szükséges a szolgálati érintkezésben, az előjárókkal és alárendeltekkel egyaránt a szabályzatok előírásain alapuló korrekt viszony. Két kellemetlen véglet alakulhat ki a szolgálatfőnöki vagy századparancsnoki beosztást betöltőknél, sok esetben a vélt vagy valós kisebbségi érzet: az egyik, amikor merev, rideg és elutasító a szolgálati viszony, a másik pedig a „lebratyizás”. Mind a kettő káros.

A felkészültség, a magatartás és a végzett munka minősége alapján a pályakezdők többsége rövid idő alatt, általában még a csapatszolgálat első évében megtalálja a helyes utat és megfelelő tekintélyt tud teremteni mind tiszt társai, mind beosztottai előtt. Az átlagosnál gyengébb felkészültségű, rosszabbul dolgozó, a függelmi viszonyokat és az együttélési normákat gyakrabban megsértőket, az adott közösségek, alegységek állománya nehezen vagy egyáltalán nem fogadja el. *Nem tud kialakulni a tekintély, ami a jó értelmű beilleszkedés elemi, nélkülözhetetlen feltétele.*

Nagyon fontosnak ítéljük meg a katonai szervezeteken belül olyan közösségek, kollektívák kialakítását, amely magával ragadja a pályakezdőt, ahonnan átvehetik a pozitív értelmű munkastílust, a lendületet és szokásokat. Nagyon káros ugyanis – és szinte az egész további életre kihat – ha olyan szolgálati körülmények közé kerül a fiatal, ahol jellemző a hanyagság, a felelőtlenség, a szervezetlenség és ennek legtöbbször járulékos része, az italozás.

Tapasztalataink egyértelműen mutatják, hogy a rossz környezetbe és társaságba való keveredés, az italozó, rendszertelen életmód, előbb-utóbb rendkívüli események előidézőjévé válik. Nem egy esetben a családi élet felbomlása is bekövetkezik. Azilyen és hasonló esetekben nemcsak az egyén, hanem a környezet felelőssége is felvetődik.

A hadtápszolgálatához kerülő fiatal tisztek zökkenőmentes pályakezdését és pályántartását döntően meghatározza az alakulat, laktanya PK HTPH felkészültsége, példamutatása, a fiatal tisztek neveléséhez nyújtott segítsége, vagyis elismert vezető mellé kerülés a pályakezdekőkor a jó értelemben vett „karrier” kezdetét, vagy fordított esetben az „elkallódás” kezdetét is jelentheti.

Ahol a nevelés érdekében rendszeresen értékelik a pályakezdők teljesítményét, fokozatosan növelik a követelménytámasztást, törődnek a katonai és szakmai felkészítés tervszerű növelésével, a szabályzat szerinti életet a szolgálati tevékenység minden percében betartják, ott az elvárt követelmények szintjén, eredményesen teljesítik feladataikat.

A pályakezdő hivatásos katonák családi, szociális háttere általában rendezett, mely biztosítja a beilleszkedést és a katonai szolgálat eredményes ellátását. A magánéletnek, a

családalapításnak is megvannak a sajátos vetületei. A pályakezdés időszakában a feleségen túl erős hatást gyakorolnak a szülők, testvérek és a rokonok is a korábbi családtól még nem régen elszakadt fiatalra. Ha e téren gondok jelentkeznek, a tapasztaltabb előjáróknak időben kell tanácsot, segítséget adniuk.

Esetenként nehezíti a beilleszkedést a meggondolatlan párválasztás. A fiatal feleségek sok esetben nehezen viselik el férjük nagymérvű szolgálati elfoglaltságát. A családdal eltöltött idő, a szabadidő „szűk keresztmetszete”, amely esetenként konfliktust eredményez. Különböző helyőrségekben eltérőek az élet- és munkakörülmények, melyek természetesen eltérően segíthetik vagy nehezíthetik a hivatástudat kialakítását is (nőtlen szálló, lakás, konkrét munkakör, feleségek elhelyezkedési lehetőségei, az ellátás színvonala stb.).

Bizonyos értelemben „gondot” jelent – főleg a kisebb helyőrségekben –, hogy a tisztfeleségek egyre magasabb képzettségének megfelelő munkahelyet azonnal vagy egyáltalán nem tudnak a parancsnokok biztosítani. A munkába állás segítése általában rendezett, 13-15%-ra tehető akik nem tudnak a szakképzettségnek megfelelő munkakörben elhelyezkedni. Esetenként előfordul, hogy csak másik helységben, közelebb van lehetőség számukra megfelelő foglalkozási kört biztosítani.

Az otthonteremtéshez nyújtott hosszúlejáratú, kamatmentes családalapítási kölcsönök pozitív hatást gyakorolnak a fiatalok pályakezdésére.

A nőtlen pályakezdő tiszteknek ma már nem kell huzamosan albérletben lakni, helyőrségeinkben nőtlenszállók állnak rendelkezésre, melyek biztosítják a kényelmet. A szabadidő kulturált és igényes eltöltésének lehetősége minden helyőrségben adott.

A pályakezdők gyors és zavartalan beilleszkedése a szolgálati beosztásba mindenekelőtt barckészültségi kérdés. Ezen túlmenően a magasabb beosztásra való felkészítés alapozó feladat is. Fiatal hadtáptisztjeink előremenetelére reális lehetőségek vannak. A természetes kiáramlás, a nyugállományba helyezés, akadémiai beiskolázás stb. következtében 3-4 év elteltével a tehetségesebbek magasabb beosztásba kerülnek. A kiemelkedő munkát végzők közül ennek lehetősége még rövidebb idő alatt is adott.

A magasabb képesítés megszerzésére, hazai és külföldi akadémiákon 4-6 éves csa-patszolgálat után van lehetőség. A pályakezdők nagyobb része ezt soknak tartja, később azonban elfogadja és határozott célként jelöli meg. A hivatásukat szerető és jól dolgozó pályakezdő tiszték fejlődési lehetősége seregtestüknél biztosított.

A végzős hadtáptisztek mintegy kétharmada párttag, kis kivétellel KISZ-tag, tehát megközelítőleg szinte mindenki részt vesz a mozgalmi munkában.

A párt- és KISZ-szervezetektől kapott megbízásokat teljesítve eredményesen vesznek részt a közművelődés, a sport, a szabadidős tevékenység, a honvédelmi nevelőmunkában. Bár a családalapítással, a magasabb beosztásba kerüléssel a mozgalmi aktivitás csökken, a végrehajtás helyett inkább a testületi szervezőmunkában vesznek részt. A párt-szervezetek, KISZ-szervezetek fontos helyet töltenek be a fiatal tiszték nevelésében. A mozgalmi munkába történő beilleszkedést jól segíti a katonaelet szervezettsége, a katonai környezet hatása. Általános gyakorlat, hogy a párt- és KISZ-szervezet vezetői megkeresi a fiatal tiszteket, felajánlja a beilleszkedéshez szükséges segítséget, figyelemmel kíséri a végzett munkát, segít az élet gondjai megoldásában is. Nagy iskolát jelent, ha a fiatal tiszt minél hamarabb bekapcsolódik az egységhez a mozgalmi munkába, javaslataival aktívan részt vesz a helyes módszerek kialakításában, példamutató magatartásá-

val a feladatok sikeres megoldásában. Mindez nagyban elősegíti a szolgálati tekintély elengedhetetlen megszerzését is.

*A KÉPZÉS ÉS NEVELÉS HATÉKONYSÁGÁNAK NÖVELTÉSE,
A FIATAL HADTÁPTISZTEK BEILLESZKEDÉSÉNEK SEGÍTÉSE ÉRDEKÉBEN
VÉGGZENDŐ TOVÁBBI FELADATOK*

A társadalomban és a néphadseregben bekövetkezett változások szükségszerűen előtérbe helyezték a fiatal tisztekkel való körültekintőbb foglalkozást, a felkészítésük hatékonyságának növelését, a pályakezdés és a pályántartás segítésére irányuló munka javítását. Seregstestünk hadtápszolgálatának vezető állománya jól érti e téren feladatát, ennek fontosságát és mind jobban alkalmazza a célravezető módszereket.

Az előjárói követelményekkel összhangban a seregstestparancsnok 0104/1987. számú intézkedése szabályozza a pályakezdő tisztek, tiszthelyettesek fogadása, beilleszkedésük elősegítése érdekében végzendő feladatokat. Mindez vonatkozik a fiatal hadtáptisztekre is, azonban néhány sajátos feladattal még kiegészül a követelmény. *Ezen lényegesebb feladatok az alábbiakban összegezzük:*

- A hadtáptisztíi szükséglet alapján a kibocsátás előtt egy évvel célszerű megtervezni a pályakezdők beosztását, tájékozódva az érkező állomány helyzetéről, az alapvető szükségleteik kielégítésének lehetőségéről (lakás, nőtlen szálló, munkahely, iskola, óvoda, bölcsőde).

- A pályakezdő hadtáptisztek (-tiszthelyettesek) fogadását *két szinten kell megvalósítani*, az állományilletékes parancsnok jelenlétével (a HDS közvetlen csapatokhoz érkezőket a HDS törzsnél, a hadtestek alárendeltségébe érkezőket a hadtesttörzsnél). A dandároknál, ezredeknél, önálló zászlóaljknál az állományilletékes parancsnok fogadja őket. A HDS szintjén parancsnoki fogadásra kerülő hadtáptiszteket és -tiszthelyetteseket a HDS hadtáptörzsből is tájékoztatjuk az adott szolgálat helyzetéről, a beosztás ellátásával kapcsolatos követelményekről és *elvárásokról*. Hadtesthadtáptörzsekben is - a parancsnoki fogadás után - hasonlóan célszerű eljárni mint HDS szinten.

- Az adott egység vezetői által - 7-10 napos program alapján - a csapat életének bemutatását és alapozó foglalkozások levezetését kell végrehajtani. Az alakulatok által szervezett központi alapozó foglalkozásokon részt vesznek a fiatal hadtáptisztek (-tiszthelyettesek) is. Ezen túl a fiatal hadtáptisztet (-tiszthelyestest) a közvetlen előljárójának kötelessége tájékoztatni az adott beosztás ellátásával kapcsolatos elméleti ismeretekről, a szolgálati terület helyzetéről és a vele szemben támasztott követelményekről, elvárásokról.

- A fiatal hadtáptisztek részére HDS, a tiszthelyetteseknek hadtestszinten összevontan, de szakágankénti differenciáltsággal 5 napos központi felkészítő foglalkozást célszerű levezetni. Ennek keretében megismerik a HKSZ és „M” hadtápbiztosításától kezdve a hadtápkiképzés, a gazdálkodás, ellátás és hadtápvezetés sajátosságait, követelményeit. Feldolgozzák a beosztás átadás-átvételének részletes mechanizmusát is. *A beosztás átadás-átvétele csak a szükséges helyi ismeretek megszerzése és a követelmények megismerése után történhet meg*, az előjáró vezetési szintet képviselő bizottsági elnök vezetésével, az előjáró anyaggazdálkodók jelenlétében teljeskörű okmány, anyag, számszaki és minőségi ellenőrzéssel.

- Az egység (laktanya) PK HTPH-ének a pályakezdő segítségével egy tapasztalt szolgálatfőnököt - patronáló - tisztet célszerű kijelölni, aki legalább egy időszakon keresztül segíti, értékeli, elemzi a munkáját.

- Az előjárói intézkedéseknek megfelelően seregstestszinten kétévenként, a csapatoknál évenként kell pályakezdő fiatal hadtáptisztek (-tiszthelyettesek) értekezletét levezetni.

- Az egységeknél úgy kell szervezni az őszi népgazdasági munkát, hogy oda pályakezdő fiatal hadtáptisztt (tiszthelyettes) lehetőleg ne legyen beosztva.

- Az egység (laktanya) PK HTPH-ek feladata is a kiképzési időszak zárásakor a pályakezdő fiatalokkal való foglalkozás erős és gyenge oldalainak értékelése és feladat-szabás az ezirányú tevékenység további javítására. A feladatok végrehajtásáról előjárónak történő jelentéskor is el kell számolni e területről.

- A párt- és KISZ-szervezetek vezetőinek, aktivitásainak célszerű mindennapi élő kapcsolatot tartani a fiatal pályakezdőkkel. Így észlelhetik szolgálati és magánéletükben meglévő problémáikat, tájékoztathatják erről közvetlen előjárójukat.

- A vázolt és javasolt feladatok korántsem teljeskörűek, azonban mindezek következetes végrehajtásával folytatni és be lehet fejezni a tanintézetek által végzett munkát. A katonatiszti pályán életcéljukat kereső fiatalok számára *elsősorban a csapatoknál kell megteremteni* azokat a feltételeket, amelyek biztosítják céljaik valóra váltását, egzisztenciális előrehaladásukat. Meggyőződésem, hogy minden felelős hadtápvezető érti ezen a területen a tennivalók fontosságát és jelentőségét is. A feladatok adott szintnek és helyi sajátosságoknak megfelelő eredményes végrehajtásával könnyíteni tudjuk az elkövetkező években végző fiatalok jelentkező gondjait. Mindez jelentősen hozzájárulhat a hadtápszolgálat terén a pályántartáshoz, a lemorzsolódás csökkentéséhez, a katonai pálya iránti vonzódás további fokozásához is. Biztosítva ezzel az előjáróink által e területen megszabott feladatok és célkitűzések maradéktalan teljesítését.

A fiatal tisztek, tiszthelyettesek beilleszkedésének segítése

Ballagó Lajos őrnagy

A katonai főiskolákon és tiszthelyettesképző iskolákon évente több száz hallgató fejezi be tanulmányait. A diploma vagy a bizonyítvány kézhezvételével minőségileg más élet kezdődik, a tanintézetek eléggé zárt világból kikerülnek leendő munkahelyeikre, elfoglalják első beosztásaikat - indulnak az életbe a pályakezdők.

Van aki határozott, mindent ért és tud, van aki az elején tanácstalan, segítségre vár. Többségük nemcsak az iskolából lép ki a gyakorlat színterére, hanem az iskolapadból az életbe is. Ezek a fiatalok nemcsak parancsnoknak kezdők, hanem felnőttek is. Sokan életkorban is nagyon fiatalok, többségük fiatalabb leendő beosztottaiknál is.

A katonai tanintézetek célirányos és gyakorlati jellegű képzése ellenére is tény, hogy a fiatal tisztek, tiszthelyettesek még nem teljesen kész parancsnokként érkeznek a csapatokhoz. Elméletileg képzettek, tárgyi tudásuk jó alapot nyújt az eredményes munkához, de ez ténylegesen csak alap, melyre majd építeni lehet. Nem rendelkeznek azzal a jártassággal, amit a már néhány éve, vagy régebben a katonai szervezeteknél dolgozó hivatásosok sajátjuknak tudhatnak.

A váltás, átállás nem könnyű. Meg kell szokni, hogy most már nekik is jelentenek, tőlük is engedélyt kérnek, nemcsak önmagukért, hanem beosztottaikért is felelősek lesznek.

A csapatokhoz kerülve nagyon fontos, hogy a fiatal hivatásos katona ne hátráljon meg, bírkózzon meg becsülettel, a nehézségekkel. Minden kezdet nehéz - mondja az évszázadok tapasztalatait tömören összefoglaló közmondás, melyet több idősebb parancsnok már elfelejtett, s a frissen avatott fiataloktól így teljes értékű munkát vár. Ettől a terheléstől a kezdő megijed, de képtelen is az elvárásnak megfelelni. Nyomasztó érzést jelent, hogy egyik napról a másikra emberekért, több millió forintot érő technikáért, anyagért teszik felelőssé őket.

Egyik-másik fiatal tisztet a pályakezdés első hónapjaiban minden igyekezete, szorgalma ellenére is sorra érik a kudarcok, nem kap kellő biztatást, támogatást. Úgy érzi, magára marad, a feladatok meghaladják erejét.

Néhány egységnél nagyon feszített a munka üteme és a kezdőket is azonnal a „mély vízbe” dobják. Ez a módszer az egyiknél gyors fejlődést, a másiknál elkedvetlenedést, kudarcot okozhat.

Sajnos a gyakorlat azt igazolja, hogy a kezdeti nehézségek, kudarcok inkább meg-hátrálásra készítetik a pályakezdőket. Egy részük csalódik a korábban kialakított elképze-

léseiben, s ha ez a tűrőképesség hiányával, a magánéletben jelentkező gondokkal (családalapítás, lakáshoz jutás nehézségei) párosul, már csak egy lépés a leszerelés, a katonai pálya végleges elhagyása.

A parancsnoki állománynak minden szinten kötelessége a pályakezdőket átsegíteni a kezdeti nehézségeken, kiemelt feladatként kell kezelni a fiatal tisztek, tiszthelyettesek állományba és beosztásba való helyezését, beilleszkedésük segítését.

Évről-évre visszatérő felelősségteljes feladatot jelent a pályakezdő fiatalok munkába állítása, beillesztése a közösségbe, az alegység, egység mindennapi életébe. Az erre vonatkozó parancsok, utasítások olyan keretet adnak a parancsnoki állomány munkájához, mely alapján a pályakezdő fiatal tisztek, tiszthelyettesek beilleszkedése különösebb zökkenők nélkül végrehajtható. Különösen akkor, ha ezeket a parancsokat, utasításokat a katonai szervezeteknél nem úgy kezelik, hogy az egy a végrehajtandó feladatok sokasága közül, hanem érezhető az őszinte segítőkész szándék.

A pályakezdőkkel való foglalkozást, annak fontosságát kiemelve, a 2/1973. számú - az ifjúságról szóló 1971. évi IV. törvény MN-szintű végrehajtására kiadott HM-parancs, a 29/1974. és 010/1978. számú MN Szü. Fcsf. - a pályakezdő hivatásos állományú fiatalokkal való foglalkozásról és beilleszkedésük elősegítésének rendjéről szóló utasítás, valamint a végrehajtásuk tárgyában kiadott seregtest-, magasabbegység-parancsnoki intézkedésekben meghatározottak alapján kell végezni.

Ezirányú tevékenységet két fő terület köré lehet csoportosítani:

1. A katonai tanintézetekkel való szoros kapcsolat kialakítása.

A seregtestek, magasabbegységek alakítsanak ki jó kapcsolatot a három katonai főiskolával, az egységek pedig az alaprendeltetésüknek megfelelően azok szaktanszékeivel, illetve a szakirányú tiszthelyettesképző iskolákkal.

E jó kapcsolat következtében a hallgatói állomány megismeri a csapatokat, a leendő beosztást, esetleg majdani szűkebb környezetét is. A leendő munkahely, a várható feladatok ismeretében valamelyest érzékelhető, hogy mire számíthatnak.

A néhány hetes gyakorló csapatszolgálat során további lehetőség nyílik megismerkedni azzal a munkakörrel, melynek betöltésére az iskolán felkészítik őket, azonban az egy évvel csökkentett katonai főiskolai képzés következtében kevesebb a gyakorló csapatszolgálat időtartama is.

A tanintézetekkel kialakított szorosabb kapcsolat mindenképpen elősegíti a csapatok és az iskolák közti hatékony információcserét, könnyen lehet reagálni a csapatgyakorlatot letöltött hallgatók pozitív és negatív irányú visszajelzéseire. Nem utolsó szempont, hogy a pályakezdekori, induláskori sokat segít az az érzés, hogy ismerősök közé kerülnek, s a munkát szinte ott folytatják, ahol a gyakorló csapatszolgálat idején abbahagyták.

2. A fiatal tisztek, tiszthelyettesek fogadása, beilleszkedésük segítése, mind a pályakezdőkkel való foglalkozás legfontosabb területe.

Több egységnél már hagyományosan jól kialakított formája van a pályakezdők fogadásának. A frissen avatottakat a parancsnok fogadja, előbb vezető munkatársainak, majd a törzs állományának mutatja be őket. Az állománygyűlésen célszerű kitérni arra, hogy a bevonuló fiatal tisztek, tiszthelyettesek milyen kedvezően hatnak az egység helyzetére, s utalni kell arra is, hogy beilleszkedésük az idősebbek részéről is fokozott feladatot jelent.

A bemutatást követően azonban még hosszú időszak telik el, mire elmondható, hogy a pályakezdő beilleszkedett.

A pályakezdés kiemelt jelentősége miatt a katonai szervezeteknél célszerű három-éves időtartamra szóló „Nevelési terv”-et készíteni. Az első ütemben fel kell jegyezni azokat a problémákat, melyek nehezítik a beilleszkedést. A fiatal tisztek, tiszthelyettesek szociális problémáinak (lakás, feleség munkahelye, gyermek óvodai, bölcsődei elhelyezése, kulturált nőtlen-tisztiszálló, esetleges anyagi gondok) megoldására fő figyelmet kell fordítani.

Az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy akinek az ilyen jellegű problémáit rövid időn belül sikerül megoldani – esetleg még az új beosztás elfoglalása előtt – az könnyebben illeszkedik be, a viszonylag nyugodt háttér biztosítja a katonai feladatokhoz való pozitív hozzáállást. Könnyebben viselik el, ha esetenként a szokásosnál több időt kell eltölteniük munkaidőn túl is – saját érdekükben – konkrét feladataik megismerésével.

Az egységhez kerülést követően körülbelül egy hónap időtartamra célszerű összehívni a fiatalokat, ahol szervezett foglalkozások keretében megismerkedhetnek a csapatok sajátosságain kívül azok haditechnikai eszközeivel, a laktanyával, a kiképzés menetével, módszereivel, a követelményekkel. Tájékozódhatnak a feladatok teljesítéséhez rendelkezésre álló személyi, anyagi és technikai feltételekről. Megismerkedhetnek a különböző szolgálati ágak általános feladataival, ennek eredményeként már kezdetben eligazodhatnak a szolgálati és munkakapcsolatok különböző területein.

Ezekon a foglalkozásokon kell felkészíteni őket a szolgálati feladatok ellátására, mely az elméleti felkészítésen kívül gyakorlati képzést is magába foglal. Legjobb gyakorlati módszer, ha a különböző 24 órás szolgálatoknál mint „második helyettes”, a felelősség terhe nélkül gyakorolják a szolgálat ellátását. Ilyen módon lehetőségük nyílik a tapasztalatok átvételére.

Nagyon fontos az egységnél végzett politikai munka rendszerével, a párt- és ifjúsági szervezet tevékenységével való ismerkedés. Az ifjú párt- és KISZ-tagok fokozatos bevonása a mozgalmi munkába erősíti a közösséghez való kötődést. Másirányú feladatot jelent az alapszervezeteknek, ha a pályakezdő nem tagja a pártnak vagy a KISZ-nek. Ekkor a beilleszkedést segítő munkának olyan tartalmat kell kapnia, mely alapján a fiatal tiszttel vagy tiszthelyettesrel a mozgalomban is megtalálja helyét.

Az összevonás keretében célszerű megismertetni őket a helyőrség nevezetességeivel, a művelődési, szórakozási lehetőségekkel is. Növelni kell a kulturált szórakozásra való igényt, hiszen a csapatoknál több pénzzel, szabadidővel rendelkeznek, mint a tanintézetekben.

Az egyhónapos összevont foglalkozások alatt a pályakezdő fiatalnak éreznie kell, hogy nem a „zöldfülű” kezdőt látják benne, hanem az új munkatársat, akit a lehető leggyorsabban meg kell tanítani mindenre.

A második ütemben – mely a beosztásba kerülést követő egy évig tart – célszerű egy „patronáló” parancsnokot kijelölni, azonban ez idő alatt sem nélkülözhető a pártpolitikai apparátus és az egységtörzs segítő munkája. A patronáló parancsnokok vigyázzanak ezekre a fiatalokra, ügyeljenek arra, hogy jól dolgozó, tapasztalt tisztek, tiszthelyettesek legyenek a barátaik. Tapintatosan irányítsák a magánéletüket, az életvitel kialakítását. Külön is kell foglalkozni azzal, aki szereti az italt.

Amennyiben előfordul, fokozottan fel kell lépni a felelőtlen, idősebb tisztek, tiszthelyettesek részéről megnyilvánuló fölényes, lekezelő magatartás, a helyi rossz szokások, tradíciók továbbadása, de a közömbösség ellen is.

Az önképzéseken és módszertani foglalkozásokon különös gondot kell fordítani az újonnan munkába állt elvtársak segítésére. Segítő ellenőrzésekkel, a foglalkozások keretében vagy azon kívül adott tanácsokkal kell formálni a jó parancsnoki tulajdonságaikat.

Az alegységparancsnokok a havi beszámoltatások alkalmával tegyenek jelentést a fiatal pályakezdőkkel kapcsolatos munkájuk hatékonyságáról, eredményeiről, de eredménytelenségükről is. Ilyen formában az egység vezetése a személyes tapasztalatokon kívül is informálódik munkájukról, azonnal képes reagálni a felmerült problémákra, helyes módszertani tanácsokat tud adni az alegységparancsnokoknak munkájuk segítéséhez, a hatáskörüket meghaladó problémák megoldásához.

Egy év elteltével – a betervezett időpontban kerül megtartásra a fiatal pályakezdők értekezlete csapatszinten. Olyan időszakban célszerű az értekezletet megtartani (pl. októberben), amikor már nem csak a tavaly végzett tisztek, tiszthelyettesek, hanem az idén odakerült pályakezdők is részt tudnak venni, hallhatják az egy évvel tapasztaltabb társaik gondjait, eredményeit. Itt a parancsnok az alegységparancsnokok jelenlétében értékeli az elmúlt év eredményeit, az esetleges hibákat. Meghallgatja a fiatalok tapasztalatait és javaslatait, melyeket a következő időszakban a törzs a nevelésben jól fel tud használni, majd személyre menően meghatározza a következő időszak fő feladatait.

A harmadik ütem a második és harmadik évet foglalja magába. Ez idő alatt is biztosítani kell, hogy a fiatal tisztt, tiszthelyettes azokon a területeken, melyeken több gondja jelentkezik, megfelelő elvtársi és szakmai segítséget kapjon. A fiatalok nem igényelnek „atyáskodást”, komoly, önálló feladatok végrehajtása során nő a magabiztosságuk, természetesen az ilyen erőt próbáló munkához is megfelelő segítség szükséges.

Magasabbegység- vagy seregtestszinten három évenként célszerű a fiatal pályakezdők konferenciáját megtartani.

A folyamatos, tudatos és nem utolsó sorban türelmes nevelő tevékenység, a fiatalok munkájának megfelelő időben és módon történő elismerése olyan sikerélmények elismeréséhez vezet, mely nagyban befolyásolja a további feladatok megoldását, a pályához való kötődést.

Az életpálya alakulása a későbbiek során elsősorban az évek folyamán közösen kialakított emberi tulajdonságokon múlik.

A képzéssel, neveléssel szemben támasztott csapatszintű követelmények és a fiatalok beilleszkedése

Lakosa József százados

A képzéssel, neveléssel szemben támasztott csapatszintű követelmények

A nevelés oktatás hatékonysága szoros kapcsolatban áll az állomány gyakorlati tevékenységével, munkájával, mindennapi életével. Minél eredményesebb az oktató-nevelő munka, annál képzetesebb az állomány, eredményesebb, színvonalasabb a feladatok megoldása, végrehajtása.

Véleményünk szerint a hatékonyságot mindenkor döntő mértékben meghatározza a kiképzéssel, neveléssel foglalkozó állomány – gyakorlatilag a teljes hadtáp személyi állomány – képzettsége, felkészültsége, rátermettsége arra, hogy milyen eredményességgel tudja átadni az elsajátítandó anyagot.

Gyakorlati tapasztalataink azt igazolják, hogy a katonai tanintézetekben a fiatal hadtáptisztek, tiszthelyettesek teljeskörűen nem képesek megszerezni azt az oktatói-nevelői jártasságot, amely a csapatokhoz kikerülve a sorállomány oktatásához-neveléséhez szükséges. Az előadói készségük gyakran alacsony színvonalú. Nehezen találják meg azt a kellő hangot, amely feltétlenül szükséges ahhoz, hogy az oktatott állomány aktív részese az oktató-nevelő folyamatnak. Kedvezőtlen tényezőként hat az oktató és oktatott állomány azonos kora, erősen eltérő képzettsége. A képzés során fontos feladatnak tartjuk az oktatásban-nevelésben részt vevő állományt megtanítani arra, hogy hogyan közelítsék meg beosztottaikat, milyen feltételek szükségesek az eredményes felkészítéshez, a neveléshez.

Esetenként tapasztaljuk, hogy az oktatásban-nevelésben érintett állomány megfelelő differenciáltság nélkül, túl elméletiesen törekszik a szükséges ismeretanyagot átadni, elsajátítani. Ugyanakkor hasznos előjárói intézkedésnek tartjuk, hogy az oktatást-nevelést maximálisan gyakorlatias formában kell végrehajtanunk. Ennek eredményeként elmondható, hogy az állomány háborús és béke feladatait képes normaidőn belül eredményesen végrehajtani.

Megítélésünk szerint a kiképzés hatékonyságát tovább lehet növelni megfelelően kiválasztott, az adott helyzethez jobban igazodó módszerekkel. Ugyanakkor gyakran tapasztalható, hogy a meglévő lehetőségek ellenére a foglalkozások életszerű környezetét pályakezdőink nem teremtik meg. Érződik, hogy a tantermi környezethez vannak szokva. Pl. a vegyvédelmi öltözet felvételét tanteremben hajtják végre, a gépjárművezetőkkel a kerékcserék végrehajtását az állandó telephelyen végzetetik stb.

Fontos tényezőként kell említeni az oktatás-nevelés állandóságát és folyamatosságát. Megítélésünk szerint csapatszinten nem szabad, hogy az oktatás iskolás, intézeti módon történjen. Azt tartjuk, hogy a mindennapi munkában a parancsnoki és a beosztott állomány érintkezési alkalmával folyamatosan kell nevelni a beosztott állományt.

Gyakorlati tapasztalataink azt mutatják, hogy az állomány oktatását-nevelését az alapkiképzést követően eredményesen csak akkor lehet elvégezni, ha az egyes foglalkozásokat körültekintően, különböző helyzetekhez rugalmasan, alkalmazkodva szervezzük meg. A rosszul szervezett, előkészített, helytelen időpontban tervezett foglalkozás az amúgy is leterhelt oktató és oktatott állománynak további leterheltséget okoz, ugyanakkor a kiképzés elé állított cél csak részben realizálódik. Rendkívül nehezen lehet ilyen esetekben az állományt ráhangolni arra, hogy megtanulja, rögzítse azt az ismeretanyagot, melyet részére át kívánunk adni.

A nevelés-oktatás hatékonysága növelésének csapatszintű lényeges összetevőjeként kell megemlítenünk a követelménytámasztás fontosságát. Mindenkor következetesen magas követelményt kell támasztani a nevelés-oktatás ismeretanyagának elsajátításában, a szervezettségben, a követésre érdemes módszerek alkalmazásában. Tapasztalataink igazolják, hogy a sorállomány egy része úgymond szükséges rossznak tekinti a katonai szolgálat ellátását. Nem törekszik a katonai ismeretek elsajátítására, a szaktechnika megismerésére, különböző indokokkal igyekeznek a kiképzésekről távol maradni.

Ugyanakkor az is tény, hogy az egyedi beosztású hadtápkatonák (szakácsok, raktárosok, szivattyúházelézők stb.) időbeni elfoglaltsága akadályozza a kötelékkiképzés időszakában a felkészítés hatékonyságát.

A hatékonyság emelésének lényeges eleme közé tartozik az oktató állomány magas fokú általános katonai és szakmai felkészültsége egyes tárgykörök, témák oktatására való állandó készenléte.

A hadtáptisztek, tiszthelyettesek kiképzése, felkészítése sokrétűen több kiképzési szinten valósul meg. Az állomány részt vesz törzskiképzésen, általános katonai kiképzésen, irányított önképzésen, különböző normagyakorlatokon, szakkiképzéseken. Ezek a foglalkozások általában nem egésznaposak, jobb kihasználásával jelentősen növekedne a napi tevékenységre fordítható idő aránya. Az elaprózott foglalkozásokat nem tartjuk hatékonyak.

A kiképzés, nevelés hatékonyságára hátrányosan ható tényezőknek ítélnénk a foglalkozások elbürokratizálását, a tervek, tervkivonatok, részletes tervek szerkesztését, a foglalkozási jegyek gyártását stb. Ugyanakkor - a normagyakorlatokat kivéve - nincs egy olyan objektív mérőrendszer kidolgozva, amely alkalmas arra, hogy a kiképzési-nevelési cél az adott foglalkozáson megvalósul-e vagy az hogyan, milyen mértékben realizálódik.

Főként a fiatal tiszthelyettesi állomány és a sorállomány általános műveltsége, iskolai végzettsége között jelentős ellentmondások tapasztalhatók. Több esetben a tiszthelyettes képez ki jobb szakmai előképzettségű, lényegesen magasabb iskolai végzettségű sorkatonát.

A tisztt, tiszthelyettesi kiképzés hatékonyságát hátrányosan befolyásolja, hogy a jelenlegi rend szerint nem mérhető objektíven, hogy ki, milyen mértékben felel meg beosztásbeli kötelmeinek. A jelenlegi rend szerint a hadtáptisztek, tiszthelyettesek osztályba sorolása, ez erkölcsi, anyagi érdekeltségük munkavégzésükre nem hat ösztönzően.

Összességében csapatainknak a kiképzések hatékonysága, színvonala megfelel az előírt követelményeknek. Általunk lényegesnek tartott olyan körülményeket rögzítettünk, amelyek a csapatainknál, különösen a repülőcsapatoknál léteznek. Igyekezünk ráirányítani a figyelmet olyan módszerbeli kérdésekre, amelyek a kiképzések hatékonyságának növelését célozzák.

A fiatal hadtápisztek, tiszthelyettesek beilleszkedése

A csapatokhoz érkező fiatal tisztt, tiszthelyettes állományt az előjáró helyezi hozzánk. Választási lehetőség alapvetően csak a továbbszolgáló állomány felvételénél adott. Az egyedi esetektől eltekintve az érkező fiatalok képzettek, érdekli őket a katonai pálya, ugyanakkor hivatástudatuk nem kiforrott. A katonai pálya nehézségeivel csak fokozatosan a beosztásban eltöltött több-kevesebb idő után ismerkedik meg. Ahhoz, hogy ezekből a fiatalokból a katonai pályát, a hivatást szerető emberek legyenek és beosztásukban teljes értékű tevékenységet tudjanak kifejteni, rendkívül fontosnak tartjuk beilleszkedésük segítségét, támogatását. Az érkező fiatal tisztt, tiszthelyettes gyors beilleszkedésének egyik fontos tényezőjének tartjuk, hogy fokozatosan ismerjék meg a beosztásuk ellátásával kapcsolatos ismereteket, követelményeket. Tudjuk, hogy minden egyes pályakezdő más és más emberi tulajdonságokkal rendelkezik, ezért a jó beilleszkedés lényeges kérdésének tekintjük a szükséges hangnemet, a megfelelő magatartásforma helyes megválasztását annak érdekében, hogy egészséges parancsnok-beosztott viszony alakuljon ki.

A beilleszkedésben jelentősen közrejátszik olyan létfeltételek biztosítása mint a lakás, a feleség elhelyezése, gyerekek iskolába, óvodába való elhelyezése, de nem utolsósorban a munkahelyi és egyéb tárgyi, dologi feltételek biztosítása. Tudjuk, hogy a fiatal pályakezdők érzik, hogy számukra a feltételek biztosításában igyekezzenek segítséget nyújtani. Ez ösztönzően hat rájuk és ilyen esetben a munkába, a kollektívába való beilleszkedésük is zökkenőmentesebben megy végbe.

Nagyon lényegesnek tartjuk, hogy a fiatal pályakezdőt nem szabad magára hagyni. Folyamatos kapcsolattartásra van szüksége, érezze hogy munkáját figyelemmel kísérik, arra szükség van, számítanak rá. Sokkal több segítségre van szükségük az első években. A feladatok meghatározásakor részletesebben kell azt megfogalmazni, mint egy sok éve szolgálatot teljesítőknél. Fontosnak tartjuk a magánéletük figyelemmel kísérését, ugyanis ebben az időben történik az ismerősi, baráti kör kialakítása, amely meghatározza további életüket. Tanácsokkal kell őket segíteni, hogy egészséges kapcsolatokat építsenek ki úgy munkatársaikkal, mint másokkal.

Beilleszkedésük, minden esetben azzal kezdődjön, hogy megismerkedjenek a helyi sajátosságokkal, szabályokkal, környezettel és munkatársaikkal. A fiatal tisztt, tiszthelyettes egészséges beilleszkedéséhez meg kell nyerni a munkatársaikat, a fiatalal való kapcsolatukban türelemre kell őket inteni.

A tapasztalataink azt bizonyítják, hogy mintegy 1,5–2 hónap szükséges ahhoz, hogy a fiatal pályakezdőt úgy fel tudjuk készíteni arra, hogy beosztását át tudja venni mely a hadtápszolgálatnál azt jelenti, hogy sok-sok millió Ft értékért is felelőssé tesszük.

Ha a pályakezdő fiatalal nem foglalkozunk kiemelten, ha a vele szemben támasztott követelményeket az első perctől nem fokozzuk, akkor beilleszkedése évekre elhúzódhat, esetleg nem is sikerül. Ez motíválhatja az áthelyezési vagy pályaelhagyási kérelmet.

A pályakezdő fiatalok beilleszkedését célozza az 1987. évtől szervezett magasabbegység szintű összevonásuk, ahol megfelelő ismereteket kapnak a magasabbegység szervezetről, alkalmazásáról, beosztásuk ellátásával kapcsolatos feladatokról.

Össességében néhány hónapos vagy éves közös munka mindenkor megmutatja a fiatal állomány beilleszkedésének milyenségét. Az aktív, áldozatos munkát végző hivatásos katonák aránylag rövid idő alatt hasznos tagjai lesznek saját szakterületüknek és az egész hadtáp kollektívának. Az eredményes munkavégzéshez szükséges feltételek megteremtésével a hadtáp kollektíva jelenleg is várja az üres helyekre a fiatal pályakezdőket, a párt- és KISZ-szervezetek felkészültek a beilleszkedésük meggyorsítására.

A hadtápkiképzés, nevelés hatékonysága a honi rádiótechnikai csapatoknál

(Hazuga Károly százados)

A tudomány és a technika fejlődése, azok vívmányainak mind szélesebb körű alkalmazása a hadsereg és ezen belül a hadtápszolgálat gyakorlati tevékenységében, a gazdálkodási szabályozók gyakori változásai a korábbiaknál magasabb követelményeket és új igényeket fogalmaztak meg a hadtáptisztek és tiszthelyettesek felkészítésében.

A megnövekedett követelményekből adódóan a csapatoknak olyan felkészültségű hadtáptisztekre és tiszthelyettesekre van szükségük:

- akik képesek a harcészültségi és „M”, valamint a harc alatti feladataik végrehajtását a harc bonyolult viszonyai között folyamatosan irányítani, alárendeltjeiket a szakmai feladatokra felkészíteni, az állandó harcészültség időszakában szolgálati ágak vagy alegységük szervezésére, irányítására, ellenőrzésére;
- akik elhivatottságot éreznek a személyi állományról való gondoskodás megvalósítására, élet- és munkakörülményeik folyamatos javítására;
- akik legyenek felkészülve a gondjaikra bízott hadtáptechnikai eszközök megbízható üzemeltetésére, kezelésére, meghibásodások felismerésére, a karbantartási feladatok végrehajtására;
- akiknél a megszerzett szak- és gyakorlati ismereteik párosuljanak kiképző módszertani jártassággal, amelyek birtokában képesek beosztottaikat oktatni.

Az elmúlt évben a magasabbegységhez került hadtáp tiszthelyettesek a szakbeosztással együttjáró feladatoknak, követelményeknek képesek megfelelni. Az iskolán megszerzett elméleti - részben begyakorolt - katonai, politikai, szakmai ismeretek az első beosztás ellátásához megfelelő alapot biztosítanak. Az iskolán tanultakra alapozva a fiatal pályakezdekők többsége egy éven belül megszerzi a szükséges gyakorlatot, s beosztásában teljes értékűvé válik.

Sokkal változatosabb képet mutat a parancsnoki vezetői készség megléte, kialakulásának lehetősége annak ellenére, hogy elméleti alapokkal ezen a téren is rendelkeznek. Ennek oka elsősorban a gyakorlatlanság, de hozzájárul még az is, hogy a tiszthelyettesi állomány a sorállománnyal közel azonos korosztályú - esetenként még fiatalabb is - s nehezen találják meg a megfelelő vezetői módszereket, hangnemet.

A konkrét szakmai beosztáshoz szükséges elméleti, gyakorlati ismeretek megszerzését nehezíti az a tény, hogy a hozzánk került tiszthelyetteseket az iskolán főszakácsi, beszerzői, raktárosi beosztásokra készítik fel, ugyanakkor az alegységekhez első beosztásukba kerülve önálló élelmezési, ruházati, üzemanyag-szolgálatvezetői beosztást látnak el. Ezt a problémát 10 napos elméleti és gyakorlati felkészítéssel, azonos beosztású tapasztalt tiszthelyettesek szakmai segítségével több-kevesebb sikerrel hidaljuk át.

Az alapbeosztáshoz szükséges ismeretek megszerzése az érintettektől több önképzést, nagyobb erőfeszítést igényel. Tapasztalataink alapján a tiszthelyettesei iskolát végzett fiatalok ezt a pluszt nehezebben vállalják. Így a beosztás ellátásához szükséges gyakorlati ismeretek megszerzésének ideje is megnövekszik.

A fiatal állomány első beosztásban szerzett benyomásai hosszú időre meghatározzák további életútjukat. Ennek megfelelően kiemelt parancsnoki és politikai, mozgalmi munkának tartjuk a beilleszkedés segítségét, meggyorsítását.

A beilleszkedést nagymértékben segíti, hogy az utolsó év csapatgyakorlatát a végzősök a leendő alegységeiknél töltik. Talán ennek tudható be, hogy a tisztii állomány viszonylag gyorsabban beilleszkedik az adott kollektívába és nem szívesen cserél helyőrséget. Kevésbé kötődnek az adott helyőrséghez, alegységhez a tiszthelyettesek, különösen a távoli helyőrségekben. Ebben szerepet játszik az is, hogy a későbbiekben kisebb a mozgási lehetőségük a magasabbegységen belül, mint a tisztii állomány esetében. Oldódik bizonyos mértékben ez a feszültség azoknál, akik a családalapítás folytán az adott helyőrséghez jobban kötődnek.

Összességében a fiatal, pályakezdő állomány szakmai feladatait eredményesen és lelkiismeretesen végzi, többsége rövid idő múlva beilleszkedik az adott kollektívába, megszerzi a még hiányzó gyakorlati tapasztalatokat, szakmai ismereteket.

Hadtáptiszthelyettes hallgatók felkészítése a hivatásos katonai pályára

Kabai Frigyes alezredes, Stier Sándor őrnagy

A Magyar Néphadsereg hadtápszervezetei békében és háborúban egyaránt speciális és fontos feladatokat oldanak meg. Ahhoz, hogy tevékenységük színvonala a mindenkori követelményeknek megfeleljen, megfelelő számú és korszerűen képzett hivatásos hadtáptiszt és -tiszthelyettes szükséges. A felső szintű hadtápvezetés az elmúlt évtizedek során is, kiemelt figyelmet fordított a káderutánpótlásra és a folyamatosan korszerűsített kiképzési rendszerre. Tanintézetünk – a Hadtápkiképző Központ – 1968 óta képez hivatásos hadtáptiszthelyetteseket. Először egészségügyi, ruházati, szállító, majd élmezési, üzemanyag, később elhelyezési, ügyviteli és pénzügyi szakon.

A hadtáptiszthelyettesek békében is „éles” feladatokat oldanak meg. Naponta szervezik a személyi állomány élmezését, a technikai eszközöket üzemanyaggal látják el, folyamatosan biztosítják a ruházati felszereléseket, azok tisztítását és cseréjét, magy mennyiségű anyagot szállítanak, a csapatgyengélkedőkön biztosítják a betegek ellátását és még lehetne sorolni azokat a feladatokat, amelyek nem kellő színvonalú végrehajtása komoly fennakadást okozna a csapatok életében. Harci körülmények, bonyolult viszonyok között az ellátási, utánpótlási feladatok jelentősége meghatározó. A tiszthelyettesi beosztások döntő többségére jellemző, hogy feladatukat nem „helyettes”-ként, hanem önállóan, sokszor előljárótól távol kell megoldaniuk.

Kiképzési céljaink megvalósításánál abból kell kiindulnunk, hogy hallgatóink a képzés végére megfeleljenek a hivatásos katonával, parancsnokkal, vezetővel szemben támasztott hármaskövetelményeknek.

A tiszthelyettes iskolára jelentkezők iskolai végzettsége és szakmai megoszlása terén pozitív irányú fejlődés következett be. Amíg évekkel ezelőtt döntő többségében 8 általános iskolai végzettséggel és néhány szakmunkásbizonyítvánnyal rendelkező pályázott, addig a jelenlegi felvételi követelményrendszernek megfelelően szakmunkás képesítések kerülnek beiskolázásra. Az érettségi bizonyítvánnyal rendelkező felvételezők száma még nem számottevő. Továbbra is gondot okoz a beiskolázottak gyenge tanulmányi átlaga és fizikai állóképessége. A jelentkezők egy része bizonytalanul keresi helyét az életben, hisz egyszer már a választott polgári szakmájában nem találta meg boldogulását. Az élmezési tiszthelyettesképzésre felvett növendékek 8 osztályos tanulmányi átlaga meglehetősen jó. Figyelembe véve a növendékek fiatal életkorát, a tanintézeti katonai képzés körülményeit, velük szemben olyan egységes nevelői ráhatás valósítható meg, amely során a fiatalok világnézete, értelme, személyiségük fejlesztése komoly változásokon mehet keresztül.

Mindezekből következik, hogy az intézethez bevonuló fiatalok alakíthatók, nevelhetők. Ennek azonban feltétele a korszerű nevelés alapján álló, okos pedagógiai munka, egységes összehangolt pedagógiai tevékenység.

A felvételt nyert hallgatók és növendékek megismerése már a felvételi vizsgák során megkezdődik, az itt készült vizsgalapok és feljegyzések alapul szolgálnak parancsnokaik, osztályfőnökeik számára. Sok éves kiképző munka során felgyülemlett tapasztalatok alapján azt a következtetést vontuk le, hogy nevelőmunkánk alapját a hallgatók minél alaposabb személyes megismerése és a velük való közvetlen kapcsolat kell, hogy képezze. Új vonást jelent, hogy 1986 őszétől már az alapkiképzés alatt a szakaszparancsnoki beosztásokat a leendő osztályfőnökök látták el.

Ilyen módon a kiképzés a legmeghatározóbb időszakában az osztályfőnök már értékes információk birtokába jut. Az alapkiképzés befejezése és a katonai eskü letétele után a hallgatói századba és szakmai szempontból csoportosított szakaszba kerülnek. Ez meglehetősen kritikus időszak. Az osztályfőnökkel ritkábban találkoznak, ugyanakkor az új alegységparancsnokság és tanárok különböző, eddig nem tapasztalt elvárásainak kell rövid idő alatt megfelelniök.

A szakasz- és rajparancsnoki teendőket gyakorlattal nem rendelkező „rátermett” hallgatók látják el. A fiatal alparancsnokok felkészítésére tulajdonképpen nagyon kevés idő van és ez könnyen a fegyelem átmeneti lazulásához vezethet. Az egységes nevelői ráhatás szempontjából nagyon lényeges az alegységparancsnokok (beleértve a hallgatói szakasz- és rajparancsnokokat is), az osztályfőnökök, tiszthelyettes instruktorok és az oktató-parancsnoki állomány sokoldalú kapcsolatának megteremtése.

Az oktatás-nevelés egységes folyamata áthatja képzési rendszerünket. A képzés a hallgatók személyiségének formálására, katonai vezetői képességeik fejlesztésére irányul. Ez komplex módon valamennyi tantárgy és tananyag felhasználásával, a nevelési tényezők együttes, differenciált alkalmazásával valósul meg.

A hallgatók politikai-ideológiai felkészítése, marxista világnézetük formálása, a politikai ismeretek tantárgyak oktatása során realizálódik. A kiképzés keretében megismerik a marxizmus-leninizmus alapjait, a párt politikájának legfontosabb célkitűzéseit, a Magyar Néphadsereg feladatát, a Varsói Szerződésben vállalt kötelezettségeit. A párt és politikai szervek, a politikai munkások személyes, élő kapcsolata a hallgatókkal, a politikai rendezvényeken, vitafórumokon és köznapi kötetlen beszélgetések során alakul ki. Az ilyen alkalmak során a hallgatók őszintén elmondják véleményüket, problémáikat. Ahol jók az emberi kapcsolatok, ott a hallgatók nagyobb szellemi és fizikai teljesítményre képesek és tartalmasabb a mozgalmi munka is. A KISZ-alapszervezeteink egy részénél még jobban kell élni e fórumokban rejlő lehetőségekkel, a közösségi élet tudat- és emberformáló szerepével.

Közművelődési intézményünk, a Szabadidő Központ igényes programot és számtalan lehetőséget biztosít hallgatóink politikai és általános műveltségének fejlesztésére, szabad idejük hasznos, tartalmas eltöltésére. Hallgatóink egyre nagyobb részében kialakult az igény színvonalas, kulturális értékek befogadására, és élnek is ezekkel a lehetőségekkel.

Továbbra is keressük azokat a módszereket, lehetőségeket, amelyekkel minden hallgatóban fel tudjuk kelteni és fejleszteni a művelődés iránti igényt és készséget.

A katonai vezetővé képzés fő területe az általános katonai és szakmai képzés. Hallgatóinknak el kell sajátítaniuk azokat az általános katonai ismereteket, amelyek nélkül sem béke, sem háborús feladataikat nem volnának képesek ellátni. Az első évben az általános katonai tantárgyak kerülnek oktatásra. A kevés óraszám ellenére, a napi élet és szolgálati tevékenység folyamatában megszabott feladatok az ezirányú felkészítést nagyban elősegítik.

A szakmai feladatok elsajátítása előadásokon, tantermi és más kiképzési objektumokban (raktár, telephely, tankonyha stb.) történő gyakorló foglalkozásokon, terepfoglalkozásokon történik. A hallgatókat célirányosan, a várható beosztásuknak megfelelő konkrét feladatok elvégzésére készítjük fel. Emellett megfelelő órászámban olyan alegységvezetői ismereteket is tanulnak, amely birtokában képesek ilyen beosztást is szükségszerűen ellátni. Évekkel ezelőtt állandóan visszatérő probléma volt, hogy hallgatóink gyakorlati jártassága nem kielégítő. Ma már általánossá vált, hogy a szakki-képzés egyes foglalkozásait úgy tervezzük, hogy az intézet előtt álló napi feladatokkal összhangban a hallgatók részt vesznek a szolgálati ágak munkájában. Újoncbevonulás-kor a ruházati szakos hallgatók előkészítik a felszerelést és végrehajtják a beöltöztetést, az élelmezési hallgatók az egész napos terepfoglalkozást folytató alegységek részére a helyszínen készítik el az ételt. A parancsnoki készség fejlesztésének egyik módja, hogy a hallgatókat alparancsnoki beosztásokban gyakoroltatjuk. Számítlan előnye mellett, mint a felelősségérzet kialakítása, kisaegység szintű feladatok megszervezése, az tapasztalható, hogy a hallgatói szakasz- (raj-) parancsnokok egy része nem tud megfelelő követelményt támasztani, sok esetben elnézőek az általános katonai rend és fegyelem terén.

A parancsnokká nevelést segíti elő a kijelölt csapatokkal való élő kapcsolat és együttműködés, ahol a hallgatóink megismerik az ott folyó munkát, a tantervnek megfelelően részt vesznek gyakorlatokon, bemutatókon, vagy ellenőrzéseken. Speciális kiképzési feladatainkat, mint a hegyi kiképzés, tűzakadálypálya leküzdése, harckocsi elleni közelharc foglalkozásokat kiépített kiképző bázisokon vezetjük le. A hallgatók oktatói készségét az oktató-módszertani foglalkozások keretében fejlesztjük, ahol a megszerzett ismeretek birtokában egy-egy részfoglalkozás megszervezését és levezetését önállóan, vagy kevés segítséggel hajtják végre.

A hallgatók felkészültségének mérése az év végi zárógyakorlatokon történik, ahol harcszerű körülmények között, önálló beosztásokban adnak számot elméleti ismeretükről, gyakorlati jártasságukról, parancsnoki készségükről. Hallgatóink önálló és cselekvő-képességének kialakítása egy hosszú nevelési folyamat eredménye, amely során a feladatok és célokat személyreszólóan határozzuk meg.

A sokoldalú politikai-katonai-szakmai oktató-nevelő munkánkat tanintézetünk korszerűen berendezett kiképzési, kulturális és sportobjektumaiban végezhetjük. A tantermi épületben a legkorszerűbb oktatás-technikai eszközök, (ZTV, számítógép) segítségével történik az elméleti képzés. A hadtáptechnikai eszközök kezelése fedett tárolóhelyiségben történik. A gépjárművezetői kiképzést hat vezetőüléssel gépkocsiszimulátor segíti elő. Az élelmezési szakos hallgatók és növendékek gyakorlati oktatásához minden igényt kielégítő tankonyha és cukrászüzem áll rendelkezésre. A kulturális és mozgásigények kielégítését jól berendezett Szabadidő Központ és Sportkombinát biztosítja.

A hallgatók nevelése, hivatástudatuk alakítása, parancsnokká képzése csak jól szervezett kiképzés és oktatási-nevelési tervek alapján lehetséges. Intézetünknel jól felké-

szült oktató-parancsnoki állomány és megfelelő tárgyi feltételek biztosítják, hogy sokoldalúan képzett, jó parancsnoki és emberi tulajdonságokkal rendelkező hivatásos tiszthelyetteseket neveljünk. A hallgatók hivatástudatának formálását a kiképzési osztályokon belül főleg a parancsnokok, a kiképző állomány (osztályfőnökök), politikai munkások tevékenységével valósítjuk meg, amely a hallgatói állományra úgy kiképzési időben, mind pedig azon kívül hat. Munkánk csak akkor lehet eredményes, ha minden lehetőséget és alkalmat kihasználunk arra, hogy hallgatóinkat nap-mint-nap nagyobb teljesítményre ösztönözzük. A nevelőmunka terén minden szintű és beosztású parancsnoknak meghatározott feladata van.

Nevelési feladataink zömét a hallgatói osztályok szervezeti kerete között, osztályközösségekben oldjuk meg. Nevelőmunkánk az egész közösségre irányul. A közösségi nevelés és az egyéni bánásmód együttes alkalmazása hozzájárul a tudati, politikai, erkölcsi színvonal erősítéséhez, a fegyelem megszilárdításához és fenntartásához, valamint a tanulmányi követelmények eredményes teljesítéséhez. Az intézet minden hivatásos katonája és polgári alkalmazottja vallja, hogy a nevelőmunkában az egyik legfontosabb a személyes példamutatás. Hallgatóink a környezetükben keresik a jó módszereket, a jó példát, amelyet követni is próbálnak.

Az oktatási és nevelési folyamat minden eleme arra irányul, hogy olyan hivatás- és felelősségérzettel rendelkező, szakmailag felkészült tiszthelyetteseket bocsátunk a csapatok rendelkezésére, akik jó szinten képesek első beosztásukat ellátni és választott hivatásuk egész életükre szól. A hivatásra történő felkészítés már megkezdődik a felvételi beszélgetésen, ahol a hadsereg életét – érthetően – alig ismerő fiatalokat, legtöbbször csak a pálya napfényes oldaláról tájékoztatják. Sok fiatal később, mert ehhez igazította elképzelését, csalódik. Ha a tanintézeti képzés alatt, a hallgatót nem éri naponta valamilyen pozitív cselekvésre irányuló motiváció, ha sikerek helyett sorozatos kudarcok érik, ha nem kötődik érzelmileg is a kollektívához, parancsnokaihoz, előbb vagy utóbb kialakul benne a pályaelhagyás gondolata. Tanintézetünk sem mentes azoktól a gondoktól, hogy az első évben a hallgatók viszonylag nagy százaléka kéri leszerelését, elsősorban a katonai élet kötöttsége miatt, vagy pedig úgy érzi, hogy a polgári életben jobban boldogul. A saját kérelemre, illetőleg fegyelmi úton történő eltávolítás előtt a Nevelési Tanácsok igen körültekintő, elemző munkát végeznek. A problémás hallgatók az esetek többségében igen gyenge tanulmányi eredményt tudnak felmutatni, fegyelmük ingadozó.

Tanintézetünk vezetése, oktató-parancsnoki állománya a képzés-nevelés végső céljának nem a tiszthelyettesi avatás kutatását tekinti, hanem ezen túlmenően azt, hogy végzett hallgatóink minden vonatkozásban megállják helyüket a katonai pályán. A kiképző bázison minden tevékenységünk arra irányult, hogy első beosztásukat zökkenőmentesen el tudják látni. Tiszthelyetteseink további sorsa nagyban függ a fogadó katonai szervezettől, attól, hogy hogyan segítik beilleszkedésüket. Kapcsolataink a csapatok parancsnokaival, elsősorban hadtápvezetőkkel jók, így a végzett tiszthelyetteseinkről, beilleszkedésükről, munkájukról folyamatosan tájékozódunk. Nagyon értékes számunkra a csapatok parancsnokainak, hadtáptisztjeinek, tiszthelyetteseinek véleménye a fiatal pályakezdő tiszthelyetteseinkről. Túlnyomó többségük felkészültségük alapján rövid időn belül képes beosztását teljesértékűen ellátni. Egyéni rátermettség, hivatástudat alapján tiszthelyetteseink zöme kivívta előjárói, munkatársai megbecsülé-

sét úgy a napi munkavégzés, mint a mozgalmi élet területén. Sajnos olyan tiszthelyettesekről is tudomást szereztünk, akiknek szolgálati és magánélete kudarcba fulladt.

Egy másik információforrást jelent az, amikor a végzett fiatalok visszajönnek az intézethez, volt parancsnokaikhoz akár szolgálati, akár magánjelleggel. Évente megrendezzük a „Kiválóak Értekezletét”, a fiatal tiszthelyettesek fórumát, amely során őszinte beszélgetéseken beszámolnak pályakezdésük örömeiről, gondjairól. Az értekezletek kapcsán olyan véleményünk alakult ki, hogy fiatal tiszthelyetteseinket a csapatoktól szeretettel várják és mint leendő munkatársakat fogadják. Parancsnokaik mindent megtesznek annak érdekében, hogy a pályakezdéshez megfelelő munka és szociális körülményeket teremtsenek. Ezen értekezleten elhangzottakat minden napos munkánkban, a tanintézeti képzés gyakorlatiasabbá tétele érdekében egyre eredményesebben hasznosítjuk.

Jól bevált módszer intézetünknel, hogy 1-2 éve avatott tiszthelyetteseket meghívunk és hallgatóinknak az osztályfőnöki óra keretében beszámolnak munkájukról, eredményeikről és terveikről. Sikerenk könnyveljük el, amikor több éve tiszti beosztást eredményesen ellátó tiszthelyetteseinket tiszti tanfolyamra iskolázzák be és így látjuk viszont őket.

Nevelőmunkánk eredménye, hogy fiatal tiszthelyetteseink egyre nagyobb százaléka avatás után hamarosan érettségi vizsgát tesz, majd tiszti rendfokozatot szerez. Ezek a tisztek, tiszthelyettesek ma már kulcsbeosztásokat töltenek be, ők alkotják a századparancsnoki, szolgálatvezetői, kiképző tiszti és osztályfőnöki beosztások jelentős részét. Nem állíthatjuk azt, hogy munkájuk minden szempontból hibamentes, vagy nem küzdenek egyéni problémáikkal, de lelkesedésük, tenniakarásuk átsegíti őket a nehézségeken.

Tapasztalataink alapján, megfelelő elemző munka elvégzésével képesek vagyunk az oktató-nevelőmunkánk állandó megújítására. A további munkánk során minden körülmény adott ahhoz, hogy olyan hivatásos hadtáptiszthelyetteseket neveljünk, akik képesek a néphadsereg előtt álló feladatok megoldásában aktívan részt venni, az ebben folyó munkában helyüket emberileg is megállni.

Az akadémiát végzett tisztek beilleszkedéséről

Szilárd István őrnagy

A Magyar Néphadsereg a kor követelményeihez igazodva állandó változásokon megy át. Ezek a változások hatással vannak a szervezetekre, a harctevékenységek alakítására, az új fegyverek rendszeresítésére, új anyagok és technikai eszközök rendszerbe állítására. Ezek a változások a hadtápszolgálatra is igen jelentős hatást gyakorolnak.

Az állandó és mind erőteljesebb kibontakozó fejlődés a káderektől *megköveteli az egyre bővülő ismereteket és az új követelmények között is helyes eligazodást*, vagyis olyan alkalmazkodást, amely csak a teljesítményképes gondolkodás útján valósítható meg.

A káderek felkészítése a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián azt szolgálja, hogy a kiképzett és csapatbeosztások betöltésére kibocsátott tisztek képesek legyenek az elvárásokba megfogalmazott követelményeknek megfelelni, azaz az egység szintű irányító-szervező feladatokat kezdetben alapvető, a későbbiekben – a helyismeret megszerzése után – magas színvonalon teljesíteni.

A képzésünk korszerűsítésének alapvető okai:

a) A hallgatók eredményes felkészítése érdekében az akadémia kiképzési struktúráját kellett megváltoztatni abból a célból, hogy a rendelkezésre álló idő alatt a lehető legtöbbet kaphassák későbbi beosztásaik eredményes ellátására. Ezt a változtatást a hadseregben bekövetkezett igen komoly szervezeti változások, a csapatok feladatrendszerében beállt új típusú végrehajtási módok és a fejlődés egyéb területein fellelhető új körülmények, valamint az akadémia oktató-nevelő munkáját befolyásoló oktatási törvény tette szükségessé. Ennek megfelelően a tantárgyi struktúrában is arányeltolódások keletkeztek. Így nagyobb óraszámokban oktatják tanintézetünkben az orosz nyelvet és a korábbiakhoz képest a testnevelés óraszámjai is megemelkedtek. A szaktárgyak óraszámjai mennyiségileg csökkentek, ezért olyan módszertani változtatásokat kellett tenni a szakismeretek tanítása esetében, amelyek kevesebb idő alatt biztosítják a nagyobb hatékonyságú ismeretbővítést, illetve erre építve a szerzett ismeretek gyakorlati alkalmazását.

Ezt a munkát elkezdtük az elmúlt években és jelenleg is folyamatban van. Ma már rendelkezünk olyan tapasztalatokkal, amelyeket jól fel tudunk használni a még előttünk álló korszerűsítési feladatok további megoldásához.

b) Az eddig végzett munkát a visszajelzési lehetőségek kihasználásával tudjuk minősíteni. A legjobb visszajelzési forma ezzel kapcsolatban kibocsátott hallgatóink felelősségteljes beosztásaikban végzett munkájának értékítélete lehet, amely eddig is szá-

mottevé tanulságokkal szolgált, és amely a jövőben még fontosabb szerepet kell hogy kapjon az oktatás tervezésében és szervezésében.

Összegezve megállapítható, hogy a hadtáptisztek felkészítését jól szolgálja a tanszéken folyó oktató-nevelő munka végzése, amely figyelembe veszi a felvett hallgatók felkészültségét, előképzettségét; ennek megfelelően a személyenként differenciált felkészítés szükségességét a hároméves képzés alatt. *A fenti követelmények további munkálkodást igényelnek tanszékiunktól a felkészítés hatékonysága, növelése terén a következők szerint:*

1. A tananyagok átdolgozása, illetve korrekciója, amely napjainkban is igen nagy ütemben folyik, a dandár és hadtest hadtápbiztosítása, kiképzés, a harcászati és mozgósítási hadtápfeladatainak tervezése, szervezése és vezetésének végrehajtására vonatkozó kérdéseket, valamint a béke hadtápgazdálkodás területén beállt változások érvényesítését illetően.

2. A képzés hatékonyságának javítása szempontjából a másik jelentős fejlesztési irány az oktató-nevelő munka gyakorlatiasságának növelésével oldható meg. Az akadémia képzési rendszerében az oktató-nevelő munkában kiemelt hangsúlyt kell, hogy kapjon a *gyakorlatias jelleg*, azaz olyan tanulmányi feladatok megoldása, amely alapvető feltételeket nyújt a későbbi csapatbeosztásokban való tevékenység folytatására.

Az akadémia hadtáptanszék oktatásában és nevelői funkcióinak érvényesítésében mindig kellő hangsúlyt kapott a gyakorlatiasság, ami nem azt jelenti, hogy ezáltal az elméleti képzés háttérbe szorult volna.

A gyakorlatiassággal olyan helyzetbe kívánjuk hozni a hallgatóinkat, hogy a csapatoknál összegyűjtött tapasztalatok, valamint az alkalmazott tudományos módszerek segítségével érjenek el kellő jártasságot az elméleti összefüggések érvényesítésére egyéni tevékenységükben. Ehhez járulnak hozzá egyrészt a tantárgyainkban *jelentős arányban megtalálható valóságos élethelyzeteket szimuláló-alkalmazói feladataink* bevitelle a hallgatók felkészítésébe, amely a tantermi oktatás mennyiségét tekintve mind nagyobb arányban található meg, másrészt a *csapatbeosztásokra való felkészítés érdekében a csapatgyakorlatok mind körülményekintőbb szervezése* hallgatóink számára. Ha ezeket a képzési követelményekhez igazított oktatási, felkészítési formákat jól, konkrét eredményeket garantáló feltételek szerint szervezzük, akkor ezzel jelentős segítséget nyújthatunk a későbbi munkakörülményekbe való beilleszkedésükhöz.

A tananyagkorszerűsítés főbb irányai és céljai

A képzési korszerűsítést – többek között – a régi típusú katonai szervezetek hadtápbiztosítására elkészített tananyagaink átdolgozását jelenti, figyelembe véve a Magyar Néphadseregben beállt változásokat. Ezek az átdolgozási munkák alapvetően két fő irányban biztosítják a korszerűsítés folyamatosságát: egyrészt a háborús felkészítés, másrészt a békegazdálkodás irányításában beállt változásokhoz igazított képzés területén szükséges rövid idő alatt jelentős változtatásokat eszközölni.

A hadtáptisztek *háborús vezetésre* való felkészítésének érdekében (1. számú táblázat) általános feladatok kerülnek megfogalmazásra, amelyeket alkalmazói feladatokként dolgoztunk ki, és hallgatóinkat gyakoroltatjuk azok megoldásában, illetve lehetőségeket tervezünk számukra a harcászati gyakorlatokon való részvételre, ahol lehetőség szerint önálló beosztásokban van módjuk tapasztalatokat szerezni.

Tanszékünkön az a törekvés van, hogy a körülményekhez képest éljünk a meglévő lehetőségekkel, függetlenül a sokszor rendkívül bonyolult egyeztetési előzményektől. Az elmúlt időszakban a fenti célok érdekében képviseltettük magunkat az egység, magasabbegység és a seregtestek által végrehajtott harcászati gyakorlatokon, a seregtest-szintű hadtápkiképzési, a harcészültség és mozgósítás hadtápbiztosítása tárgyában levezetett módszertani bemutató foglalkozásokon, valamint az MNHF-ség által szervezett különböző témájú és rendeltetésű módszertani bemutatókon és ellenőrzéseken. Ezekben a gyakorlatokon és módszertani bemutatókon (ellenőrzéseken) hallgatóink *konkrét beosztásban tevékenykednek az élő hadtáptörzsekben*. Így közvetlen benyomásokat szerezhetnek a csapatok harcászati gyakorlatainak a harc hadtápbiztosításának tervezésével, szervezésével kapcsolatos törzsmunka végzésében, de nem elhanyagolható az sem, hogy a gyakorlaton részt vevők tényleges ellátására vonatkozó módszereket a maguk valóságában tapasztalhatják. A hallgatóink vezetővé válásukhoz megfelelő kiegészítő ismeretekhez jutnak az előbbi körülmények között a vezetői magatartás kialakításához, a törzsből levő tisztek, a hadtápolegységek (-egységek) munkáját irányító tisztek, tiszt-helyettesek, valamint a hadtápsorállományú katonák vezetési módszereinek elsajátításához. Mindez később, a kibocsátást követő beosztásaik ellátásakor a gyors beilleszkedéshez és egyéni vezetési arculatuk kialakításához *pótolhatatlan értékű lebet*. Ezt a megállapítást annak tudatában tehetjük, hogy - mint ismeretes - a gyakorlati felkészítés előbb említett eseteiben sok negatív értékű benyomás is érheti hallgatóinkat.

A *béke-hadtápvezetői felkészítés érdekében* a képzési rendszerünkben a csapatgyakorlati oktatásban a hadtápkiképzési feladatok, a béke-hadtápgazdálkodás, a hadtápolegységek vezetése és a PK HTPH személyes vezetői tevékenysége kap kiemelkedő szerepet.

Részleteiben vizsgálva az előbbi képzési területeket, megállapítható, hogy azok vitathatatlan lehetőségeket biztosítanak a gyakorlatias felkészüléshez. Ennek megfelelően a *hadtápkiképzési feladatok* tanulmányozása során hallgatóink a tantermi foglalkozások keretében megismerik a Magyar Néphadsereg hadtápkiképzésének rendszerét, a hadtáptisztek, -tiszthelyettesek és -törzsek kiképzésének, továbbképzésének tervezését, szervezését, valamint a hadtápsorállományú katonák és -alegységek (-egységek) kiképzésének tervezését, szervezését és irányítását. Ezt követően csoportos foglalkozások formájában gyakorlatilag is kidolgozzák az egység szintű tervezési okmányokat és elsajátítják a hadtápkiképzés szervezésének elvi módszereit. Ezt követi a *csapatgyakorlat*, amelyben lehetőséget kapnak hallgatóink arra, hogy a megtanult ismereteik alapján a valóságban is szervezzék és irányítsák a hadtápkötelek kiképzését. A hallgatók felkészítése szempontjából szerencsésnek mondható az, hogy a csapatgyakorlatra vonatkozó feladatszabás a hadtápkiképzési feladatok kidolgozását is tartalmazza.

A *hadtápgazdálkodási feladatok elemzése* kapcsán a hallgatók gyakorlati munkájukban találkoznak a hadtápszolgálati ágak vezetésével, az ellátóobjektumok tevékenységének vizsgálatával, illetve a gazdasági értékeléssel kapcsolatos kérdésekkel.

Az elmúlt időszakban jó eredményeket értünk el a *hadtápolegységek vezetési rendjének* hallgatók által történő tanulmányozása terén. Ennek jelentősége azáltal válik még érthetőbbé, ha elfogadjuk azt a megállapítást, hogy a hadtáp munkájában a legközvetlenebbül a hadtápolegységek ténylegesen teljesített feladatainak minőségi színvonala érzékelhető. E tevékenységi körbe tartozik az ellátószázad (-szakaszok), csapatszámviteli részleg, tiszt-i étkezdé, kiegészítő gazdaság, ruházati szolgáltatási egységek, valamint a csapatsegélyhelyek működésének elemzése, munkamódszereinek tanulmányozása.

Hasznos módszere a béke-hadtápgazdálkodást irányító vezetői felkészítésnek a PK HTPH személyes vezetői tevékenységének megfigyelése, amelynek során hallgatóink lehetőséget kaphatnak a PK HTPH egyéni munkarendje összeállításának, az értekezlet szervezésének tanulmányozására, érzékelhetik a vezetői rendezvényeken való részvétel jelentőségét és közvetlen benyomásokat szerezhetnek a feladatok megszabása után az ellenőrzésekre vonatkozóan.

Miután a csapatgyakorlati oktatás előbbieken felsorolt színterein végrehajtást nyert, a hallgatóink által szerzett tapasztalatok osztályon belüli megbeszélésére és feldolgozására *konferencia formában* adunk lehetőséget. Ezen a konferencián nemcsak a hallgatóink adhatnak számot gyakorlati munkájukról, de a csapatgyakorlatot irányító oktatói állománynak is módja van ráirányítani a hallgatók figyelmét az általuk feltárt ellentmondásokra, esetleg a csapatgyakorlat során feltárt, de nem tisztázott kérdések megoldására. Itt van lehetőség arra is, hogy hallgatóink csapatgyakorlaton szerzett ismeretei alapján értékeljük oktatásunk minőségét abból a szempontból, hogy mennyire szolgálja későbbi beosztásuk minél eredményesebb betöltését, azaz kellően lépést tart-e képzésünk az élet diktálta követelményekkel.

Évek óta nagy jelentőséggel bír az oktató-nevelő munka minőségi értékeinek felmérése, illetve annak megállapítása, hogy képzési rendszerünk milyen mértékben elégíti ki a Magyar Néphadsereg különböző beosztásai betöltéséhez nélkülözhetetlen igényeket. Ezért munkánk értékeléséhez a legkülönbözőbb módszereket vesszük igénybe, amelyek szerint *az alábbi következtetéseket tehetjük:*

1. Akadémiánkra átlagban 2-10 év csapatgyakorlat után kerülnek a hadtáptisztek, ami nagymértékben differenciálja hallgatói osztályaink állományát. Így aki kevesebb csapatszolgálattal rendelkezik, annak ugyan kevesebb a gyakorlati tapasztalata, de elméleti feladatokkal jobban terhelhető, mert még nem régen fejezték be főiskolai tanulmányukat. Aki azonban huzamosabb időt töltött csapatnál a tanulmányait megelőzően, az nagyobb gyakorlatiassággal teljesíti feladatait a foglalkozásokon, ugyanakkor igen sok nehézsége van az elméleti munka végzésekor, főleg a tanulmányok megkezdésekor. E különbségeket figyelembe véve kell olyan színvonalú képzést megvalósítani, ami lehetőség szerint teljesen egyenértékű felkészültséget biztosít hallgatóinknak.

2. A felmérések alapján megállapítható, hogy a különböző beosztásokba kerülő volt hallgatók a feladataik végrehajtásához nélkülözhetetlenek tartják az akadémiai tanulmányok során szerzett ismereteket. Vannak azonban olyan esetek is, amikor egyes beosztások esetében elegendő a főiskolai végzettség, függetlenül attól, hogy az állománytábla előírja a felsőfokú katonai végzettséget. Ezt a látszólagos ellentmondást úgy tűnik, hogy azáltal lehet feloldani, hogy a gyengébb képességű hallgatóinkat javasoljuk a kevésbé magas elméleti felkészültséget igénylő helyekre. Ezzel kapcsolatban javaslatot teszünk a végzős hallgatók eljáróinak is, akik méltányolják ezt.

3. A tanszékünkön jelenleg igen fontos munka folyik a tananyagbázis átdolgozása kapcsán. Ezt a munkát csak úgy tudjuk megbízhatóan elvégezni, ha figyelembe vesszük a hadseregben beállt objektív változásokat, de hallgatóink véleményét is. Hallgatóink jelentős arányban tartják úgy, hogy a tanszéken kidolgozott tankönyvek, segédletek, jegyzetek logikai rendszere jó, a tantárgyak egymásra épülő témaköreit racionálisan tükrözik és nem sok átfedés van közöttük, bár e tekintetben nem lehetünk teljesen elégedettek.

4. Az oktató-nevelő munkánk egyik kritikus pontja a teljesítményképes tudás értékelése. Ha ezen a téren nem teszünk meg mindent, akkor ez közvetetten igen sok problémát okozhat. A felmérés tapasztalatai szerint kimondhatjuk, hogy tanáraink e téren saját, szigorú etikai mércéjük alapján értékelnek, amely úgy véljük kellő bizalmat épített ki a tanárok és hallgatók között. A hallgatóink, akik rendszeres és sokirányú értékelés alanyai a tanulmányi munkájuk során, ebből is olyan alapokat kaphatnak, amelyet későbbi beosztásaikban is alkalmazhatnak a beosztottjaik vonatkozásában.

5. A képzés tananyagának tartalmára vonatkozóan a legkedvezőbb kép a társadalomtudományi tananyagokról alakult ki, bár az e téren tapasztalható változások igen jelentős tananyag átdolgozást követeltek az utóbbi időben. A hadtudományok és a kapcsolódó tudományterületek tananyagaival kapcsolatban olyan megállapításokat tettek hallgatóink, hogy azok nagyon fontos ismereteket hordoznak és anélkül nem lennének képesek megbízhatóan eligazodni, de szükségessé válik e téren a gyakorlatiasság követelményét fokozni. Ezt tanszékünkön központi kérdésként kezeljük.

A szaktárgyak oktatásával kapcsolatban felmerült annak szükségessége, hogy a tantárgyi struktúráváltás – amely csökkentette a szakmai órákat és növelte az orosz nyelv és testnevelés óraszámait – a szaktárgyak oktatása hatékonyságának emelésével ellensúlyozzuk. Így a tanórarendben előírt órákon főként a legfontosabb összefüggésekre, szakmai problémákra irányítjuk hallgatóink figyelmét, valamint módszert adunk számukra az önképzések mind tartalmasabb kitöltésére. Ez az az idő hallgatóink számára, amikor alkotóan, gondolkodva juthatnak el valamely tanulmányozandó kérdés megoldásához, a legszükségesebb ismeretek megszerzéséhez.

6. A tanszékünk által oktatott fő tantárgyak, úgymint a csapatok harctevékenységeinek hadtápbiztosítása, a hadtápgazdálkodás, munka- és üzemszervezés és a hadtápkiképzés tantárgyak arányai tükrözik azokat a célkitűzéseinket, miszerint a kibocsátott hadtáptisztek a lehető legjobban tudják érvényre juttatni felkészültségüket új beosztásaikban. Így a tantárgyi struktúrán belül az össz óraszámhoz viszonyítva a szaktárgyak óraszámait 46%-ot tesznek ki. Ezen belül a hadtápbiztosítást a szaktárgyak óraszámaink közel 54%-ban, hadtápszakismereteket mintegy 38%-ban; hadtápkiképzést, harckészültség hadtápbiztosítását pedig 8%-ban oktatjuk (3. számú táblázat).

Az akadémiai képzés hatékonyságának fokozása érdekében még további lépések megtételén fáradozunk. Így előtérbe kerültek azok az oktatási formák is, amelyek újszerű lehetőségeket hordozhatnak magukban és akadémiánk egyetemi szintű elismertsége az újítás kötelezettségét is felvetik. Ennek megfelelően előtérbe került a fakultáció szükségessége, amelynek szervezési kérdéseit kell megoldani, mert a fakultatív foglalkozások egyéb feltételeivel már rendelkezünk.

7. Végül említést kell tenni a végzett hadtáptisztek beilleszkedésének segítése érdekében végzendő munkánk kapcsán arról is, hogy hallgatóinkat milyen egyéni feladatok tudományos igényű kidolgozásával bízunk meg a hároméves tanulmányaik alatt. Itt elsőrendű szerepe a második évben az évfolyammunkának, harmadik évben pedig a szakdolgozatok megírásának, másodsorban pedig a hallgatói tudományos kör munkájában való részvételnek van.

Az évfolyammunka és szakdolgozat témáinak megjelölésekor igen lényeges szempont a csapatoknál folyó munka során felvetett kérdések feladatként való megfogalmazása hallgatóink részére. E témákat az MNHF-ség és a seregtettek illetékeseivel történő egyeztetés után adjuk ki hallgatóinknak, amelyből felkészültségük és érdeklődésük alap-

ján választhatnak. A másik nagy területe e munkának a hallgatói tudományos körben folyó munkában való részvétel, amelyre hallgatóinkat különböző eszközökkel ösztönözni is kívánunk. Meg kell jegyezni, hogy ez utóbbi munka folyamatában jelentős eredményeket értek el hallgatóink, és ezzel is kiváló lehetőséget kapnak a csapatoknál folyó alkotó szellemi munkát igénylő feladatkidolgozásokhoz.

Ez a tudományos köri tevékenység nem csak tudományos értékű tapasztalatok megszerzését biztosítja, de ennek keretében lehetőség van egyes speciális feladatok begyakorlására is.

A képzés gyakorlatiassága növelésének színterei
(2. számú táblázat)

Szakmai gyakorlatok:

A szakmai gyakorlatok legfőbb célja a gyakorlatias képzés lehetőségeinek kibővítése, hallgatóink középszintű hadtápvezetővé válásának gyakorlati úton való elősegítése és azoknak a gyakorlati készségének és jártasságának kialakítása, amelyek a béke és háborús felkészítés rendszerében valósul meg (1. számú ábra). A csapatgyakorlatok az akadémiai képzés során kellő szakismereti alapok megszerzését követően, illetve arra alapozva a második és harmadik tanulmányi évben kerülnek levezetésre, mely terveink szerint az alábbiakban összegezhetők:

a) A rendszer első eleme a második évfolyamú hallgatók csapatgyakorlata, amely során a hallgatók két hét időtartamban a csapatok kiképzési tervének megfelelően lefolytatott magasabbegység-harcászati vagy parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatán vesznek részt. Az ilyen típusú csapatgyakorlatokon hallgatóink a háborús felkészítésük érdekében konkrét beosztásokban tevékenykednek. Az ellenőrző tanárnak ebben az esetben közvetlenül csak akkor kell befolyásolni a hallgató tevékenységét, ha az adott esetben elkerülhetetlen, egyébként a hallgató munkáját mindig a tényleges helyzet minősíti.

A harcászati gyakorlatokon a hallgatóknak lehetőségük lenne arra, hogy a valóságban tanulmányozzák a harc hadtápbiztosítása során érvényesülő törvényszerűségeket, kutassák a hadtápbiztosítás folyamatait, eredetüket és a tudományág specifikumainak érvényesülését a valóságban, valamint a saját tevékenységük következményeit. A tanul-tak alapján hallgatóink a csapatgyakorlatokon eredményesen érvényesíthetnék elméleti felkészültségüket a harc hadtápbiztosításának megtervezésében, megszervezésében, bővíthessék ismereteiket a gyakorlati végrehajtási módszerek elsajátítása (eltanulása) útján, mivel hallgatóink többnyire az adott csapatnál feltöltöttségi hiányt pótolva tevékenykedhetne. 1987-ban a SZOJUZ-87 gyakorlaton hallgatóink közül heten dandár-, hadtest-, illetve hadseregszintű általános hadtáptiszti beosztásban és hárman dandár-, valamint hadtesthadtáp szolgáatiág-főnöki beosztásban, egy fő pedig dandárhadtápfőnökhelyettesként gyarapíthatta ismereteit. Az a módszer, hogy hallgatóink „élesben” dolgozhatnak, nemcsak ismeretszerzési jelentősége van, de pszichikai felkészítésük szempontjából is számottevő. Lehetőséget kapnak hallgatóink ezáltal felkészültségi színvonaluk értékelésére, saját első értékeik, erőfeszítéseik felmérésére, és ha eredményesen dolgoznak, akkor ez még sikerélménnyel is jár, ami adott esetben a legfontosabb előnye a harcászati gyakorlatokon való részvételnek. Ha a módszer további előnyeit vizsgáljuk, akkor kimondhatjuk azt is, hogy bár az adott esetben a csapat érdekét szolgálja az „élesben” dolgozó hadtáphallgató, mégis a későbbi beosztásában való gyors

beilleszkedéshez és eredményes munkavégzéséhez nyújt a legtöbbet. Ennek a szempontnak a megvalósítása érdekében jelentős erőfeszítéseket kívánunk tenni a jövőben is.

b) A rendszer második elemét a harmadéves hallgatók egység-, magasabbegység-hadtáp-törzsben végzett gyakorlati munkája képeznék, amely három hét időtartamú. Ez a gyakorlati munka elsősorban a leendő békegazdálkodást irányító vezetői beosztásra való közvetlen felkészítés, másrészt a békegazdálkodás folyamatainak helyszíni vizsgálata érdekében kerülne levezetésre. A békegazdálkodási gyakorlat levezetésére azon katonai szervezetnél kerülhet sor, ahol a hallgató tanulmányai befejezése után nyer beosztást.

A hallgatók békefelkészítése az eddigiek során jelentős változáson ment át abból kiindulva, hogy tanszékünk megfelelő tapasztalatokat szerevezve, a gyakorlati békefelkészítés korábban követett módszereit elvetve, a jelenlegi módon szervezi és irányítja. 1984-ig a hallgatói osztályt kisebb csoportokra osztottuk és a kijelölt helyőrségekbe küldve az általános tanulmányi feladatokon túl gazdálkodási célfeladatok kidolgozásával bíztuk meg őket. Ezek lehettek gazdasági elemzések, elszámolások, beszámolók stb. kidolgozása. Az ilyen módon szervezett gazdaságelemzési gyakorlat a hallgatóink számára jó lehetőséget adott egy-egy gazdasági rész kérdés teljes mélységű tanulmányozására, de a gazdaságirányítás komplex végrehajtására vonatkozó ismeretek megszervezéséhez nem volt alkalmas. A jelen rendszerben terveink szerint a gyakorló hallgatók feladatai kiegészülnek jövőendő beosztásaink megfelelő katonai szervezet életének, munkájának és az ott jellemző körülmények minél jobb megismerésével, a parancsnok hadtáphelyettes személyes vezetői funkcióinak tanulmányozásával és döntési folyamatok következményeinek vizsgálatával.

c) Végül a csapatgyakorlati felkészítés harmadik elemeként tervezünk hallgatóink számára ún. „tömbösített csapatgyakorlat jellegű foglalkozásokat”. Ezek a foglalkozások kiképzési időblokkokban vagy tömbökben csapatoknál kerülnek levezetésre. Ez a formája a felkészítésnek decentralizáltan a hallgatók hároméves képzése folyamatában elszórta található meg, de ilyen típusú foglalkozásokon az egyes témák, eredményesebb feldolgozása érdekében azok gyakorlati végrehajtására készítjük hallgatóinkat. Az a célunk a „tömbösített csapatgyakorlat”-tal, hogy a részproblémák megoldásának gyakorlati módszereit ismerjék meg hallgatóink, amely nem nélkülözhető lépés a komplex feladatok végrehajtására való gyakorlati felkészítés hatékonyságának növeléséhez. Ilyen foglalkozási típusnak tekinthetjük a csapat számvetési részleg munkájának szervezése, a komplex hadtápellenzőrzések levezetése (több esetben az MNHF-ség illetékes szakközegével egyeztetve) a hadtáptechnikai eszközök üzemeltetési rendjének tanulmányozása, a vadászpülő ezred hadtápjának tevékenysége című tárgykörök csapatoknál történő levezetését, egy vagy több napon keresztül.

A gyakorlatias képzés szervezési feladatai (3. számú táblázat):

A tanulmányi tervező-szervező munkában a gyakorlatias képzési formák előkészítésének és végrehajtása irányításának kiemelt szerepe van, amelyet az érvényben levő rend szerint hajtunk végre. A szervezés terminusai a következők:

a) A tematikai követelmények teljesítése érdekében fel kell tárni a rendelkezésre álló lehetőségeket, amelyet a szervező munka koncepcionális szakaszában a tanulmányi év első félévében végezzünk el. Ennek során a szárazföldi seregtest törzsének illetékeseivel vizsgálat tárgyává tesszük a következő lehetőségeket: a jóváhagyott kiképzési terv

szerint mikor, milyen jellegű csapatgyakorlatok lesznek a tárgyidőszakot illetően, illetve ezek alapján milyen módon tudjuk bevonni a másodéves hallgatókat és tájékozódunk azzal kapcsolatban, hogy a végzős hallgatóink leendő beosztási helyükön az átadó hadtápszolgálat milyen konkrét helyzetben van, és milyen feladatok előtt áll az adott katonai szervezet.

b) A szervezés közvetlen előkészítő időszakában tanszékünkön a csapatgyakorlat tárgyában érintett tanárok bevonásával eldöntjük a legfontosabb kérdéseket, úgymint a gyakorlaton részt vevő személyek elosztását, beosztásaikat és a részletes tanulmányi feladataikat. Ez utóbbit megbízólevélen fogalmazzuk meg, és a hallgatók felkészülése érdekében egy hónappal a gyakorlat kezdését megelőzően adjuk ki.

c) A csapatgyakorlat tényleges folyamatára a tanszék érintett tanárai bevonásával szervezzük meg az ellenőrzést, amely során a hallgatók tényleges munkájával kapcsolatos információkat gyűjtünk, és értékelésüknél az így rendelkezésre álló adatokat felhasználjuk. Nagyon fontos eleme a hallgatók felkészítésének a *végzett munkájuk minősítése*.

Az értékelés többféle szempont alapján történt, amelynek kialakításakor figyelembe vettük az adott katonai szervezet illetékeseinek véleményét, az ellenőrzést végrehajtó tanár tapasztalatait, illetve annak a munkának a minőségét, amelyet a hallgató a feladatmegszabáskor a megbízólap alapján teljesített. Ezt az értékelést igen jól lehetett alkalmazni a hallgató képességeinek megítélésékor, valamint a beosztásba helyezés előtt alkalmasságának megállapítására.

Összességében tehát úgy ítéltük meg, hogy az akadémián folyó hadtáptisztképzés hatékonyságának emelése a kor legújabb követelményei ütemének megfelelően, tanszékünk elsőrendű fontosságú feladata.

Az általunk gondozott tudományterületeken és más, az oktatási módszerek segítségével befolyásolható kiképzési folyamatokban központi szerepet tölt be az, hogy a végzett hadtáptisztek minél gyorsabban beilleszkedjenek új felelősségteljes beosztásaikba, illetve megfelelő elméleti és gyakorlati alapot adjunk számukra szakmájuk magas színvonalú művelésére. Amennyiben e célunkat megvalósítjuk, úgy a legtöbbet tehetjük a Magyar Néphadseregben beállt változások által felvetett követelmények teljesítése érdekében.

(A táblázatok, ábrák a folyóirat végén találhatóak.)

A tanfolyamrendszerű katonai-gazdasági képzés tapasztalatai

*Dr. Kazinczi István ny. alezredes,
a hadtudomány doktora*

A tanfolyamrendszerű katonai-gazdasági képzésről értekezve, mindenek előtt világosan látnunk kell, hogy a tudományos technikai forradalom és a vele párhuzamosan végbemenő hadügyi forradalom következményeként, a hadviseléshez szükséges eszközök és anyagok haditechnikai generációról generációra egyre jobban tökéletesednek, ami lényegesen megdrágítja előállításukat. Ez maga után vonja a védelem céljaira fordítandó költségek volumenének növekedését, amit főként a védelmi erőforrások gazdaságos elosztásával, valamint az eszközökkel és anyagokkal történő célirányos gazdálkodással lehet (bizonyos mértékig) ellensúlyozni.

Következésképpen: fokozódik az előzőleg vázolt tendencia következtében jelentkező tudományosan megalapozott igény, a hadviseléshez szükséges eszközök és anyagok gazdaságos előállítására, ill. felhasználására irányuló elvek és módszerek alkalmazásában. Ennek kihatásaként a hadi gazdaságtan és a katonai gazdaságtan jelentősége, fontossága - minden kétséget kizáróan - megnövekedett.

A kifejtettekből következően mind a hadi gazdaságtan, mind pedig a katonai gazdaságtan (fegyveres erők és testületek gazdaságtana) ismeretanyaga - felértékelődésükkel párhuzamosan - továbbfejlesztésre, korszerűsítésre szorul. Ez egyben azt jelenti, hogy az érintett katonai vezetők képzésének relációiban számottevő szerep jut a tanfolyamrendszerű képzésnek is.

A tanfolyamrendszerű hadi és katonai gazdasági képzés beindítására vonatkozó elgondolást a vezérkar főnöke 1984-ben hagyta jóvá. Ebben az alapokmányban a képzés célköteget oly módon határozták meg, hogy az rendszeresen biztosítsa: (1) a parancsnoki állomány (valamint általános és politikai helyetteseik) gazdasági ismereteinek felújítását, továbbfejlesztését; (2) a csapatvezetésben érintett vezető gazdasági szakemberek (pl. hadtáp- és technikai helyettesek) vonatkozásában a gazdasági ismeretek továbbfejlesztésén túl új gazdálkodási eljárások és módszerek elsajátítását; (3) a felsőszintű gazdálkodó szervek gazdasági vezető állományára pedig az előzőek mellett a tartalékok fel-tárására szolgáló módszerek és eljárások megismerésének feladatai is ráhárulnak.

ÁTTEKINTŐ VÁZLAT

a tanfolyamrendszerű (posztgraduális) képzés cél- és követelményrendszeréről,
valamint a képzésre kerülők csoportosításáról

Képzésre szorulókcsoportosítása	K É P Z É S I		Képzésbe bevonásra kerülők köre
	CÉLOK	KÖVETELMÉNYEK	
Harcoló és biztosító kötelek parancsnoki állománya	Az eddigi képzésük (és továbbképzésük) során szerzett gazdasági ismeretek megújítása, felfrissítése	Legyenek képesek döntéseikben a gazdasági szemlélet érvényre juttatására.	Seregtest-, magasabbegység- és egység szintű parancsnokok, azok politikai helyettesei és törzsfőnökei (1 hetes tanfolyam)
Csapatparancsnokok hadtáp- és technikai helyettesei	A fentiek mellett új gazdálkodási eljárások megismerése	A fentiekben túl legyenek képesek korszerű eljárások alkalmazásával a gazdasági irányító tevékenység tökéletesítésére, modernizálására	Seregtest-, magasabbegység- és egység szintű parancsnokok hadtáp- és technikai helyettesei (2 hetes tanfolyam)
Felsőszintű gazdálkodó szervek és közvetlen gazdasági egységek vezető állománya	A fentiekben túl a tartalékok feltárására vonatkozó módszerek megismerése	A fentiek mellett legyenek még képesek a fegyveres erők és testületek termelő, szolgáltató és kiszolgált tevékenységek szervezésében rejlő tartalmak gyakorlati feltárására	Felsőszintű gazdálkodó szervek vezető állománya osztályvezető helyettesig (kiemelt főtiszt) bezárólag. Ezeknek közvetlenül alárendelt gazdasági egységek (ellátóközpontok, költségvetési üzemek, más ellátó és technikai szervek stb.) vezetői állománya (4 hetes tanfolyam)

A tanfolyamrendszerű képzés elgondolásának cél- és követelményrendszerét a szövegek közötti táblázat szemlélteti. Ebből kitétni, hogy a képzésre vonatkozó elgondolás differenciáltan került kialakításra. Magába foglalja a parancsnoki és az érintett gazdasági vezetői állomány képzésének céljait, követelményeit. A hozzá tartozó tematika pedig tartalmazza azokat a sarkalatos tudnivalókat, amelyek a tananyag elsajátítását lehetővé teszik.

Mint az előzőekben vázolt bevezetésből kitétni, a tanfolyamrendszerű katonai-gazdasági képzés beindítása a felsőszintű katonai vezetés szükség szerű döntése alapján került előkészítésre, bevezetésre és megvalósításra. A továbbiakban a képzés tapasztalatait a tervezés, a szervezés és a lebonyolítás főfolyamatok köré csoportosítva fejtem ki, ill. mutatom be.

A TERVEZÉS TAPASZTALATAI

A tervezés kezdetén - sőt ezt megelőzően már a tanfolyamok kialakítására vonatkozó koncepció folyamán is - kiemelt figyelmet fordítottunk a foglalkozások optimálist megközelítő megvalósításának (helyének, körülményeinek) kiválasztására. Számos lehe-

tőség elemzését elvégezve (és együttműködve a Honvédelmi Minisztérium illetékes szerveivel) olyan következtetésre jutottunk, hogy tanfolyamaink bázisaként a 7. sz. Honvéd Üdülőt célszerű igénybe venni. Itt mind az oktatás, mind pedig a szállás és ellátás optimálisan biztosítható. Nem játszott mellékes szerepet az a tényező sem, hogy Szentendre közelsége Budapesthez lehetővé teszi a fővárosban dolgozó neves gazdasági szakemberek előadóként történő beállítását.

A tervezési tevékenységben kiemelt figyelmet fordítottunk a tananyag összeállítására – olyan cél és követelmény szem előtt tartásával –, hogy a tematika a lehető legnagyobb mértékben biztosítsa a továbbképzésben érintett parancsnoki, ill. gazdasági vezető állomány részére az általunk szükségesnek tartott és célraorientáltan összeállított gazdasági ismeretek kellő mélységű elsajátítását.

A tervező munka gyakorlati megvalósítását rutinszerűen évente két etapban terveztük olyképpen, hogy az első és második félévben végrehajtásra kerülő tanfolyami foglalkozások terveit az adott félév elején jóváhagyásra időben előterjesztjük.

A tanfolyamrendszerű képzés előkészítése kellő átgondolással és előrelátással került megtervezésre. E folyamat kezdő aktusaként a vezérkarnál elvégeztük a polgári életben folyó tanfolyami képzés elveinek és tapasztalatainak adaptálását a katonai relációban tervezett gazdasági tanfolyamok megvalósításának elősegítése, ill. eredményesebbé, színvonalasabbá tétele érdekében. Ezt követően előzetes jelleggel kidolgozásra került a tanfolyam tematikája. Kidolgozásra került, és a ZMKA illetékes tancsoportja részére ki lett adva egy olyan útmutató, amelyben rögzítésre kerültek a tanfolyamot munkamegosztásban végző szervek részére olyan fontosabb feladatkomplexumok, mint a tanfolyam lebonyolításával kapcsolatos feladatok megosztása; a tanfolyam végrehajtásának általános rendjére vonatkozó előírások; a tanfolyamvezetési törzs szolgálati személyei és azok kötelmei.

Mindezek ellenére a tanfolyamrendszerű képzés koncepciójához, ill. annak tervezése során kialakított döntésekhez néhány kritikai megjegyzés hozzáfűzése kínálkozik. Egyik az a tény, hogy a gazdasági továbbképzésről az ún. ágazatvezetői kategória (pl. a hadtáp- és az integrált technikai szolgálat anyagi és technikai ágazatainak vezetői, akik a gazdasági munka és a gazdálkodási tevékenység kulcsszerepét játszó szakmai irányítói a katonai hierarchia valamennyi szintjén) lemaradt. Így a gazdasági továbbképzés rendszere csonkának tűnik, mert azoknak a szakembereknek egy jelentős része, akik a gazdasági feladatok megoldását közvetlenül irányítják, ill. a gazdálkodási eljárásokat és módszereket a gyakorlatban megvalósíthatják, a gazdasági képzésből ezideig kimaradt. Nem terjed ki a gazdasági képzés olyan fontos és széles körű gazdasági vezetői állományra sem, mint a gazdasági (ellátó és technikai) alegységek vezetői (parancsnoki) állományára, valamint ezek alparancsnokaira (raktárvezetők, javítóműhely részlegvezetők stb.), akik vezetése alatt realizálódik a gazdasági munka és a gazdálkodási tevékenység jelentős hányada.

Az esetleges félreértések elkerülése végett szükségesnek tartom kihangsúlyozni, hogy az említett gazdasági szakemberek képzésének megszervezése nem csupán a vezérkar feladata, hanem abból részt vállalhatnak a néphadsereg központi (anyagi és technikai) ágazatfőnökségei, valamint a seregtestek és magasabbegységek érintett ágazatvezetői.

Vitatható továbbá az előkészítő munka során hozott még azon rész döntés is, amelyik a tanfolyam hallgatóinak jegyzetekkel történő ellátására vonatkozik. Ugyanis nehéz

indokolni, illetve bizonyítani azt a tényt, hogy új gazdasági koncepciók, gazdálkodási eljárások, tartalékfeltáró módszerek stb. elsajátítása és (főként később) azoknak a gyakorlati életben való alkalmazása, ill. a munkatársaknak történő továbbadása eredményesebb a tanfolyami foglalkozások során hevenyészetten készített saját jegyzetből, mint központilag kiadott, rendszerezett, az anyagot szabatosan magyarázó jegyzetektől. (Még az esetben is, ha az említett jegyzetek egy bizonyos idő eltelte után kiegészítésre, ill. átdolgozásra szorulnak.)

A tervező tevékenység összességében mégis eredményesnek minősíthető, amit az 1985. ősztől eltelt időszakban eredményesen levezetett tanfolyamok igazolnak.

A SZERVEZŐ MUNKA TAPASZTALATAI

A szervező munka során elvégeztük az előadók kiválasztását, felkérését az előadások megírására és megtartására. Az előadók kiválasztása és témához kötése túlnyomórészt sikeres volt. Az előadások megtartását a felkért neves szakemberek az esetek többségében személyesen végezték. Ennek következtében fontos gazdasági témákban dr. Szikszai Béla államtitkár, Kiss Sándor mk. altábornagy miniszterhelyettes, Simai Mihály akadémikus, dr. Szőnyi Péter minisztertanácsi főosztályvezető, dr. Palánkai Tibor MKKE tanszékvezető, dr. Lapos Mihály vörgy. MNHF h., dr. Ungvár Gyula mk. vörgy. fcsf. h., dr. Bencsik István mk. vörgy. VKF h. és több más neves szakértő színvonalas előadásait hallhatták a tanfolyam résztvevői. Ez minden kétséget kizáróan emelte tanfolyamaink színvonalát.

Félő, hogy 1987-ben és a következő években a tanfolyamaink színvonala csökkenni fog, ha az említett neves előadók személyes részvétele elmarad. Ezt megelőzendő – PÜSZF-séggel együttműködve – célszerűnek látszik megvizsgálni annak lehetőségét, hogy a tanfolyami foglalkozásokon ne az érvényben levő rendelkezés szerinti (egyre inkább elavuló) óradíjat fizessünk, hanem esetenként (2 óras előadásokért) 500 Ft-os tiszteletdíjat folyósítsunk.

Szervező munkánk során kellő tapasztalatot szereztünk a tanfolyamok napirendjének összeállításában. Pontosítottuk a ZMKA szakmai irányításunk alá tartozó tanszéki részlegének tanfolyammal kapcsolatos feladatait, valamint a tanfolyamok megszervezésével és levezetésével kapcsolatos munkamegosztást. Kellő rutint szereztünk az előadók kiértékelésében, valamint azok tanfolyam színhelyére történő ki- és beszállításának megszervezésében.

Ugyancsak tanfolyamról-tanfolyamra előreléptünk a tapasztalatcsere foglalkozások tematikus megszervezésében, továbbá a fórum-foglalkozások (kérdőket és választ adókat egyaránt segítő) kétoldali követelményeket kielégítő előkészítésében.

Kellő tapasztalatot szereztünk a gyakorlati bemutató foglalkozások előkészítésének és gördülékeny levezetésének megszervezésében.

Megszerveztük és tökéletesítettük a tanfolyam résztvevői tanfolyamról alkotott véleményének kérdőíves feldolgozását és értékelését.

1987. évtől kezdődően lehetőséget nyújtottunk a társfegyveres testületek érintett vezetői részére – beiskolázási létszámok biztosításával – tanfolyamainkon történő részvételre.

A tervezési és szervezési munkában szerzett tapasztalatok felhasználásával 1985. év végén levezetésre került egy kísérleti tanfolyam az egységparancsnoki kategóriába tar-

tozó katonai vezetők részére. Ennek során számos később is alkalmazható tapasztalat került felszínre, melyeket az 1986. évben és 1987. első felében végrehajtásra kerülő parancsnoki és gazdasági vezetői tanfolyamokon eredményesen hasznosítottunk.

A LEVEZETÉS ÉS VÉGREHAJTÁS TAPASZTALATAI

A tanfolyamrendszerű katonai-gazdasági képzés tervezett tanfolyamai az előírt időben megvalósításra kerültek. A betervezett foglalkozások az eddigi levezetett nyolc tanfolyam során kivétel nélkül végrehajtásra kerültek. A leadott tanórák közül 10-25%-át kellett időben átcsoportosítani az előadó más irányú (általa fontosabbnak ítélt) elfoglaltsága miatt. Ez bizonyos fokig zavarta a tanmenet logikai koncepcióját, a témák egymáshoz való kapcsolódásának, ill. időrendbeni megelőzésének vagy követésének felépített rendjét. E problémák főként a PK-1 és GV-2 tanfolyamok során jelentkeztek plasztikusan.

A végrehajtott foglalkozások mintegy 5-8%-át nem a felkért személy, hanem az általa megbízott helyettesítő eredményesen adta le. Az így leadott órák több mint kétharmadánál nem volt tapasztalható az előadó kvalifikáltságából várhatóan következő színvonalcsökkenés. Azt tapasztaltuk, hogy a foglalkozások helyettesítő személlyel történő időbeni megtartása előnyösebb a tanfolyam eredményessége szempontjából, mint az egyes foglalkozások időbeni átcsoportosítása a felkért előadó más irányú elfoglaltsága miatt. E tapasztalatot a jövőben a célszerű érvényesíteni.

A napirendben előírtakat következetesen betartottuk. A tanfolyamon résztvevők - egy-két kivételtől eltekintve - igényelték a leadásra kerülő gazdasági témák mondanivalóit. Aktív, kiemelkedő érdeklődést fejtettek ki a tananyag elsajátítása érdekében, amit alátámaszt, hogy a lebonyolított 8 tanfolyam folyamán több mint 400 kérdést tettek fel az előadónak. A kérdések több mint 90%-a a helyszínen (még az érintett foglalkozás keretében) megválaszolásra került. A több kérdésre - miután az előadó a kérdésre adandó válasznak utánanézett - még a tanfolyam ideje alatt a tanfolyamvezetőtől, ill. a fórum keretében a kérdezők választ kaptak. Tanfolyamaink levezetése során a hallgatók egyetlen kérdése sem maradt megválaszolatlanul.

Szükségesnek tartjuk kiemelten megemlíteni, hogy a tanfolyamok végrehajtása során alkalmazott bemutatók, tapasztalatcserék és fórum foglalkozások beváltották a hozzájuk fűzött reményeket, eredményesebbé, színebbé és életszerűbbé tették továbbképzéseinket.

Többek között ilyen kimagaslóan hasznos módszertani tapasztalatnak tűnik a tanfolyamhallgatók közötti ún. intézményesített „*tapasztalatcseréje*”. Ennek lényege, hogy előre időben kiadott (a résztvevőknek megküldött) aktuális katonai gazdaságszervezési és gazdálkodási témákból egyet kiválasztva, a hallgatók összegyűjtik az alakulatuknál felhalmozódott gyakorlati tapasztalatokat, amelyeket a délutáni foglalkozásokon ismertetnek, kiegészítenek, ill. megvitatnak. Ily módon a tanfolyam tematikájába beépített elvi ismeretek mellett a tanfolyam hallgatói számos alkalmazható gyakorlati tapasztalatot is szereznek (tanulnak egymástól). Az MNVK Agt. és Közg. Csf.-ség ezeket az értékes gyakorlati tapasztalatokat időszakonként összegyűjtve és az érintett katonai folyóiratokban publikálva még szélesebb körben közkinccsé teszi.

Ugyancsak eredményesnek minősíthetők (a hallgatók véleménye alapján is) a tanfolyam utolsó napján megrendezésre kerülő fórumszerű foglalkozások. Ennek kereté-

ben egyrészt a fontosabb felsőszintű gazdálkodó szervek (hadtáp-, fegyverzeti és technikai szolgálat, beruházási és fenntartási szolgálat, pénzügyi szolgálat) felelős beosztású vezetői – a vezérkari főnök anyagtervezési helyettesének megnyitója után – konkrétan ismertetik a tanfolyamon részt vevők gazdasági és gazdálkodási feladatait a katonai hierarchiában érintett ágazatokig lemenő bontásban. A hallgatók kérdezhetnek, elmondhatják tapasztalataikat és problémáikat a felelős beosztású előljárók előtt, akik a felvetett kérdésekre, problémákra (túlnyomórészt a helyszínen) felelős válaszokat adnak. Így a fórumon végbemenő információcsere hasznos mind a tanfolyam hallgatói, mind pedig az ott résztvevő előljárók részére.

A tanfolyamok végrehajtása során negatív tapasztalatként jelentkezett, hogy a foglalkozások többsége folyamán az előadók alig alkalmaztak szemléltető eszközt. Ezen igyekeztünk változtatni, így a legutolsó (GV-2) tanfolyam alkalmával már a foglalkozások kb. 1/3-án az előadók szemléltető eszközt (plakát, írásvetítő, tábla, kréta) alkalmaztak.

Negatív tapasztalatként kell figyelembe venni azt is, hogy a tematika kronológiai rendjén (az előadók elfoglaltsága miatt) csak az esetben szabad változtatni, ha azok a felépített tematikai logikai rendszerét (a témák egymásutánosságát, egymásból való következőségét) nem borítják fel. Ugyanis néhány tanfolyamon előfordult olyan óra-rendváltásból következő anomália (az előadók elfoglaltságából következő átcsoportosítás miatt), hogy az „alapozó” jellegű témákat megelőzték alkalmazó jellegű szakmai-gazdasági témák.

A foglalkozások résztvevőinek kérdőíven rögzített véleményeit feldolgoztuk, amelyből kitűnik, hogy mind a parancsnoki, mind a gazdasági vezető állomány: a gazdasági továbbképzést szükségesnek és aktuálisnak tartja; a tananyaggal és a kialakított napirenddel alapvetően egyetért (a képzési anyag további tökéletesítésére vonatkozó észrevételeiket figyelembe vesszük); az alkalmazott módszereket (előadás, csoportos foglalkozás, tapasztalatcsere, bemutató foglalkozás, fórum) eredményesnek tartja. A GV-1 és GV-2 tanfolyamok résztvevői kérték a tananyagról jegyzetek biztosítását. Mindezeknek a tanfolyamelső a zárófoglalkozásokon tett jelentéseikben az állomány nevében hangot adtak.

Kiemelt jelentőséget tulajdonítunk a tanfolyam törzsének összetételére és működésére vonatkozó tapasztalatoknak. Bevált és a gyakorlatban is beigazolódott a tanfolyam törzsének összetételére, tevékenységének szabályozására kimunkált koncepciónk. A tanfolyam szervezését és lebonyolítását arra alkalmas nyugállományú tisztekkel megnyugtatóan meg lehet oldani. A tanfolyamvezetőket kiemelve megállapítható, hogy rájuk – a foglalkozások feszes és operatív vezetése mellett – még számos alkotó jellegű tevékenység hárul, amelynek részben a tapasztalatcsere foglalkozások tematikájához igazodó célirányos megszervezésében és eredményes lebonyolításában, részben pedig a bemutató jellegű gyakorlati foglalkozások előkészítésében és tapasztalatainak hasznosítására irányuló célraorientált levezetésében mutatkoztak meg.

MEGÁLLAPÍTÁSOK ÉS FELADATOK

Az eddig (1987 közepe) levezetett tanfolyamok tapasztalatai *olyan megállapítások rögzítésére inspirálnak, hogy:*

- mind a parancsnoki, mind a gazdasági vezetői állomány tanfolyamrendszerű (posztgraduális) gazdasági képzésének bevezetése indokolt volt;

- a levezetett tanfolyamok (3 egységparancsnoki és 5 gazdasági vezetői) a résztvevők véleménye alapján alátámasztják, hogy a gazdasági ismeretek felújítására és az időszzerű gazdasági kérdések (továbbá néhány korszerű gazdasági és gazdálkodási eljárás, módszer) megismerésére, valamint a tapasztalatcserék eredményeire a parancsnoki és a gazdasági vezetői állománynak egyaránt szüksége van;

- a tanfolyamok eredményesen kerültek megvalósításra, az alkalmazott tematika és módszerek (a további korszerűsítés és finomítás lehetőségeit nem kizárva) az elvárásokat és a követelményeket alapvetően kielégítették.

Az előzőekben rögzített megállapítások mellett célszerű fokozott figyelmet fordítani a következő kérdések, problémák megoldására:

1. Célszerűnek tűnik megvizsgálni néphadseregi relációban annak lehetőségét, hogy olyan fontos gazdasági szervező és vezető kategóriák, mint az ágazatvezetők (a csapatvezetés minden szintjét beleértve), valamint a kötelékben működő ellátó és technikai alegységek (műhelyek, raktárak) parancsnoki állománya (és azok beosztott parancsnokai pl. a javítóműhelyek részlegvezetői) is rendszeres gazdasági továbbképzésben részesüljenek, mert a gazdasági tevékenység korszerűsítése és a gazdálkodási módszerek tökéletesítése nem kis mértékben a végrehajtási szférában realizálódik.

2. Megfontolandónak tűnik, hogy a gazdasági tanfolyamok résztvevőinek jegyzetekkel történő ellátása főként a gazdasági vezetők GV-1 és GV-2 tanfolyamaira vonatkozóan valamilyen formában megoldást nyerjen.

3. Az elkövetkezendő időben (az 1987. évtől kezdődően) *célszerűnek látszik:*

- a társfegyveres erők és testületektől kellő számú vezető és gazdasági szakember folyamatos bevonása - kellő differenciálódással - az őket érintő tanfolyamokra (szélesítve ezzel a társfegyveres erők és testületek közötti gazdasági együttműködést, új területre kiterjesztve azt);

- lehetőséget biztosítani más minisztériumok katonai főosztályain dolgozó vezetők és munkatársaik beiskolázására az érintett gazdasági tanfolyamokra;

- a ZMKA és az MKKE katonai gazdasági tancsoportjának tanerőit a tanfolyami képzésbe hallgatóként bevonni, ennek érdekében célraorientált beiskolázás beütemezésével.

4. Úgy tűnik, megértek a feltételei annak, hogy a tanfolyam tananyagát kellő differenciálással megosztva a ZMKA és az MKKE katonai gazdasági tancsoportjai (ill. azok tanárai) megkapják oly követelménnyel, hogy a tanfolyami előadók dublirózása megnyugtató megoldást nyerjen.

✱

A tanfolyamrendszerű katonai-gazdasági képzés bemutatása két okból kifolyólag is időszzerű. Egyrészt nem árt, ha a tanfolyamra potenciálisan beiskolázásra kerülő parancsnokok és gazdasági vezetők megismerkednek a tanfolyam céljával, követelményeivel, valamint a végrehajtás pozitív és negatív tapasztalataival. Másrészt az arra illetékes szervek levonhatják a szükséges következtetést a gazdasági képzés további kiterjesztését illetően az ágazatvezetői kategória és a gazdasági alegységek vezető állományát érintően. Ugyanis a vezérkar illetékes szervei a vezetők érintett részének gazdasági képzettsége fokozása érdekében a szükséges lépéseket (úttörő és példamutató módon) megtették. Az erre vonatkozó eredményeinket most közzétesszük. A tapasztalatokat szívesen átadjuk.

Az árszabályozás változása¹

Dr. Szabó Márton ezredes

1988. január 1-ével nagy jelentőségű változások következtek be az ár- és adórendszerben. Azonban az árképzés alapelve ezen új szituációban sem változott meg, nevezetesen, hogy az áraknak az indokolt költségek és a piaci viszonyok együttes hatását kell tükrözniük.

A változás jelentős eleme, hogy az adóreform bevezetésével az arányok makroszinten átrendeződtek. Mégpedig az alapanyagok és feldolgozóipari termékek közötti arányok, s a feldolgozóiparon belüli arányok megváltozása, valamint az élelmiszerek és szolgáltatások fogyasztói árának emelkedése következtében.

Ezek az ár- és arányváltozások az áttérés során egyszerinek tekinthetők. Árreform jellegét attól kapott, hogy a jövőben alapszabályként működik a termelői- és fogyasztói árak együttmozgása. Ebben az ármechanizmusban meg kell maradnia az általános forgalmi adónak (ÁFA), és nem növekedhetnek különállóan a fogyasztói ártámogatások. Így kitüntetett szerepe lesz a termelői áraknak, mint kiinduló alapárak. A jövőben a termékeknél is, amelyeket az állam tartósan is támogatni kíván biztosítani kell a termelői- és fogyasztói árak együttmozgását, vagyis a támogatási kulcs előre rögzített kalkulációs tényezővé válik.

Az árrendszer fejlesztése koncepcionális kérdései tárgyalásának szükségességét indokolja, hogy a piaci szereplők (eladók, vevők) felkészüljenek az új követelmények között alkalmazandó árpolitika kialakítására. Másrészt rögzíthető az elvi követelményeket tükröző jogi szabályozás megismerése és helyzetünket figyelembe vevő adaptációja.

Mielőtt rátérek a változásokra, s egyben az új elemek bemutatására szükségesnek tartom áttekinteni a még ma is élő, az árhatósági szervek által gyakorolt árhatósági hatásköröket és azok tartalmát. (1. sz. vázlat.)

Az árkérdések országos hatáskörű szerve az Országos Anyag- és Árhivatal, de az árhatósági hatásköröket - 1988 elején is - a Minisztertanács által meghatározott irányelvek alapján megosztva gyakorolja az alábbiak szerint.

Az OÁH elnökének árhatósági hatásköre:

Ármegállapítás, árváltoztatás:

Megállapítja, illetve megváltoztatja (hatáskörében):

¹ Felhasznált irodalom: az OÁH-ban e témában készült elemzések, előterjesztések és jogszabályok.

ÁRHATÓSÁGI SZERVEK ÉS HATÁSKÖRÖK

	ORSZÁGOS ANYAG- ÉS ÁRHIVATAL	MINISZTERIUMOK, ORSZÁGOS HATÁSKÖRŰ SZERVEK	HELYI ÁRHATÓSÁGOK	HADIIPARI ÁR-MEGÁLLAPÍTÓ BIZOTTSÁG (HÁRB)
	<p>Az árkérdések országos hatáskörű szerve.</p> <p>Az árhatóságok hatáskörét a Minisztertanács által adott irányelvek alapján az Országos Anyag- és Árhivatal elnöke állapítja meg.</p>	<p>Az OÁH elnöke által átvendegelt feladatok ellátása - ágazat hatásköri megosztás szerint.</p>	<p>a) megyei, b) fővárosi, - tanács végrehajtó bizottságának ágazati- c) megyei városi, lag illetékes d) fővárosi kerületi, szakigazgatási e) városi szerve f) nagy- községi, - szakigazgatási g) községi szerv h) járási i) megyei városi kerületi hivatal</p>	

- a rögzített (fix) és legmagasabb (maximált) árformába tartozó termékeknek (szolgáltatásoknak) a hatósági árat (díját), valamint a hatósági előírások figyelembevételével kialakított árformában a hatósági előírásokat;

- a haszonkulcsokat (árréseket);

- a külkereskedelmi vállalatok tevékenységéért felszámítható bizományi díjakat, külker. árréseket és költségtérítést;

- az általános és ágazati árképzési (árkiszámítási) irányelveket.

Árformába besorolás:

Az áruk árának és szolgáltatások díjának az egyes árformákba való besorolása, illetve átsorolása - ide értve az új termékek, választékok, szolgáltatások árat (díját) is.

Árváltoztatás bejelentése:

Rendelkezik a nem hatósági árak tervezett megváltoztatásának előzetes bejelentéséről.

Az OÁH elnöke látja el az árhatósági feladatokat az ipari miniszter ágazati irányítása alá tartozó területen, valamint a közraktározási és egyéb raktározási szolgáltatások díja tekintetében.

Miniszterek árhatósági hatásköre:

Az OÁH elnöke a miniszter, országos hatáskörű szerv vezetője árhatósági hatáskörébe engedi át a következő feladatokat:

Ármegeállapítás, árváltoztatás:

A miniszter megállapítja, illetve jóváhagyja az új termék (választék) rögzített (fix) hatósági termelői és fogyasztói árát, valamint az új szolgáltatások rögzített hatósági díját; továbbá hatáskörébe tartozik az új termék (választék) legmagasabb (maximált) hatósági termelői és fogyasztói árának, valamint az új szolgáltatások legmagasabb hatósági díjának az előírt megegyezés alapján történő jóváhagyása, illetve megegyezés hiányában a legmagasabb hatósági árak (díjak) megállapítása - kivéve azokat, amelyek megállapítását az OÁH elnöke saját hatáskörében fenntartotta, illetve odavonta vagy amelynek megállapítása a helyi árhatóság hatáskörébe tartozik...

Árforma besorolás biztosítása:

Az új termék (választék, szolgáltatás) hatósági árának (díjának) megállapításakor, vagy jóváhagyásakor a miniszter ellenőrzi és biztosítja, hogy az árformába sorolás az OÁH elnöke által kiadott rendelkezéseknek, illetve utasításoknak megfelelően.

Árellenőrzés, információ:

A miniszter:

- végzi, illetve irányítja az árellenőrzéssel kapcsolatos feladatokat;
- szervezi és ellenőrzi az áralakulás megfigyelésére és előrejelzésére alkalmas információs rendszert;
- az OÁH elnökével egyetértésben - árellenőrzési hatáskörét ipari (háziipari) szervezetek vonatkozásában az a), b) c) jelű helyi árhatóságokra átruházhatja;
- hatáskörébe tartozik az árakkal kapcsolatos lakossági panaszok, bejelentések kivizsgálása.

A pénzügyminiszter a PM Ellenőrzési Főigazgatósága és a megyei (fővárosi) igazgatóságai útján a pénzügyi-gazdasági ellenőrzés keretében termelői árellenőrzést is végez. Az ennek alapján szükséges intézkedéseket az ellenőrzést végző szervek megteszik, illetve kezdeményezik.

Egyéb hatósági hatáskörök:

A miniszter:

- felmentést adhat az ágazati (szakmai) átképzési irányelvek alkalmazása és árvetés kötelező készítése alól;
- közreműködik a népgazdasági terv árpolitikai és árszabályozási irányelvek kidolgozásában.

Az árhatósági jogkört mezőgazdasági nagyüzemek ipari és szolgáltató tevékenysége tekintetében a mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter gyakorolja. a kisipar-

sokra vonatkozó árképzési irányelveket az OÁH elnöke állapítja (változtatja) meg, az ágazati miniszter bevonásával.

Helyi árhatóságok hatásköre

Az a), b), c) jelű helyi árhatósági szervek állapítják (változtatják) meg az OÁH elnöki (5/1981. ÁH sz.) rendelkezés 3. sz. mellékletében felsorolt termékek hatósági árát és szolgáltatások díját.

Az a), b), c) jelű helyi árhatósági szervek végzik az áellenőrzést a területükön központtal rendelkező:

- tanácsi és szövetkezeti vállalatok, tanácsi költségvetési üzemek és intézmények;
 - az ágazati árhatósági hatáskört gyakorló miniszterek által kiadott jogszabályban meghatározott ipari (háziipari) szövetkezetek;
 - fogyasztási, értékesítő és beszerző szövetkezetek;
 - lakás-, üdülő- és garázs-szövetkezetek;
 - az előzőekben felsorolt szervezetek részvételével létrehozott gazdasági társulások, valamint a
 - minisztériumok felügyelete alá tartozó vállalatok, vagy ezek részvételével létrehozott jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társulások által végzett fogyasztási szolgáltatások
- árjai és díjai körében.

A megyei, fővárosi, megyei városi tanács VB kereskedelmi feladatokat ellátó szakipari szerveinek áellenőrzési hatásköre fogyasztási árak tekintetében - illetékességi területén - valamennyi kereskedelmi szervezetre (vendéglátásra is) kiterjed.

A d), e), f), g), h), i) jelű helyi árhatósági szervek végzik az áellenőrzést a kisiparosok, magánkereskedők, magánvendéglátó-iparosok és magántervezők körében.

Az a), b), c) jelű helyi árhatósági szervek ellenőrzik és véleményezik az illetékességi területükön központtal rendelkező tanácsi vállalatok, állami gazdaságok és szövetkezeti hatósági ár (díj) megállapítására, vagy változtatására vonatkozó javaslatait, amennyiben a hatósági árak (díjak) megállapítása, vagy változtatása nem tartozik hatáskörükbe.

Az a), b), c) jelű helyi árhatósági szervek:

- szervezik és működtetik az áralakulás megfigyelésére alkalmas információs rendszert;
- szakvéleményt adnak a bíróságok és más hatóságok részére az ármegállapítási hatáskörükbe tartozó árszabályozással összefüggő kérdésekben.

A helyi árhatóságok kivizsgálják az áellenőrzési hatáskörükbe tartozó, s a lakosság részéről felmerült árakkal (díjakkal) kapcsolatos panaszokat és bejelentéseket.

A helyi árhatósági hatáskört mezőgazdasági nagyüzemek (valamint e szervezetek gazdasági társulásai, ipari, építőipari, közlekedési, szolgáltatási és kereskedelmi ágazatba tartozó tevékenységet folytató részleteinél) tekintetében a megyei, fővárosi tanács végrehajtó bizottságának mezőgazdasági és élelmezésügyi feladatot ellátó szakigazgatási szerve gyakorolja.

A Hadiipari Ármegállapító Bizottság (HÁRB) tárcaközi bizottság feladata:

a) A belföldi értékesítésre kerülő haditechnikai termékek, hadfelszerelési cikkek, haditechnikai javítások árainak megállapítása és változtatása.

- b) Az árak funkcionális ellenőrzése.
c) Egyedileg meghatározott termékeknél az export forintár kialakításának ellenőrzése.

a Hadiipari ármegállapító Bizottság hatáskörét, valamint működését az 5/307/1979. sz. HB határozat, az OT elnökének 1/1980. OT sz. rendelete és az ezeket kiegészítő működési szabályzat írja elő.

A Minisztertanács

Egyes árszabályozási kérdések eldöntését saját hatáskörben tarthat fenn, illetve bármely árhatósági hatáskört közvetlen döntése alá vonhat.

E tanulmány megjelenése idején a 106/1987. (XII. 18.) MT számú határozat végrehajtása kapcsán az Országos Árhivatal (az országos Anyag- és Árhivatal jogutódja) feladatköre már várhatóan módosul. A módosítás lényege, hogy a nem termelő területek korszerűsítése keretében az árhatósági hatáskörök gyakorlásában meglévő anomáliák, az árkérdések centralizáltabb kézbe tartása céljából az ágazati minisztériumok teljes körűen átveszi az *árszabályozási, árhatósági és árelőirányítási* feladatokat. Ez természetesen valamennyi – a termelői és a fogyasztói árak tekintetében – az árral, árpolitikával kapcsolatos tervezési, szabályozási, irányítási, árelőirányítási és hatósági funkció egy helyre telepítését jelenti. Ez lehetőséget teremt arra, hogy a népgazdasági folyamatokat egységesen szabályozzák, amelyben eltérő szakmai sajátosságok is lehetnek, melyek eltérő szempontok figyelembevételét is igényelhetik. A feladatok egy helyre telepítése után a végrehajtásnak feltétele, hogy a feladatot végrehajtó államigazgatási apparátus rendelkezzen az eszközrendszerrel (árszabályozás, árforma besorolás, árkonzultációs rendszer, bejelentési kötelezettség) és ezek megvalósulását ellenőrizni képes apparátussal.

A továbbiakban összefoglalóan az árszabályozás egyes változott, illetve új elemét tekintjük át.

Az árrendszer

Az árrendszer fejlesztő alapvető – elvi – követelménye, hogy perspektívájában a piac- és versenyfejlesztés érvényesítése felé kell haladni, az árpolitikával szemben tartós követelmény pedig a piaci árrendszer fokozatos kiépítése. Ennek során kettős feladatot kell megoldani: egyrészt lehetővé kell tenni, hogy a működő árrendszer ne korlátozza a gazdasági verseny élénkítését a piac minél teljesebb kibontakozását, hogy mindazokon a helyeken, ahol a kereslet – kínálat kiegyensúlyozott és kontroll nélküli monopóliumhelyzet nincs, ott az árképzés általános elvén túl az áralkálítást ne korlátozza semmilyen hatósági jellegű beavatkozás; másrészt viszont egyes részpiacokon, ahol egyensúlytalanság alakul ki, ott az áralkálítás kézbe tartása érdekében, ahol ma még nem lehet biztonságosan építeni a piac önszabályozó erejére, ott az áralkálítás szubjektív vonásai jelentősen csökkenjenek.

Fentiek érvényre jutását az árszabályozás három alapvető eszközzel tervezi biztosítani:

- korszerűsíti az árképzés általános elveit,
- az áralkálítást közvetlenül csak szűkebb területen befolyásolja,
- új típusú, közvetett eszközöket alkalmazó kontrollmechanizmusokat iktat be.

Ennek biztosítása érdekében – az elvek változatlanága ellenére, az ármechanizmus egyes elemeiben változások történtek 1988. I. 1-jei hatállyal. A változások azt a követelményt szolgálják, hogy az árrendszer működése során az eddiginél határozottabban a

hatósági eszközökről a befolyásolás közvetett eszközeire kell áttérni, és olyan kontrollmechanizmusokat kell működtetni, amelyek alkalmasak az áralakulás megfelelő kézben tartására, illetve befolyásolására, de nem sértik a vállalatok önálló árkialakítási jogát. Olyan kontrollmechanizmus működtetése a cél, amely kizárólag a globális árfolyamatok kézben tartására korlátozódik és egyidejűleg – mindenképp – nyilvánosságon keresztül – kellő garanciákat tartalmaz a túlzott árhatósági beavatkozásokkal szemben.

Ennek érdekében:

- bevezetésre került az árkonzultációs rendszer,
- szűkült a hatósági árformák érvényesülési köre, és
- változott a bejelentési kötelezettség alá vont termékkör.

Emellett szükségessé tett bizonyos módosulásokat az árszabályozásban:

- az adóreform árrendszeri összefüggéseinek kezelése, valamint
- a külkereskedelmi árakhoz igazodó feldolgozóipari árképzés 1987. márciusi megszüntetése is.

Az árképzés általános elvei²

a) Az árképzés korábban kialakított általános elvei változatlanul érvényesek. Nem változik az az alapszabály, hogy a termék árát a piaci viszonyok alapján és az indokolt költségek figyelembevételével kell kialakítani, *melynek során tekintettel kell lenni:*

- a termék keresleti-kínálati helyzetére,
- a terméknek a hasonló, illetve helyettesítő termékek árához való viszonyára,
- a külső piacokon történő értékesítés, illetve az onnan történő beszerzések áraitra,
- a terméknek általánosan elismert használati értékére, különösen minőség - fizikai - kémiai tulajdonságok, méret, tűrés, tartósság, a jellemzők állandósága - korszerűség, újszerűség, divatosság,
- a vevő külön igényeinek - átlagostól vagy a szokásostól eltérő - kielégítésére,
- a termék értékesítésének feltételeire, illetve az áralkalmazás feltételeire: teljesítési határidő, ütemesség, megrendelés nagysága, kiszolgálási, fuvarozási, fizetési feltételek, tartozékok, pótalkatrészek biztosítása, szerviz, ajánlat stb.

Az árkialakítás során változatlanul egyik lényeges szempont maradt a belföldi és a külpiaci árak szoros kapcsolatának biztosítása. *A külpiaci árakhoz való igazodást bivatottak biztosítani:*

- az alapanyagok, energiahordozók, félkésztermékek körében változatlanul fennmaradnak a külpiaci árkövetés szabályai,
- z adórendszeri változások nyomán az árak tiszta jövedelemszerkezete és az árszerkezet jobban fog igazodni a nemzetközi feltételekhez,
- a vállalatok és az árhatóság az árkonzultációk során az ármozgások megítélésében egyik lényeges szempontként kell, hogy kezeljék a belföldi áraknak a külpiaci árakkal való kapcsolatát,
- a külkereskedelmi árakhoz igazodó alapanyagok, energiahordozók, félkésztermékek kivételével ahol a belföldi árak külpiaci árárányosságát más szabályok biztosítják,

² Jogszabályi alapja: 38/1984. (XI. 5.) MT számú rendelet és a 43/1987. (X. 13.) MT számú rendelet.

az import árkorlát az árrendszer egészében érvényes szabályként működik. Az importárkorlát szerint az ár nem haladhatja meg a konvertibilis viszonylatból szokásos kereskedelmi feltételek mellett folyamatosan behozatalra kerülő termék valamennyi jogosan felszámítható árképzési tényezőt magában foglaló Ft-ra átszámított árát. A termék árában érvényesíteni kell a használati értékek és az áralkalmazási feltételek különbségét is.

b) Az adóreformmal összefüggésben megváltoznak az egyes árkategóriák. Az ár lehet:

- általános forgalmi adót nem tartalmazó ár, vagy
- általános forgalmi adóval növelt ár.

Az általános forgalmi adót nem tartalmazó ár lehet termelői ár, vagy kereskedelmi eladási ár. A termelői ár a termelő saját előállítású termékének értékesítése esetén - a piaci viszonyoktól függően - az áru beszerzési költségein felül a forgalmi költséget magában foglaló kereskedelmi árrésre nyújt fedezetet. Az áru beszerzési költségein felüli költségek közé értendők az árképző tényezőként felszámítható, de a kereskedelmi árrésben figyelembe nem vett egyéb költségek is.

Ha a termelő saját előállítású termékét a kereskedelemben szokásos feltételek mellett hozza forgalomba, a termelői áron felül, a kereskedelmi tevékenységgel összhangban álló kereskedelmi árrést is érvényesítheti.

Ha a jogszabály fogyasztási adót, vagy fogyasztói árkiegészítést ír elő, az általános forgalmi adót nem tartalmazó árat aszerint növelni, illetve csökkenteni kell.

A vevő részére ténylegesen érvényesített ár az előzőek szerint kialakított árat és az általános forgalmi adót együttesen tartalmazza.

A fogyasztói ár a lakosság részére értékesített termék ára. Ebben benne foglaltatik a fogyasztási adó, vagy fogyasztói árkiegészítés, illetve a fogyasztói árat érintő más előírás következménye, valamint az általános forgalmi adó.

Tisztességtelen ár, tisztességtelen gazdasági tevékenység³

1988. január 1-től változik a tisztességtelen ár szabályozása. Megszűnik az úgynevezett aránytalanul magas ár kategóriája. Ez a szabályozás ugyanis igen sok vitára adott alkalmat. Nehezen volt bizonyítható az aránytalanul magas ár alkalmazása. Ugyanakkor a keresleti-kínálati viszonyokra való hivatkozás szintén erősen vitatható kérdéseket vetett fel, tekintettel arra, hogy a keresleti-kínálati viszonyok az esetek egy részében még nem voltak kellően kiegyensúlyozottak és ezért az ilyen kimentési lehetőségre való hivatkozás fölösleges jogvitára adott alkalmat a vállalatok és az árellenőrzést végző hatóságok között. Ezért általában csak olyan esetekben lehetett az aránytalanul magas ár tényét megállapítani, ha a vállalat egyébként is megszegte a tisztességtelen gazdasági tevékenységről szóló törvény előírásait, ami viszont önmagában is tisztességtelen gazdasági tevékenységről szóló törvény előírásait, ami viszont önmagában is tisztességtelen árat eredményezett.

A tisztességtelen árra vonatkozó szabályozás ilyen változtatása természetesen nem jelenti azt, hogy az árnak a kialakult árviszonyokba történő beilleszkedésének követelménye megszűnt volna.

A fenti elvi jelentőségű változtatás mellett meg kellett teremteni az összhangot a tisztességtelen ár és az árkonkultáció keretében hozott megállapodások, illetve egyezségek rendszere között, továbbá rendezni kellett néhány olyan eljárás jogi kérdést is, amelyeket a gyakorlat sürgetően vetett fel.

³Jogszabályi alapja: 1984. évi IV. törvény és a 42/1987. (X. 13.) MT sz. rendelet.

Míndezek alapján a tisztességtelen ár a következő módon került szabályozásra.

A korábbi szabályozásnál egyértelműbben kitűnik a tisztességtelen ár megállapításáról szóló 42/1987. (X. 13.) MT sz. rendeletből, hogy a tisztességtelen ár keletkezésének fő szabályai a tisztességtelen gazdasági tevékenység tilalmáról szóló 1984. évi IV. törvényben kerültek megfogalmazásra. Az ott tiltott magatartásokkal megvalósított ár minősül elsősorban tisztességtelen árnak. A törvényhez képest az MT hivatkozott rendelete kiegészítő szabályokat tartalmaz, és ahogy az ár és versenyszabályozás közeledik egymáshoz, úgy fognak ezek a külön szabályok egyre inkább csökkenni, illetve végül is megszűnni.

Hatósági árforma esetén akkor tisztességtelen az ár, ha a hatósági árnál magasabban, vagy – ilyen külön előírás esetén – alacsonyabban kerül megállapításra.

Szabad árforma esetén a tisztességtelen ár keletkezésének két alcsoportja van. Az egyik csoportba azok tartoznak, amikor az ár érvényesítése valamilyen külön jogszabályba ütközik. *Ezek:*

- a külkereskedelmi árakhoz igazodó árképzés körébe tartozó energiahordozóknál, ipari alapanyagoknál és félkésztermékeknél a külkereskedelmi árak követésére vonatkozó jogszabály rendelkezéseinek a megsértése,
- az importárkorlátnál magasabb ár érvényesítése,
- a bejelentési kötelezettségre vonatkozó szabályok megsértése,
- olyan ráfordítások megtérülését biztosító ár érvényesítése, amelyek árban való érvényesülését jogszabály tiltja,
- a konzultáció keretében létrehozott megállapodásban vagy egyezségben foglaltak figyelmen kívül hagyásával érvényesített ár.

A másik csoportba azok az esetek tartoznak, melyek jórészt a hagyományos költségalapú megközelítésen alapulnak. *Ennek megfelelően tisztességtelen az ár akkor is, ha:*

- az ár és a minőség közötti összhang nem biztosított, illetve gyengébb minőségű árut, magasabb, vagy nem arányosan csökkentett áron hoznak forgalomba;
- a gazdálkodó szervezet központi támogatásban részesül azért, hogy az árait csökkentse, vagy megfelelő szinten tartsa, ezt a kedvezményt a gazdálkodó szervezet igénybe veszi, azonban az árat nem ennek megfelelően alakítja ki;
- alapos gazdasági indok nélkül az alacsonyabb árú termék helyett ugyanolyan használati értéket képviselő terméket magasabb áron hoznak forgalomba;
- gyengébb minőségű, felszereltségű, vagy csomagolású terméket változatlan magasabb, vagy nem arányosan csökkentett áron hoznak forgalomba;
- szükségtelen közvetítői díjat tartalmaz;
- ha a vállalat olyan árpolitikát folytat, hogy a külkereskedelmi árakhoz igazodó árképzés körén kívül a költségek tartós emelését az árban rendszeresen érvényesíti azok tartós csökkenését pedig nem.

A rendelet több olyan esetet felsorol, amikor az ár nem minősíthető tisztességtelennek. *Így nem tisztességtelen az ár akkor, ha:*

- importkiváltás esetén a kiváltott import termék jogszabály szerinti felszámítható forint árnál nem magasabb;
- a konvertibilis viszonylatba rendszeresen exportált termék belföldi ára nem magasabb a forintban határparitáson számított tartós export árnál;
- az előírásoknak megfelelően megtartott versenytárgyalás alapján érvényesítik, árveréssel érik el;

- a hatósági irányárnál nem magasabb;
- az árkonzultáció keretében kötött megállapodásban, vagy egyezségben foglaltaknak megfelelően érvényesítik.

az előzőekben felsorolt szabályok nem alkalmazhatók akkor, ha az ár a tisztességtelen gazdasági tevékenység tilalmáról szóló törvénybe ütközik, vagy ha a fenti az első pontban ismertetett szabályok megsértésre kerültek.

Változatlanul fennmarad az a szabály, hogy tisztességtelen ár alkalmazása esetén a vállalat kötelessége a károsult kártalanításáról gondoskodni. A vállalat kártalanítási kötelezettsége attól függetlenül fennáll, hogy jogellenes ár kialakításáért alkalmaztak-e vele szemben szankciót, vagy sem. Megváltoztak azonban a kártalanítás előírásaira vonatkozó egyes részletszabályok. Amennyiben az árhatóság tisztességtelen ár érvényesítését állapítja meg, határozatban kötelezi a tisztességtelen árat érvényesítőzt az így előírt többletárbevétel visszatérítésére. A visszatérítés azt illeti meg, akivel szemben a tisztességtelen árat érvényesítették. Ha a sérelmet szenvedett személy nem állapítható meg, vagy a személyenként visszatérítendő összegek nagysága a visszatérítést nem indokolja, a tisztességtelen árral elért többletárbevételt a Piaci Intervenció Alapba kell befizetni.

Árkonzultáció, árpolitikai megállapodás⁴

A kontrollmechanizmus alapvető új eleme az árhatóságok és a vállalatok közötti nyilvános árkonzultációs rendszer bevezetése. Az árkonzultáció szerepe kettős: egyrészt a lakossági fogyasztás szempontjából legfontosabb tevékenységeknél az információs nyomás figyelemmel kísérése, okainak feltárása; másrészt olyan vállalati árpolitikai magatartás előmozdítása, amelyben nyilvánvaló, hogy az árpolitikai magatartás előmozdítása, amelyben nyilvánvaló, hogy az árpolitikáért maga a vállalat a felelős.

A Minisztertanács felhatalmazta az Országos Árhivatal elnökét, hogy elsősorban a fogyasztás szempontjából jelentős termékkörben, vagy szakmában gazdasági tevékenységet folytató árkonzultáción való részvételre felkérhet. A vállalatot akkor lehet árkonzultáción való részvételre felkérni, ha az alábbi feltételek bármelyike teljesül:

- a vállalat által gyártott, vagy forgalmazott termék, vagy végzett szolgáltatás belöldi piaci részesedése a 25%-ot meghaladja;
- árnövekedési mértéke az egyensúlyi viszonyok jelentős zavarát jelzi;
- a vállalat által forgalmazott termékek piacán zavarok tapasztalhatók;
- a vállalat ártevékenysége a tisztességtelen ár érvényesítésének tilalmáról szóló jogszabályba ütközik, illetve azon a piacon, ahol a vállalat tevékenykedik, gazdasági erőfölény alakult ki és az azzal való visszaélés másként nem előzhető meg.

Az árkonzultáció célja lehet egyrészt információszerzés a vállalat árpolitikájáról, másrészt a jogi személy árpolitikájának egyeztetése.

Információszerzés esetén az árkonzultáció teljesen kötetlen keretek között zajlik le, az a célja, hogy mindkét fél a másik elhatározásáról, cselekvéseiről, célkitűzéseiről információt szerezzen.

Az árpolitikai egyeztetés irányulhat a kialakult árak tartására, és annak feltételeire, az értékesítési áraknak a piaci viszonyokkal a bel- és külföldi áralakulással, a bérek és a pénzügyi tényezők alakulásával összefüggő változásaira, vagy a termékösszetétel jelentősebb változásainak az árszínvonalra gyakorolt hatására.

⁴ Jogszabályi alapja: 43/1987. (X. 13.) MT sz. rendelet 19/A § 9/1987. (X. 15.) ÁH sz. rendelkezés.

Az Országos Árhivatal a konzultációra felkért vállalatok listáját köteles az Árszabályozás és Termékforgalmazás című hivatalos lapban közzétenni, majd ezt követően legalább 15 munkanappal korábban köteles értesíteni a vállalatot az árkonzultáció helyéről, időpontjáról, és köteles közölni az árkonzultációhoz szükséges és rendelkezésre bocsátandó adatokat. Ezek lehetnek pl.: az árkialakításnál figyelembe vett külpiazi árak, a költségek, illetve a nyereség alakulása, az értékesítés szerkezete és növekedése.

Ha a felek közötti árpolitikai egyeztetés eredménnyel jár, akkor ez megállapodásnak minősül és ezt írásba kell foglalni.

Ha a felek közötti árpolitikai egyeztetés nem jár eredménnyel, erről jegyzőkönyvet kell felvenni és ezt 8 munkanapon belül az Országos Árhivatal egyezség létrehozása érdekében Egyeztető Bizottság elé terjeszti. Az Egyeztető Bizottságban a Szakszervezetek Országos Tanácsa és az illetékes érdekképviseleti szerv képviselői vesznek részt. Az Egyeztető Bizottság eljárását a Magyar Gazdasági Kamara szervezi és vezeti. Az Egyeztető Bizottság az iratok beérkezését követő 30 napon belül az egyeztetést tartozik lefolytatni. Az Egyeztető Bizottság által létrehozott egyezséget szintén írásba kell foglalni.

Az árkonzultációs rendszer nyilvánosságának erősítése érdekében az „Árszabályozás és Termékforgalmazás” c. hivatalos lapban közzétételre kerülnek az árpolitikai megállapodásnak, vagy egyezségnek azon elemei, amelyek nem sértik a titokvédelmi szempontokat és a vállalatoknak az üzleti titokvédelméhez fűződő érdekeit.

A konzultációs rendszer 1988-ban kísérleti jelleggel a feldolgozóipari termékek termelői és forgalmazói körében kerül bevezetésre és a tapasztalatok alapján kerülhet sor az alkalmazott kör bővítésére.

Árformák⁵

Az 1988-tól érvényesülő árforma besorolásoknál *kétirányú mozgás valósul meg:*

- egyrészt a termelői és a fogyasztói árak közötti kapcsolat erősítésével, valamint a mezőgazdasági ármechanizmus fejlesztésével összhangban széles körben oldásra kerülnek az árforma kötöttségek, lényegesen szűkül a hatósági árak részaránya és nő a szabad árak köre,

- másrészt az alkalmazott árformák köre is szűkül, a korábbi időszakhoz képest. Ettől az időponttól kezdve megszűnik a magánszemélyekre vonatkozó - az általánostól eltérő - külön árforma besorolás, mert a hatósági árak körének szűkülése lehetővé teszi a magánszemélyek vonatkozásában is az általános árforma szabályok alkalmazását.

A termelői szférában megszűnik a hatósági árforma a faanyagok körében, az alapvető építőanyagoknál, és az építőiparban. Változatlanul hatósági árak érvényesülnek az energiahordozók, a közlekedés-hírközlés és vízgazdálkodási szolgáltatások nagyobb részében, ahol a termelésben, az elosztásban és a kapacitások bővítésénél egyaránt állami előírások dominálnak, a gazdálkodás jellemzően közüzemi jellegű.

A mezőgazdasági felvásárlási árak körében a hatósági árforma fennmarad, de érvényesülési köre jelentősen szűkül. Emellett a továbbra is hatósági árformába tartozó terméknél az ármegekötések differenciált alkalmazására kerül sor. Rögzített árformába 1988. I. 1-től egyedül a tej felvásárlási ára tartozik majd. A hatósági ár másik két típusa a garantált ár, illetve a hatósági tájékoztató ár bizonyos mozgásszabadságot ad a szerződő feleknek.

⁵ Jogszabályi alapja: 10/1978. (X. 15.) ÁH számú rendelkezés.

Lényegében szűkül a hatósági árforma a fogyasztói árak körében. Szabad árfomába kerülnek az élvezeti cikkek, a gépipari tartós fogyasztási cikkek, és néhány kivétellel a háztartási vegyipari cikkek. Az élelmiszerek körében csak az alapvető választékok fogyasztói ára kerül a jövőben hatóságilag megállapításra.

Bár 1988. január 1-től mint alkalmazási lehetőség megmarad valamennyi jelenleg ismert árforma. Ezen időponttól kezdve azonban a rögzített (fix) hatósági árak, valamint a hatósági előírások (megkötések) figyelembevételével kialakított árak körébe – a mezőgazdasági árak kivételével – semmilyen ár nem kerül besorolásra.

Bejelentési kötelezettség⁶

A tervezett áremelés előzetes bejelentési kötelezettsége 1988. I. 1-vel mind hatókörét, mind rendszerét tekintve változott.

A bejelentési kötelezettség körének meghatározásánál általános szempont, hogy a bejelentési kötelezettség és az árkonkultációs rendszer ne érvényesüljön egyszerre azonos helyen, mert ez fölösleges, kettős kötöttséget jelentene az áralakulás tekintetében. Ennek megfelelően a feldolgozóipari (gépipari, könnyűipari, vegyipari) termékek körében a bejelentési kötelezettség csak igen szűk körben naradt fenn. E terület egy jelentős részén a gyakori választékcserelődés miatt egyébként sem volt hatásosan alkalmazható a bejelentési kötelezettség rendszere.

Változatlanul az áremelés előzetes bejelentési kötelezettségének körébe tartozik a külkereskedelmi árakhoz igazodó alapanyagok és félkésztermékek túlnyomó része.

Bővült a bejelentési kötelezettség köre néhány olyan termékkel, amely a hatósági árfomából a szabad árfomába került átsorolásra. (Pl.: élelmiszerek.) Megszűnt a vállalati szintű eszköz + bérarányos nyereség 8%-on felüli mértékéhez kötött bejelentési kötelezettség.

Némileg változtak azok a szabályok, amelyek arra vonatkoztak, hogy mihez képest tervezett emelést kell bejelenteni. Megmaradt az az általános szabály, hogy ha azonos termék árát azonos áralkalmazási feltételek mellett a korábban érvényesített árhoz képest magasabb összegben kívánjuk érvényesíteni, akkor ezt be kell jelenteni. Rendezésre került ugyanakkor az a régen vitatott kérdés, hogy ha ugyanarra a termékre korábban többféle ár került alkalmazásra, akkor új vevő esetén melyik korábban alkalmazott árhoz képest tervezett emelést kell bejelenteni. A bejelentési kötelezettség ilyen esetben akkor áll fenn, ha az új vevő részére az eddig érvényesített legmagasabb árnál magasabb árat kívánnak érvényesíteni.

Megszűnt az a rendelkezés, hogy ha valaki korábban engedményt adott és azt a jövőben nem kívánja nyújtani, vagy annak mértékét csökkenteni akarja, akkor azt be kell jelentenie. Ennek előírása ugyanis a bejelentési kötelezettség arra az esetre, ha a felek korábban felárat nem kötöttek ki és felár alkalmazásában kívánnak megegyezni, illetve a korábban érvényesített felárnál – azonos alkalmazási feltételek mellett – magasabb felárat kívánnak érvényesíteni.

Bejelentési kötelezettség írható elő – külön ilyen tartalmú rendelkezéssel – arra az esetre, ha az árhatóság által tájékoztató jelleggel közzétett árhoz képest magasabb összegben kívánják érvényesíteni az árat. Ilyen bejelentési alapot képező ár lehet pld. az induló ár, hatósági irányár, hatósági irányhaszonkulcs.

⁶ Jogszabályi alapja: 11/1987. (X. 15.) ÁH sz. rendelkezés 41/1987. (X. 13.) MT sz. rendelet 7. §.

Megváltozott a bejelentésre kötelezett gazdálkodó típusok köre is. Nem vonatkozott a bejelentési kötelezettség eddig sem a magánkereskedő, a gazdasági munkaközösség, a vállalati gazdasági munkaközösség, a polgári jogi társaság, a vállalat szerződéses üzemeltetési üzlete, vagy részlege, valamint a szövetkezeti szakcsoport által forgalomba hozott termékekre. 1988. január 1-től a bejelentési kötelezettség az előbb felsoroltakon kívül a kisvállalatra és kisszövetkezetre nem vonatkozik.

Újszerű szabályként jelentkezik, hogy az árkonzultáció keretében kötött megállapodásban, vagy egyezségben foglaltaknak megfelelő áremelésre sem vonatkozik a bejelentési kötelezettség.

Átmeneti szabály a 41/1987. (X. 13.) MT sz. rendelet 7. §-ában előírt bejelentési kötelezettség, amely az adóreformmal összefüggésben kialakított 1988. január 1-vel induló árakhoz képest tervezett áremelésre vonatkozik. Ez a bejelentési kötelezettség 1988. március 31-ig van érvényben és valamennyi a fenti rendelet alapján kialakított termék árra, illetve szolgáltatási díjra fennáll. Egyebekben – ide értve a bejelentésre kötelezett gazdálkodók körét is 8 a 11/1987. (X. 14.) ÁH sz. rendelekezésben foglaltak az irányadók, az ilyen jogcímen kötelező bejelentésekre is.

Az árvetéskészítési kötelezettség⁷

1988. I. 1-jével az árvetéskészítési kötelezettség az építésszerelési és technológiai szerelési munkák, valamint a maximált árformába sorolt hadiipari termékek kivételével megszűnik. A 13/1987. (X. 15.) ÁH számú rendelkezés hatályon kívül helyezte a 14/1984. (XI. 5.) ÁH számú rendelkezést, amely az árvetés készítéséről intézkedik.

Az építési-szerelési és technológiai szerelési munkák árképzéséről szóló 5/1987. (IV. 13.) ÁH számú rendelkezés szerint az építési szerelési és technológiai szerelési munkára költségvetést (árvetést) kell készíteni. A költségvetés részletezettségét azonban a felek megállapodása határozza meg, ami lehet a munkanemi tétel, az egy munkahelyhez tartozó tételek összessége, a szerkezet, a szerkezetcsoport, az építmény jellemző természetes mutató, vagy produktív munkaóra. Nem kell költségvetést készíteni az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető állapot megelőzéséhez és megszüntetéséhez szükséges munkák árára, valamint – a megrendelő igényétől függően – a 100 ezer Ft értékhatár alatti fenntartási (karbantartási és felújítási), valamint bontási munkák árára.

Az új haditechnikai termék, hadfelszerelési cikk és haditechnikai szolgáltatás hatósági ára megállapításának és változtatásának kérelméhez (a maximált árformába sorolt termékek esetében) – a HÁRB-hoz történő benyújtásához – árvetést kell készíteni.

Kereskedelmi árképzés

A fogyasztási cikk nagykereskedelmi tevékenység keretében értékesített termékek árképzésére vonatkozó jogszabály már 1987. évre hatályon kívül helyezésre került. Megszűnt az a központi előírás, amely a fogyasztási cikk nagykereskedelmi tevékenység keretében eladott áru esetén az árréssel képzett áráktól való eltérést korlátozza.

A kereskedelmi árképzés irányításának igen lényeges eszköze volt a hatósági irányhaszonkulcsok megállapítása. Az erősen változó költség- és piaci viszonyok hatására

⁷Jogszabályi alapja: 13/1987. (X. 15.) ÁH számú rendelkezés, 5/1987. (IV. 13.) ÁH számú rendelkezés, OT elnökének 2/1986. (XI. 26.) OT sz. rendelete, OT elnökének 3/1987. (XII. 27.) OT sz. rendelete.

azonban a gazdálkodó szervezetek széles körben eltértek az irányhaszonkulcstól. Jellemzővé vált a vállalati árreak alkalmazása. Miután az irányhaszonkulcsoknak ma már nincsen az a szerepe, amely korábban volt, 1988, január 1-jétől csak a hatósági fogyasztói árformába tartozó termékekre kerültek meghirdetésre.

✱

✱

✱

Ezen összeállítással igyekeztem hozzájárulni a hadtápszolgálatban az ellátás és gazdálkodás aktuális kérdéseinek jobb megértéséhez, mivel az árakkal, s az áron keresztül hatékonyabbá tehető gazdálkodási eredményeink. Az árszabályozásban bekövetkezett változások kellő ismerete pedig a gazdasági kapcsolatokban biztonságot jelent a tárgyalást folytatók számára.

TUDOMÁNYOS TÁJÉKOZTATÓ

A haditechnikai fejlődés és a hadtápbiztosítás

Csabai György alezredes kandidátusi értekezésének vitája

Csabai György alezredes 1987. október 15-én védte meg *Az új szárazföldi barci technikai eszközök hatása az ellátócsapatok alkalmazására, a tevékenységük formáira, eljárásaira, folyamatos szervezeti továbbfejlődésükre és felkészítésükre* című kandidátusi értekezését a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián rendezett nyilvános vitaulésen.

A bíráló bizottság elnöke: dr. Thürmer Gyula alezredes, a hadtudomány doktora; tagjai: dr. Kiss Károly alezredes, dr. Kőszegvári Tibor alezredes, dr. Gazda Pál mk. alezredes, dr. Varga József alezredes, dr. Kurucz Tibor gy. ezredes, a hadtudomány kandidátusai voltak. Hivatalos bírálónak dr. Gion Béla mk. alezredest és dr. Szenes Zoltán alezredest, a hadtudomány kandidátusait kérték fel.

Az értekezés kutatási háttéréről, céljairól, egyszersmind tartalmi mondanivalójának lényeges részéről jó képet kaphatunk a jelölt vitabevezetője alapján.

A haditechnikai fejlődés, a szárazföldi csapatok átszervezése, a hadtápszervezetek struktúrájában, működésében keletkezett ellentmondások folytán nagyon időszerűnek ítéltető az értekezés témaválasztása.

Az opponensek *egyöntetűen elismerték* az értekezés tudományos értékeit.

Dr. Gion Béla alezredes szerint a jelölt *színvonalasan foglalta össze* az új hazai technikai eszközöknek az ellátócsapatok szervezetére, állományára, működési eljárásaira és felkészítésére gyakorolt hatását, s széleskörűen tükröztette ezen hatásmechanismusok érvényesülését az ágazati részterületek fejlesztése vonatkozásában is, és a disszertáció értékét növelte a számos új definíció, és a fejezet értékével bíró vázlatokat.

Dr. Szenes Zoltán alezredes úgy vélte, hogy a *disszertáció újszerű volta* a hadtáptechnika ágazati rendszerének koncepcionális felrajzolásában, a fejlesztési alapelvek kidolgozásában és az ellátószervezetek szervezési, működési, alkalmazási és felkészítési kérdéseinek elméleti igényű rendszerezésében és elemzésében jelölhető meg.

Eltérő véleményt képviseltek az opponensek az értekezés vizsgálati körének megítélését tekintve. Dr. Gion Béla alezredes a hadtáptechnika vizsgálata mellett szorgalmazta a hadtápszakanyagok elemzését, tárgyalását is.

Dr. Szenes Zoltán alezredes zavarónak tartotta a hadtápszakanyagoknak a technikai eszközök mellett történő vizsgálatát. A hivatalos bírálók opponenciáikban néhány problémát is felvetettek. Dr. Gion Béla alezredes pontatlannak ítélte a jelölt néhány megállapítását a hadtáptechnikai eszközök középtávú tervezése, szabványosítása és gyártása tekintetében. Dr. Szenes alezredes kifogásolta az új hadtáptechnikai eszköz - új

hadtápszervezet – új alkalmazás – új felkészítés összefüggés túlhangsúlyozását és az értekezés erős technikai szemléletét (amelyet egyébként több vonatkozásban erénynek is tartott); kevésnek ítélte meg (mennyiségileg) a felkészítési rendszer tartalmi és formai változtatásával kapcsolatban leírtakat.

A bíráló bizottság néhány részkérdésben intézett több kérdést a jelölthöz. Az ezt követő vitában Szabó Árpád alezredes, Dobó Péter ezredes, Szűcs László alezredes, dr. Farkas Pál alezredes és Lex Mihály ezredes vett részt.

Hozzászólásaikban a hadtáptechnikai eszközök működési eljárásokra gyakorolt hatásaival, a technikai fejlesztés elveivel, az értekezés új tudományos eredményeinek gyakorlati hasznosíthatóságával és a jelölt tudományos habitusának elismerésével foglalkoztak.

Az opponensek bírálatára adott válaszában Csabai György alezredes elismerte, hogy a feldolgozott téma összetettsége rendkívül tág teret ad a különböző szemléletű és részletességű bírálatoknak, amelyek más és más szakmai környezetből fakadhatnak. Azzal is egyetértett, hogy újabb vizsgálatok lefolytatásával és egyéb információk felhasználásával gazdagítható a vitatott kérdések önálló témaként történő feldolgozása. Az opponensek jelzéseit, ajánlásainak nagy részét olyannak tekintette, amelyek a további kutatások során szervezeten beépíthetők az ellátócsapatok szervezeti fejlesztésének tudományos megalapozásába. A bírálók több ponton eltérő véleményei azt is jelzik, hogy *az értelmezésben kidolgozott problémák megoldásához és fejlesztési feladatok végrehajtásához többféle út vezet.* Az értekezéssel kapcsolatos kritikai észrevételeket elismerte, de kifejtette az autonóm véleményét a vitatott problémákkal kapcsolatban. A hazai technikai eszközök fejlesztését illetően Csabai alezredes szolt arról, hogy az új eszközök nem szorítják ki azonnal a régieket, s ez szükségessé teszi a változatos ellátási módszerek alkalmazását, esetenként igényli a többgenerációs hadtáptechnikai eszközök meglétét is. Meggyőzően hangsúlyozta, hogy a hadtáptechnika a haditechnika szerves része, fejlesztését katonai és polgári erő és eszközállomány igénybevételével kell folytatni, Rámutatott arra, hogy a technikai fejlesztéssel párhuzamosan *meg kell találni az ellátócsapatok felépítésének optimális arányait és módszereit, működésük, mobilitásuk és harcbiztosításuk legjobb feltételeit. Az ellátócsapatok alkalmazása egyik alappillérenek azok helyes és ésszerű csoportosítását tartja, amelyeket minden hadtáptagozatra vonatkozóan kimunkált.*

A vitaülésen elhangzottak alapján a bíráló bizottság egyhangúan 100%-os szavazat-eredménnyel javasolta a Tudományos Minősítő Bizottságnak Csabai György alezredes részére a hadtudomány kandidátusa fokozat odaitélését.

Csabai György alezredes 1988. január 5-én a Magyar Tudományos Akadémián ünnepélyes keretek között átvette a kandidátusi oklevelét.

*dr. Szenes Zoltán alezredes
a hadtudomány kandidátusa*

Szemelvények a Hadtápbiztosítási Fogalmak Értelmező Szótárából¹

Gépkocsiforduló: olyan szállítási folyamat, amelynek befejező mozzanataként a gépkocsi (szállítókötélék) visszatér az eredeti felrakóhelyre, kiinduló (telepre) helyre vagy a parancsnok által meghatározott körletbe. A gépkocsiforduló az után-és hátraszállítások rendszerében fontos megszervezési tényező.

Hadtápbiztosítás megszervezésének elvei: hadművelletben a csapatok hadtápbiztosításának sikere döntő mértékben függ a hadműveleti-hadászati (hadműveleti) tervnek és a konkrét helyzetnek megfelelő megszervezésétől.

A hadműveletek hadtápbiztosításának megszervezése és végrehajtása a seregtestparancsnok elhatározásának, a hadtáppal kapcsolatos direktíváinak, utasításainak és az előljáró parancsnok intézkedéseinek alapján történik.

A csapatok hadművellet alatti hadtápbiztosítása megszervezésének céljából:

- pontosítani kell a feladatot, értékelni kell a hadműveleti hadtáphelyzetet, és meg kell határozni a hadtápbiztosítás rendelkezésére álló erő és eszközök felhasználásának rendjét;

- a csapatok hadtápbiztosításának valamennyi ágazatát, azok alapvető feladataival és tevékenysége valószínű változataival összhangban kell megtervezni;

- a hadtáphadművellet alatti munkára időben történő és közvetlen felkészítésével kapcsolatosan a rendszabályok egész sorát a gyakorlatban kell végrehajtani;

- biztosítani kell a hadtápbékeállapotról háborús állapotra időben történő átállítását és annak rövid idő alatti bemozgóztatását;

- a hadtápbiztosítását a csapatok létrehozott csoportosításának, azok tevékenysége irányának és a tervezett manővernek megfelelően, továbbá a helyzet konkrét viszonyainak figyelembevételével kell végrehajtani;

- biztosítani kell a hadtápbiztosítását a csapatok egész hadtápbiztosítási rendszerének állandó és magas fokú életképességét, az atomfegyver alkalmazásával, vagy annak alkalmazása nélkül lefolytatandó hadműveletekben;

- a hadtápbiztosítás folyamatos és szilárd vezetését a helyzet legbonyolultabb viszonyai között is meg kell szervezni.

A csapatok hadtápbiztosítása megszervezésének alapjául valamennyi haderőnem seregtestre (magasabbegységre) jellemző tudományos elvek szolgálnak. Ezekhez az elvekhez az alábbiak tartoznak:

- a hadtápbiztosítás megszervezésének a hadművellet levezetési tervével és a csapatok feladataival való összhangja;

¹ A szótár a közeljövőben jelenik meg.

- a csapatcsoporthozítások hadtápbiztosításának megszervezése, azok tevékenységi irányai és hadművelleti felépítése elemei szerint;

- a hadtáp erő kifejtésének a fő feladatvégrehajtó csapatcsoporthozítások biztosítására való összpontosítása;

- a csapatcsoporthozítások maximális önállóságának biztosítása hadtápvonatkozásban;

- a szárazföldi csapatok hadművelleti seregtestjeinél a hadtápbiztosítást a hadművelletben azokkal részt vevő többi csapat érdekeinek figyelembevételével kell megszervezni;

- a hadművelet folyamán meg kell teremteni a csapatok soronkövetkező - hadművelleti szünetek nélkül folyó - harctevékenységek alatti szilárd hadtápbiztosításának feltételeit.

Az általános elvekhez kell még sorolni az olyanokat, mint az előljáró tagozat felelőssége, az alárendelt csapatok minden oldalú teljes és idejében történő hadtápbiztosításáért; a hadtápbiztosítás megszervezésének, a hadszíntér konkrét viszonyaival, a meglévő hadtáperők és -eszközök mennyiségével és állapotával való összhangja.

Ezen kívül az egyes haderőnemi seregtestek (magasabbegységek) hadtápbiztosítása megszervezésének, az egyes hadtápszolgálati-ágak tevékenységének megvan a saját elméleti tételei, amelyek alapján a csapatok hadtápbiztosításával kapcsolatos konkrét rendszabályokat megvalósítják.

Hadtápdirektíva: a hadtápvezetés alapvető okmánya - a hadművelet teljes mélységére elkészítendő fronttápdirektíva. A hadtápbiztosítással kapcsolatos feladatokat fronttápdirektíva kivonat, valamint külön hadtápbiztosítási intézkedés formájában kell hadseregekhez (hadseregek közvetlen hadtestekhez) eljuttatni, a fronttápdirektíva magasabbegységek, -egységek és -intéze-

tek részére hadtápbiztosítási intézkedéseket kell kiadni.

A hadtápdirektívát a fronttápdirektívák készíti, a fegyvernemi és szolgálati-ágfőnökök részvételével, a frontparancsnok hadtápbiztosításának közvetlen irányítása alatt.

A fronttápdirektívában általában meg kell adni a fronttápbiztosításokat; a fő- és tartalék elosztóállomásokat, -kikötőket és azok részlegeit; az IÁK-ok szétbontáshoz való készenlétének időpontját, helyét és áteresztőképességét, az elosztóállomásokat, a vasúti csapatok és a közlekedési szakalakulatok feladatait; a front ellátóhadparancsnok és kórházparancsnok településének időpontját és körleteit; a kiutalásra kerülő anyagi készleteket; azok hadművelleti feladatonkénti, seregtestenkénti, frontközvetlen magasabbegységenkénti és egységenkénti elosztását; a hadtáp tömegpusztító fegyverek elleni védelmének, valamint őrzésének és védelmének megszervezését, a HVP elhelyezését és áttelepülését, a hadtápbiztosítást idejét.

A hadművelleti hadtápbiztosítást konkrét viszonyaitól függően a fronttápdirektívát ki lehet egészíteni más fontosabb kérdésekkel is.

A fronttápdirektívát a frontparancsnok, a táborfőnök és a parancsnok hadtápbiztosítási intézkedése alá írja alá.

A fronttápdirektíva hadseregek (hadseregek közvetlen hadtestek) részére szóló kivonatában meg kell adni a hadsereg (hadseregek közvetlen hadtest) hadtápbiztosításának rendjét a hadművelet előkészítésekor és annak folyamán (mely raktáraknál, kirakóállomásokon vagy kikötőkben vételezik az anyagi eszközöket, kinek a szállítóeszközei végzik az utanszállítást; hova kell hátraszállítani a sebesülteket és betegeket, a sérült harci technikát és fegyverzetet a hadművelet előkészítésekor és a csapatok tevékenységének alapvető terepszakaszairól); az

anyagi készletek méreteit és megalakításának időpontját; a lőszer és üzemanyag-fogyasztási normákat a hadművelet folyamán; a nem csökkenthető készleteket a hadművelet végén; mit és mikor tesz a front a hadsereg biztosításának érdekében (FKGU előkészítése a hadsereg sávjában, az anyagi eszközök utánszállítása a front szállítóeszközein, a sebesültek hátraszállítása az önálló egészségügyi osztagoktól és az egészségügyi zászlóaljaktól stb.), a hadsereg (hadseregközvetlen hadtest) hadtáp, frontheadtáp erőivel és eszközeivel való megerősítését; a front HVP-ot és áttelepülésének irányát; a hadtápcsapatok hadművelet alatti biztosításhoz való készenlétét. A frontheadtáp-direktíva kivonatát a frontheadtáp törzsfőnök hitelesíti.

Hadtápbhelyzet: azon tényezők és viszonyok összessége, amelyek között a csapatok hadtápbiztosítását meg kell szervezni a hadművelet (harc) folyamán, valamint a harctevékenység egyéb eseteiben. A hadtápbhelyzet a harcászati (hadműveleti) helyzet szerves része és *magába foglalja:*

- a hadtáp állapotát (állomány, feltöltöttség, technikai felszereltség, a hadtápalagységek és vezető szervek személyi állományának erkölcsi-politikai tulajdonságai, képzettségének foka és összeszokottsága);

- a hadtáp felépítését (a hadtáp megalakítása /létrehozása/ és szétbontakoztatása a csapatok tevékenységének irányai és terepszakaszai szerint);

- az anyagi eszközök meglétét és lépcsőzését;

- a hadműveletre (harcra) megállapított fogyasztási normákat (kiutalt anyagi tartalékokat);

- a hadtápegységek, -alegységek és -intézetek, az anyagi készletek széttagolt elhelyezésének és rejtésének fokát;

- a katonai szállítások volumenét, végrehajtásának feltételeit és lehetőségét (meglevő közlekedési utak száma és átteresztőképessége);

- a légierő településének körülményeit;

- a technikai biztosításhoz szükséges javítóalap meglétét és lehetőségeit hadtápszolgálati áganként;

- a fegyver- és harci technika hátraszállítással kapcsolatos lehetőségeket.

A hadtápbhelyzet magában foglalja:

- az egészségügyi helyzetet;

- a csapatok, a hadtápszervek, azok tevékenységének körletei, járvány- és állatjárvány helyzetét;

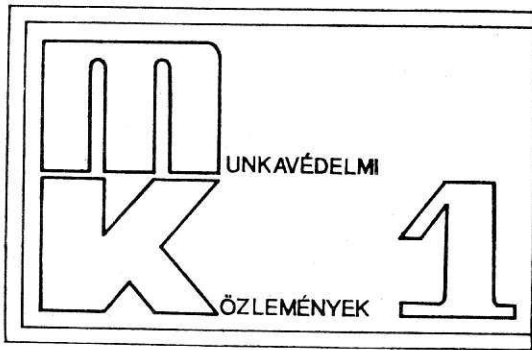
- a helyi készletek meglétét és a csapatok hadtápbiztosítására való felhasználásának lehetőségét;

- az ellenség hadtápbjektumok elleni ráhatásának fokát;

- a hadtáp tevékenysége minden oldalú biztosításának és vezetésének feltételeit.

A hadtápbhelyzet értékelésekor ezeken kívül még figyelembe kell venni a terep jellegét, az éghajlati, a hidrometeorológiai viszonyokat, az év- és napszakokat, a harctevékenység előkészítésére rendelkezésre álló időt, a harctevékenység hadtápbiztosításának megszervezését és végrehajtását. Az értékelést a parancsnok hadtáp- és fegyverzeti helyettese, a fegyvernemi és a szolgálatfőnökök végzik.

*Dr. Csabai György alezredes,
Habik László nyá. alezredes*

Összeállította
az MN Pénzügyi Szolgálatfőnökség
Baleset-elhárítási és Munkavédelmi Osztálya
Tartalom:

- 1. Országos Munkavédelmi Tanácskozás a Magyar Honvédelmi Szövetségben.**
- 2. Tájékoztató a Magyar Néphadsereg 7203 magasabbegység munkavédelmi konferenciájáról.**
- 3. Tájékoztató a katonai főiskolák közötti munkavédelmi vetélkedő tapasztalatairól.**

1. Országos Munkavédelmi Tanácskozás
a Magyar Honvédelmi Szövetségben

Végh József tanácsadó

Az MHSZ főtitkárának 01. sz. utasítása feladatként jelöli meg, hogy meghatározott időnként át kell tekinteni a szövetség munkavédelmi helyzetét, értékelni kell az eltelt időszak munkavédelmi tevékenységét és meg kell jelölni a továbbfejlődés célját, a cél elérésének útját, eszközeit, módszereit. Ez történt a múlt év december 12-én, amikor a főtitkár összehívta az MHSZ-vezetők országos tanácskozását, mely egy napon át értékelte és feladatot szabott. A tanácskozáson részt vettek szakmai felügyelőink és előljáróink is. Így jelen volt Főcze Lajos a SZOT, Juhász Pál a Közalkalmazottak Szakszervezete, illetve Kürti Imre mérnök ezredes a Honvédelmi Minisztérium, és dr. Szvitek János rendőrorvos alezredes a Belügyminisztérium részéről.

A tanácskozás szorosan napjaink társadalmi helyzetébe illeszkedve a megújulás és nyíltság igényével és megnyilvánulásával zajlott.

A társadalmi változások és a munkavédelem

A vitandó referátum, melyet Bokor József ezredes, az MHSZ főtitkár helyettese tartott, átfogóan értékelte és illesztette össze napjaink általános gondjait és az MHSZ-

ben folyó munkavédelmi tevékenységet. Hangsúlyozta: A társadalomban végbemenő változások nem hagyták érintetlenül a Magyar Honvédelmi Szövetség munkáját, ezen belül a munkavédelmi tevékenységet sem. A társadalmi elvárások, az emberek egészségének és testi épségének biztonságos megőrzése jogos és feszítő igény mind a közösség, mind pedig az egyén részéről. A társadalmi elvárásoknak megfelelni akaró szándék, szövetségünknel is megváltoztatta a munkavédelmi tevékenység gyakorlatát, annak szervezeti és szervezési formáit, szabályozási rendszerét és rendjét egyaránt.

Kiteljesedett munkavédelmi tevékenységünk a mozgalmi munkára is. Az ifjúság hazafias nevelése terén folytatott gyakorlati munkánk során fontos feladatunk szem előtt tartani a munkavédelem alapvető célkitűzéseit, hogy megvédjük dolgozóinkat, kiképzésben részt vevő fiataljainkat, sportolóinkat, aktivistáinkat a tevékenységéből eredő, balesetet vagy egészségkárosodást okozó és tendenciájában növekvő veszélyekkel szemben is.

A szükségszerű változások ráirányították a figyelmet arra is, hogy a katonai szolgálatra való felkészítés folyamatából, a honvédelmi sportok gyakorlásából, az egyszerűbb és bonyolultabb technikai és haditechnikai eszközök megismerésének, használatának gyakorlatából nem hiányozhat a jól szervezett munkavédelem.

Munkánk eredményességének többek között az is egyik mutatója, hogy a képzési, a sport vagy a mozgalmi feladatokat, a képzés során megismert és használt technikát mennyire tudják fiataljaink, aktivistáink, dolgozóink önmaguk és mások veszélyeztetése nélkül végrehajtani, illetve az eszközöket kezelni. Rendkívül nehéz az áttörés, lassan halad a megcsontosodott, részben örökölt hibás szemlélet megváltoztatása. A tudatformálás a legnehezebb feladatok közé tartozik. Az embercentrikus tudatformálás a munkavédelemnek egyik eszköze. Sajnos a szemléleti torzulások még mindig jelen vannak egyes vezetőknél és beosztottnál, sportolóknál és dolgozóknál egyaránt. A téves megítélések miatt a feladatvégrehajtás és a feladat biztonságos végrehajtása között levő óriási különbséget jelentéktelennek tartják. Ez általában ismerethiányra, felületességre, esetenként pedig fegyelmetlenségre vezethető vissza. Az egyén túlértékelése és túlhangsúlyozása, a rosszul értelmezett bátorosság, a szükségtelen kockázatvállalás sok balesetnek és halálesetnek volt alapvető, közvetlen oka. Természetesen ez csak az egyik ok.

Szót kell ejtenünk arról az objektív tényről is, hogy szövetségünk – feladatából fakadóan – tevékenysége folytán, rendszeresen változó emberek, fiatalok ezreit készíti fel a katonai életre. Mindezt a munkát zömében társadalmi aktivisták bevonásával, társadalmi összefogással, társadalmi szervezetek támogatásával és a Honvédelmi Minisztérium szakmai irányításával végezzük. A munkavédelmi tevékenységet nagyon megnehezíti – de egyben szépíti is – az a sajátos helyzet, amit a sokszínű szakági tevékenység magával hord. A lövész, a tartalékos, a rádiós, a könnyűbűvár, a modellező, a gépjármű, a repülőes-jétőernyős szakágban bizony az oktatás-képzés során a fiatalok közvetlen közelébe kerülnek a veszélynek. Számukra ezek a veszélyek teljesen ismeretlenek, hiszen a polgári életben, a polgári foglalkozásuk gyakorlása során a kiképzésben rejlő veszélyek nem fordulnak elő. Így felismerésükre felkészületlenek a fiatalok. A szakmai ismeretek elsajátítása mellett itt kell megtanulni a veszély felismerését, értékelni a veszély nagyságát és dönteni annak elhárítási módjáról, majd a döntést végre is kell hajtani.

Nehezíti a munkavédelmi tevékenységet az is, hogy aktivistáink és a képzésbe bevontak, különböző előképzettségűek, korúak és neműek.

Sportolóink a legveszélyesebb sportágakat művelik. Képzési formáink kemények, katonások, a fizikai és szellemi igénybevétel a megszokottnál itt nagyobb.

Rendezvényeink széles tömegeket vonzanak. Külön felkészültséget igényel az a tény is, hogy tulajdonképpen itt „selejt” nem készíthető, vagy ha előfordul, annak nagyon komoly ára van. Ha például egy ejtőernyős tévesen vagy helytelenül cselekszik a levegőben, vagy a bűvár a víz alatt, a következmény végzetes is lehet.

A nyolcvanas években – a népgazdasági erőfeszítésekkel párhuzamosan – mind nagyobb figyelmet kapott a munkavédelmi feladatok szervezett végrehajtásának szükségessége az MHSZ-ben. A szövetség legfelsőbb vezetése, Vezetői Tanácsa több ízben is tárgyalta és értékelte már az MHSZ-ben folyó munkavédelmi tevékenységet, megjelölte az állami szinten meghatározott feladatok végrehajtásának módját, eszközeit. A mai munkavédelmi tanácskozásnak az a feladata, hogy számonkérje a végzett munkát, megítélje a szakág jelenlegi helyzetét, és olyan feladatokat határozzon meg, melyek meggyorsítják a munkavédelem fejlődését, növelik működésének hatékonyságát, és amelyek végső soron a szövetséggel munka-, kiképzési vagy sportkapcsolatba kerülők egészségének, testi épségének megővéséhez, a halálesetek megelőzéséhez, a balesetek számának csökkentéséhez vezetnek.

A munkavédelem fejlődése

A munkavédelem – programját, szabályrendszerét és intézményrendszerét tekintve – az elmúlt években jelentős fejlődésen ment keresztül a népgazdaságban. Ez meghatározó volt az MHSZ munkavédelmi tevékenysége szempontjából is. *Igy a referátum:* A népgazdaságban bekövetkezett változásokkal együtt az MHSZ munkavédelmi irányítási rendjét és a feladatok ellátásának rendszerét is módosítani kellett. Hatékony szervezet létrehozására, korszerű szabályrendszer megalkotására volt szükség.

Alapvető elvi és szervezeti kérdések ügyében intézkedik és határoz meg feladatokat a 153/1985. sz. főtitkári utasítás. Itt mondja ki az MHSZ főtitkára – az MHSZ történetében először –, hogy a munkavédelmet ott kell érvényre juttatni, ahol a tevékenység (munkavégzés, kiképzés, sport) folyik. A munkavédelem elválaszthatatlan a tevékenységtől. Ebből következően a felügyelő szakágvezetők az alárendeltségük területén a munkavédelmi feladatok megfelelő ellátásáért is felelősek.

Az idézett főtitkári utasítás elrendelte az MHSZ tevékenységét felölelő munkavédelmi szervezet létrehozását, mely szervezetnek legfelsőbb szintű vezetője a főtitkár gazdasági helyettese. E tevékenység ellátásában a munkavédelmi szervezet vezetőjét a Társadalmi Munkavédelmi Bizottság segíti. A budapesti, megyei vezetőségeknél a munkavédelem irányítását a megyei titkárok gazdasági helyettesei végzik. Az ő munkájukat Munkavédelmi Bizottságok segítik, melyeknek létrehozására minden középírányító szerv utasítást kapott. Központi szerveinknél a szerv vezetőjének helyettese irányítja a munkavédelmi tevékenységet, klubjainkban pedig a klubtitkárok.

A szakági tevékenységben az oktatás és a gyakorlati munka során a munkavédelem nem kapta meg a jelentőségének megfelelő hangsúlyt. De hiba volna megfeledkezni azokról a törekvésekről, amelyek a különböző feladatok ellátása kapcsán a biztonságos végrehajtás irányába hatottak. A képzési tematikák, a szabályzatok mind-mind tartalmaznak baleset-megelőzésre irányuló előírásokat. A végrehajtás megkövetelése – annak komolysága – azonban még sok kívánnivalót hagy maga után.

A munkavédelemben bekövetkezett általános változások a szakági munkában is változást hoztak. A felügyelő főtitkárhelyettesek és a repülőfőnök feladatuk alá utalt szakterület munkavédelmi tevékenységének irányítását. A szakágvezető főtitkárhelyettesek munkavédelmi feladataik ellátásához a Munkavédelmi Szakértői Felügyelettől kapnak segítséget. A szervezet létrehozása megtörtént, de tevékenysége még csak kis mértékben érezhető.

Egy munkavédelmi szervezet működésének hatékonysága nagymértékben függ attól, hogy milyen ütemben készülnek fel a szervezet tagjai a feladatok szakszerű ellátására. Az a tény, hogy a munkavédelmi szervezetünk tagjainak nincs munkavédelmi képesítésük, alapvetően befolyásolja e fontos szakág fejlődésének ütemét. Mindez kapcsolatba hozható a balesetek és kiesett műszakok számának emelkedésével és a balesetek kapcsán keletkezett károk növekedésével is. A megelőző munka javítása érdekében munkavédelmi képesítést nyújtó tanfolyam megszervezése, beindítása látszik szükségesnek.

Az értekezlet részletesen elemezte még a tárgyi tényezők és személyi tényezők meglétét, az agitációs és propaganda munka hatékonyságát, a munkavédelmi oktatás, képzés, továbbképzés fontosságát. Szó volt az ellenőrzések, szemlék hatékonyságáról és a megváltoztatásra szoruló hibás szemléletmódról, mely még mindig tetten érhető szövetségünknel.

A vitaindító referátum rámutat: „Nem kielégítő a fejlődés a közvetlen vezetők szemléletének változásában sem. Ez részint az agitációs és propaganda munkánk gyengeségére utal, részint a következetes számonkérés hiányát is felvetheti. Gyakran előfordul ugyanis, hogy a közvetlen vezető szó nélkül eltűri a szabálytalanságokat, ezzel gátolja a szabályok érvényrejutását, lejárhatja az intézkedéseket, szemléletromboló hatást vált ki, és gyakran ez az álhumánus vagy nagyvonalúság súlyos katasztrófákhoz vezet. Akad olyan vezető is, aki nem hogy megakadályozná a gépkocsivezetőt, például a KRESZ szabályainak megsértésében, hanem esetenként még ösztönzi is a gyorsajtásra, súlyosan megsértve ezzel az előírásokat. Sokan a takarékoságot értik félre, és lefutott gumikkal engedik üzemelni a gépjárműveket. Ennek veszélyessége, és az, hogy ezáltal személyek és egyben vagyon veszélyeztetése áll fenn, mindenki számára egyértelmű.”

A baleseti helyzet alakulása 1981-1985 között

Elemezte a tanácskozás a balesetek alakulását is. Megállapította, hogy: „Az MHSZ működési körében a vizsgált időszakban 417 személyi sérüléssel járó baleset következett be. Ezek összesen 10 241 munkanap kiesését eredményezték. A bekövetkezett balesetek közül 35 volt a halálos kimenetelű. A legtöbb baleset a sportlással összefüggésben következett be. (Itt a honvédelmi sportokra kell gondolni pld.: ejtőernyőzés, repülés, honvédelmi versenyek stb.) Magas azonban az üzemi balesetek aránya is. A bekövetkezett sérülések, a bekövetkezés okainak csoportosítása szerint a sérült gyakorlatlanságára és szakképzetlenségére vezethetők vissza.

A két okcsoportban bekövetkezett sérülések száma az összes sérülésnek 37%-át teszi ki. Második helyen a legtöbb balesetet a környezeti hatás okozta. Ez az okcsoport képviseli az összbalesetek 32%-át.

Hozzászólások

A hozzászólók - tizenheten - nagy felelősségtudatról és hozzáértésről tettek tanúbizonyságot.

Az országos értekezlet összehívását időszerűnek, egyesek kissé megkésettnek tartották. Többen megállapították azt is, hogy a vitaindító és annak szóbeli kiegészítése átfogóan és reálisan tartalmazza azokat az erőfeszítéseket, amelyeket az MHSZ az elmúlt években a balesetek megelőzése érdekében folytatott.

Külön ki kell emelni a hozzászólások közül néhányat, amely a leginkább jellemezte a tanácskozás színvonalát, leginkább megjelölte az előrelépés irányát is.

Fodor József az MHSZ Veszprém megyei Vezetőség munkavédelmi szervezetének vezetője, megyei titkárhelyettes hozzászólásában nagyobb önállóságot kér a munkavédelmi szervezet tagjainak kinevezése terén. Javaslatot tesz a munkavédelmi képzést nyújtó tanfolyam MHSZ-en belüli megszervezésére, javaslatát gazdaságossági számvetéssel indokolja. Több segítséget kér az oktatások megfelelő színvonalú megtartásához, majd így folytatja: „Sok megszívlelendő gondolat hangzott itt már el, amelyeket hasznosítani tudunk, hasznosítanunk kell. Hasznosítanunk kell még annak a tudatában is, hogy időnk és teherbíró képességünk véges. Helyes munkamegosztással úgy, hogy minden függetlenített dolgozó szakmai és munkavédelmi funkciójától függetlenül, minden társadalmi vezető, sportoló és klubtag a maga területén tegye meg azt, amit ráosztottak ebből a munkából. Hogy ez megvalósuljon, abban az itt ülőknek - nekünk igen nagy szerep jut, mert nekünk kell a parazsat szítani, hogy a tűz ki ne aludjon, hogy a sokszor népszerűtlen tevékenységünk realizálódjon a balesetek megelőzése érdekében, vagy ahogy azt a kiállítási tablónak mottójául választottuk, az **EMBERÉRT...**”

Kürti Imre mérnök ezredes, a HM Baleset-elhárítási és Munkavédelmi Osztályának vezetője hozzászólásában kiemelte azokat a tevékenységi pontokat, ahol az MHSZ a munkavédelmi előképzés során hatékonyabb munkavédelmi oktatással pozitív irányba befolyásolhatja a bevonuló fiataloknak a katonai életbe való beilleszkedését. Hosszú évek alatt felgyülemlett tapasztalataira alapozva hasznos tanácsaival és több konkrét segítséget felajánlva járult hozzá a tanácskozás sikeréhez. Egy korábbi hozzászólásra freklektálva pedig a következőket mondta: Nekünk az az elvünk, hogy amennyiben egy szabály értelmetlen, el kell törölni. De amíg el nem törlik, addig a szabály érvényben van és a szabálynak érvényt kell szerezni. Amennyiben elnézzük egyiknek, másiknak a megsértését, megszegését, akkor az történik, amit Szepesi ezredes említett, aki azt mondta: „... mindenhol csak kis szabálytalanság történt, de a körülmények szerencsétlen közrejátszása súlyos katasztrófához vezetett.” Tehát így néz ki a kis elnézések következménye.

Ami pedig a szemlélet formálását illeti, azt szoktam mondani, nagyon fontos, hogy ne tegyünk különbséget a saját és a mások testi épségének és egészségének védelme között. Így közelebb fogunk jutni a problémák megoldásához.

Szóba került itt az is, hogy néhány kérdés megoldása sok pénzbe kerül. Tudjuk azt is, hogy pénz dolgában soha nem voltunk túlzottan eleresztve, már ami a munkavédelmet illeti, és valószínű, hogy ebben a közeljövőben sem számíthatunk növekedésre. Azonban óva intenek bárkit is attól, hogy a pénz vagy az anyagi lehetőségek szűkössége miatt a „megoldhatatlan” mögé bevonja a megoldhatót is. Amennyiben testi épség és

egészség kérdéséről van szó, amennyiben közvetlen veszélyről van szó, akkor ez soha nem volt és nem is lehet pénzkérdés.

Főcze Lajos a SZOT Munkavédelmi és Társadalombiztosítási Osztály vezetője hozzászólásában dicsérettel említette azokat a törekvéseket, amelyek az MHSZ-nél nyilvánulnak az emberek, dolgozók, kiképzésben részt vevők és sportolók egészségének, testi épiségének megővéására. Tájékoztatta a tanácskozás résztvevőit a népgazdasági erőfeszítésekről, a kormány kibontakozási programjával összefüggésben a hosszútávú egészségmegőrzési társadalmi programról, a társadalom tagjainak egészségi állapotáról a nemzetközi összehasonlítások eredményeinek felvillantásával, majd kijelentette: „Az MHSZ-nek jelentős a lehetősége és nagy a felelőssége abban a munkában, amit mi munkavédelemnek nevezünk. Az, hogy a szerepe, lehetőségei és felelőssége nagy, az mindenekelőtt azért van, mert az emberek, a dolgozók, a fiatalok biztonságérzetének felkeltésében egy széles kört fog át, előkészíti a Magyar Néphadseregben szolgálatot teljesítő fiatalokat, azok biztonságérzetét erősíti és nyugodtan fogalmazhatók úgy, hogy a polgári élet biztonsága szempontjából is jelentős nevelő iskola. Ebben a jelentős nevelő szerepben kell minden nap helytállni azoknak, akik az itteni szakági és munkavédelmi tevékenységért felelősek. A felismert felelősség súlya pedig kétszeres.”

A kockázatvállalást felemlítő hozzászólásra válaszként megemlítette: „Gyakran felmerül – mint itt is – a kockázatvállalás témája. Nagyon tisztességesen kell erre is választ adnunk. A társadalom adott helyzete, az adott műszaki-technikai veszélyek, az adott tudati viszonyok óhatatlanul determinálnak egyfajta kockázatot. Nulla kockázatot tehát nyilvánvalóan nem lehet megfogalmazni, de a normálison túl vállalt kockázat az veszélyeztetés. A munkavédelem célja, hogy a kockázat a matematikusok kifejezésével élve, a nulla felé mozogjon.

Most pedig engedjék meg, hogy József Attila segítségével fejezzem be hozzászólásomat. A költő ezt írja: «Ne légy szeles, bár munkádon más keres.» Én azért vettem elő e sort, mert a munkavédelemben a kockázat mértékének megjelölése nagyon fontos, és fontos, hogy valóban ne legyünk szelesek. És folytatódik a vers: «Dolgozni csak pontosan, szépen, ahogy csillag megy az égen úgy érdemes.» Meggyőződésem, hogy magamért, magunkért, egymásért csak így szabad, csak így érdemes dolgozni a munkavédelem területén is.”

A hozzászólásokat a válaszok, majd a zárszó követte. Itt fogalmazta meg *Bokor József ezredes*, az MHSZ főtitkárának helyettese a legfontosabb és soron következő feladatokat. Kiténtette azokat az aktivistákat, akik munkavédelmi tevékenységükkel ezt kiérdemelték.

2. Tájékoztató a Magyar Néphadsereg 7203 magasabbegység munkavédelmi konferenciájáról

Szabó Antal őrmagy

A Magyar Néphadseregben a munkavédelmi konferencia időszakonkénti megtartását a 30/1981. (HK 18.) HM számú utasítás írja elő. A munkavédelmi konferencia a munkavédelmi propaganda szerves része és lényeges mérföldköve a munkavédelmi

tevékenység számadásának. Ugyanis 2-3 évenként mélyreható elemzést adunk közre az egészségkárosodás és baleset-megelőzés terén elért eredményekről, problémákról. Ennek jegyében került megtartásra 1987. december 9-én Kaposváron a Helyőrségi Klubban a magasabbegység munkavédelmi konferenciája. A konferenciát Rába Imre mérnök ezredes vezette a parancsnok más irányú elfoglaltsága miatt. A konferencián az alárendelt katonai szervezetek négy fővel – a parancsnok helyettese, a parancsnok fejezeti és technikai helyettese, az elhelyezési szolgálatfőnök és a munkavédelmi megbízott – vettek részt, s annak parancsnokainak egy része. Aktivitásuk alapján a jelenlevők hozzászólása a konferencia lebonyolításához igen pozitív volt.

A konferenciát alapos értékelő munka előzte meg, amelyet a magasabbegység Munkavédelmi Bizottsága hajtott végre. Ez az értékelő munka felölelte az előljárók és a saját ellenőrzések értékeléseit, a parancsnokok beszámoltatásának jelentéseit és a baleseti helyzet alakulását, valamint az MN 5232 Munkavédelmi Konferencia 1985. évi, továbbá az MN II. Munkavédelmi Konferencia 1986. évi anyagát, annak tapasztalatait és iránymutatásait.

A konferenciát megelőzően kiadásra került a vitaindító referátum, amely alapját képezte az elmúlt időszak munkavédelmi értékelésének.

A konferencián a vitaindítóban és annak szóbeli kiegészítésében foglaltakkal a hozzászólók alapvetően egyetértettek, azt elfogadták, megerősítették és saját tapasztalataikkal is gazdagították.

A konferencián kilencen szólaltak fel. Kürti Imre mk. ezredes, az MN PÜSZF-ség Baleset-elhárítási és Munkavédelmi osztályvezetője méltatta a magasabbegység elért pozitív eredményeit, de felhívta a figyelmet azokra a dolgokra is, ahol még sok a teendő. A meghívottak között szólalt fel Németh György őrnagy, aki hasznos észrevételeivel egészítette ki az elhangzottakat a tervező, irányító tevékenység fontosságának kiemelésével.

A konferencia megállapította, hogy az elmúlt 3 évben a központi és helyi szabályozások eredményeként tovább szilárdult a balesetek megelőzésének rendje.

A konferencián is hangsúlyt kapott az alkoholfogyasztás elleni küzdelem, mivel az eddig befektetett energia nem hozta meg a várt eredményt, s nem sikerült lényeges változást elérni ezen a területen. A konferencia megkezdése is erre a problémára irányult, amikor a Katonai Filmstudio *„Keszű pobár”* című filmje került levetítésre.

A konferencia megállapította, hogy a munkavédelem szabályrendszere megfelel a követelményeknek. A problémák abban jelentkeznek, hogy a szabályok, előírások megkövetelése, a gyakorlatban történő betartása gyakran hiányos, felületes az engedékeny, fegyelmezetlen, gondatlan magatartás miatt.

A munkavédelmi feladatok tervezése egyre nagyobb teret kapnak a parancsnoki munkában, amelyet az egyes alakulatok baleseti statisztikájának javulása, a személyi állomány élet- és munkakörülményeinek fejlődése, a katonákról való fokozottabb gondoskodás is bizonyít.

A pozitív eredmények ellenére, a baleseti helyzet alakulásában még mindig nem értük el a halálos és súlyos balesetek számának jelentős csökkenését. Ezeknél a sérüléseknél az „egy” is sok.

Mindez időszerűvé tette a konferenciának azt a célkitűzését, hogy összegezze az elmúlt években végzett munkavédelmi tevékenység főbb tapasztalatait, a fejlődést akadályozó körülmények feltárását, a további munka főbb területeit, a pozitív tapasztala-

tok, valamint a lehetőségek közreadását a balesetek, egészségkárosodások megelőzéséhez.

A konferencia kiállításán bemutatásra kerültek a széles körben használatos általános munkavédelmi eszközök, a ruházatok, a különféle felszerelések, továbbá az oktatást elősegítő videotechnika alkalmazási módszerei, a Népszava kiadványok, a munkavédelmi plakátok és az MN PÜSZF-ségtől kölcsön kapott munkavédelmi szemléltető és propaganda táblák, anyagok.

A konferencia az MN II. Munkavédelmi Konferenciájának zárszavából vett idézettel zárult, a következő gondolattal:

„...a munkavédelem a parancsnoki, a politikai munka szerves része, napi feladat, nem pedig kampány tevékenység. Ne felejtsek el, hogy az emberek épségének megőrzése a hadseregben barckészültségi tényező volt és marad.”

Bízunk abban, hogy a sikeres munkavédelmi konferencia újabb lendületet ad a munkavédelmi tevékenység eredményesebb végzéséhez, s elősegíti a baleseti helyzet kedvező alakulását.

3. Tájékoztató a katonai főiskolák közötti munkavédelmi vetélkedő tapasztalatairól

Zsitnyár Erzsébet kpa., adjunktus

A katonai főiskolák munkavédelmi vetélkedője 1987-ben ismét megrendezésre került, amely átfogó képet nyújtott a testi épség és egészség védelmére kiadott központi rendelkezések, a katonai élet sajátosságait tükröző előírások ismeretéről és alkalmazásáról.

A vetélkedőre történő felkészülés a főiskolák selejtezőivel több hónapig tartott, s a döntő színhelye 6 év után – 1987. december 10-én – újra az MN Killián György Repülő Műszaki Főiskola volt. A döntő színhelyének biztosításában és a verseny zavartalan lefolyásának előkészítésében a következő teendőink voltak:

A főiskolánk kultúrtermet úgy rendeztük be, hogy az elnökség, a zsűri, a versenyzők, a vendégek, a technikai személyzet, a tv-lánc, az eredményhirdető tábla stb. jól áttekinthető legyen, s a háttérben a munkavédelmi plakátok, a védőeszközök, az elsősegélynyújtó kellékek biztosítsák a kellő hangulatot, a verseny munkavédelmi jellegét, továbbá virágokkal, drapériákkal díszítettük a döntő ünnepélyes környezetét. A technikai előkészületek során a videofilm-részletek bejátszásának lehetőségét, a hangosítást, a fotózást is megszerveztük, továbbá az elsősegélynyújtó kellékeket a főiskola egészségügyi szolgálata biztosította. A hadtápszolgálat gondoskodott a büféről és az ebédeltetés lehetőségéről. Biztosítottuk továbbá a döntő játékvezetőjét, az időmérőt, a tábláirót, valamint azokat a segítőköt, akik a feladatok kiosztásában, összeszedésében segítettek.

Az elnökségben helyet foglalt:

- az MN KGYRMF parancsnoka képviselőként a kiképzési helyettes;
 - az MN PÜSZF-ség Baleset-elhárítási és Munkavédelmi Osztályának vezetője,
- valamint

- a főiskolákat képviselő tanszékvezetők, munkavédelmi tanárok és a főiskolák munkavédelmi megbízottjai.

A döntő zsűrijében helyet foglalt:

- az MN PÜSZF-ség Baleset-elhárítási és Munkavédelmi Osztályának munkatársai;

- az MN Tanintézeti Csf.-ség munkavédelmi megbízottja;

- az MN KÖJÁL munkatársa.

A csapatok felkészítéséhez a főiskolák közötti vetélkedőhöz az MN PÜSZF-ség Baleset-elhárítási és Munkavédelmi Osztálya kijelölte a szakirodalmi anyag fejezeteit, a döntő anyagát és a fordulók jellegét, amelyet az előkészületek során pontosítottunk. A csapatok nagy igyekezettel és szorgalommal készültek a vetélkedőre.

A főiskolák közötti munkavédelmi vetélkedő döntőjét megelőzte a főiskolákon belüli vetélkedő. Ezek a belső vetélkedők, a selejtezők szinte a teljes személyi állományt mozgósították, mivel minden szerv minden állománykategóriája képviselve volt. A helyi vetélkedőkön legjobban szereplő személyekből alakították ki azután a főiskolákat képviselő csapatokat. A főiskolák a döntőn 3x5 fős csapattal vettek részt *a következő összetételben:*

1 tisztt, 2 hallgató, 1 sorkatona, 1 polgári alkalmazott.

A munkavédelmi vetélkedő szakmai, tartalmi anyagát, a forgatókönyvet, a döntő kérdéseit az MN PÜSZF-ség Baleset-elhárítási és Munkavédelmi Osztálya dolgozta ki. A fordulók kérdései zárt borítékban érkeztek a döntő színhelyére. Ez a verseny objektív jellegét erősítette a korábbi gyakorlattal szemben. A korábbi versenyeken ugyanis mindig az a főiskola állította össze a vetélkedő anyagát, kérdéseit, ahol a döntő megrendezésre került.

A verseny a következő fordulókból tevődött össze:

I. forduló

Ismert filmrészlet bejátszása videóról, hang nélkül

A filmrészletek a Katonai Filmstúdió „Új környezetben” és a „Röntgenfelvétel” című filmjéből kerültek bejátszásra. A katonai étellel és a munkával kapcsolatos szabálytalanságokat, hiányosságokat, veszélyforrásokat kellett felismerni. A vetélkedő csapatok elmélyülten figyelték a filmeket és árnyalati, apró hiányosságokat is felfedeztek, de sajnos voltak olyan hibák is, amelyeket nem ismertek fel. Ez kiderült a film visszajátszásánál. Sajnálatos volt, hogy a fekete-fehér film egyes részei a képernyőn elég rosszul láthatóak.

Ebben a fordulóban a csapatok a gyors helyzetfelismerő, hibafeltáró képességéről kaptunk képet, amely azt is mutatta, hogy a versenyzők felkészülésük során alaposan elemezték a katonai filmeket, s az azokban levő szabálytalanságok, hiányosságok mélyen rögzítődtek tudatukba, emlékezetükbe.

II. forduló

Bemelegítő villámkérdések

Csapatonként 2-2 kérdést húztak a versenyzők. A csapatok szóban adtak számot az alapvető munkavédelmi felkészültségükről, a szabályok gyors alkalmazásának készségéről.

III. forduló

Munkavédelmi totó

A munkavédelem általános, széles körű ismeretanyagából kerültek felmérésre a csapatok rövid idő alatt, amelyet a zsűri is gyorsan értékelt.

IV. forduló

Elsősegélynyújtás

Minden csapat húzott egy borítékot, amelyben levő kérdés alapján egy kötözési módot, illetve elsősegélynyújtási feladatot kellett megoldani. Minden csapat időre elkészítette, illetve megoldotta feladatát. Probléma csak ott volt, ahol félreértették a feladatot. A versenyző csapatok és egészségügyi ismereteken túl a helyzetfelismerő képességről, ügyességről, gyorsaságról is képet adtak, továbbá a végrehajtott elsősegélynyújtáshoz szakszerű magyarázatot is tudtak fűzni.

V. forduló

Védőeszközök kiválogatása

A munkavédelmi eszközök helyes alkalmazásának ismeretét is bemutatták a versenyzők. Ezzel a fordulóval játékosabbá, változatosabbá, érdekesebbé tették a vetélkedőt. A MŰÁRT-katalógusok alapján készült 28 eszköz képét kellett összeválogatni a megadott munkakörökhöz (pl. akkumulátorkezelő, hegesztő stb.) szükséges egyéni védőeszközöket, majd testvédelmi (fej, arc, kar, láb stb.) csoportokba kellett összeválogatni a fényképeket. Ez a forduló nehéz feladatnak minősíthető, de a csapatok sokoldalú és magas szintű felkészültségét az elért magas pontszámok tükrözték.

VI. forduló

Borítékolt kérdés a KÁBESZ I. fejezetéből

A katonai előjárók, a munkahelyi vezetők kötelességeinek ismertetése, tételes felsorolása volt a feladat, amely a lexikális felkészültséget mutatta. A szabályok ismerete igen fontos, alapvető követelmény, mivel a főiskolákról kikerülő hallgatók, mint hivatásos tisztek, katonai vezetők a kötelességük alapos ismeretével kell, hogy végezzék munkavédelmi tevékenységüket, a beosztottaikról való gondoskodásukat.

VII. forduló

Felelet-felsorolás

A helyes válaszokat, felsorolásokat kérdésenként kellett megadni a munkavédelem általános ismeretanyagából. Ez a forduló szintén lexikális felkészültséget bemutató versenyszám volt. A feladat megoldása átfogó ismereteket követelt meg.

VIII. forduló

Tartalék kérdések

A csapatok azonos pontszáma esetében az előre összeállított és borítékból kihúzott villámkérdésekre adott válaszok döntötték el a végső sorrendet. A VIII. forduló után kialakult a döntő sorrendje.

A zsűri elnöke, dr. Vasvári Ferenc mk. alezredes értékelte a döntő lefolyását, az elért eredményeket, a tapasztalatokat és végül a főiskolák csapatainak elért helyezését ismertette.

A díjakat az MN Tanintézeti Csoportfőnökség nevében Nagy Szilveszter mk. ezredes, az MN KGYRMF Kik. h. és Kürti Imre mk. ezredes, az MN PÜSZF-ség Balesetelhárítási és Munkavédelmi Osztályának vezetője adta át.

Az első helyezett csapat tagjai személyenként 3000,- Ft-ot, a második helyezett csapattagok 2000,- Ft-ot és a harmadik helyezettek személyenként 1000,- Ft-ot nyertek.

A csapatok versenyében az első és második helyezést a Killián György Repülő Műszaki Főiskola csapata, míg a harmadik helyezést a Kossuth Lajos Katonai Műszaki Főiskola csapata érte el. A főiskolák közötti versenyben az összpontszámok alapján a vándorserleget a KGYRM Főiskola nyerte el, amelyet két évig - a következő vetélkedőig - a főiskola versenyzőinek, a személyi állományának örömeire szolgál.

A díjkiosztás után Kürti Imre mk. ezredes, az MN PÜSZF-ség osztályvezetője hozzászólásában értékelte a katonai főiskolák vetélkedőjének tapasztalatait. Elmondta, hogy a vetélkedőt jól szervezett, mozgósító erejű, színvonalas versenynek tartja. Kifejtette, hogy a munkavédelmi agitációnak és propagandamunkának ez a formája tovább erősítette a közgondolkodást, a helyes szemléletmód kialakítását, és elősegítette a munkavédelem társadalmi bázisának szélesítését. A vetélkedő sok résztvevőt mozgatót meg, amelynek eredményeként a főiskolákról kikerülők tovább viszik hivatásukban is a helyes munkavédelmi szemléletüket és ez a néphadseregben tovább segíti a munkakörülmények tervszerű, sokoldalú fejlesztését, a személyi állomány életének és testi épségének védelmét, a parancsnokok, vezetők ezirányú felelősségének fokozását.

A katonai főiskolák közötti döntő tapasztalatai is bizonyították a vetélkedőben rejlő lehetőségeket. Az alakulatoknál még ma is előfordul, hogy lebecsülik a szabályokat, az óvatosságot, amely elsősorban szemléletbeni hiba. A döntő megmutatta, hogy a jól felkészült versenyző állomány munkavédelmi szemlélete, hozzáállása magas fokú elhivatottságot tükröz, amelyet a későbbiekben tovább visznek a beosztottak felé. A résztvevők nagy létszáma igazolta, hogy jó propagandamunkával eredményes mozgósító hatást lehet elérni az ismeretek elsajátítására, elmélyítésére. A fordulókban megmutatkozott az is, hogy a versenyzők nemcsak a lexikális ismeretekben jártasak, hanem a helyzetfelismerésben, a szabályok gyors alkalmazásában, a sokoldalú felkészültségükben a készség fokán állnak. A vetélkedőre való felkészülés lehetőséget nyújtott arra is, hogy a résztvevők a gyorsaságukat és ügyességüket is fejlesszék. A döntő nyilvános közönsége - a verseny játékos jellege mellett - felfrissíthette ismereteit, amely a vetélkedő szélesebb körű hasznosságát is mutatta.

Összességében tehát a vetélkedő bizonyította, hogy helyes propagandával elősegíthető a mozgósított személyi állomány szemléletének formálása, amelynek további hatása a balesetek számának csökkenésében realizálódik. A vetélkedő lehetőségeit - a katonai főiskolákon túl - célszerű kialakítani a csapatok és intézetek körében is.

A frontheadtáp vezetésének kérdései

Írta: G. P. Pasztubovszkij altábornagy

(Fordítás: a „Vojennaja Miszt” című folyóirat 1987/12. sz.-ból)

A hadügy fejlődésének története azt bizonyítja, hogy a csapatok vezetésének szerepe a szervezeti felépítés és a technikai felszereltség korszerűsítése mérvének megfelelően nő. Nemcsak az irányítás formái és módjai, hanem maga a rendszer és annak minden eleme – a szervek felépítése, a híradás megszervezése, a vezési pontok állománya és technikai felszereltsége, azok szétbontakoztatásának és működésének rendje is megváltozik. Ez szemléltetően megmutatkozott a nagy honvédő háború hadműveleteiben is.

Ismeretes, hogy a szovjet fegyveres erők decentralizált hadtápvezetési rendszerrel kezdték harctevékenységüket a hitlerista megszállók ellen. A háború előtti években a front hadtápvezetésének elmélete nem volt kellő mértékben kidolgozva. Úgy tartották, hogy az összefegyvernemi törzsek operatíván tudják irányítani a hadtápegységeket és intézeteket a bonyolult harc helyzetben. Pontosan ezért nem dolgozták ki sem gyakorlatilag, sem elméletileg a hadtápvezetési pontok szétbontakozásának, a hadtáp híradás megszervezésének kérdéseit, a hadtápbiztosítással kapcsolatos okmányok kidolgozásának és formába öntésének rendjét és módjait. Ennek eredményeképpen mutatkozott a háború elején szemmel látható eltérés a hadtáppal szembeni követelmények és a törzsek azok realizálására való felkészítése között, ami igen negatív kihatással volt már a harctevékenységek legelső napjaiban. Legelső sorban az egységek és intézetek decentralizált hadtápvezetésének felépítése nem állta ki a szigorú próbát. A nagyszámú ellátó és biztosító szolgálat irányítása egységes szervének hiánya és ennek következtében a hadműveletek tervezése és a hadtáp működése közvetlen megszervezése közötti eltérés (különbség) rendkívül negatívan hatott a csapatok időben történő és teljes hadtápbiztosítására.

A harci egységek vezetésével kapcsolatos munkával túlterhelt összefegyvernemi törzsek nehéz, gyakran kritikus helyzetben képtelennek bizonyultak a csapatok minden szükségességgel történő ellátásának operatív irányítására és zavarok, sőt fennakadások keletkeztek a magasabbegységek és egységek anyagi ellátásában, ami igen negatív kihatással volt a harc feladatok általuk történő végrehajtására. 1941. június 23-24-én például amikor Grodno körzetében a Nyugati Front ellencsapást hajtott végre a hitleristák csoportosítása ellen, az elkeseredett harc tetőfokán a 6. és 11. gépesített hadtest üzemanyag és lőszer nélkül maradt. Az utánszállításban mutatkozó fennakadások miatt június 26-ától kezdődően a front csapatainál, különösen azonban a 3. és 10. hadseregnél éreztetni kezdte hatását az általános lőszer-, üzemanyag- és élelmiszerhiány.¹

¹ Szovjetunió Honvédelmi Minisztériumának Központi Levéltára, f. 208, op. 3038, d. 15. 11. 10-12.

A háború kezdeti időszakában a csapatok lőszerrel és üzemanyaggal való ellátásában más frontoknál is voltak fennakadások.

A helyzet szükségessé tette a hadtáp irányításának merész átalakítását. 1941. július 30-án például jóváhagyták a szovjet hadsereg háborús hadtápvezetésére vonatkozó utasítást és a szovjet hadsereg hadtápjá vezető szerveinek szervezését, augusztus 1-én pedig aláírták a Szovjet Hadsereg Hadtáp Főcsoportfőnökségének, a front és hadsereghadtáp csoportfőnökségeknél szervezésére vonatkozó parancsot, élükön az illetékes seregtestparancsnok helyetteseit képező és egyidejűleg a Vörös Hadsereg hadtápfőnökének alárendelt front és hadsereg hadtápfőnökökkel. A front hadtápfőnökség állományába a szervezési és tervezési osztály, a katonai közlekedési osztály, a közúti osztály és a hadtápfőnök ellenőrző osztálya tartozott. A front hadtápfőnök közvetlen alárendeltségébe tartozott a hadbiztosi csoportfőnökség, az üzemanyag, az egészségügyi és az állategészségügyi osztály.²

Különösen ki kell hangsúlyozni, hogy a hadtápvezetés központosításának fokozása és a front (hadsereg) hadtápfőnökök jogainak és felelősségének bővítése felett az egész háború ideje alatt munkálkodtak. 1942-ben pl. már azok alárendeltségébe tartozott valamennyi ellátó szolgálat, 1943-tól pedig a Honvédelmi Népbiztos parancsával a fegyvernemi főnökök, a szakcsapatok parancsnokai és a szolgálatiág-főnökök a hadtápvezetés és szervezés, az után- és hátraszállítás, a hadtáp híradás megszervezése, az őrzés és védelem és a rend fenntartása kérdéseivel kapcsolatosan a front (hadsereg) hadtápsávjában és közlekedési útjain.³ A front (hadsereg) parancsnokhelyettesek-hadtápfőnökök tehát a hadtáp teljhatalmú szervezői és irányítói lettek. Ez pozitívan hatott a csapatok hadtápbiztosítására, növelte a vezetés operativitását és szilárdságát.

Az események központjában azokon a helyeken tartózkodva, ahol a hadtápbiztosítás alapvető kérdéseinek megoldása történt a hadtápfőnökök a törzsökön és a szolgálatiág-főnökökön keresztül elhárították a felmerülő nehézségeket, pontosították és újabb feladatokat szabtak, megszervezték az egységek és intézetek hadtápszerveinek együttműködését, döntő mértékben befolyásolták a megszbott feladatok végrehajtásának menetét. A fő figyelmet a frontok főirányibaiban tevékenykedő csapatcsoportosítások elsőrendű és lehető legteljesebb biztosítására fordították. Ezekre összpontosították a hadtáp főerőkifejtését, a csapatoknál és a raktárakban felemelt készleteket hoztak létre, előrevonták a hadtáperők és eszközök mozgó tartalékait. A belorusziai, Visztula-odera-i, a Kelet-Porosországi, a berlini és a mandzsuri hadműveletekben a fronthadtáp raktárainak, közúti, gépkocsi szállító, vasúti, egészségügyi és más magasabbegységeinek és egységeinek legalább 65–70 százaléka a főcsapások irányibaiban tevékenykedett. Ez növelte a hadtápcsoportosítások önállóságát, lehetővé tette az erőkifejtés mélységéből történő fokozását és a csapatok folyamatos ellátását a harctevékenységek folyamán.

A hadtápbiztosítás operatív irányításához hozzájárult a fronthadtáp szervezeti felépítésének korszerűsítése, a fronthadtáp manőverezőképességének és mozgékonyágának növelése.

A Honvédelmi Népbiztos döntésére a frontoknál már 1941 augusztus-októberben hirtelen csökkent az állandó jellegű raktárak, bázisok, javítóműhelyek és más kevésbé mozgékony intézetek száma. Helyettük az alapvető anyagieszköz-fajtánként tábori rak-

² A Honvédelmi Minisztérium Központi Levéltára, f. 67, 67. op. 5890, d. 2, 11. 14–19.

³ A Honvédelmi Minisztérium Központi Levéltára, f. 67. op. 42022, d. 84, 11. 81–83.

táratat rendszeresítették. A hadseregnél a 4-25 nehézkes raktár helyett tábori hadsereg anyagi alapokat rendszeresítették, állományukban 7-8 tábori raktárral.⁴ Ezzel együtt a frontoknál és hadseregeknél növelték a gépkocsiszállító, közúti, vasúti és más mozgó magasabbegységek és egységek számát.⁵ A hadtáp végrehajtott átalakítása jobban megfelelt a gyakran változó harc helyzetnek, lehetővé tette a hadtápbiztosítás összes kérdéseinek precízebb végrehajtását, hozzájárult a hadtápbiztosítás operatív irányításának további korszerűsítéséhez.

Természetes, hogy a front hadtápfőnökségeinek munkájában az első időben voltak hiányosságok és nehézségek. Egyes frontparancsnokságoknál pl. nem volt szoros együttműködés a hadtápfőnök, a fegyvernemi és szolgálatiág-főnökök között, a csapatparancsnok és az összefegyvernemi törzsfőnökök nem mindig tájékoztatták azokat időben és kimerítően a kialakult helyzetről és a csapatok új harc feladatairól. Ez negatívan hatott a munka folyamatosságára és csökkentette a vezetés operativitását. A front hadtáp vezetése összességében azonban erősödött, céltudatosabb és szervezettebb lett. 1942 áprilisában A. V. Hrulev tábornok, a Vörös Hadsereg hadtápfőnöke azt jelentette a honvédelmi népbiztosnak, hogy a megalakított front és hadsereg hadtápfőnökségek életképesnek bizonyultak és összességében teljes egészében beváltották a hozzájuk fűzött reményeket. A front és a hadsereg hadtápfőnökök valójában teljhatalmú hadtáphelyettesei a seregtestparancsnokoknak és mint ilyenek, a hadtápszolgálat összes kérdéseit egyedül felelős személyek.⁶

Hangsúlyozni kell, hogy a hadtáp vezetőszervek felépítésének korszerűsítése a nagy honvédő háború utáni időszakban is folytatódott. Ezt a csapatok hadtápbiztosításával kapcsolatos új feladatok megjelenése, azok volumenének állandó növekedése és a hadtáp védelmi és támadó hadműveletek alatti irányításának bonyolultsága tette szükségessé. Ezért a frontoknál már 1942 májusában rendszeresítik a hadtápfőnök helyettesi beosztást a szervezési és tervezési osztály helyett pedig megalakítják a front hadtáptörzset. Állományában két - szervezési és anyagellátás tervezési és gépkocsi-, légi szállítás tervezési osztállyal.⁷ Valamivel korábban, 1942 márciusában a frontoknál megjelentek a hadtápfőnöknek alárendelt zsákmány fegyverzet, anyag- és fémhulladék gyűjtő osztályok. 1943-ban a frontoknál a katonai közlekedési osztályok helyett létrehozták a katonai közlekedési főnökségeket. A gépkocsi szállítási ágazat szerepe növekedésének következtében egyidejűleg szerveztek két önálló - gépkocsiszállító és közúti főnökséget. 1944 elején a háború tapasztalatai tanulmányozásának és általánosításának céljából a front hadtáptörzsek állománytáblájába felveszik a hadművelet alatti hadtápmunka tapasztalatait általánosító alosztályt.⁸

1944 nyarán, miután csapataink kijutottak idegen területre és a nyugateurópai nyomtávú vasutak igénybevételeinek kezdetével egyes frontok katonai közlekedési főnökségeinél megalakították a szállításokat, ezeket a vasútvonalakon irányító osztályokat, a szovjet és a nyugateurópai nyomtávú vasutak csatlakozásainál pedig főképpen

⁴ A Szovjet Fegyveres Erők Hadtápa a Nagy Honvédő Háborúban, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1980. 77. oldal.

⁵ Vojenno-Isztoricseskij Zsurnal, 1980. N° 11. sz. 31.

⁷ A Honvédelmi Minisztérium Központi Levéltára, f. 67, op. 12022, d. 4, 11. 80-81.

⁸ A Honvédelmi Minisztérium Központi Levéltára, f.67, op. 244796, d. 100, 11. 9-11.

front közvetlen átrakóbázisokat bontakoztattak szét.⁹ A foganatosított rendszabályok jelentős mértékben bővítették a fronthadtáp lehetőségeit, növelték annak manőverező-képességét és mozgékonyágát.

A háború második és harmadik időszakaiban a fronthadtáp vezetőszervei egyre operatívabban működtek. Gyorsan reagáltak a helyzet megváltozására, időben elkészítették a szükséges javaslatokat, megalapozottan és aprólékosan tervezték a csapatok hadtápbiztosítását a megítélendő hadműveletek teljes mélységére.

A hadművelet előkészítéskor kidolgozták a tervet a fronthadtáp felépítésére és a csapatok anyagi-technikai módosítására, ami tartalmazta a hadtáp megszervezésének és működésének mindegyik alapvető kérdését, a hadtápkörletek határait, a közlekedési úthálózatot, a hadseregek településének megszervezését, a hadtápegységek és intézetek elhelyezését és áttelepítését; a készletek méreteit és lépcsőzését; a fogyasztási normákat és az anyagi eszközök valamennyi szállításának rendjét; az egészségügyi és állategészségügyi biztosítás rendszabályait, a hadtáp őrzésének és védelmének, vezetésének és híradásának megszervezését.

Ennek megfelelően készítették a hadtápdirektívákat, parancsokat és intézkedéseket, amelyekben konkrétan megszabták a csapatok hadtápbiztosításával kapcsolatos feladatokat, meghatározták azok végrehajtásának rendjét és idejét.

A titoktartás biztosítása céljából a terveket, hadtápdirektívákat rendszerint nem küldték szét a csapatokhoz és a szolgálatiágakhoz. Azok feladatait személyesen a front hadtápfőnök szabta meg, vagy a direktívákból kivonatokat juttatott el hozzájuk rejtjelezve, az őket érintő terjedelemben. Meg kell említeni, hogy a csapatok tevékenysége váratlansága érdekében az egyes támadó hadműveletek tervezésekor a hadtápbiztosítás megszervezésével kapcsolatosan egyáltalán nem készítettek írásos v. grafikus okmányokat.¹⁰

A frontok hadtáptörzseinek az anyagi eszközök folyamatos utánszállításának megszervezése képezte legfontosabb feladatát. A seregtestparancsnok hadtáphelyettesek elhatározásainak megfelelően a törzsek megfelelő intézkedéseket adtak ki, megszabták a csapatok konkrét feladatait a szállítások tervezésével és végrehajtásával kapcsolatosan, állandóan ellenőrizték azok végrehajtását, megszervezték és biztosították a szállítások előkészítésében és biztosításában részt vevő szolgálati ágak, egységek és intézetek közötti szoros együttműködést, a szállítások igénybe vettek minden szállítási ágazatot.

Az irányítás operativitásának növelésére a hadműveletek többségének előkészítéskor felelős beosztású intézeteket irányítottak a front törzstől és a hadtáp szolgálatiágfőnökségektől a hadsereghez, akik megfelelő rendszabályokat foganatosítottak és gyakorlati segítséget nyújtottak a helyszínen a csapatok ellátásának megszervezésében és a készletek megalakításának meggyorsításában. Azon kívül a hadtápbiztosítással kapcsolatos feladatok megoldására a csapatokhoz kiszállítottak speciális operatív csoportokat és híradó tiszteket. A frontnál általában több operatív csoportot hoztak létre, amelyek közül egy rendszerint a front harcállásponton tartózkodott, a többi irányította az önálló irányokban tevékenykedő gyorscsoportok és csapatcsoportosítások biztosítását.

Egyes (sztálingrádi, belorusszai, jassi-kisinyovi, Visztula-oderai, mandzsuriai stb.) támadó hadműveletekben az operatív csoportok irányították közvetlenül a fontosabb hadtápjelöltek működését. A sztálingrádi ellentámadás folyamán pl. a sztálin-

⁹ Vojenno-Isztericseskij Zsurnal, 1985. N° 6. sz. 31-32.

¹⁰ Vojenno-Isztericseskij Zsurnal 1982. N° 11. sz. 69.

grádi front hadtápfőnökség 1942. december 4-én a doni front sávjában fekvő Kacsalino állomásra irányított egy operatív csoportot, élén I. Sz. Szavin vezérőrnaggyal, front hadtápfőnök-helyettesel, ahova a Szovjet Hadsereg hadtáptörzsének intézkedésére üzemanyagot, lőszert és élelmiszert szállító vonatokat irányítottak át sürgősen a sztálingrádi front részére.

Az operatív csoport biztosította ezen vonatoknak az átvételét, kirakását és a terhek gépkocsikon történő haladéktalan továbbítását, a főcsapás irányában tevékenykedő 51., 57. és 64. hadseregekhez.¹¹

A belorusszai hadművelet előkészítésekor (1944) az 1. Belorusz Frontnál operatív csoport irányította a hadművelési és ellátó vonatok áteresztését a Novo-Belica vasúti csomóponton és Gomelnél a Szozs folyó hídján. Ezen objektumok korlátozott áteresztőképességének következtében a vonatok jelentős részét a megközelítési utakon kellett kirakni. Az operatív csoport, amelynek állománya a front valamennyi csoportfőnökségétől felelős beosztású tisztek tartoztak és amelyeknek a haditanács határozatára parancsnoka személyesen a frontparancsnok hadtáphelyettese, N. A. Antyipenko altábornagy volt, értékelve az egyes vonatok fontosságát és sürgősségét, a helyszínen döntött arról, hogy engedjék tovább a főcsapás irányába (Zslobin, Kalinkovicsi), avagy rakják ki a megközelítési utakon. A vonatok kirakásához, a vasútállomásokat és a gépkocsiutakat idejében előkészítették.¹²

A hadműveletek előkészítése alatt és folyamán front tagozatban a szállítások zömét a vasúti szállítási ágazat végezte. A terheket a front raktáráig azok részlegekig, a hadseregek, hadtestek, önálló magasabbegységek ellátó és híradó állomásáig szállította a vasúti szállítási ágazat. Az anyagi eszközök szállítását a vasútállomásokról a csapatokig a front, hadsereg, csapat és fogatolt szállítási ágazatai végezték, a front gépkocsi szállítási ágazatot általában központosítottan vették igénybe, ami lehetővé tette a csapatok ellátásának megbízható végrehajtását a frontok korlátozott szállítási lehetőségei mellett.

A hadtáptörzsek vezető szerepet játszottak az anyagi eszközök *légi szállítóeszközökön* történő szállításának megszervezésekor is. Ezt a szállítóeszköz fajtát a nagy honvédő háborúban több hadműveletben vették igénybe az üzemanyag és lőszer csapásmérő csoportosításokhoz történő utánszállításra. A sztálingrádi hadműveletben pl. a dél-nyugati és a sztálingrádi front lendületesen előrenyomuló gyorscsoportjainak biztosítására a Legfelsőbb Főparancsnokság Főhadiszállása két Li-2 szállító repülő hadosztályt jelölt ki 1942 decemberének végén. A légierő lőszert és üzemanyagot szállított ki a Tacinszkaja vasútállomás körzetében tevékenykedő 24. harckocsi hadtesthez. A továbbiakban a repülőhadosztályok biztosították a Manstein páncélos csoportosításának ellencsapását visszaverő 2. gárda hadsereget.¹³ A belorusszai hadműveletben a Legfelsőbb Főparancsnokság Főhadiszállásának tartalékából az 1. Belorusz Fronthoz irányítottak 40 Li-2 repülőgépet, azzal, hogy sürgősen üzemanyagot és lőszert szállítsanak ki J. A. Plijev altábornagy lovas-gépesített csoportjaihoz.¹⁴ A mandzsuri hadműveletben a bajkálontúli frontot megerősítették két katonai szállító repülőhadosztállyal (260 Li-2 és Szi-47 repülőgép), amelyek augusztus 13. és szeptember 3. között kiszállítottak a főcsoportosítást

¹¹ A Honvédelmi Minisztérium Központi Levéltára, f. 220, op. 5836, d. 2., 11. 53-56.

¹² Vojenno-Isztoricseskij Zsurnál, 1984. N° 6, sz. 55.

¹⁴ Vojenno-Isztoricseskij Zsurnál 1974. N° 8, sz. 28.

csapataihoz 2072 t üzemanyagot és 186 t lőszert, köztük majdnem 900 t üzemanyagot a 6. gárda harckocsi hadsereghez.¹⁵

A hadműveletek idegen területen történő megvívásakor azok sikeresen oldottak meg egy sor más kérdést is. Így pl. volumenét nézve hatalmas és szerteágazó munkát végeztek Európa felszabadított országai lakosságának élelmezésével, a különböző országok repatriált állampolgárai, a hadifoglyok biztosításával, a zsákmány fegyverzet, technika és anyag felkutatásával és hátraszállításával kapcsolatosan.

A háború folyamán tovább folyt a hadtápvezetési pontok és a hadtáp híradó rendszer korszerűsítése. Annak következtében, hogy a háború előtti években a hadtápvezetés kérdéseit sem elméleti, sem gyakorlati vonatkozásban nem dolgozták ki, a harctevékenységek kezdetével azokat a frontoknál más és másképpen oldották meg. Még a HVP megnevezése is más és más: „front törzs második lépcső”, „hadtápvezetési lépcső” stb. volt. A hadtápvezetési és híradó pontok harmonikusabb rendszere csak 1943-tól kezdett kialakulni. A frontok hadtáptörzseinek pl. a kurszki csata előkészítésének időszakában bocsátottak rendelkezésre hadtáp híradó egységeket (önálló híradó század, fél állandó vezetékes század) és PO-2 repülőrajt.

Ez lehetővé tette az önálló hadtáp híradó rendszer létrehozását és a hadtápvezetési pontok munkájának feszebb megszervezését.

A frontparancsnok helyettes-hadtápfőnök személyes irányítása alatt álló HVP-on összpontosult a csapatok hadtápjának és biztosításának irányításával kapcsolatos minden gyakorlati tevékenység. Annak állománya a hadműveletek többségében 2–2,5 főt és mintegy 250–300 db különböző különleges és szállító járművet tett ki. A hadműveletek előkészítésekor a HVP a front H-től 25–25 km-re települt. Elhelyezésre leggyakrabban épségben maradt lakott helyeket és nagyobb erdőségeket vettek igénybe.

Támadó hadműveletek folyamán a HVP a front H mögött települt át. A vezetés folyamatossága biztosításának érdekében az elhelyezési körletek cseréjére 3–4 naponként került sor és annak megszervezése két lépcsőben történt. Az első lépcsőt (a hadtáptörzs alapvető részét és a front alapvető szolgálatiágainak operatív csoportjait) azt követően vonták előre az új körletbe, miután abban a hadtáp hírközpont szétbontakozott. Élén vagy személyesen a frontparancsnok hadtáphelyettes, v. a fronthadtáp törzsfőnök állt. Az új körletbe történt beérkezés után átvette a hadtáp vezetését és parancsot adott a második lépcső lebontására és áttelepítésére.

A hadtáp vezetőszervek a nagy honvédó háború hadműveletei alatti működésének elemzésekor mindenképp előtérbe kell hozni, hogy azok biztosították a csapatok hadtápbiztosításának szilárd, szakavatott irányítását, magas fokú mesterségbeli tudásról, önfeláldozásról tettek tanúbizonyságot és ezáltal méltóan hozzájárultak a győzelemhez.

Napjainkban nemcsak a csapat, hanem a hadműveleti hadtáp is igen mozgékony. Azoknak a csapatok biztosításával kapcsolatos lehetőségeik jelentős mértékben nőttek. A hadműveleti hadtáp állományába túlsúlyba kerültek a nagymértékben gépesített gépkocsiszállító, vasúti, közúti és csővezetékes egységek és alegységek, ellátó, repülőtérmérnöki, repülő technikai, egészségügyi, technikai és más biztosító egységek, intézetek és alegységek, amelyeket gyorsan előre lehet vonni nagy távolságra és biztosítani tudják nagy csapatcsoportosítások (erők) folyamatos ellátását bonyolult helyzetben.

¹⁵ A Katonai Hadtáp és Közlekedési Akadémia Levéltára, inv. N38, ekz. 3, 11. 71–72.

Míndez szükségessé tette a hadtápvezetés megszervezésének korszerűsítését, mindek előtt az irányítás operativitásának fokozását, különböző ellátási ágak egységes rendszerben történő egyesítését, valamennyi hadtáp vezető szerv új munkamódszerének kutatását, a fő figyelmet a hadtápvezetési rendszer valamennyi eleme funkcionálása operativitása és szilárdsága fokozásával kapcsolatos kérdések komplex megoldására kell fordítani.

Napjainkban minden hadtáptagozatban vezető szervek harmonikus rendszere működik hatékonyan, élén békében és háborúban a csapatok hadtápbiztosításának fő szervezőjét és közvetlen irányítóját képező parancsnokhelyettesekkel – hadtápfőnökkel.

A vezető szerveket – mint az egész hadtápvezetési rendszer fő láncszeme – felépítésének további korszerűsítését véleményünk szerint a hadtápbiztosítás központosított irányítása erősítésének és minden hadtáptagozat időben történő komplex felkészítésének irányába kell folytatni.

Az irányítás központosítása biztosítja a hadtáperők és eszközök célirányosabb, hatékonyabb felhasználását a bonyolult, dinamikus harchelyzetben. Az irányítás központosításának elvét realizálni kell az alárendelt hadtápegységek és intézetek vezető szerveinek vonatkozásában is. A hadtáperők és eszközök egy részének decentralizált irányítása csak különleges viszonyok között, a csapatok elszigetelt irányokban, a főerőktől leszakadva történő tevékenykedésekor lehetséges.

A hadtáp vezetési rendszer operativitásának és szilárdságának növelésében fontos helye van a híradó és vezetési pontok rendszere továbbfejlesztésének és korszerűsítésének.

A harctevékenységek folyamán a hadtápvezetés rendszere a harchelyzet követelményeinek, a hadtáp által megoldandó feladatok jellegének és volumenének, a hadtáp állományának és lehetőségeinek megfelelően fejlődött. A háború végére majdnem megteremtődött a teljes egység a vezetés elmélete és gyakorlata között. A tisztek és tábornokok gazdag gyakorlati tapasztalatokat szereztek a hadtáp bonyolult, dinamikus harchelyzetben történő irányítása vonatkozásában.

Ezek a tapasztalatok aktuális jelentőséggel bírnak napjainkban is. Azokat tanulmányozni kell és alkotó módon a szovjet fegyveres erők építése perspektívájának megfelelően kell beépíteni a hadtápvezetési rendszer továbbfejlesztésének és korszerűsítésének elméletébe és gyakorlatába.

A háború utáni időszakban a hadtápvezetés korszerűsítése mind a szocialista, mind a kapitalista országok fegyveres erőinél a hadseregek felépítése, technikai felszereltsége, a korszerű háború jellegével és a harctevékenységek megvívása módjaival kapcsolatos nézetek megváltozása mérvének megfelelően történt.

Az 50-es évek elejéig, amikor az országok többségében a hadseregek harci erejének alapját a hagyományos fegyverfajták képezték, a hadtápvezetés fejlesztése, a vezetési pontok technikai felszereltsége bizonyos javításának és a munkamódszer korszerűsítésének útján történt a második világháború tapasztalatainak figyelembevételével. A továbbiakban az atomfegyver megjelenésének következtében egy sor ország fegyveres erőinél gyökeres, azok tevékenységének minden területét érintő változások történtek. A hadtápbiztosítás szerepe összehasonlíthatatlanul megnőtt. A hadügyben végbement hatalmas átalakulások maguk után vonták a csapatok hadtápbiztosításával kapcsolatos

feladatok volumenének hirtelen növekedését, bonyolultabbá lettek azok végrehajtásának feltételei. A fegyveres harc nagy hatóerejű eszközeinek megjelenésével a hadtáp felépítésének teljes mélységében sebezhetővé vált. Szükségessé vált egy sor rendszabály foganatosítása a hadtápbiztosítás erői, eszközei és szervei tömegpusztító fegyverek elleni védelmével kapcsolatosan. Rendkívül sebezhetővé lettek a közlekedési utak, a vezetési pontok és a híradó eszközök. A korszerű hadműveletek hadtápbiztosításának megszervezésekor a hadtáp vezetőszerveknek sokrétű elfoglaltságuk mellett rövid idő alatt nagy mennyiségű információt kellett feldolgozniuk. az objektív körülmények oda vezettek, hogy a világ hadseregeinek többségében a hadtáp további korszerűsítésének, a csapatok minden szükségessé váló ellátásával kapcsolatos lehetőségei – békében és háborúban – növelésének céljából hozzákezdtek hatékony rendszabályok kidolgozásához.

Ebben az időszakban történtek meg az első kísérletek annak érdekében, hogy az elektronikus számítástechnikát felhasználják a hadtáp vezető szervek munkája operativitásának növelésére.

Kezdetben az ESZG szerepe a számviteli feladatok elvégzésére korlátozódott az egyes szolgálatiágak ellátó központok érdekében. Még ez is jelentős időmegtakarítást jelentt. Így például, amíg a második világháború éveiben a hadszíntéren egy anyag köz szállításra vonatkozó igénylés elkészítése 12, az összeszedés és berakás pedig 14 napot vett igénybe, az ESZG alkalmazásával ez az idő lecsökkent 1-2 napra.¹⁶

Jóllehet a foganatosított rendszabályok jártak bizonyos eredményekkel, a hadtápvezetés problémáit összességében nem oldották meg, mivel maguk után vonták a hadtápbiztosítás jelentős számbeli növekedését, csökkentették a hadtáp mobilitását.

A 60-as évek elején több ország hadseregében különös élességgel vetődött fel a hadtápvezetés operativitása hirtelen fokozásának, a csapatok hadtápbiztosítása megszervezése új feladatoknak megfelelő módjai kidolgozásának szükségessége. Ettől az időtől kezdve a fegyveres erők fejlesztésében meghatározó irányzattá lett az építés új szervezési formáinak, a hadtápegységek és intézetek hadműveletek alatti vezetése módjainak, a vezetési munka gépesítésére szolgáló eszközök, ESZG-ek széles körű alkalmazására és azok alapján automatizált hadtáp vezetési rendszerek létrehozására irányuló kutatás.

Napjainkban ebben a vonatkozásban mélyreható mennyiségi és minőségi változások mennek végbe. A hadtáp híradó rendszer fejlesztése a híradóegységek és alegységek korszerűbb és nagyteljesítményű technikai eszközökkel való felszerelése útján történik. Nő a hírcsatornák mennyisége, a rádióeszközök hatótávolsága és zavarvédeltsége. Széles körben alkalmazzák a rádiórelé, troposzféra és más híradó eszközöket. A hadtáp híradó rendszer további korszerűsítését véleményünk szerint a hírközpontok és vonalak stabilitása és zavarvédeltsége, életképessége és alkalmazása hatékonysága növelésének, a hírháló felépítése javításának és áteresztőképessége növelésének irányába kell folytatni.

A HVP-ok életképessége növelésének céljából tervezik azok lépcsőzetes, széttagolt elhelyezését a terep védő és álcázó tulajdonságainak felhasználásával, műszaki létesítmények és fedezékek előregyártott elemekből történő építését, különlegesen berendezett parancsnoki, törzs- és szállítójárművekkel való felszerelését. Rendkívül fontos jelentőséggel bír a korszerű híradó automatizáló technikai eszközökkel és nagy manőverezőképességű szállítóeszközökkel rendelkező földi és légi mozgó vezetési pontok létrehozása is.

¹⁶ Ti i Sznabzsenyije Szovjetszkij Vooruzsennih Szil 1958. N° 1., sz. 93.

Az információáramlás folyamatos növekedésének és az információ feldolgozására rendelkezésre álló idő csökkenésének viszonyai között döntő jelentőségre tesz szert a hadtápvezetés folyamatainak automatizálása. Napjainkban komplexen automatizálják a vezetésnek minden alapvető folyamatát alaprendszerek létrehozásának, majd azok egységes komplex hadtáp automatizált vezetési rendszerbe való egyesítésének útján. Minden tagozat hadtáp vezető szerveit felszerelik új technikai eszközökkel, növelik az automatizáló eszközök alkalmazásának hatékonyságát, tökéletesítik az automatizált hadtáp vezetési rendszer program, matematikai, információs és lingvisztikai biztosítását.

Több külföldi hadseregben hatalmas munka folyik annak érdekében, hogy a csapat és hadtáp vezetés folyamataiban széles körben alkalmazzák a számítástechnikát. Az USA hadseregében pl. már a 60-as évek vége óta üzemel több helyi automatizált vezetési rendszer, amelyeknek vannak úgy saját számítóeszköz pontjai és ESZG-ei, mint magáncégektől bérelt elektronikus számítóeszközei és információ továbbító rendszerei. Az NSZK fegyveres erőinél 1973 óta működnek vezető és szakosított automatizált információ feldolgozó rendszerek. Azok korszerű, a Bundeswehr számítóközpontjaiban összpontosított dolgozó eszközökkel, mimiatűr ESZG-ekkel és mikroprocesszorokkal vannak felszerelve minden munkahelyen.

A mikroprocesszoros technika és a miniatűr ESZG elemi bázisa és gyártási folyamata fejlődésével kapcsolatos folyamatos műszaki-tudományos haladás, a nagy sorozatban való gyártás lehetővé teszi azt, hogy az USA és NATO szövetségeseinek hadseregeit újonnan létrehozott és modernizált anyagi-technikai biztosító vezető rendszereit perspektivikus számítóeszközökkel szereljék fel. A harmadik generációs ESZG-eket, amelyek a számítóközpontban jelenleg fel vannak szerelve, már a 80-90-es években ki akarják cserélni negyedik és ötödik generációjú gépekkel. Az információcserét csomag (adagolt) kapcsolással kell biztosítani, az egyes tagozatokban tervezik a mobil vezetési komplexumok széles körű alkalmazását, nagy ütemben hajtják végre az önálló automatizált rendszerek egységes komplex automatizált csapat és hadtáp vezetési rendszerekbe való egységesítését, ami jelentősen növeli a vezetés központosítását és operativitását, biztosítja a vezetési rendszer szilárdságát, lehetővé teszi azt, hogy időben és rugalmasan reagáljanak a helyzetben váratlanul és hirtelen bekövetkezett változásokra.

Korszerű viszonyok között, amikor jelentős mértékben bővültek a háború agresszor általi kirobantásának lehetőségei, a hadtáp mindegyik szervezetszerű vezető szervét már békében létre kell hozni és fel kell készíteni. Napjainkban nem lehet azok háború kezdeti időszakában történő megalakítására, v. gyökeres átalakítására és összekovácsolására számítani. A hadtáp vezető szerveket magasan képzett tisztii állománnyal kell feltölteni. A mindennapi munkában, a gyakorlatokon és manővereken a törzseket össze kell kovácsolni, gyakoroltatni kell, törekedni kell a megszabott feladatok operatív és precíz végrehajtására.

Napjainkban olyan élesen felvetődött a hadtápbiztosítás operatív tervezésének kérdése, mint soha azelőtt. Ehhez a vezető szervek tisztjeinek és tábormokainak rendelkezniük kell alapos elméleti ismeretekkel és megfelelő gyakorlati tapasztalattal, ismerniük kell funkcionális követelményeiket, tudniuk kell általánosítani és elemezni a hadművelleti és a hadtáphelyzetet, megalapozott következtetéseket levonni és javaslatokat tenni, gyorsan és hozzáértően kidolgozni és formába önteni a harci okmányokat, tökéletesen ismerniük kell a hatékony munkamódszereket, a korszerű híradó eszközök, automatizálási technika komplex alkalmazásakor.

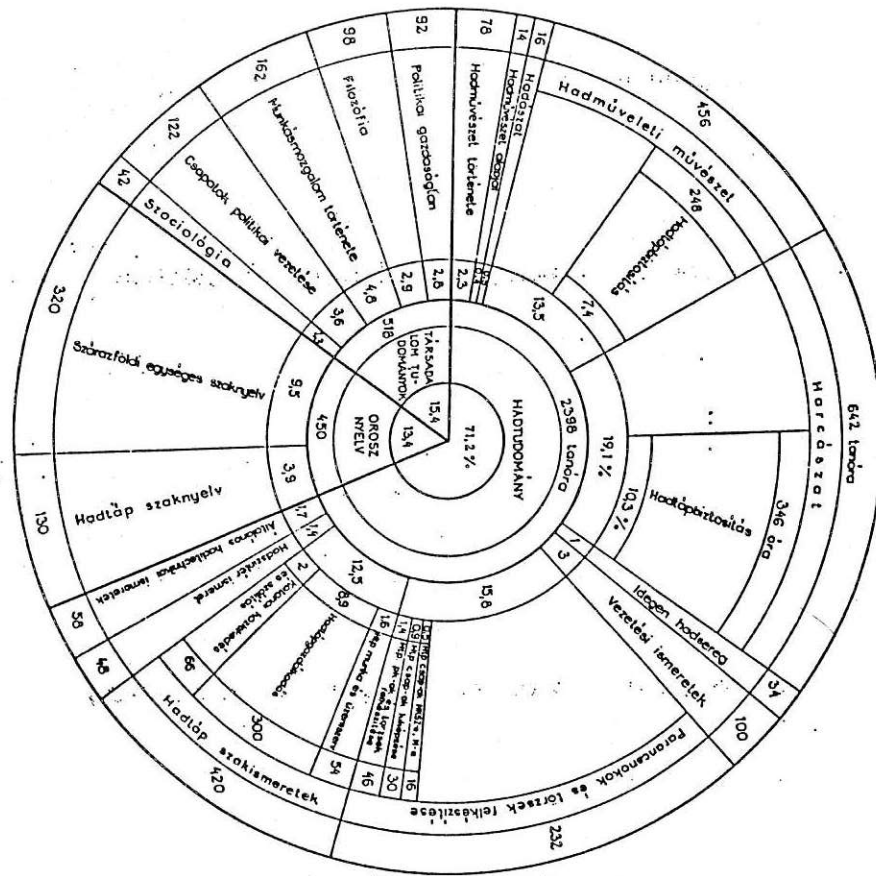
Mindezeknek a fontos feladatoknak a sikeres megoldása erősíti a hadtáp vezetési rendszert, növeli annak harckészültségét és lehetőségeit, alkalmassá teszi arra, hogy bármelyik pillanatban és a helyzet legbonyolultabb viszonyai között operatívan és szilárdan irányítani tudja az összes hadtáp szolgálatiágakat, egységeket és intézeteket az ellenség lehetséges agressziójának elhárításakor.

Táblázatok: "Az akadémiát végzett tisztek beilleszkedéséről"
című cikkhez

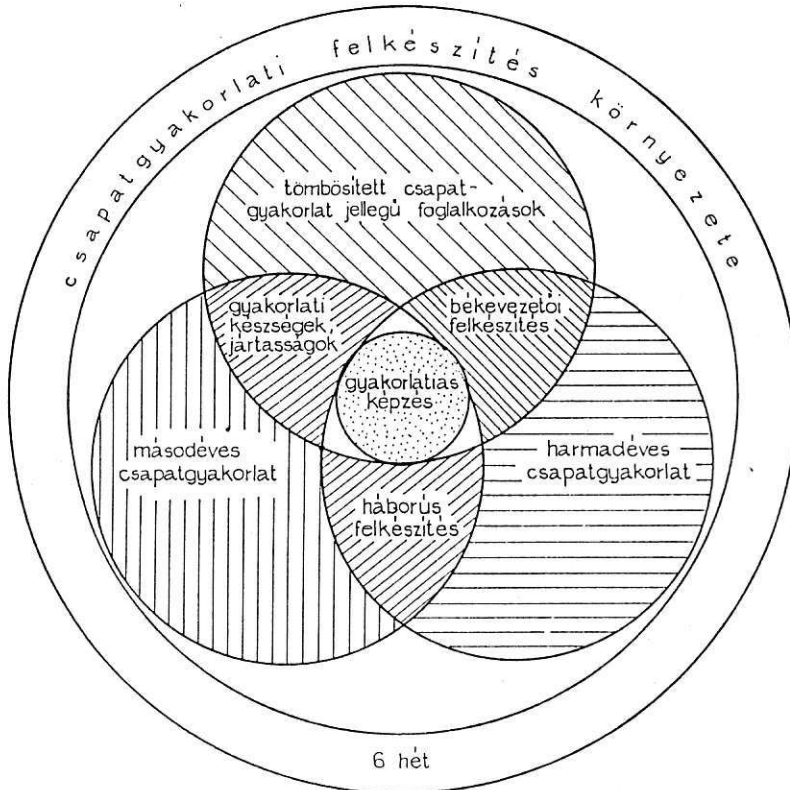
TANTÁRGYSTRUKTÚRA

ZMKA Alapfakultás Hadtáp osztály
 1987-1991 időszakra
 Tanulmányi idő: 3 tanév, 3366 tanóra

1.sz. táblázat

Hadtáphallgatók csapatgyakorlatának rendszerábrája

- a, másodéves csapatgyakorlat — hci gyakorlaton, parancsnoki és törzsvetési gyakorlaton
- b, harmadéves csapatgyakorlat — egység, maeg. htp.-törzsben, leendő alakulatnál
- c, csapatoknál tömbösített formában levezetett gyakorlati foglalkozások

HARCÁSZAT - HADMŰVELETI MŰVÉSZET OKTATÁSÁNAK TERVEZETT FORMÁI

ZMKA, Alapfokú Hadtáp osztály
Tanulmányi idő: 3 tanév, 1098 óra

Megnevezés		Az oktatás - tervezett - formái											összesen
		előadás	szeminá- rium	gyakorlás						egyéni tanulás	vizsga		
				bemutató	gyakorlás	csf tanterem	csf terep	tö. gyak. hadijáték	összesen				
Harcászat	összesen	óra	252	86	28	32	74	60	36	230	56	18	642
		%	39	13	4	5	12	9	6	36	9	3	100
	hadtá- biztosítás	óra	84	56	28	24	22	36	36	146	42	18	346
		%	13	8	4	4	3	6	6	23	7	3	54
Hadműveleti műv.	összesen	óra	132	28	12	-	140	-	66	218	60	18	456
		%	29	6	3	-	31	-	14	48	13	4	100
	hadtá- biztosítás	óra	44	16	12	-	48	-	66	126	44	18	248
		%	10	3	3	-	11	-	14	28	9	4	54
Harcászat, Hadműv. összesen	összesen	óra	384	114	40	32	214	60	102	448	116	36	1098
		%	35	10	4	3	20	5	9	41	11	3	100
	hadtá- biztosítás	óra	128	72	40	24	70	36	102	272	86	36	594
		%	12	6	4	2	7	3	9	25	8	3	54

TARTALOMJEGYZÉK

	A Magyar Néphadsereg 6639 parancsnokának versenyfelhívása - - - - -	3
<i>A hadtápbiztosítás elmélete</i>		
Dr. Lapos Mihály vörgy.	„BARÁTSÁG-88” gyakorlat hadtápbiztosításáról - - - -	5
Estók Sándor őrgy.	A gl. (hk.) zászlóalj hadtápbiztosításának elvi és gyakorlati kérdései - - - - -	10
Vágner Béla őrgy.	A honi légvédelmi rakétaezred harctevékenysége hadtápbiztosításának főbb sajátosságai és új vonásai - - - - -	17
Tóth Bálint mk. alez. és Veperdi András őrgy.	A vízi szállítási ágazat helye és alkalmazásának lehetőségei a katonai szállításban - - - - -	33
Dr. Villányi Ferenc o. ezds.	A szakorvosi és szakosított ellátás továbbfejlesztésének lehetőségei az elvonuló szárazföldi csapatok egészségügyi biztosítása érdekében - - - - -	43
<i>Politikai munka a hadtápban</i>		
Szerkesztőségi cikk:	A Szovjet hadsereg 70. születésére - - - - -	58
Dr. Mezeiné, dr. Nyitrai Beáta:	Tudati nevelés tapasztalatai a polgári dolgozók körében - -	64
<i>Hadtápbiképzés és -felkészítés</i>		
Littomericzky János mk. alez.	A képzés, a nevelés hatékonyságának növelése, a pályakezdő fiatal tisztek, tiszthelyettesek beilleszkedésének segítése - -	67
Babarczi Tivadar ezds.	Pályakezdő fiatal hadtáptisztek beilleszkedésének elősegítése	77
Illich Ferenc őrgy.	A képzés és nevelés hatékonysága és a fiatal tisztek beilleszkedésének segítése - - - - -	86
Ballagó Lajos őrgy.	A fiatal tisztek, tiszthelyettesek beilleszkedésének segítése -	93
Lakosa József szds.	A kiképzéssel, neveléssel szemben támasztott csapatszintű követelmények - - - - -	97
Hazuga Károly szds.	A hadtápbiképzés, -nevelés hatékonysága a honi rádiótechnikai csapatoknál - - - - -	101
Kabai Frigyes alez. és Stier Sándor őrgy.	Hadtáptiszthelyettes hallgatók felkészítése a hivatásos katonai pályára - - - - -	103
Szilárd István őrgy.	Az akadémiát végzett tisztek beilleszkedése - - - - -	108
Dr. Kazinczi István nyá. alez.	Katonai-gazdasági képzés tapasztalatai - - - - -	116
Dr. Szabó Márton ezredes	Az árszabályozás változása - - - - -	123
<i>Tudományos tájékoztató</i>		
Dr. Szenes Zoltán alez.	A haditechnikai fejlődés és a hadtápbiztosítás - - - - -	136

Dr. Csabai György alez. és Habik László nyá. alez.	Szemelvények a Hadtápbiztosítási Fogalmak Értelmező Szótárából - - - - -	138
---	--	-----

Munkavédelmi közlemények

Végh József tanácsadó	Országos Munkavédelmi Tanácskozás az MHSZ-ben - -	141
Szabó Antal őrgy.	Tájékoztató az MN 7203 magasabbegység munkavédelmi konferenciájáról - - - - -	146
Zsitnyár Erzsébet kpa.	Tájékoztató a katonai főiskolák közötti munkavédelmi vetélkedő tapasztalatairól - - - - -	148

Folyóiratszemle

G. P. Paszthovszkij altbgy. A frontheadtáp vezetésének kérdései - - - - -	152
---	-----

СОДЕРЖАНИЕ

	Призыв к соревнованию командира в/ч ВНА в/ч 6629 — — — — — Теория тылового обеспечения	1
Генерал-майор Лапош Михай	Тыловое обеспечение учения „БАРАТНАГ-88“ — — — — —	5
Майор Эшток Шандор	Принципиальные и практические вопросы тыло- вого обеспечения мотострелкового (танкового) ба- тальона — — — — —	10
Майор Вагнер Бела	Важнейшие особенности и новые тенденции ты- лового обеспечения боевых действий ракетного полка ПВОС — — — — —	17
Подполковник-инженер Тот Балинт Майор Всперди Андраш	Место и возможности применения водного транс- порта в воинских перевозках — — — — —	23
Полковник м/с Виллани Ференц	Возможности специализированной и квалифи- цированной врачебной помощи в интересах меди- цинского обеспечения боевых сухопутных войск <i>Политическая работа в тылу</i>	41
Редакционная статья	70 лет со дня рождения Советской Армии — — — — —	58
Мезсине Нитраи Беата	Опыт воспитания сознательности среди служащих и вольнонаемных ВНА — — — — — <i>Подготовка тыла</i>	64
Подполковник-инженер Литомерицки Янош	Повышение эффективности обучения и воспита- ния, оказание помощи молодым офицерам, подо- фицерам в деле приспособления к новым усло- виям — — — — —	67
Полковник Бабарци Тивадар	Помощь офицерам тыла в деле приспособления к новой среде — — — — —	77
Майор Иллих Ференц	Эффективность обучения и воспитания, и по- мощь молодым офицерам приспособляться к новой среде — — — — —	86
Майор Баллаго Лайош	Помощь молодым офицерам, подофицерам в де- ле приспособления к новой среде — — — — —	93
Капитан Лакоша Йозеф	Требования предъявляемые к обучению и воспи- танию на уровне войскового звена — — — — —	97
Капитан Хазуга Карой	Эффективность тыловой подготовки и воспи- тания в радиотехнических войсках ПВОС — — — — —	101
Подполковник Кабай Фридьеш Майор Штир Шандор	Подготовка слушателей-подофицеров тыла к кад- ровой военной службе — — — — —	103
Майор Силард Иштван	Приспособление к новой среде офицеров окон- чивших академию — — — — —	108
Подполковник в отставке Казинци Иштван	Опыт военно-экономической подготовки — — — — —	116
Полковник Сабо Маргон	Изменение розничных цен — — — — — <i>Научная информация</i>	123
Подполковник Сенеш Золтан	Развитие военной техники и тыловое обеспечение	126
Подполковник Чабай Дьердь	Словарь тыловых терминов — — — — —	128
Подполковник в отставке Хабик Ласло Советник Вег Йозеф	<i>Сообщения по охране труда</i> Всереспубликанская конференция по охране тру- да в Венгерском Оборонительном Союзе — — — — —	141
Майор Сабо Антал	Информация о конференции по охране труда в/ч п/п 7203 — — — — —	145
Служащая Житняр Эржебет	Опыт соревнования по охране труда между вы- шшими военными училищами — — — — — <i>Обзор журналов</i>	148
Генерал-лейтенант Пастуховский Г. П.	Вопросы управления тылом фронта — — — — —	152